

**MINISTERUL AFACERILOR INTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA
ACADEMIA „ȘTEFAN CEL MARE”**

Cu titlu de manuscris

CZU: 343.3 (043.3)

PUICA VLADIMIR

**EXCESUL DE PUTERE SAU DEPĂȘIREA ATRIBUȚIILOR DE
SERVICIU – ANALIZĂ JURIDICO-PENALĂ**

Teză de doctor în drept

Specialitatea:554.01 – Drept penal și execuțional penal

Conducător științific:

COJOCARU Radion,

Prof. univ., dr. în drept

Autor:

PUICA Vladimir

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare”

Chișinău, 2024

© PUICA Vladimir, 2024

CUPRINS

ADNOTARE	4
LISTA ABREVIERILOR.....	7
INTRODUCERE	8
1. ANALIZA MATERIALELOR ȘTIINȚIFICE ÎN MATERIA INFRAȚIUNII DE EXCES DE PUTERE SAU DEPĂȘIRE A ATRIBUȚIILOR DE SERVICIU.....	16
1.1. Materiale științifice referitoare la infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, publicate în Republica Moldova.....	16
1.2. Materiale științifice referitoare la infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu publicate în străinătate.....	28
1.3. Concluzii la Capitolul 1	38
2. REGLEMENTĂRI PENALE PRIVIND EXCESUL DE PUTERE SAU DEPĂȘIREA ATRIBUȚIILOR DE SERVICIU	41
2.1. Retrospectiva incriminării excesului de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu în legislația penală a Republicii Moldova.....	41
2.2. Elemente de drept penal comparat privind infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu.....	59
2.3. Concluzii la Capitolul 2	75
3. ELEMENTE OBIECTIVE ALE INFRAȚIUNII DE EXCES DE PUTERE SAU DEPĂȘIRE A ATRIBUȚIILOR DE SERVICIU	78
3.1. Obiectul juridic, obiectul material și victima infracțiunii.....	78
3.2. Latura obiectivă a infracțiunii.....	92
3.3. Delimitarea excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu de alte infracțiuni după semnele laturii obiective	130
3.4. Concluzii la Capitolul 3	138
4. ELEMENTE SUBIECTIVE ALE INFRAȚIUNII DE EXCES DE PUTERE SAU DEPĂȘIRE A ATRIBUȚIILOR DE SERVICIU	142
4.1. Subiectul infracțiunii.....	142
4.2. Latura subiectivă a infracțiunii	166
4.3. Delimitarea excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu de alte infracțiuni după semnele laturii subiective.....	182
4.4. Concluzii la Capitolul 4	188
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	190
BIBLIOGRAFIE	195
ANEXE	220
Anexa nr.1	220
Anexa nr.2	225
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	226
CV-UL AUTORULUI.....	227

ADNOTARE

la teza de doctor *Excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu: analiză juridico-penală*, specialitatea 554.01 – Drept penal și execuțional penal,

Autor: PUICA Vladimir, Chișinău, 2024

Structura tezei: introducere, 4 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 256 titluri, 188 pagini de text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 9 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: infracțiune, răspundere penală, pedeapsă penală, exces de putere, abuz de putere, depășirea atribuțiilor de serviciu, abuz în serviciu, persoană publică, persoană cu funcție de demnitate publică etc.

Scopul prezentei teze de doctorat constă în cercetarea juridico-penală a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, întru fundamentarea unor soluții teoretico-practice de rezolvare a problemelor cu care se confruntă organele de urmărire penală și instanțele de judecată la aplicarea art. 328 C.pen. al RM.

Obiectivele cercetării: examinarea materialelor științifice din doctrina penală străină și cea națională, publicate la tema tezei de doctorat, pentru stabilirea gradului de cercetare și deducerea problemelor predilecte de cercetare; analizarea retrospectivei istorice de incriminare a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu întru identificarea sursei care a stat la baza modelului incriminator autohton; analiza comparativă a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu pentru valorificarea funcției normative a dreptului comparat prin preluarea experiențelor pozitive; caracterizarea semnelor conținutului constitutiv al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu prin prisma doctrinei de specialitate și a elementelor de practică judiciară; abordarea aspectelor delimitative ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu de infracțiuni omogene, mai cu seamă de formele speciale ale acesteia; formularea unor propuneri de *lege ferenda* pentru ridicarea gradului de calitate a normei incriminatorii de la art. 328 C.pen. al RM în corespundere cu principiul legalității incriminării; fundamentarea unor recomandări de practică judiciară în vederea soluționării problemelor de încadrare juridică a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu în strictă consonanță cu principiul legalității incriminării.

Noutatea și originalitatea științifică. Studiul formează în ansamblu o cercetare științifică multidimensională a problemelor cu caracter teoretic și practic privind fapta penală de exces de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu. prin care a fost fundamentat un nou model legislativ al art. 328 C.pen. al Republicii Moldova.

Problema științifică soluționată constă în fundamentarea științifico-exegetică a semnelor constitutive ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, cu impact societal de eficientizare a practicii judiciare în materie, inclusiv dezvoltarea progresivă a principiului legalității penale la aplicarea art. 328 C.pen. al Republicii Moldova. De *lege-ferenda*, a fost fundamentat un nou model legislativ al art. 328 C.pen., corespunzător exigențelor constituționale de calitate ale normelor penale, bazat pe abolirea semnelor estimative în favoarea celor descriptive.

Semnificația teoretică constă în faptul că tezele, opiniile și soluțiile fundamentate științific de către autor în bază unei documentări și examinări critice a doctrinei de specialitate scot în evidență problemele științifice din materia infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu și căile de soluționare adecvată ale acestora.

Valoarea aplicativă a lucrării rezidă în eficientizarea activității organelor de resort la interpretarea și aplicarea normei incriminatorii statuate la art. 328 C.pen. al Republicii Moldova și oferirea argumentativă de sugestii legislative privind perfecționarea textului de lege în corespundere cu noile rigori și realități juridice.

Implementarea rezultatelor științifice, oferirea premiselor științifice privind dezvoltarea de viitor a concepțiilor referitoare la interpretarea prevederilor dedicate incriminării infracțiunii de exces de putere sau de depășire a atribuțiilor de serviciu. Constatările, concluziile și recomandările înaintate spre susținere în procesul didactic de predare-învățare la diferite niveluri (ciclurile I, II și III), inclusiv în activitatea de formare continuă a specialiștilor în domeniul jurisprudenței.

АННОТАЦИЯ

к кандидатской диссертации *Превышения должностных полномочий или превышения служебных обязанностей- правовой и уголовно-правовой анализ по специальности 554.01 - Уголовное право и уголовно-исполнительная деятельность,*
Автор: ПУЙКА Владимир, Кишинев, 2024 г.

Структура диссертации: введение, 4 главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 256 наименований, 188 страницы основного текста. Результаты работы опубликованы в 9 научных статьях.

Ключевые слова: преступление, уголовная ответственность, уголовное наказание, превышение власти, злоупотребление властью, превышение должностных обязанностей, злоупотребление служебным положением, публичное лицо, лицо, обладающее общественным достоинством, и др.

Целью данной кандидатской диссертации является проведение трудоемкого исследования состава преступления превышения власти или превышения должностных полномочий для обоснования теоретически и практически целесообразных решений проблем, возникающих у органов уголовного преследования и судов при применении ст. 328 Уголовного кодекса Республики Молдова.

Задачи исследования: анализ исторической ретроспективы криминализации превышения власти или служебных полномочий с целью выявления источника, послужившего основой локальной инкриминирующей модели; сравнительный анализ состава преступления превышения власти или служебных полномочий с целью использования нормотворческой функции сравнительного правоведения путем привлечения положительного опыта; характеристика признаков субъективного состава преступления превышения власти или служебных полномочий через призму специальной доктрины и элементов судебной практики; приближение к отграничительным аспектам преступления превышения власти или служебных полномочий от других однородных преступлений, особенно его специальных форм; формулирование предложений *lege ferenda* по повышению качества инкриминируемой нормы ст. 328 УК Республики Молдова в соответствии с принципом законности инкриминирования; формулирование рекомендаций судебной практики для решения проблем правового оформления состава преступления превышения власти или служебных обязанностей.

Научная новизна и оригинальность. Исследование представляет собой многоаспектное научное исследование теоретических и практических проблем, связанных с преступлением превышения должностных полномочий или превышения служебных обязанностей, на основе которого создана новая законодательная модель ст. 328 УК Республики Молдова, соответствующая конституционным требованиям качества уголовно-правовых норм, основанная на отказе от оценочных признаков в пользу описательных.

Решаемая научная проблема заключается в прогрессивном развитии принципа уголовной законности в сфере преступления превышения полномочий или превышения должностных обязанностей и эффективности судебной практики в этом ключе в предупреждении преступных деяний, связанных с коррупционными правонарушениями. Законодателем была разработана новая законодательная модель ст. 328 УК Республики Молдова, основанная на отказе от оценочных признаков в пользу описательных, соответствующих конституционным требованиям к качеству уголовно-правовых норм.

Теоретическая значимость заключается в том, что научно обоснованные автором на основе документального и критического изучения специальной доктрины тезисы, суждения и решения освещают научные проблемы состава преступления превышения должностных полномочий или превышения служебных обязанностей и соответствующие пути их решения.

Прикладное значение работы заключается в эффективности работы соответствующих органов по толкованию и применению инкриминируемой нормы, закрепленной в ст. 328 УК Республики Молдова, а также в аргументированном выдвигании законодательных предложений по совершенствованию правового текста с учетом новых требований и правовых реалий.

Внедрение научных результатов, обеспечивающих научные предпосылки для дальнейшей разработки концепций толкования положений, посвященных криминализации преступления превышения власти или служебных обязанностей. Результаты исследования, выводы и рекомендации, представленные для использования в учебном процессе на различных уровнях (1-й, 2-й и 3-й цикл), в том числе при непрерывной подготовке специалистов в области юриспруденции.

ADNOTATION

**to the PhD thesis *Exceeding the powers or exceeding the duties of the office - legal and criminal analysis*, speciality 554.01 - Criminal law and criminal enforcement,
Author: PUICA Vladimir, Chisinau, 2024**

Thesis structure: introduction, 4 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 256 titles, 188 pages of basic text. The results are published in 9 scientific papers.

Keywords: crime, criminal liability, criminal punishment, excess of power, abuse of power, exceeding of official duties, abuse of office, public person, person of public dignity, etc.

The aim of this PhD thesis is to carry out a laborious research on the offence of excess of power or exceeding the duties of office, in order to substantiate theoretically and practically viable solutions to the problems faced by criminal prosecution bodies and courts in the application of Article 328 of the Criminal Code of the Republic of Moldova.

Research objectives: To analyse the historical retrospective of the criminalisation of excess of power or exceeding of official duties in order to identify the source that was the basis of the local incriminating model; comparative analysis of the offence of excess of power or exceeding of official duties in order to exploit the normative function of comparative law by drawing on positive experiences; characterisation of the signs of the constitutive content of the offence of excess of authority or exceeding official duties through the prism of specialised doctrine and elements of judicial practice; approaching the delimiting aspects of the offence of excess of authority or exceeding official duties from other homogenous offences, especially its special forms; formulation of proposals of lege ferenda for raising the quality of the incriminating norm of art. 328 of the Criminal Code of the Republic of Moldova in accordance with the principle of legality of incrimination; formulating recommendations of judicial practice in order to solve the problems of legal framing of the offence of excess of power or exceeding of official duties.

Scientific novelty and originality. The study is a multidimensional scientific research on the theoretical and practical problems related to the criminal offence of exceeding of authority or exceeding of official duties, through which a new legislative model of Article 328 of the Criminal Code of the Republic of Moldova has been based, corresponding to the constitutional requirements of quality of the criminal norms, based on the abolition of the estimative signs in favour of the descriptive ones.

The scientific problem solved is the progressive development of the principle of criminal legality in the field of the offence of exceeding the powers or exceeding the duties of the office and the efficiency of judicial practice in this way in the prevention of criminal acts related to corruption offences. By the law-legislation, a new legislative model of Article 328 of the Criminal Code of the Republic of Moldova was based on the abolition of the estimative signs in favour of the descriptive ones, corresponding to the constitutional requirements of quality of the criminal norms.

The theoretical significance consists in the fact that the theses, opinions and solutions scientifically substantiated by the author on the basis of a documentation and critical examination of the specialized doctrine highlight the scientific problems of the offence of excess of authority or exceeding of official duties and the appropriate ways of solving them.

The applicative value of the work resides in the efficiency of the activity of the competent bodies in the interpretation and application of the incriminating norm established in Article 328 of the Criminal Code of the Republic of Moldova and the argumentative offer of legislative suggestions on the improvement of the legal text to the new rigours and legal realities.

Implementation of the scientific results - providing the scientific premises for the future development of concepts concerning the interpretation of the provisions dedicated to the criminalisation of the offence of exceeding official authority or exceeding official duties. The findings, conclusions and recommendations submitted for support in the teaching-learning process at different levels (1st, 2nd and 3rd cycle), including in the continuous training of specialists in the field of jurisprudence.

LISTA ABREVIERILOR

alin. – alineat
art. – articol
C.contr. – Cod contravențional
C.pen. – Cod penal
C.pr.pen. – Cod de procedură penală
C.civ. – Cod civil
CC – Curtea Constituțională
CE – Consiliul Europei
CEDO – Convenția Europeană a Drepturilor Omului
CSJ – Curtea Supremă de Justiție
CtEDO – Curtea Europeană pentru Drepturile Omului
Ed. – Editura
HP CSJ – Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție
JN – Jurnal Național
lit. – literă
MAI – Ministerul Afacerilor Interne
nr. – număr
p. – pagină
pct. – punct
red. – redacția
RDP – Revista de Drept Penal
RSFSR – Republica Sovietică Federativă Socialistă Rusă
RSSM – Republica Sovietică Socialistă Moldovenească
RSSU – Republica Sovietică Socialistă Ucraineană
sb.nr. – sublinierea noastră
UE – Uniunea Europeană
URSS – Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste
Vol. – volum

INTRODUCERE

Importanța și actualitatea problemei cercetate. În ultimele decenii infracțiunile de corupție, împreună cu infracțiunile conexe acestora, statuate la Capitolul XV din Partea specială a C.pen. al Republicii Moldova, formează în mod constant un obiect predilect de preocupare pentru doctrina de specialitate. Date fiind multiplele efecte negative și impedimente pe care fenomenul corupției le provoacă progresului social-economic și politic, inclusiv aderării Republicii Moldova la marea familie europeană, interesul deosebit față de acest subiect, manifestat mai ales de comunitățile științifice, este unul firesc și, în același timp, absolut necesar. În plus, acest fenomen creează un deficit cras de imagine pe plan internațional, constituind una dintre cele mai „grele ancore” care determină stagnarea Republicii Moldova într-o perioadă de tranziție care pare a fi indefinită.

Realitățile zilei ne demonstrează că recurgerea de către persoanele publice sau, și mai rău, de către persoanele cu funcție de demnitate publică la conduite ilicite de exercitare arbitrară a atribuțiilor de serviciu în dauna interesului public, au determinat **fenomene deosebit de periculoase**, care au bulversat ideea de democrație în societatea noastră, cum ar fi: „furtul miliardului”, torturările și tratamentele inumane din 7 aprilie 2009, privatizări masive ilegale de bunuri imobile, coruperi politice, capturarea statului etc. Mai mult decât atât, abuzurile săvârșite de către funcționari creează vulnerabilități în sistemul autorităților publice, influențând negativ încrederea populației, voința căreia stă la baza constituirii acestor autorități.

Excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, incriminate la art. 328 C.pen. al RM, face parte din categoria infracțiunilor de serviciu, care, de rând cu abuzul de putere sau abuzul în serviciu, se caracterizează printr-o răspândire constatată în societatea noastră, iar săvârșirea lor creează condiții prielnice pentru alte conduite infracționale (corupție, delapidări etc.).

Actualitatea de moment a infracțiunii de exces de putere sau de depășire a situației de serviciu poate fi explicată prin mai multe aspecte. În primul rând, în activitatea de realizare a justiției penale, din cauza ambiguității semnelor estimative utilizate la descrierea conținutului constitutiv, apar numeroase probleme legate de încadrarea juridică a infracțiunii. Unele dintre aceste semne estimative au fost declarate neconstituționale de CC a Republicii Moldova, fapt care de *lege-lata* a influențat în mod considerabil sfera de aplicare a normei incriminatorii de la art. 328 C.pen. al RM. În al doilea rând, la baza formulării art. 328 C.pen. al RM a stat modelul sovietic incriminatoriu ce era statuat la art. 185 C.pen. al RSSM din 1961, model care în condițiile actuale de evoluție a normativității penale poate fi considerat ca fiind unul perimat și necorespunzător valorilor democratice. Prin urmare, se impune o reajustare a semnelor de conținut prescrise de art. 328 C.pen. al RM, astfel încât normă să fie adaptată la exigențele

principiului legalității incriminării din perspectiva respectării cerințelor de calitate ale normelor penale.

Cu referire la nivelul de cercetare al infracțiunii incriminate la art. 328 C.pen. al RM, ținem să menționăm că, în pofida multiplelor probleme teoretico-practice pe care le suscită, doctrina penală națională este destul de deficitară în materia abordării excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu. Materialele științifice existente tratează evaziv sau chiar tangențial problemele privind conținutul constitutiv sau încadrarea juridico-penală a infracțiunii sus-menționate. Or, în contextul metamorfozării rapide a realităților la nivel macrosocial și a numeroaselor reforme implementate în Republica Moldova, acest lucru se impune cu pregnanță. Mai cu seamă demersul științific propus spre atenția cititorului este necesar în contextul necorespunderii unor semne ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu cu standardele legalității incriminării prescrise de CEDO și Constituția RM.

Printre autorii consacrați din domeniul științelor penale, care s-au preocupat predilect de infracțiunea de *exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu*, se numără: A. Borodac, V. Cușnir, S. Brînză, V. Stati, R. Cojocar, R. Popov, S. Copețchii, L. Lupașco, I. Țurcan, A. Popenco, Iu. Leahin, N. Pascaru etc. (Republica Moldova); V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea T. Vasii, D. Pavel., G. Antoniu, S. Bogdan, D.A. Șerban, Zlati G. etc. (România); B. Zdravomâslov, S. Smelova, A. Ilin, A. Snejko, K. Grekov, A. I. Asnis, A. Galahova, V. Dineka, O. Plehova, V. Burov, V. Goncharov (Federația Rusă) etc.

Lucrările autorilor sus-menționați formează fundamentul teoretico-științific al prezentei cercetări, fundament ce constituie un element dogmatic necesar pentru studii de anvergură, cum ar fi tezele de doctorat. Pe de o parte, această teză de doctorat vine să suplinească cercetările realizate anterior în materia excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu, iar pe de altă parte, să rezolve unele probleme juridico-penale de formulare și de aplicarea a normei în spiritul principiului legalității penale. În cadrul lucrării urmează a mai fi dezvoltate noile tendințe evolutive ale doctrinei penale în materia infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu.

Printre problemele stringente pe care le implică cunoașterea infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu se înscriu: dozarea criteriilor de calitate a semnelor constitutive ale infracțiunii incriminate la art. 328 C.pen. al RM, inclusiv a celor declarate neconstituționale de către CC a RM; soluționarea de perspectivă a regimului incriminator al modalității normative prevăzute la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM, care, în esență, nu constituie o formă de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu; delimitarea excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu prin prisma semnelor obiective și subiective ale componenței de infracțiune; remodelarea noțiunii legale a excesului de putere sau depășirii

atribuțiilor de serviciu prin luarea în considerare a problemelor practice ce apar la aplicarea art. 328 C.pen. al RM etc.

Scopul prezentei teze de doctorat constă în efectuarea unei cercetări juridico-penale multiaspectuale a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, pentru fundamentarea unor soluții teoretico-practice viabile de rezolvare a problemelor cu care se confruntă instanțele de judecată la aplicarea art. 328 C.pen. al RM. În același tablou de idei, s-a urmărit conceperea unor propuneri de perfecționare a calității cadrului normativ, în corespundere cu rigorile statuate în art. 7 din CEDO.

Întru realizarea scopului propus au fost trasate mai multe **obiective**, printre care menționăm:

- examinarea materialelor științifice din doctrina penală străină și cea națională, publicate la tema tezei de doctorat, pentru stabilirea gradului de cercetare și deducerea problemelor predilecte de cercetare;

- analiza retrospectivei istorice de incriminare a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu întru identificarea sursei care a stat la baza modelului incriminator autohton;

- analiza comparativă a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu pentru valorificarea funcției normative a dreptului comparat prin preluarea experiențelor pozitive;

- caracterizarea semnelor conținutului constitutiv al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu prin prisma doctrinei de specialitate și a elementelor de practică judiciară;

- abordarea aspectelor delimitative ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu de infracțiuni omogene, mai cu seamă de formele speciale ale acesteia;

- formularea unor propuneri de *lege ferenda* pentru ridicarea gradului de calitate a normei incriminatorii de la art. 328 C.pen. al RM în corespundere cu principiul legalității incriminării;

- fundamentarea unor recomandări de practică judiciară în vederea soluționării problemelor de încadrare juridică a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu în strictă consonanță cu principiul legalității incriminării.

Obiectul de studiu al acestei cercetări îl formează un cumul de probleme cu caracter juridico-penal referitoare la infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, prin nuanțarea și examinarea critică teoretico-practică a semnelor obiective și subiective ce-i formează conținutul constitutiv și formularea pe această bază a unor propuneri de *lege-ferenda* de perfecționare a cadrului normativ.

Ipoteza de cercetare. Cunoașterea științifică progresivă a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu va permite dezvoltarea următoarelor ipoteze:

- aplicarea răspunderii penale pentru depășirea atribuțiilor de serviciu în strictă consonanță cu principiul legalității, în baza unor semne constitutive corespunzătoare criteriilor de calitate ale legii penale, prin luarea în considerație a standardelor CtEDO ce derivă din prevederile art. 7 al Convenției europene;
- descrierea faptei de depășire a atribuțiilor de serviciu la art. 328 C.pen. al RM în consonanță cu exigențele Comisiei de la Veneția, astfel încât să fie evitat arbitrariul în aplicarea legii penale în privința persoanelor publice.

Metodologia cercetării științifice. Întru realizarea cercetării juridico-penale au fost utilizate mai multe metode teoretico-practice de cunoaștere a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu. Printre metodele de cercetare științifică ce au fost utilizate predilect menționăm: *metoda analizei istorice*, în bază căreia a fost analizat cursul istoric de evoluție a infracțiunii de exces de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu, fapt ce a oferit posibilitatea interpretării istorice a semnelor ce-i sunt aferente; *metoda analizei comparative*, prin studierea comparativă a legislațiilor penale ale diferitor state, inclusiv a celor din spațiul ex-sovietic, fapt ce a permis evidențierea diferitor modele de sancționare a infracțiunii studiate; *metoda analizei logice*, axată pe ideea utilizării raționamentelor logice, metodă ce a permis sintetizarea și examinarea, inclusiv critică, a opiniilor din doctrina de specialitate; *studiul de caz sau studiul cazuistic*, prin examinarea unor situații faptice concrete de comitere a infracțiunii examinate, metodă care a permis evidențierea problemelor de aplicare practică a art. 328 C.pen. al RM; *metoda clasificării*, prin punerea în valoare a unor criterii în baza cărora au fost identificate diferite entități juridice aferente subiectului cercetat etc.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute. Acest studiu reprezintă o cercetare științifică de anvergură, a cărei noutate științifică este materializată în mai multe rezultate științifice, direcționate spre îmbunătățirea actului de justiție în materia infracțiunii de exces de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu și perfecționarea cadrului normativ-penal, corespunzător cerințelor de predictibilitate și claritate, printre care menționăm:

1. La baza incriminării excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu în legislația națională în vigoare a stat modelul incriminator sovietic, bazat, în mare parte, pe utilizarea semnelor constitutive estimative, fapt care a influențat esențial nivelul precar de calitate a normei statuate la art. 328 C.pen. al RM.

2. Studiul comparativ al legislațiilor penale a relevat trei modele legislative fundamentale de incriminare a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu: modelul

incriminării distincte, modelul incriminării mixte și modelul neincriminării excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu.

3. Studiul practicii judiciare denotă tendința instanțelor de judecată de extindere neîntemeiată și arbitrară a sferei de incriminare a art. 328 C.pen. al RM, prin aplicarea normei incriminatorii la situații de comitere a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu prin forma inacțiunii.

4. Modalitatea normativă, statuată la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM, doar parțial constituie o normă specială în raport cu excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, prevăzută la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM, și anume atunci când fapta este comisă prin *realizarea de controale neîntemeiate*. În cazul *refuzului neîntemeiat de eliberare a actului permisiv* fapta prevăzută la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM constituie o formă specială a abuzului de putere sau a abuzului de serviciu, prevăzută la art. 327 C.pen. al RM.

5. A fost fundamentată necesitatea extinderii cercului de subiecți ai infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu prin includerea, alături de persoana publică și persoana cu funcție de demnitate publică, a persoanei publice străine și a funcționarilor internaționali.

6. Ambele variante normative ale excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu [art. 328 alin. (1) C.pen. al RM și la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM] pot fi comise prin intenție directă sau intenție indirectă.

7. De *lege-lata* motivul de comitere a infracțiunii nu condiționează variantele tipice ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, prevăzute la art. 328 alin. (1) și alin. (1¹) C.pen. al RM, însă studiul practicii judiciare relevă că 100% de cazuri de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu sunt comise pe substrat motivațional material sau personal.

8. De *lege-ferenda* se propune integrarea în conținutul constitutiv de bază al infracțiunii de exces de putere sau de depășire a atribuțiilor de serviciu a „interesului material” și a „interesului personal” ca semne alternative care ar condiționa existența infracțiunii.

9. Formularea art. 328 C.pen. al RM într-o nouă redacție, după cum urmează:

Articolul 328. Depășirea atribuțiilor de serviciu

(1) Săvârșirea de către o persoană publică sau de către o persoană publică străină a unor acțiuni care intră în competența unei alte persoane publice ori a unei persoane publice străine sau care pot fi efectuate doar de către un organ colegial, precum și a unor acțiuni care pot fi săvârșite doar în prezența unor circumstanțe prevăzute de lege sau care nu pot fi săvârșite nici într-o împrejurare, dacă aceste acțiuni au fost urmate de încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei sau dacă au fost săvârșite din interes material sau

interes personal cu cauzarea de daune în proporții ce depășesc 10 salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 650 la 1150 unități convenționale sau cu închisoare de până la 3 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani.

(2) Aceleași acțiuni,

a) soldate cu cauzarea de daune în proporții mari;

b) săvârșite prin aplicarea sau amenințarea aplicării armei;

b¹) săvârșite din motive de prejudecată,

se pedepsesc cu închisoare de la 2 la 6 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 5 la 10 ani.

(3) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2),

b) săvârșite de o persoană cu funcție de demnitate publică sau de un funcționar străin;

c) săvârșite în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale;

d) soldate cu cauzarea de daune în proporții deosebit de mari,

se pedepsesc cu închisoare de la 6 la 10 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.

Problema științifică soluționată constă în fundamentarea științifico-exegețică a semnelor constitutive ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, cu impact societal de eficientizare a practicii judiciare în materie, inclusiv în dezvoltarea progresivă a principiului legalității penale la aplicarea art. 328 C.pen. al Republicii Moldova. De *legiferenda*, a fost fundamentat un nou model legislativ al art. 328 C.pen., corespunzător exigențelor constituționale de calitate ale normelor penale, bazat pe abolirea semnelor estimative în favoarea celor descriptive.

Importanța teoretică a prezentei teze de doctorat constă în tezele, opiniile și soluțiile fundamentate științific de către autor în baza unei documentări și examinări critice a doctrinei de specialitate naționale și străine în materia infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu. Relevanța doctrinară a tezei mai este determinată de numeroase controverse pe care le semnalează în privința subiectului supus analizei, dar care în doctrina de specialitate autohtonă au fost într-o anumită măsură neglijate. Buna implementare a rezultatelor științifice este susceptibilă, pe de o parte, de a ridica nivelul de calitate a legii penale la standardele democratice europene, iar, pe de altă parte, de a doza principiul legalității la realizarea justiției penale. Latura teoretică a lucrării este bazată și pe un arsenal variat al legislațiilor penale ale altor state, supuse cercetării comparative, cum ar fi: Ucraina, România,

Polonia, Bulgaria, Regatul Danemarcei, Elveția, Spania, Germania, SUA, Lituania, Estonia, Letonia, Federația Rusă, Republica Kazahstan, Australia, Japonia, China, Republica Uzbekistan, Republica Belarusă etc.

Valoarea aplicativă a lucrării rezidă în: 1) eficientizarea activității organelor de resort la interpretarea și aplicarea normei incriminatorii statuate la art. 328 C.pen. al Republicii Moldova; 2) oferirea argumentativă de sugestii legislative privind perfecționarea textului de lege conform noilor rigori și realități juridice; 3) dezvoltarea de viitor a concepțiilor privind interpretarea prevederilor dedicate incriminării infracțiunii de exces de putere sau de depășire a atribuțiilor de serviciu; 4) utilizarea tezelor, constatărilor, concluziilor și recomandărilor înaintate spre susținere în procesul didactic de predare-învățare la diferite niveluri (ciclurile I, II și III), inclusiv în activitatea de formare continuă a specialiștilor în domeniul jurisprudenței.

Aprobarea rezultatelor. Rezultatele investigației au fost puse în discuție în cadrul următoarelor întruniri științifice: Conferința științifică-practică internațională din 26 iunie 2018 *Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere*; Conferința științifico-practică internațională din 04 decembrie 2020 *Pregătirea profesională a cadrelor pentru subdiviziunile MAI și alte organe de drept*; Conferința științifică interuniversitară cu participare internațională *Prevenirea și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective*, ediția a V-a din 18 mai 2023.

Sumarul compartimentelor tezei

Luând în considerațiune standardele naționale privitoare la condițiile de formă și de conținut, prezenta teză de doctorat are următoarea structură: adnotare, lista abrevierilor, introducere, patru capitole divizate în zece paragrafe, concluzii generale și recomandări, bibliografie și anexe.

În Capitolul I, intitulat *Analiza materialelor științifice publicate la tema tezei de doctor*, sunt analizate succesiv lucrările științifice din țară și de peste hotare (monografiile, tratate, cursuri universitare, articole, manuale etc.), publicate în materia infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu. Explorările surselor doctrinare enunțate a făcut posibilă nuanțarea gradului și nivelului de cunoaștere a problematicii examinate în limitele prezentului studiu. Acest lucru a permis raționalizarea și formularea scopurilor și sarcinilor tezei, astfel încât să fie acoperite prioritar problemele neinvestigate la moment și care sunt legate de conținutul constitutiv al art. 328 C.pen.

Capitolul II, intitulat *Reglementări penale privind excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu*, formează cadrul introductiv al tezei, în care sunt clarificate aspecte de ordin general privind obiectul cercetării, fapt ce a constituit o premisă inerentă pentru atingerea scopurilor trasate. În acest cadru a fost analizată retrospectiva istorică de incriminare a

infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu în legislația penală națională, fapt ce a făcut posibilă aplicarea metodei istorice de interpretare a normei incriminatorii statuate la art. 328 C.pen. al RM. De asemenea, prin metoda comparativă de studiere a dreptului penal infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu a fost analizată din perspectiva mai multor legislații penale străine, fiind identificate modele incriminatorii de descriere și sancționare a faptei vizate.

În Capitolul III *Elemente obiective ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu*, prin metoda analizei juridico-penale, au fost abordate semnele componente cu caracter obiectiv ale infracțiunii incriminate la art. 328 C.pen. al Republicii Moldova. În cadrul unor paragrafe distincte, au fost analizate semnele obiectului juridic, obiectului material și semnele laturii obiective ale infracțiunii, punându-se un accent deosebit asupra acelor semne ce ridică problema necorespunderii criteriilor de constituționalitate. În același compartiment al studiului au fost tratate aspectele delimitative dintre infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu și infracțiunile omogene incriminate în legislația penală națională.

În Capitolul final al lucrării, *Elemente subiective ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu*, au fost supuse abordării teoretico-practice semnele referitoare la latura subiectivă și semnele aferente subiectul infracțiunii. În același sens, punând în valoare natura juridică a semnelor componente de infracțiune, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu a fost delimitat de infracțiunile omogene prin prisma semnelor subiective.

1. ANALIZA MATERIALELOR ȘTIINȚIFICE ÎN MATERIA INFRAȚIUNII DE EXCES DE PUTERE SAU DEPĂȘIRE A ATRIBUȚIILOR DE SERVICIU

1.1. Materiale științifice referitoare la infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, publicate în Republica Moldova

În acest cadru al lucrării urmează a fi abordată problematica stadiului actual al cunoașterii infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu incriminată la art. 328 C.pen. al RM, prin prisma sintetizării publicațiilor științifice elaborate în materie. Un asemenea demers este unul necesar și inerent pentru asemenea lucrări științifice, precum ar fi tezele de doctorat. În primul rând, analiza detaliată a materialelor de referință face posibilă deschiderea și inițierea discuțiilor științifice pe marginea infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu. În al doilea rând, un asemenea demers permite evaluarea gradului de dezvoltare a subiectului în doctrina de specialitate, fapt ce va permite nuanțarea pe această cale a gradului de originalitate și de noutate științifică al prezentei cercetări. În final, analiza materialelor științifice oferă posibilitatea trasării unor scopuri și sarcini pertinente, astfel încât să fie acoperite eventualele spații goale și inconsecvențe în cercetarea subiectului.

Cu referință la publicațiile din doctrina de specialitate referitoare la infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, în mod convențional acestea pot fi grupate în două categorii:

- Publicații științifice care în mod predilect se referă la infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu;
- Publicații științifice cu caracter general, reprezentate de tratate, manuale, cursuri universitare, comentarii, note de curs și alte studii. Acestea din urmă tratează infracțiunea analizată fie ca un element de conținut inerent materiei de drept penal (de exemplu, tratate și cursuri universitare), fie abordează tangențial unele aspecte ce sunt valabile și pentru infracțiunea de exces de putere.

Spre exemplu, studiul elaborat de către R. Popov cu titlul „Subiecții speciali ai infracțiunilor prevăzute în cap.XV din partea specială a Codului penal (alții decât persoana publică și persoana cu funcție de demnitate publică), Partea I”¹ nu este dedicat în exclusivitate infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu. Acest studiu, însă, abordează unul dintre semnele-cheie valabile și pentru infracțiunea analizată de către noi în

¹ Popov R. Subiecții speciali ai infracțiunilor prevăzute în cap. XV din partea specială a codului penal (alții decât persoana publică și persoana cu funcție de demnitate publică). În: Revista Națională de Drept, 2013, nr.10, p.81-85 [accesat la 17.07.2023]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Subiectii%20speciali%20ai%20infracțiunilor%20prevazute%20in%20cap.%20XV%20din%20partea%20speciala%20a%20codului%20penal.pdf;

prezentul studiu, adică subiectul infracțiunii, fapt pentru care, cu siguranță, va fi luat în considerațiune la elaborarea prezentei teze, inclusiv din perspectiva abordării materialelor științifice naționale elaborate la tema tezei de doctorat.

Plecând de la aceste premise, o primă constatare care se impune este că doctrina penală națională este deficitară în materia infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu. În pofida faptului că norma de la art. 328 C.pen. al RM reclama o multitudine de probleme ce necesită a fi rezolvate cu prioritate de către legiuitor, fiind supusă de mai multe ori controlului de constituționalitate, doctrina penală națională nu s-a preocupat în deplină măsură de dezvoltarea progresivă a subiectului.

Printre puținele studii din doctrina de specialitate națională dedicate abordării unei probleme deosebit de restrânse și actuale de aplicare a infracțiunii de „exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu” se înscrie articolul științific cu titlul *Observații critice asupra încadrării acțiunilor executorului judecătoresc conform art.328 C.pen. al RM (excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu)*, elaborat de către S. Copețchii și L. Lupașco². De menționat că aplicând, inclusiv metoda studiului de caz, autorii au pus în discuție probleme deosebit de relevante aferente infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu: delimitarea excesului de putere penal de cel contravențional; aplicarea abuzivă a normei incriminatorii de la art. 328 C.pen. al RM; problema calității normei etc.

Autorii au concluzionat: „Analizând practica judiciară în materia infracțiunilor prevăzute de art.328 C.pen. al RM, imputate executorilor judecătorești, în lumina politicii statului direcționate spre executarea în termen rezonabil a hotărârilor judecătorești, se face vizibil un paradox nemaipomenit: pe de o parte, este notorie cointeresarea statului în executarea promptă a hotărârilor judecătorești, în acest sens, executorilor judecătorești fiindu-le acordată, pe bună dreptate, tot mai multă libertate funcțională în executarea documentelor executorii, fapt dictat, inclusiv, de pierderile în masă ale Republicii Moldova la CtEDO pe probleme ce țin de executarea hotărârilor judecătorești, iar, pe de altă parte, tot statul (în persoana organelor de drept) este cel care creează piedici în executarea hotărârilor judecătorești în termen rezonabil pe calea intentării unor procese penale în privința executorilor judecătorești pe faptul excesului de putere sau al depășirii atribuțiilor de serviciu. În cele mai dese cazuri, acestea sunt neîntemeiate și, până la urmă, așa cum e și firesc, se soldează cu emiterea unor sentințe de achitare³”. Este discutabilă ideea autorilor, din care ar rezulta că intentarea proceselor penale în privința

² Copețchi S., Lupașco L. Observații critice asupra încadrării acțiunilor executorului judecătoresc conform art.328 C.pen. al RM (excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu). În: Revista Institutului Național al Justiției, 2018, nr.1 (44), p.25 [accesat la 17.07.2023]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Observatii%20critice%20asupra%20D0%BEncadrarii%20actiunilor%20executorului%20judecatoresc%20conform%20art.328%20CP%20al%20RM.pdf.

³ Ibidem.

executorilor judecătorești ar trebui limitată, dată fiind libertatea funcțională pe care trebuie să o aibă în importanta misiune de asigurare a executării hotărârilor judecătorești. Pe de o parte, ar trebui de pus accent pe prevenirea intentării „abuzive” a acțiunilor penale în privința executorilor judecătorești, care, la rândul lor, constituie deja un exces de putere din partea organelor de urmărire penală specializate. Pe de altă parte, acordarea unei „libertăți funcționale” nu poate justifica săvârșirea abuzurilor și exceselor de putere din partea executorilor judecătorești, indiferent de rolul deosebit de important pe care aceștia îl au la îndeplinirea actului de justiție.

O altă lucrare, dedicată abordării exclusive a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, este articolul științific cu titlul „Varianta atipică a excesului de putere, prevăzută de legea penală a Republicii Moldova”⁴, elaborat de către V. Stati. Acest studiu, pe care îl considerăm deosebit de relevant pentru abordarea incriminării statuate la art. 328 C.pen. al RM, a fost elaborat în legătură cu varianta normativă a excesului de putere, prevăzută de art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM, care a fost operată în legislația penală națională prin Legea nr. 179 din 26.07.2018 pentru modificarea unor acte legislative⁵. Plecând de la premisa că această formă de activitate infracțională trezește multiple discuții contradictorii, autorul abordează problematica corectitudinii plasării acesteia în cadrul art. 328 C.pen. al RM. Autorul ajunge la concluzii bine fundamentate și corespunzătoare esenței juridice a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu, printre care menționăm: „... o simplă analiză denotă că alineatul (1¹) nu s-a integrat decât formal în structura art. 328 C.pen. al RM. Alineatele (1), (2) și (3) art. 328 C.pen. al RM nu au nici o legătură cu alin. (1¹) din acest articol. În afară de aceasta, s-a deviat de la concepția promovată în C.contr. al RM [...], în cadrul căruia există două articole distincte: art. 313 „Excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu” și art. 313³ „Excesul de putere privind actele permissive”. Concluzia este că alineatul (1¹) a ajuns dintr-un hazard să facă parte din art. 328 C.pen. al RM. Această stare de lucruri demonstrează încă o dată lipsa de consecvență a legiuitorului autohton, care continuă să promoveze politica penală într-o manieră obscură, diletantistă și antiștiințifică”⁶. Fără îndoială că acest studiu constituie o deschidere deosebit de relevantă pentru prezenta teză de doctorat în abordarea problematicii infracțiunii statuate la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM.

⁴ Stati V. Varianta atipică a excesului de putere, prevăzută de legea penală a Republicii Moldova. În: Juridice Moldova. [accesat la 19.03.2023]. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/12189/varianta-atipica-a-excesului-de-putere-prevazuta-de-legea-penala-a-republicii-moldova.html>.

⁵ Legea nr. 179 din 26.07.2018 pentru modificarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr.309-320. [accesat la 19.03.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105536&lang=ro.

⁶ Stati V. Varianta atipică a excesului de putere, prevăzută de legea penală a Republicii Moldova. În: Juridice Moldova. [accesat la 19.03.2023]. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/12189/varianta-atipica-a-excesului-de-putere-prevazuta-de-legea-penala-a-republicii-moldova.html>.

O altă lucrare elaborată la subiect de către autorul V. Stati este reprezentată de articolul științific cu titlul „Hotărârile Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.22/2017 și nr.33/2017: efectele preconizate asupra legii penale”⁷. Din titlu rezultă că la baza acestui studiu a stat Hotărârea nr. 22 din 27.06.2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale art. 328 alin. (1) din C.pen. al RM (excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu)⁸ și Hotărârea privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din art. 327 alin. (1) și 361 alin. (2) lit. d) din C.pen. al RM (abuzul de putere sau abuzul de serviciu) (sesizările nr. 80g/2017 și nr. 129g/2017)⁹. Mai ales prin Hotărârea CC nr. 22 din 27.06.2017, Curtea a emis o Adresă Parlamentului RM, prin care s-a sugerat concretizarea, sub aspectul dozării gradului de claritate de previzibilitate a legii penale a urmărilor prejudiciabile prevăzute la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM. În special: „Curtea a constatat că o reglementare expresă privind cuantumul daunelor „esențiale” și „considerabile” a existat în redacția inițială a Codului penal, adoptat la 18 aprilie 2002, care însă au fost excluse prin Legea nr.211 din 29 martie 2003. Prin urmare, ținând cont de sarcina care revine legiuitorului de a reglementa gravitatea vătămării rezultate din comiterea unei fapte penale și valoarea pagubei, Curtea subliniază necesitatea stabilirii de către Parlament în legea penală a unui prag valoric *al daunei considerabile și esențiale* pentru excluderea estimărilor subiective”¹⁰. Plecând de la aceste premise, în lucrarea sus-menționată V.Stati a concluzionat ca „descrierea urmărilor prejudiciabile operată cu sintagma „daune în proporții mari intereselor publice și drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice” să fie înlocuită cu sintagma „dacă aceasta a cauzat daune materiale în proporții mari sau a condus la suprimarea drepturilor sau libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului...”, iar argumentele invocate fiind condițiile de claritate și previzibilitate, care vor permite delimitarea precisă a noțiunii „drepturi sau libertăți fundamentale ale omului și cetățeanului” de noțiunile apropiate. Ceea ce nu este cu puțință în condițiile legii penale în vigoare”¹¹.

⁷ Stati V. Hotărârile Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.22/2017 și nr.33/2017: efectele preconizate asupra legii penale. În: «Актуальные научные исследования в современном мире», Переяслав-Хмельницкий, Февраль 2018, Выпуск 2(34) ч.7, р. 50. р.43- 50. УДК 001.891 (100) «20».

⁸ Hotărârea CC al RM privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale articolului 328 alin. (1) din Codul penal (excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu) (sesizările nr. 113g/2016 și nr. 8g/2017). [accesat la 18.03.2023]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-h2227062017ro7bc1c.pdf>.

⁹ Hotărârea CC al RM privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 327 alin. (1) și 361 alin. (2) lit. d) din Codul penal (abuzul de putere sau abuzul de serviciu) (sesizările nr. 80g/2017 și nr. 129g/2017). [accesat la 18.03.2023]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-h3307122017robb2f9.pdf>.

¹⁰ Adresă Paralemntului Republicii Moldova PCC-01/113g/8g – 22. [accesat la 18.03.2023]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/public/ccdoc/adrese/ro-Adresa-002596fb.pdf> [citat la 18.03.2023].

¹¹ Stati V. Hotărârile Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.22/2017 și nr.33/2017: efectele preconizate asupra legii penale. În: «Актуальные научные исследования в современном мире», Переяслав-Хмельницкий, Февраль 2018, Выпуск 2(34) ч.7, р. 50. р.43- 50. УДК 001.891 (100) «20».

Epuizând în mare parte stocul lucrărilor de specialitate din doctrina națională, care se referă *stricto-sensu* la excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, în cele ce urmează ne vom referi la lucrări cu caracter general, în care infracțiunea consemnată se regește ca parte componentă a domeniului de drept penal (partea specială).

Printre autorii de bază ai C.pen. în vigoare al RM și printre primii autori ai lucrărilor de specialitate din domeniul dreptului penal național se înscrie regretatul prof. univ. A. Borodac. În „Manual de drept penal. Partea specială”¹², autorul descrie conținutul juridic al infracțiunii de exces de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu.

În context, autorul identifică următoarele „forme tipice de depășire în mod vădit a limitelor drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege:

1. Acțiunile care intră numai în competența persoanei cu funcție de răspundere ierarhic superioară (spre exemplu, șeful cancelariei ia decizii în locul conducătorului instituției);
2. Acțiunile care pot fi comise numai în mod colegial (de exemplu, directorul unei asociații adoptă de sine stătător o hotărâre într-o problemă ce ține numai de competența consiliului directorilor);
3. Acțiunile care puteau fi comise de această persoană numai în prezența anumitor condiții, care de fapt lipseau (de exemplu, aplicarea armei după reținerea infractorului);
4. Acțiunile care țin numai de competența persoanelor cu funcție de răspundere dintr-o altă instituție;
5. Acțiunile care nu pot fi săvârșite de nici o persoană cu funcție de răspundere (de exemplu, „educarea” subalternilor prin aplicarea bătăilor, torturilor și altor acte de violență)¹³.

Este deosebit de interesantă și viziunea autorului în ceea ce privește interpretarea sintagmei „*daune considerabile*”, utilizate de legiuitor la descrierea urmărilor prejudiciabile și care în cazul persoanelor fizice se pot „...manifestata fie prin cauzarea vătămarilor ușoare sau medii a cel puțin unei persoane, fie exprimate prin lezarea serioasă a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului”¹⁴.

Dat fiind faptul că infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu este descrisă prin semne estimatorii, o parte din ele fiind declarată neconstituțională, este relevantă pentru prezentul studiu și opinia distinsului profesor asupra naturii juridice a acestor

¹² Borodac A. *Manual de drept penal. Partea specială (pentru învățământul universitar)*. Chișinău: Ed. „Tipografia Centrală”, 2004.

¹³ Ibidem, p. 492.

¹⁴ Ibidem, p. 493.

semne. Astfel, în abordările pe marginea subiectului în lucrarea „Drept penal. Calificarea infracțiunilor” A. Borodac susține necesitatea noțiunilor definitorii în legea penală, care se explică prin aceea că „ele permit a lua în considerație schimbarea condițiilor social-politice și economice, circumstanțele specifice ale cauzelor penale, dat fiind faptul că acestea nu întotdeauna pot fi exprimate și consfințite în lege”¹⁵. Într-o altă lucrare, același autor mai susține că „semnele de evaluare se stabilesc în interpretările efectuate de însuși legiuitorul, de hotărârile Plenului CSJ, de practica judiciară, de conștiința juristului”¹⁶.

Fără doar și poate că legiuitorul nu poate să exceleze în descrierea semnelor componenței de infracțiune, fapt pentru care este nevoit uneori să recurgă la utilizarea semnelor estimative sau definitorii. Suntem însă de părerea că, chiar și în aceste cazuri, legiuitorul trebuie să stabilească criteriile legale în baza cărora urmează să fie determinate în activitatea practică respectivele semne. Prin urmare, considerăm că alta ar fi fost opinia autorului A. Borodac dacă ar fi fost exprimată la momentul în care s-a pus problema întrunirii cerințelor de calitate de către legea penală, care ar fi conforme art. 7 din CEDO.

Un alt autor la care dorim să ne referim în cele ce urmează este prof. univ. Cușnir V., care în calitate de coautor al lucrării „Cod penal al Republicii Moldova. Comentariu” a abordat din punct de vedere interpretativ infracțiunile incriminate la Capitolul XV din Partea specială a C.pen. al RM, care în prezent se numesc „Infracțiuni contra bunei desfășurări a activității în sfera publică”. Referindu-se în mod special la infracțiunea de exces de putere autorul punctează: „Legea nu indică în mod expres care ar fi cazurile de depășire în mod vădit a limitelor drepturilor și atribuțiilor persoanei cu funcție de răspundere – autor al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu - or, acestea fac parte, de regulă, din cercul atribuțiilor altor persoane cu funcție de răspundere (din cadrul unei alte subdiviziuni, organ, instituție etc.) sau ale organului ierarhic superior, sau cele care pot fi săvârșite numai în condiții, circumstanțe prevăzute de lege sau de alte acte normative, sau cele care pot fi realizate doar prin luarea unei decizii, hotărâri colegiale, sau cele interzise, indiferent de circumstanțe și împrejurări etc.”¹⁷. În continuare, același autor afirmă că „...pentru existența infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu este important ca prin fapta comisă persoana cu funcție de răspundere să-și depășească în mod vădit, cert și fără îndoieli, limitele competenței sale stabilite prin lege”¹⁸.

¹⁵ Borodac A. *Drept penal. Calificarea infracțiunilor*, Chișinău: Ed. „Știința”, 1996, p. 63.

¹⁶ Borodac A. *Calificarea infracțiunilor*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2006, p. 69.

¹⁷ Cușnir V. *Cod penal al Republicii Moldova. Comentariu sub red. lui Barbăneagră A.* Chișinău: Centrul de Drept al Avocaților, 2009, p. 721. ISBN 978-9975-105-20-0, p. 722. 860 p.

¹⁸ Ibidem.

Cu referință la conținutul laturii subiective a infracțiunii analizate, în aceeași lucrare a autorului V. Cușnir, se menționează că „latura subiectivă a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu presupune vinovăția sub formă de intenție, cea care rezultă expres din textul legii. Făptuitorul își dă seama că acțiunile sale depășesc limitele competenței funcționale, de asemenea că acesta dă dovadă de exces de putere, depășindu-și atribuțiile sale de serviciu, iar săvârșind fapta, admite survenirea daunelor drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice și dorește acest lucru”¹⁹.

O contribuție deosebit de valoroasă la dezvoltarea domeniului de drept penal o au și continuă să o aibă autorii autohtoni S. Brînză și V. Stati. În lucrarea „Tratat de drept penal. Partea specială”²⁰ autorii relevă mai multe concluzii referitoare la infracțiunea prevăzută de art.328 C.pen. al RM.

Sub aspectul modalităților prin care poate fi comis excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, în opinia autorilor S.Brînză și V.Stati, pot fi identificate „patru modalități faptice”, și anume: „1) săvârșirea unei acțiuni care ține de competența unei alte persoane cu funcție de răspundere ierarhic superioare din același sistem departamental, ori a unei persoane cu funcție de răspundere din același sistem departamental căreia făptuitorul nu i se supune, ori a unei persoane cu funcție de răspundere din alt sistem departamental; 2) săvârșirea unei acțiuni care poate fi comisă de către făptuitor numai în prezența unor circumstanțe deosebite, indicate în lege sau într-un alt act normativ; 3) săvârșirea unipersonală a unei acțiuni pe care o poate efectua exclusiv un organ colegial; 4) săvârșirea unei acțiuni pe care nimeni și nici un fel de circumstanțe nu poate să o săvârșască”²¹.

Un aspect cu semnificație practică, asupra căruia se pronunță autorii, ține de elementul material al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu. Pe bună dreptate, autorii sus-menționați conchid că infracțiunea prevăzută la art. 328 C.pen. al RM poate fi comisă doar pe calea acțiunii: „Forma pasivă a depășirii limitelor drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege contravine însuși sensului conceptului de depășire, concept desemnând o mișcare, o activitate, o folosire a forțelor proprii într-un anumit domeniu, o participare activă la ceva. Nu este posibil a depăși limitele drepturilor și intereselor acordate prin lege, fără a acționa în vreun fel”²².

Sub aspectul urmărilor prejudiciabile, care, după cum s-a menționat și anterior, reprezintă unul dintre cele mai „sensibile” și „contradictorii” semne ale excesului de putere sau ale depășirii

¹⁹ Cușnir V., Barbăneagră A., Alecu G., Berliba V. et. al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu*. Chișinău: Centrul de Drept al Avocaților, 2009, p. 722.

²⁰ Brînză S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: Ed. „Tipografia Centrală”, 2015, p. 903-909. ISBN 978-9975-53-468-0.

²¹ Ibidem, Vol.-2, op. cit., p. 905.

²² Ibidem, Vol.-2, op. cit., p. 904.

atribuțiilor de serviciu, autorii S. Brînză și V. Stati menționează că „...prin daune în proporții considerabile cauzate intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice se înțelege: vătămarea ușoară sau medie a integrității corporale sau a sănătății; leziunile corporale care nu implică un prejudiciu pentru sănătate; daunele materiale care nu ating proporțiile mari”²³.

Referitor la latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM, autorii S. Brînză și V. Stati conchid că aceasta se caracterizează prin intenție *directă* sau intenție *indirectă*²⁴. După cum menționează autorii citați mai sus, în dispoziția art. 328 alin. (1) C.pen. al RM se menționează despre săvârșirea de către o persoană publică a unor acțiuni care depășesc în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege. Aceasta înseamnă, în opinia autorilor, că „făptuitorul manifestă certitudine, este lipsit de orice îndoială, nu are dubii că depășește limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege”²⁵. În lipsa caracterului vădit al depășirii limitelor drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, susțin autorii S. Brînză și V. Stati, răspunderea nu poate fi aplicată potrivit art. 328 alin. (1) C.pen. al RM²⁶.

Pe același eșichier de idei se înscrie și lucrarea autorilor Brînză S., Ulianovschi X., Stati V., Țurcan I. „Drept penal. Ediția a II-a. Vol. 2.”²⁷. În cadrul acesteia, autorul I. Țurcan cu referire strictă la conținutul laturii subiective a infracțiunii analizate, restrânge limitele vinovăției penale – ca semn obligatoriu și concomitent al laturii subiective a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu – strict la vinovăția în forma intenției directe²⁸. Este o teză diametral opusă față de cea expusă *supra*, fapt ce denotă o preocupare în plus pentru prezenta lucrare în direcția concretizării formei de vinovăție aferentă infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu.

În cele ce urmează vom aborda elemente din doctrina de specialitate, care nu se referă în mod direct la fenomenul excesului de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu, însă conțin clarificări conceptuale ale unor semne constitutive valabile și pentru infracțiunea incriminată la art. 328 C.pen. al RM.

Un interes deosebit pentru prezenta cercetare îl prezintă materialele științifice elaborate de R. Popov, realizate în perioada anilor 2012-2015, printre care menționăm: *Subiectul infracțiunilor prevăzute în Capitolele XV și XVI din Partea Specială a Codului penal, Chișinău:*

²³ Brînză S., Stati V. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: Ed. „Tipografia Centrală”, 2011, p. 863. 1324 p. ISBN 978-9975-53-034-7.

²⁴ Brînză S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: Ed. „Tipografia Centrală”, 2015, p. 907. ISBN 978-9975-53-468-0.

²⁵ Ibidem, p. 907.

²⁶ Ibidem, p. 907.

²⁷ Brînză S., Ulianovschi X., Stati V., Țurcan I. et. al. *Drept penal. Ediția a II-a*. Vol. 2. Chișinău: „Cartier”, 2005, p. 636.

²⁸ Ibidem.

CEP USM, 2012; *Unele controverse legate de statutul persoanei publice privită ca subiect special al infracțiunilor prevăzute în Capitolul XV din Partea Specială a Codului penal* (articol științific), Revista Națională de Drept, 2013, nr.6; *Persoana publică în calitate de subiect special al infracțiunilor prevăzute în cap.XV din partea specială a Codului penal: considerațiuni generale* (articol științific), Revista Națională de Drept, 2012, nr.12; *Persoana publică în calitate de subiect special al infracțiunilor prevăzute în cap.XV din partea specială a Codului penal: considerațiuni generale* (articol științific), Revista Națională de Drept, 2012, nr.12 etc.²⁹.

Aceste publicații relevă gradul de evoluție a științei dreptului penal în materia abordării subiecților infracțiunilor descrise în Capitolele XV și XVI din Partea Specială a Codului penal. Lucrările enunțate comportă o semnificație deosebită pentru cercetarea de față, întrucât: a) sunt printre puținele de asemenea anvergură publicate în Republica Moldova, care să dezvolte enorm de mult particularitățile subiecților infracțiunilor cuprinse în Capitolele XV și XVI din Partea Specială a Codului penal, inclusiv a celor prevăzute la art.329 C.pen. al RM; b) explicațiile doctrinare oferite sunt în unison cu modificările operate în 2011 (în vigoare din 2012) în partea ce vizează subiectul infracțiunii, atunci când noțiunea „persoană cu funcție de răspundere” din denumirea Capitolului XV din Partea Specială a Codului penal, inclusiv din conținutul art.328 C.pen. al RM, a fost substituită cu noțiunea „persoană publică”³⁰.

În context, printre tezele fundamentate și dezvoltate de către autorul R. Popov, pe care le găsim deosebit de relevante pentru abordarea subiectului infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, pot fi menționate următoarele:

²⁹ Popov R. *Subiectul infracțiunilor prevăzute în Capitolele XV și XVI din Partea Specială a Codului penal*. În: Revista Științifică a Universității de Stat din Moldova, 2012, nr.8(58), p.112-128. [accesat la 22.03.2023]. ISSN 1814-3199. Disponibil: <https://social.studiamsu.md/wp-content/uploads/2012/01/16.-p.112-127.pdf>; Popov R. *Unele controverse legate de statutul persoanei publice privită ca subiect special al infracțiunilor prevăzute în Capitolul XV din Partea Specială a Codului penal*. În: Revista Națională de Drept, 2013, nr.6, p.65-68. [accesat la 22.03.2023]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Unele%20controverse%20legate%20de%20statutul%20persoanei%20publice%20privita%20ca%20subiect%20special%20al%20infracțiunilor%20prevazute%20in%20cap.%20XV%20din%20partea%20speciala%20a%20codului%20penal.pdf; Popov R. *Aplicarea art.256 și 324 din Codul penal pentru infracțiunile comise de către cei din personalul instituțiilor medicale-sanitare sau cei din personalul instituțiilor de învățământ*. În: Revista Națională de Drept, 2015, nr.10, p.19-28. [accesat la 22.03.2023]. ISSN 1811-0770. Disponibil: <https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-10-2015.pdf>; Popov R. *Persoana publică în calitate de subiect special al infracțiunilor prevăzute în cap.XV din partea specială a Codului penal: considerațiuni generale*. În: Revista Națională de Drept, 2012, nr.12, p.81-84. [accesat la 22.03.2023]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/81_84_Persoana%20publica%20in%20calitate%20de%20subiect%20special%20al%20infrac%20Biuilor%20prevazute%20in%20cap.%20XV%20din%20partea%20speciala%20a%20Codului%20penal_considera%20Biuini%20generale.pdf;

³⁰ Popenco A. *Aspecte teoretice și practice ale infracțiunii de neglijență în serviciu*. Teză de doctor în drept, Chișinău, 2020, p.12. [accesat la 22.03.2023]. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2020/56452/adrian_popenco_abstract.pdf.

- legătura de parte-întreg existentă între noțiunile de „persoană cu funcție de răspundere” și „persoană publică” și noțiunile de „persoană cu funcție de demnitate publică” și „persoană publică”³¹;
- delimitarea noțiunii de „persoane publice” de noțiunea de „persoane care exercită funcții profesionale”. Sub acest aspect este meritorie concluzia autorului, care într-o mare măsură corespunde cu standardele practice interpretative: „Nu poate fi producătoare de efecte juridice (adică, nu poate da naștere, modifica sau stinge raporturi juridice) exercitarea de funcții pur profesionale de către medici, pedagogi, casieri sau alte asemenea persoane. Executând obligațiile de natură profesională, astfel de persoane nu au cum să apară în postura de persoană publică”³². În continuitatea ideii se mai concluzionează: „Numai în cazul în care, în prezența anumitor circumstanțe, medicii, pedagogii, casierii sau alte asemenea persoane ajung să exercite funcții producătoare de efecte juridice (de exemplu, să acorde drepturi sau să elibereze de obligații), activitatea „sub-administrativă” a medicilor, pedagogilor, casierilor etc. se poate transforma într-o activitate administrativă, presupunând exercitarea unor atribuții de dispunere a persoanelor, de hotărâre (decidere) a viitorului acestora, de ordonare a persoanelor, de utilizare a acestora în anumite scopuri. În acest caz, medicii, pedagogii, casierii etc. pot evolua în calitate de subiecți ai infracțiunilor prevăzute la art.324, 327-329 și 332 C.pen. al RM”.³³

Un alt grup de publicații aferente prezentei teze este reprezentat de materialele științifice publicate de A. Popenco, care se referă la infracțiunea de neglijență în serviciu, incriminată la art. 329 C.pen. al RM. Printre aceste publicații menționăm: *Aspecte teoretice și practice ale infracțiunii de neglijență în serviciu*, Teză de doctor în drept, Chișinău, 2020; *Urmarea prejudiciabilă a infracțiunii de neglijență în serviciu prevăzută la alin.(1) art.329 C.pen. al RM.*

³¹ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr.7 din 15.05.2017 cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=216.

³² Popov R. *Subiectul infracțiunilor prevăzute în Capitolele XV și XVI din Partea Specială a Codului penal*. În: Revista Științifică a Universității de Stat din Moldova, 2012, nr.8(58), p.174. [accesat la 22.03.2023]. ISSN 1814-3199. Disponibil: <https://social.studiamsu.md/wp-content/uploads/2012/01/16.-p.112-127.pdf>;

³³ Ibidem, p.174-175; Popov R. *Aplicarea art.256 și 324 din Codul penal pentru infracțiunile comise de către cei din personalul instituțiilor medicale-sanitare sau cei din personalul instituțiilor de învățământ*. În: Revista Națională de Drept, 2015, nr.10, p.23. [accesat la 22.03.2023]. ISSN 1811-0770. Disponibil: <https://uspec.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-10-2015.pdf>; Popov R. *Unele controverse legate de statutul persoanei publice privită ca subiect special al infracțiunilor prevăzute în Capitolul XV din Partea Specială a Codului penal*. În: Revista Națională de Drept, 2013, nr.6, p.66. [accesat la 22.03.2023]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Unele%20controverse%20legate%20de%20statutul%20persoanei%20publice%20privita%20ca%20subiect%20special%20al%20Infracțiunilor%20prevazute%20in%20cap.%20XV%20din%20partea%20speciala%20a%20codului%20penal.pdf;

În: Revista Institutului Național al Justiției, 2018, Nr.3³⁴. Legătură corelativă existentă între infracțiunea de exces de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu (art. 328 C.pen. al RM) și infracțiunea de neglijență în serviciu (art. 329 C.pen. al RM) se exprimă prin identitatea semnelor ce caracterizează urmarea prejudiciabilă ale acestor două fapte infracționale. Prin urmare, interpretarea acestor semne trebuie să comporte un caracter uniform, mai ales luând în considerare regula potrivit căreia aceeași expresie sau sintagmă utilizată în legislația penală de mai multe ori, din punct de vedere semantic nu poate avea semnificații diferite.

Plecând de la o atare premisă, constatăm următoarele teze fundamentate expuse de către autor, care, din punctul nostru de vedere, sunt deosebit de relevante pentru analiza urmării prejudiciabile a infracțiunii aflate în atenția noastră:

- „La stabilirea prejudiciului patrimonial sub forma daunelor în proporții mari și, respectiv, a celor în proporții deosebit de mari se va ține cont doar de prejudiciul efectiv cauzat, nu și de venitul ratat”³⁵;
- „În sensul art.329 C.pen. al RM, este inacceptabil ca urmările prejudiciabile sub forma daunelor în proporții mari cauzate drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice (ca rezultat al neîndeplinirii sau al îndeplinirii necorespunzătoare a obligațiilor de serviciu) să fi determinat, la rândul lor, în mod progresiv, cauzarea decesului persoanei”³⁶;
- „Interpretând sistemic norma înscrisă la alin.(1) art.329 C.pen. al RM cu celelalte infracțiuni de serviciu amplasate în cadrul Capitolului XV din Partea Specială a Codului penal, în special cu cele prevăzute la art.327 și 328 C.pen. al RM, observăm că legiuitorul a stabilit trăsături cantitative diferite urmărilor prejudiciabile ale infracțiunilor respective. Dacă în cazul abuzului de putere sau al abuzului de serviciu, precum și al excesului de putere sau al depășirii atribuțiilor de serviciu este suficient cauzarea unor daune în proporții considerabile, atunci în ipoteza infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.329 C.pen. al RM este necesară survenirea daunelor în proporții mari. Din perspectiva formei vinovăției cu care acționează făptuitorul la săvârșirea faptelor prejudiciabile enunțate, susținem

³⁴ Popenco A. *Aspecte teoretice și practice ale infracțiunii de neglijență în serviciu. Teză de doctor în drept.* Chișinău, 2020,. Popenco A. *Urmarea prejudiciabilă a infracțiunii de neglijență în serviciu prevăzută la alin.(1) art.329 C.pen. al RM.* În: Revista Institutului Național al Justiției, 2018, nr.3, p.10-17. [accesat la 22.03.2023]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/RINJ_3_46_2018.pdf .

³⁵ Popenco A. *Aspecte teoretice și practice ale infracțiunii de neglijență în serviciu. Teză de doctor în drept.* Chișinău, 2020, p. 226. [accesat la 22.03.2023]. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2020/56452/adrian_popenco_abstract.pdf.

³⁶ Ibidem.

poziția legiuitorului moldav de a diferenția cuantumul urmărilor prejudiciabile în vederea stabilirii premisei tragerii la răspundere penală³⁷.

În aceeași listă de publicații se înscrie și lucrarea lui N. Pascaru „Analiza conceptului de „interes public” prin prisma legislației din Republica Moldova”³⁸. Relevanța derivă chiar din titlu lucrării, întrucât sintagma de „interes public” este utilizată la descrierea urmării prejudiciabile a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu. Autorul, pe bună dreptate, constată și afirmă că „... despre prezența multor incertitudini în cadrul legal național în partea ce ține de interpretarea uniformă și unanimă a ceea ce reprezintă „interes public”, iar această constatare poate fi exemplificată prin două definiții legale cu conținut diferit prevăzute în Codul administrativ și în Legea nr.82/2017 a integrității”³⁹. Dată fiind însemnătatea acestor noțiuni legale pentru încadrarea juridică a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, cu siguranță, vom reveni la descifrarea lor în abordările care urmează a fi realizate în contextul descifrării laturii obiective a infracțiunii.

O abordare recentă și specială asupra semnelor estimative ale dreptului penal o expune autorul Iu. Lealin în lucrarea „Teoria semnelor estimative în dreptul penal substanțial: blocul conceptual”, potrivit căreia aceste semne sunt concepte juridico-penale neconcretizate în lege sau alt act normativ-juridic, menite să reflecte nu obiectul în plenitudinea sa, ci proprietățile sau relațiile acestuia, conținutul cărora este stabilit de către persoana care aplică norma juridico-penală, în baza circumstanțelor concrete ale cazului⁴⁰.

În rezultatul analizei materialelor științifice publicate la tema tezei de doctorat în doctrina de specialitate națională, putem concluziona că nivelul de abordare a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu este unul deficitar. În contextul transformărilor de drept pe care le parcurge R. Moldova, mai ales pe segmentul dezvoltării calității cadrului normativ-penal, se impune o reevaluare a conținutului constitutiv al infracțiunii analizate în vederea argumentării unor propuneri de *lege ferenda* care ar ține pasul cu noile curente de gândire juridică și politicile promovate la nivel penal.

³⁷ Popenco A. *Aspecte teoretice și practice ale infracțiunii de neglijență în serviciu. Teză de doctor în drept*. Chișinău, 2020, [accesat la 22.03.2023]. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2020/56452/adrian_popenco_abstract.pdf; Popenco A. *Urmarea prejudiciabilă a infracțiunii de neglijență în serviciu prevăzută la alin.(1) art.329 C.pen. al RM*. În: Revista Institutului Național al Justiției, 2018, nr.3, p.10-17. [accesat la 22.03.2023]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/RINJ_3_46_2018.pdf.

³⁸ Pascaru N. *Analiza conceptului de „interes public” prin prisma legislației din Republica Moldova*. In: Tribuna tânărilor cercetător, 2020, nr.4, p.135-139. [accesat la 22.03.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/135-139_14.pdf.

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Lealin Iu. *Teoria semnelor estimative în dreptul penal substanțial: blocul conceptual*. În: Revista Institutului Național de Justiție. Nr. 1, 2011, p. 58. (p. 51-58). [accesat la 22.03.2023]. ISSN: 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/52-59_Teoria%20semnelor%20estimative%20in%20dreptul%20penal%20substantial.pdf.

1.2. Materiale științifice referitoare la infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu publicate în străinătate

În cadrul prezentului aspect vom generaliza materialele științifice elaborate în doctrinele altor state, expuse în mod direct sau indirect, pe marginea infracțiunii de exces de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, ori corespondente celor consemnate în textul acestei infracțiuni.

Prioritar vom examina doctrina penală românească de referință. Este de menționat că în C.pen. al României din 1968 nu era statuată răspunderea penală pentru o infracțiune similară excesului de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu. În C.pen. al României din 1968 era consacrată răspunderea penală pentru trei infracțiuni legate de abuzul în serviciu:

- Abuzul în serviciu contra intereselor persoanelor (art. 246);
- Abuzul în serviciu contra intereselor persoanelor (art. 247);
- Abuz în serviciu contra intereselor publice (art. 248⁴¹).

În doctrina de specialitate depășirea atribuțiilor de serviciu era interpretată ca modalitate faptică de comitere a abuzului în serviciu. Asemenea interpretări le găsim în lucrarea *Explicații teoretice ale Codului penal român, Vol. IV., Partea specială* (1971)⁴². Astfel, expresia „îndeplinește actul în mod defectuos”, prin care legiuitorul român desemna abuzul în serviciu activ, desemna „...îndeplinirea făcută altfel decât se cuvenea și fie efectuată. Defectuoșitatea în îndeplinire poate privi conținutul, forma sau întinderea îndeplinirii, momentul efectuării, condiții de efectuare etc.”. Se mai arata că expresia îndeplinește un act în mod defectuos, că este o expresie sintetică care mai includea „...violarea obligațiilor impuse prin dispoziții legale, depășirea atribuțiilor de serviciu, folosirea abuzivă a atribuțiilor de serviciu...”⁴³.

Într-o altă lucrare de renume din spațiul românesc, *Codul penal comentat și adnotat. Partea specială, Vol. II* (1977)⁴⁴ sunt definite infracțiunile de serviciu ca fiind „cele pe care făptuitorul le săvârșește în cadrul activității ce o desfășoară pentru îndeplinirea îndatoririlor sale de serviciu; acțiunea sau inacțiunea prin care ele sunt săvârșite și se integrează inerent acestei activități”; „infracțiunile în legătură cu serviciul se realizează prin acțiuni sau inacțiuni care, fără a face parte din activitatea desfășurată pentru îndeplinirea îndatoririlor de serviciu, au însă o strânsă legătură cu aceasta, stânjenind-o sau creând pericolul producerii unor urmări”⁴⁵.

⁴¹ *Codul penal al României din 21 iulie 1968 (**republicat**)*. Publicat în Monitorul Oficial nr. 65 din 16 aprilie 1997. [accesat la 12.06.2023]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/38070>.

⁴² Dongoroz V., Kahane S., Oancea I. ș.a. *Explicații teoretice ale Codului penal român, Vol. IV., Partea specială*. Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1971, p. 82. (1035 p.).

⁴³ *Ibidem.*, p. 83.

⁴⁴ Vasiliu T., Pavel D., Antoniu G. ș.a. *Codul penal comentat și adnotat. Partea specială*. Vol. II. Ed. Științifică și enciclopedică, București, 1977, p. 54. (693 p.).

⁴⁵ *Ibidem.*, p.55

În C.pen. al României din 2009, la art. 300, a fost instituită răspunderea penală pentru infracțiunea de uzurpare a funcției, corespondentul infracțiunii de exces de putere din art. 328 C.pen. al RM, fapt ce a prilejuit abordarea doctrinară a acesteia.

În lucrarea *Noul Cod penal. Partea specială, analize, explicații, comentarii*, elaborată de către autorii S. Bogdan, D. A. Șerban și G. Zlati este abordată infracțiunea de *uzurpare a funcției*, incriminată la art. 300 C.pen. al României, infracțiune ce constituie corespondentul din legislația penală a RM de la art. 328 C.pen. al RM. Autorii examinează problematică rațiunii incriminării, a valorii sociale protejate, după care sunt analizate elementele constitutive ale infracțiunii. În particular, la caracterizarea laturii obiective a infracțiunii autorii menționează: „În ceea ce privește actul de executare, respectiv îndeplinirea unui ce nu intră în atribuțiile funcționarului public, credem că textul de lege se referă la îndeplinirea oricărei atribuțiuni de serviciu apte să producă efecte juridice raportat la o anumită persoană, dat fiind faptul că tipicitatea textului de lege este condiționată și de producerea unei urmări”⁴⁶. O altă constatare ține de momentul de consumare al infracțiunii după semnele laturii obiective a infracțiunii: „Infracțiunea se consumă doar din momentul în care îndeplinirea actului ce excedează atribuțiile de serviciu a avut un rezultat specific, respectiv prejudicierea patrimonială sau vătămarea intereselor legale ale unei persoane fizice sau juridice”⁴⁷.

Într-o altă lucrare, *Cod penal, comentariu pe articole*, se susține că elementul material al infracțiunii de *uzurpare a funcției* se realizează prin acțiune și constă în „...îndeplinirea unui act ce nu intră în atribuțiile funcționarului, fie că o astfel de atribuție nu este prevăzută în fișa postului sau a unui alt act similar de stabilire a competenței sale, fie că la momentul îndeplinirii actului funcționarul pierduse dreptul de exercitare a atribuției prin care realizează elementul material al infracțiunii”⁴⁸.

Referitor la delimitarea față de abuzul în serviciu, se menționează că „actul îndeplinit prin uzurparea funcției îndeplinește, formal, conținutul unui act legal, dar lipsa de competență în îndeplinirea actului atrage nelegalitatea lui și calificarea faptei ca infracțiune dacă produce una dintre urmările prevăzute în text. În cazul infracțiunii de abuz de serviciu, funcționarul are competența de a efectua actul, dar îl îndeplinește defectuos, ceea ce face ca actul să fie infracțiune dacă se produce urmarea specificată”⁴⁹.

Un alt studiu relevant pentru prezenta lucrare, deși nu se referă în modul cel mai direct la infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, îl constituie articolul

⁴⁶ Bogdan S., Șerban D. A., Zlati G. *Noul Cod penal. Partea specială, analize, explicații*. Vol. 2. Perspectiva Clujeană. Ed. „Univers Juridic”, București, 2014, p. 456. (850 p.).

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ Bodoroncea G., Cioclei V., Kuglay I. ș.a. *Cod penal, comentariu pe articole*. Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 599. (915 p.).

⁴⁹ Ibidem., p. 600.

științific cu titlul *Abuzul în serviciu în reglementarea altor state*, elaborat de către M. Ghica⁵⁰. Autorul întreprinde o cercetare a infracțiunii de abuz în serviciu în dreptul comparat, descriind legislația de referință a țărilor în care infracțiunea menționată nu are o reglementare autonomă și țările în care există un text distinct de incriminare și sancționare. Printre concluziile autorului pot fi menționate „analiza normelor de incriminare ale abuzului în serviciu în dreptul comparat, se observă că majoritatea sistemelor de drept care au optat pentru o reglementare distinctă au făcut-o într-o manieră sintetică, generală, fără a se raporta la un quantum al prejudiciului”⁵¹; „niciunul dintre sistemele de drept care reglementează abuzul în serviciu nu au impus în forma de bază sau în formele agravate ca cerință a laturii obiective un anumit prag valoric minim al pagubei. Există anumite state (Elveția, Federația Rusă, Croația și Suedia) care au atașat anumite condiții de ordin calitativ și cantitativ rezultatului cerut de norma de incriminare, cum ar fi „pagube semnificative”, „încălcare semnificativă a drepturilor și intereselor legitime”, „pagubă considerabilă”, „foloase necuvenite însemnate”, dar terminologia utilizată prezintă un anumit grad de imprevizibilitate”⁵².

În cele ce urmează ne vom referi la doctrina de specialitate din Federația Rusă, în care identificăm o preocupare constantă a autorilor în cercetarea monografică a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu. Această alegație se explică, pe de o parte, prin patrimoniul destul de bogat al materialelor științifice existente în domeniul cercetării excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu, iar, pe de altă parte, de premisele istorice care au stat la baza formării legislației penale naționale, evoluția căreia a fost influențată în mare parte de legislația penală a Federației Ruse.

În acest sens, vom debuta cu autoreferatul tezei de doctor a autoarei S.V. Smelova, *Уголовная ответственность за превышение должностных полномочий*.⁵³ Prin aplicarea metodei istorice, autoarea a cercetat evoluția incriminării excesului de putere, din care rezultă o abordare constantă a legiuitorului rus în incriminarea și sancționarea unei infracțiuni de exces de putere separat de abuzul de putere. Astfel, în *Ulojenia o nakazaniâh ugovnâh i ispravitelinâh* din 1845 (aplicată până la revoluția din 1917), excesul de putere era definit după cum urmează: „funcționarul care depășea puterea încredințată atunci când acționa peste limitele și cercul acțiunilor prescrise conform gradului, funcției sau însărcinării speciale cu care era mandatat,

⁵⁰ Ghica M. *Abuzul în serviciu în reglementarea altor state (abuse of office in comparative law)*. În: Revista „Penalente.ro”, 2020, nr. 1, p.160-179. [accesat la 12.04.2023]. Disponibil: <https://www.revista.penalente.ro/wp-content/uploads/2020/10/Ghica.pdf>.

⁵¹ Ibidem.

⁵² Ibidem.

⁵³ Смелова С. В. *Уголовная ответственность за превышение должностных полномочий*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Рязань 2009. [accesat la 23.02.2023]. CZU 04200911673. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/ugolovnaya-otvetstvennost-za-prevyshenie-dolzhestnykh-polnomochii/read>.

*acționa în detrimentul regulamentelor sau competențelor acordate, ordona sau realiza acțiuni, care putea fi realizate doar în baza unei legi noi, își atribuia un drept care nu-i aparținea, soluționând astfel în mod samavolnic un anumit caz, precum și atunci când realiza o acțiune pentru care era necesară permisiunea organului ierarhic superior*⁵⁴.

Este important de precizat că, potrivit acestei legiuiri, sancțiunile pentru comiterea excesului de putere erau stabilite în funcție de urmările prejudiciabile sau scopul comiterii infracțiunii. Spre exemplu, în cazul survenirii unor urmări neimportante/mai puțin importante, vinovatului i se aplica în calitate de pedeapsă avertismentul, mustrarea sau scoaterea din timpul de muncă, însă în cazul dacă excesul de putere era săvârșit cu scopul comiterii unei alte infracțiuni, atunci instanța putea aplica chiar și pedeapsa capitală⁵⁵.

Principala constatare care se impune în legătură cu textul de lege citat mai sus este că legiuitorul rus din acele vremuri definea chiar în conținutul normei incriminatorii modalitățile normative de comitere a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu. O altă constatare ține de individualizarea legală a pedepsei penale pentru excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu prin prisma gravității urmărilor prejudiciabile.

O contribuție valoroasă autoarea S.V. Smelova a avut-o la clarificarea conținutului laturii obiective a excesului de putere și delimitarea acestuia de abuzul de putere. În opinia autoarei, prin „*acțiuni care în mod vădit depășesc limitele atribuțiilor de serviciu*” se au în vedere acțiunile ce sunt atribuite în sfera de competență a unei alte persoane cu funcție de răspundere sau a unui organ colegial, precum și acțiunile comise de către subiect în absența temeiurilor prevăzute de lege.⁵⁶ În același context, autoarea conchide că principalul semn care delimitează infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu de infracțiunea de abuz de putere sau abuz de serviciu nu este de factură subiectivă, ci de factură obiectivă, fiind reprezentat de caracterul acțiunilor săvârșite de către făptuitor. În cazul abuzului de putere sau al abuzului de serviciu, dacă activitatea infracțională se exprimă prin forma unor acțiuni, este vorba de „acțiuni pe care persoana cu funcție răspundere nu este în drept să le săvârșească în nicio circumstanță”⁵⁷. Dintr-o atare abordare, autoarea susține excluderea infracțiunii de abuz de putere sau abuz de serviciu săvârșită prin acțiune din normativului penal, echivalând-o cu o formă specială a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu.

⁵⁴ Смелова С.В. *Уголовная ответственность за превышение должностных полномочий*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Рязань 2009, p. 19. 234 p. [accesat la 23.02.2023]. CZU 04200911673. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/ugolovnaya-otvetstvennost-za-prevysheni-dolzhestnykh-polnomochii/read>.

⁵⁵ Ibidem, p.20.

⁵⁶ Ibidem, p. 186.

⁵⁷ Ibidem.

O lucrare deosebit de valoroasă o constituie teza de doctorat cu titlul *Depășirea atribuțiilor de serviciu (art. 286 C.pen. al FR): noțiune, forme, probleme de tehnică legislativă și diferențiere a răspunderii*, elaborată de către A.A. Ilin⁵⁸. Printre problemele de maximă importanță ce au fost tratate de către autor în prezenta lucrare pot fi menționate: noțiunea și elementele de bază ale tehnicii legislative de incriminare a depășirii atribuțiilor de serviciu; mijloace de diferențiere a răspunderii penale pentru depășirea atribuțiilor de serviciu; formele depășirii atribuțiilor de serviciu și delimitarea de infracțiuni omogene; analiza elementelor și semnelor constitutive⁵⁹.

Acordând o atenție deosebită studiului comparativ, autorul a concluzionat că în legislațiile penale ale statelor din spațiul ex-sovietic, de regulă, infracțiunea de depășire a atribuțiilor de serviciu este prevăzută într-o componentă distinctă, iar în unele legislații (Ucraina, Bielorusia, Estonia, Uzbekistan) în sfera de protecție a normei intră nu doar „interesele serviciului public”, ci și întreaga sferă a activității de serviciu. Autorul își exprimă dezacordul cu această extensie a obiectului protecției penale⁶⁰.

Nu împărtășim o asemenea abordare și considerăm că extinderea obiectului protecției penale a depășirii atribuțiilor în legislațiile penale ale statelor menționate *supra* este justificată de multiplele transformări sociale, prin care mai multe activități din sfera publică sunt trecute în sfera privată. Mai este de menționat că, deși A.A. Ilin a propus reformularea normei incriminatorii a depășirii atribuțiilor de serviciu din legislația penală a Federației Ruse, nu a fost soluționată problema abolirii semnelor constitutive care nu corespund standardelor de calitate.

Merită o deosebită atenție și teza de doctorat, elaborată de către A.S. Snejco⁶¹, cu titlul *Превышение должностных полномочий: законодательные и правоприменительные аспекты (по материалам судебной практики Краснодарского края)*. Autorul conchide că în practica judiciară problemele aplicării normei referitoare la excesul de putere sunt cel mai frecvent legate de interpretarea semnelor estimative ale infracțiunii de depășire a atribuțiilor de serviciu. Plecând de la aceste premise, autorul înaintează următoarele teze prin care se încearcă soluționarea problemei semnelor estimative:

- în rezultatul analizării sistematice a prevederilor C.pen. al Federației Ruse, autorul ajunge la concluzia că „...orice încălcare a drepturilor și libertăților constituționale

⁵⁸ Ильин А.А. *Превышение должностных полномочий (ст. 286 УК РФ): понятие, виды, вопросы законодательной техники и дифференциации ответственности*, Ярославль, 2013, (237 p.).

⁵⁹ Ibidem.

⁶⁰ Ibidem, p. 206.

⁶¹ Снежко А.С. *Превышение должностных полномочий: законодательные и правоприменительные аспекты (по материалам судебной практики Краснодарского края)*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Краснодар, 2004, p.197. [accesat la 23.02.2023]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/prevyshenie-dolzhnostnykh-polnomochii-zakonodatelnyi-i-pravoprimeritelnyi-aspekty-po-materia/read> .

reprezintă o urmare prejudiciabilă serioasă ce justifică aplicarea normei referitoare la depășirea atribuțiilor de serviciu”⁶²;

- pentru interpretarea semnelor estimative autorul propune formularea la art. 286 C.pen. al Federației Ruse a două note interpretative. În baza primei note se propune interpretarea daunelor în proporții considerabile atunci când acestea se exprimă prin daune materiale: „Dacă încălcarea considerabilă a drepturilor și intereselor legale ale cetățenilor, organizațiilor sau a intereselor publice se exprimă printr-o daună patrimonială, atunci valoarea exprimată în bani a acesteia trebuie să depășească cuantumul de 100 000 de lei”. În baza celei de a doua note interpretative se propune soluționarea problemei încadrării juridice a depășirii atribuțiilor de serviciu, însoțită de săvârșirea unei alte infracțiuni: „Persoana cu funcție de răspundere, care s-a folosit de situația de serviciu pentru a comite o infracțiune neprevăzută de prezentul capitol, va fi trasă la răspunderea penală după regulile concursului de infracțiuni. Săvârșirea unei asemenea infracțiuni se consideră o încălcare considerabilă a drepturilor și intereselor legitime ale cetățenilor și organizațiilor, precum și a interesului public. Regulile concursului de infracțiuni nu se aplică dacă infracțiunea săvârșită de către persoana cu funcție de răspundere este prevăzută ca semn calificativ al unei alte infracțiuni”⁶³.

În anul 2007 iese de sub tipar autoreferatul tezei de doctor susținută de autorul K.A. Grekov, *Квалификация преступлений, совершаемых путем превышения должностных полномочий*.⁶⁴ După cum rezultă și din titlu, această lucrare este dedicată abordării problemei încadrării juridice a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, subiect care are o importanță principală și decisivă în procesul de luptă cu infracționalitatea de corupție și cu infracțiunile conexe corupției, în special cu infracțiunile de serviciu ori în legătură cu serviciul în ansamblul lor.

Sunt deosebit de notabile aprecierile autorului referitoare la conținutul obiectului juridic al infracțiunii analizate. În mod special, autorul K. A. Grekov menționează că „autoritatea (puterea) publică îndeplinește în cadrul unui stat două funcții de bază: *funcția reglementării sociale* și *funcția controlului social*, iar realizarea eficientă a acestor funcții, ca finalitate, poate și trebuie să asigure stabilitatea și ordinea în cadrul unei anumite societăți”⁶⁵. Or, situația îndelungată, când o anumită persoană din cadrul sistemului autorității (puterii) publice, săvârșind

⁶² Ibidem, p. 168.

⁶³ Ibidem.

⁶⁴ Греков К. А. *Квалификация преступлений, совершаемых путем превышения должностных полномочий*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ростов-на-Дону – 2007. [accesat la 23.02.2023]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/kvalifikatsiya-prestuplenii-sovershaemykh-putem-prevysheniya-dolzhnostnykh-polnomochii/read>.

⁶⁵ Ibidem, p. 3.

un exces de putere sau depășind atribuțiile de serviciu, cauzează daune drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice sau juridice, determină încălcarea activității întregului sistem instituțional, diminuând eficiența acestuia și, corespunzător, limitează eficiența controlului asupra proceselor sociale. Mai mult, excesele de putere sau depășirile atribuțiilor de serviciu comise de către persoane cu funcție de răspundere condiționează discreditarea autorității publice, micșorându-se semnificativ nivelul de încredere în aceste autorități⁶⁶.

În contextul delimitării „abuzului de putere sau a abuzului de serviciu” de infracțiunea de „exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu”, punând în evidență noțiunea de „realizare legală a atribuțiilor de serviciu”, autorul K.A. Grekov pune accent pe respectarea a două cerințe cumulative:

- prezența temeiului legal de realizare a activității de serviciu (faptul juridic, în prezența căruia atribuția poate fi realizată);
- respectarea formei procedurale⁶⁷,

Potrivit autorului, încălcarea „fie a temeiului material, fie a temeiului procesual de realizare a atribuțiilor de serviciu reprezintă prin sine infracțiunea de abuz în serviciu”. Anume aceste premise logice și juridice, în viziunea autorului, fundamentează concluzia că abuzului de serviciu presupune încălcarea fie a temeiului, fie a procedurii de realizare a competențelor funcționale. Prin urmare, autorul concluzionează că abuzul de serviciu reprezintă „prin sine o depășire a atribuțiilor de serviciu, fiind promovată opțiunea de a exclude din C.pen. al RM infracțiunea de abuz de serviciu”⁶⁸.

Printre cercetările de renume din domeniu se înscrie monografia elaborată de către B.V. Zdravomâslov cu denumirea *Должностные преступления. Понятие и квалификация*⁶⁹. Referindu-se la conținutul obiectului juridic generic al infracțiunilor de serviciu, autorul concluzionează că acesta îl constituie „...totalitatea relațiilor sociale, care asigură „funcționarea normală și legală a organelor puterii publice” sau „funcționarea aparatului de stat”⁷⁰.

În condițiile actuale de evoluție a legislației penale o asemenea abordare este discutabilă, întrucât, pornind de la titlul Capitolului XV din Partea specială a C.pen. al RM *Infracțiuni contra bunei desfășurări a activității în sfera publică*, asistăm la o extindere a activității în sfera publică. Pe de altă parte, autorul B.V. Zdravomâslov consideră că semnul exprimat de către legiuitor prin sintagma „...în mod vădit...” este un semn al componenței de infracțiunea atât de factură obiectivă, cât și de factură subiectivă, care presupune o depășire certă și evidentă a atribuțiilor de

⁶⁶ Ibidem.

⁶⁷ Ibidem

⁶⁸ Ibidem, p. 12.

⁶⁹ Здравомыслов Б. В. *Должностные преступления. Понятие и квалификация*. Москва: «Юрид. лит.», 1975, 168 p. fără ISBN.

⁷⁰ Ibidem, p.56.

serviciu, care, pe de o parte, rezultă chiar din prevederile legale, iar, pe de altă parte, este conștientizată de către persoana publică⁷¹.

În 2004 a fost publicată lucrarea elaborată de A. I. Asnis *Уголовная ответственность за служебные преступления в России*.⁷² Cu referință la obiectul juridic special al infracțiunii, autorul evidențiază caracterul complex al acestuia, menționând că acesta este format din obiect juridic special principal și obiect juridic special secundar. Astfel, obiectul special principal al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu îl constituie relațiile sociale ce sunt condiționate de protejarea „...intereselor organului concret de stat, serviciului concret de stat sau ale organului de autoadministrare locală, pe când obiectul juridic special secundar – relațiile sociale condiționate de protejarea „intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, ale societății sau statului”⁷³.

O altă lucrare de reper din domeniul, elaborată în doctrina de specialitate rusă, o constituie autoreferatul tezei de doctor, susținut de autorul S.P. Slav cu titlul *Ответственность за должностные злоупотребления*⁷⁴.

Autorul este unul din oponenții aprecierii autorității serviciului public în calitate de obiect juridic al infracțiunilor contra bunei desfășurării a activității în sfera publică. Acesta consideră că „autoritatea sau prestigiul puterii de stat în general și al organelor ei constituie element al conștiinței juridice, care nu generează relații sociale și nici nu constituie relații sociale. De aceea, autoritatea „... se referă la conștiință juridică și apare în calitate de manifestare a consecințelor prejudiciabile în forma daunei morale, care este cauzată de încălcarea de serviciu pasibilă de pedeapsă penală”⁷⁵.

Asupra conținutului obiectului juridic al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu s-a expus și autoarea A.V. Galahova în articolul științific *Непосредственный объект превышения власти или служебных полномочий*.⁷⁶ Analizând coraportul dintre obiect și urmări, A.V. Galahova menționează că obiectul juridic special al excesului de putere, adică „...activitatea organului sau instituției corespunzătoare, poate fi lezat „prin intermediul cauzării unui prejudiciu considerabil, în primul rând, intereselor de stat sau

⁷¹Ibidem, p. 109-110.

⁷² Аснис А.Я. *Уголовная ответственность за служебные преступления в России*. М., ISBN 5-89158-131-0, 2004, p. 72.

⁷³ Ibidem.

⁷⁴ Слав С. П. *Ответственность за должностные злоупотребления (по материалам Приднестровья)*. Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. М., 2004. [accesat la. 12.03.2021]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/otvetstvennost-za-dolzhnostnye-zloupotrebleniya-po-materialam-primdnestrovyya/read>.

⁷⁵ Ibidem, p.15-16.

⁷⁶ Галахова А. В. *Непосредственный объект превышения власти или служебных полномочий // Сборник статей адъюнктов и соискателей*. М., 1970.

obștești, în al doilea rând, drepturilor și intereselor cetățenilor ori, în al treilea rând, și unor și altor interese concomitent”⁷⁷.

Par discutabile opiniile autorilor menționați mai sus (S.P. Slav și A.V. Galahova), după care obiectul juridic special al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu poate fi reprezentat de „...autoritatea serviciului public” sau „...activitatea organului sau instituției corespunzătoare...”. Este bine știut că obiectul juridic al unei infracțiuni poate fi reprezentat de valorile sociale și relațiile sociale existente pe lângă aceste valori. Prin urmare, obiectul juridic al infracțiunii consemnate nu-l poate constitui „autoritatea publică”, ci relațiile sociale referitoare la protejarea autorității publice ca valoare socială supusă protecției penale.

O altă lucrare științifică de referință o constituie cea elaborată de către V.I. Dineka, cu titlul *Уголовная ответственность за превышение власти или служебных полномочий сотрудников органов внутренних дел*.⁷⁸ În opinia acestuia, obiectul juridic al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, atunci când este săvârșit de către un funcționar al organelor afacerilor interne, poate fi abordat la trei niveluri: „nivel general – ordinea de drept privită ca stare, nivel de reglementare a relațiilor sociale, bazat pe principiile legalității, umanismului, publicității, respectării drepturilor și intereselor persoanei, realizate de către organele afacerilor interne; nivel nemijlocit – activitatea de reglementare juridică a organelor afacerilor interne; nivel concret – activitatea de aplicare a dreptului a reprezentanților puterii publice, bazată pe respectarea strictă a drepturilor și intereselor cetățenilor”⁷⁹. De asemenea, în opinia autorului, „...acțiunile care, indiferent de împrejurări, nu pot fi comise de către nici o persoană” sunt interzise în general de lege și pentru săvârșirea lor trebuie să fie supusă răspunderii penale orice persoană și nu doar persoana cu funcție de răspundere⁸⁰.

O altă lucrare care trezește un interes deosebit pentru studiul nostru îl constituie autoreferatul la teza de doctorat cu titlul „Уголовная ответственность за злоупотребление и превышение должностных полномочий”, elaborat de către O.A. Plehova.⁸¹ Notabile sunt constatările autorului referitoare la delimitarea infracțiunii de abuz de putere sau abuz de serviciu de infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu. Astfel, în viziunea autorului, „Abuzul de putere sau abuzul de serviciu constituie o componentă generală de infracțiune pentru toate

⁷⁷ Ibidem, p.87.

⁷⁸ Динека В. И. *Уголовная ответственность за превышение власти или служебных полномочий сотрудников органов внутренних дел*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 1992. [accesat la. 12.03.2021]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/ugolovnaya-otvetstvennost-za-prevyshenie-vlasti-ili-sluzhebnykh-polnomochii-sotrudnikov-orga>

⁷⁹ Ibidem.

⁸⁰ Ibidem.

⁸¹ Плехова О. А. *Уголовная ответственность за злоупотребление и превышение должностных полномочий*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ростов-на-Дону – 2006. [accesat la. 23.02.2023]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/ugolovnaya-otvetstvennost-za-zloupotreblenie-i-prevyshenie-dolzhestnykh-polnomochii/read>.

infrațiunile contra autorităților, intereselor administrației publice etc., pe când depășirea atribuțiilor de serviciu reprezintă prin sine una dintre formele cele mai răspândite și periculoase de manifestare a acestui abuz”.⁸² Un asemenea punct de vedere este discutabil, întrucât, reieșind din particularitățile laturii obiective, legiuitorul a conferit o antură juridică diferită acestor două fapte infracționale. În primul caz, persoana publică acționează în limitele competenței de serviciu, iar în cel de al doilea – peste limitele competenței de serviciu⁸³

Pe de altă parte, susținem pe deplin opinia autorului O. A. Plehova, atunci când la comiterea excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu participă o persoană care nu are calitatea de persoană publică, acesta va putea „...avea calitatea doar de organizator, instigator ori complice la infracțiune, dar nicidecum cea de coautor.

Următoarea lucrare științifică asupra căreia ne vom opri este semnată de V. S. Burov cu titlul *Преступления против интересов службы в коммерческих и иных организациях. Комментарий законодательства и справочные материалы*.⁸⁴ Referitor la latura subiectivă a infracțiunii de depășire a atribuțiilor de serviciu în sectorul privat, autorul V. S. Burov opinează că „...infracțiunea poate fi săvârșită doar ce intenție directă – ca formă a vinovăției penale”; „această intenție directă se raportează la fapta prejudiciabilă comisă, dar, în limitele atitudinii psihice a făptuitorului față de eventualele urmări prejudiciabile, aceasta poate fi caracterizată nu doar prin intenție directă, dar și prin intenție indirectă, chiar și prin imprudență”⁸⁵.

Într-un alt context de idei, vom prezenta autoreferatul la teza de doctor, *Злоупотребление должностными полномочиями: законодательный и правоприменительный аспекты: по материалам судебной практики Ростовской области*⁸⁶, autor al căreia este V.A. Goncharov. În mod special, autorul a examinat problema determinării practice a limitelor atribuțiilor de serviciu în structura generală a infracțiunilor de serviciu ori a infracțiunilor care sunt săvârșite în legătură cu serviciul. Determinarea acestor limite se face prin diferite acte legislative sau alte acte normative. Pentru încadrarea juridică se impune obligatoriu examinarea acestor acte normative în calitatea lor de surse în care sunt prevăzute aceste atribuții⁸⁷. Cu referință specială la forma de vinovăție, autorul citat menționează că infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, de regulă, se comite prin

⁸² Ibidem, p. 3-4.

⁸³ Ibidem, p.5.

⁸⁴ Буров В. А. *Преступления против интересов службы в коммерческих и иных организациях. Комментарий законодательства и справочные материалы*. Ростов н/Д: «Феникс», 1997.

⁸⁵ Ibidem, p. 132.

⁸⁶ Гончаров В.А. *Злоупотребление должностными полномочиями: законодательный и правоприменительный аспекты: по материалам судебной практики Ростовской области*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Краснодар – 2007, p. 9. [accesat la. 23.02.2021]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/zloupotreblenie-dolznoostnymi-polnomochiyami-zakonodatelnyi-i-pravoprimenitelnyi-aspekty-po-/read>.

⁸⁷ Ibidem.

intenție directă, nefiind exclusă posibilitatea realizării actului infracțional și prin intenție indirect. Pentru argumentarea poziției sale autorul opinează că „...persoana cu funcție de răspundere, făcând uz de atribuțiile sale de serviciu în ciuda intereselor prestabilite, nu întotdeauna dorește cauzarea urmărilor prejudiciabile, atestându-se o atitudine nepăsătoare în acest ultim sens”⁸⁸.

În urma abordării materialelor științifice pe dimensiunea temei tezei de doctorat din doctrina de specialitate străină, putem constata existența unui grad mai avansat de dezvoltare a doctrinei penale din Federația Rusă, mai ales sub forma tezelor de doctorat, monografiilor și alte categorii de cercetări științifice. Mai sunt relevante și problemele comune pe care le prezintă subiectul suspus studiului pentru doctrina din Republica Moldova și Federația Rusă, printre care: interpretarea și eventuala reformulare a semnelor estimative sau definatorii ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu; delimitarea de infracțiuni omogene etc.

1.3 Concluzii la Capitolul 1

Formulând concluzii pe marginea materialelor științifice supuse abordării în prezentul Capitol al tezei de doctorat, putem semnala că printre specialiștii în materia penală care s-au preocupat predilect de infracțiunea de *exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu*, în special de soluționarea problemelor legate de interpretarea conținutului constitutiv, se numără: Borodac A., Cușnir V., Brînză S., Stati V., Cojocaru R., Popov R., Copețchii S., Lupașco L., Țurcan I., Popenco A., Leahin Iu., Pascaru N. etc. (R. Moldova); Dongoroz V., Kahane S.I., Oancea I., Vasiu T., Pavel D., Antoniu G., Bogdan S., Șerban D.A., Zlati G. etc. (România); Zdravomâslov B., Smelova S., Ilin A., Snejko A., Grekov K., Asnis A.I., Galahova A., Dineka V., Plehova O., Burov V., Goncharov V. etc. (Federația Rusă).

Lucrările autorilor menționați *supra* formează fundamentul teoretico-gnoseologic al cercetării noastre, fundament ce constituie un element de nedespărțit pentru studii de anvergură, cum ar fi tezele de doctorat. Pe de o parte, această teză de doctorat vine să suplinească cercetările realizate anterior în materia excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu, iar, pe de altă parte, să rezolve unele probleme juridico-penale de formulare și de aplicarea a normei în spiritul principiului legalității penale. În cadrul lucrării urmează a mai fi dezvoltate noile tendințe evolutive ale doctrinei penale în materia infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu.

Cu referire la nivelul de cercetare al infracțiunii incriminate la art. 328 C.pen. al RM, ținem să menționăm că, în pofida multiplelor probleme teoretico-practice pe care le suscită, doctrina penală națională este destul de deficitară în materia abordării excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu. Materialele științifice existente tratează evaziv sau chiar

⁸⁸ Ibidem.

tangential problemele privind conținutul constitutiv sau încadrarea juridico-penală a infracțiunii sus-menționate. Or, în contextul metamorfozării rapide a realităților la nivel macrosocial și a numeroaselor reforme implementate în R. Moldova, acest lucru se impune cu pregnanță. Mai cu seamă demersul științific propus spre atenția cititorului este necesar în contextul necorespunderii unor semne ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu cu standardele legalității incriminării prescrise de CEDO și Constituția RM.

Printre problemele stringente pe care le implică cunoașterea infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu se înscriu: dozarea criteriilor de calitate a semnelor constitutive ale infracțiunii incriminate la art. 328 C.pen. al RM, inclusiv a celor declarate neconstituționale de către CC a RM; soluționarea problemei modalității normative prevăzute la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM, care în esență nu constituie o formă de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu; delimitarea excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu prin prisma semnelor obiective și subiective ale componenței de infracțiune; remodelarea noțiunii legale a excesului de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu prin luarea în considerare a problemelor practice ce apar la aplicarea normei etc.

În baza celor menționate *supra*, scopul prezentei teze de doctorat constă în efectuarea unei cercetări laborioase a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, pentru fundamentarea unor soluții teoretico-practic viabile de rezolvare a problemelor cu care se confruntă organele de urmărire penală și instanțele de judecată la aplicarea art. 328 C.pen. al RM. În același tablou de idei, s-a urmărit conceperea unor propuneri de perfecționare a calității cadrului normativ, în corespundere cu rigorile statuate în art. 7 din CEDO.

Întru realizarea scopului propus au fost trasate mai multe *obiective*, printre care menționăm:

- examinarea materialelor științifice din doctrina penală străină și cea națională, publicate la tema tezei de doctorat, pentru stabilirea gradului de cercetare și deducere a problemelor predilecte de cercetare;
- analizarea retrospectivei istorice de incriminare a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu întru identificarea sursei care a stat la baza modelului incriminator autohton;
- analiza comparativă a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu pentru valorificarea funcției normative a dreptului comparat prin preluarea experiențelor pozitive;
- caracterizarea semnelor conținutului constitutiv al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu prin prisma doctrinei de specialitate și a elementelor de practică judiciară;

- abordarea aspectelor delimitative ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu de alte infracțiuni omogene, mai cu seamă de formele speciale ale acesteia;
- formularea unor propuneri de *lege ferenda* pentru ridicarea gradului de calitate a normei incriminatorii de la art. 328 C.pen. al RM în corespundere cu principiul legalității incriminării;
- formularea unor recomandă de practică judiciară în vederea soluționării problemelor de încadrare juridică a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu.

2. REGLEMENTĂRI PENALE PRIVIND EXCESUL DE PUTERE SAU DEPĂȘIREA ATRIBUȚIILOR DE SERVICIU

2.1. Retrospectiva incriminării excesului de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu în legislația penală a Republicii Moldova

Aplicarea eficientă a metodei istorice de studiere a dreptului penal ne oferă posibilitatea unei cunoașteri complexe a premiselor care au stat la baza apariției infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu în legislația penală. În același timp, cunoașterea istorică a fenomenului, prin urmărirea evoluției reglementărilor penale, ne oferă posibilitatea relevării voinței actuale a legiuitorului, care a stat la baza adoptării legii penale în formula existentă. Mai mult decât atât, la baza interpretării coerente a semnelor obiective și subiective aferente excesului de putere sau depășirii a atribuțiilor de serviciu (art. 327 C.pen. al R. Moldova) stă relevarea împrejurărilor sociale, economice, politice și juridice care au stat la baza adoptării normei incriminatorii care le descrie.

Relevarea direcțiilor prioritare ale oricărei științe este condiționată de investigarea istorică a acesteia, cunoașterea realizărilor și experienței acumulate în domeniu, precum și depistarea lacunele de care se lovește procesul cunoașterii⁸⁹. După cum mai menționează, pe bună dreptate, autorul A. Borodac, „prin metoda cercetării istorice se clarifică condițiile și cauzele emiterii de către legiuitor a normelor juridico-penale, se apreciază gradul prejudiciabil al faptelor infracționale prevăzute de aceste norme, se studiază gradul de eficiență a normelor de drept penal și practica de aplicare pe parcurs”⁹⁰.

Într-adevăr, pe parcursul evoluției sale, comunitatea umană a stabilit care fapte anume sunt infracțiuni în funcție de nivelul de dezvoltare, de tipul istoric al respectivei societăți și de spiritualitatea fiecărui popor în parte⁹¹. Plecând de la acest raționament, pentru a înțelege limitele și conținutul represiunii penale existente la un moment dat al evoluției umane, este necesară înțelegerea conștiinței sociale și a intereselor sociale ce existau la etapa respectivă. Prin urmare, cunoașterea evoluției istorice de apariție și dezvoltare a normelor penale referitoare răspunderea penală pentru infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu este deosebit de importantă prin mai multe aspecte.

În primul rând, acest lucru permite aprofundarea prezentului studiu. Pentru buna înțelegere a conceptului de *exces de putere și depășire a atribuțiilor de serviciu* este necesar de a

⁸⁹ Шишов О. Ф. *Становление и развитие науки уголовного права в СССР: Проблемы общей части, 1917 - 1936*: автор. дисс. д-ра юрид. наук. М., 1985, p. 6. p. 31- 32

⁹⁰ Borodac A. *Manual de drept penal. Partea generală*. Chișinău: „Tipografia Centrală”, 2005, p. 33. 516 p. ISBN 9975-935-77-X.

⁹¹ Cojocaru R. *Studiu de drept penal și investigarea judiciară a infracțiunii de pruncucidere*: tz. de dc. în drept. Chișinău, 2014, p. 9. 202 p.

urmări, pe de o parte, momentul la care în dreptul penal pozitiv a apărut o asemenea incriminare, iar pe de altă parte, modelările și transformările juridice pe care legislația penală le-a parcurs până la etapa actuală. În al doilea rând, cunoașterea etapizată a experiențelor pozitive din domeniul prevenirii penale a fenomenului ne va permite evaluarea sistemului penal preventiv actual și propunerea unor măsuri de modernizare și perfecționare a acestuia.

Pentru a analiza retrospectiva istorică de incriminare și evoluție a infracțiunii analizate se va lua în considerațiune, fără doar și poate, conjunctura istorică de apariție a statului R. Moldova. Pentru a nu depăși granițele de domeniu al prezentului studiu, ținem să menționăm că abordarea acestui subiect nu poate fi făcută fără a lua în considerație influența pe care a produs-o asupra evoluției legislației penale naționale legislația imperiului țarist rus și legislația URSS.

Astfel, în Basarabia, în rezultatul anexării din 1812, în sfera dreptului penal au fost aplicate legile Imperiului Rus până la Marea Unire din 1918. Plecând de la aceste realități istorice incontestabile, evoluția legislației penale moldovenești a fost într-o măsură oarecare influențată de legislația rusă existentă în materia infracțiunilor săvârșite în domeniul public. După Marea Unire din 1918, România, prin decretele regale din iunie-august 1919, pe întreg teritoriul Basarabiei a pus în vigoare Codul penal român din 1864, care a fost aplicat până la adoptarea și intrarea în vigoare a Codului penal din 1936.

Mai târziu, „prin Protocolul Adițional Secret al Pactului Molotov-Ribbentrop, semnat între URSS și Germania nazistă la 23 august 1939, a dus la trecerea la 28 iunie 1940 prin ultimatum (din partea guvernului URSS) și cedarea (din partea Consiliului de Coroană al României) a teritoriilor dintre Prut și Nistru (Basarabia), dar și a Bucovinei de Nord și a Ținutului Herța, în componența URSS. Basarabia, fără jumătatea de nord a județului Hotin și fără sudul său (Bugeacul sau Basarabia mică), plus o parte a RASS Moldovenești (corespunzătoare teritoriului actual al Transnistriei) au fost incluse în RSS Moldovenească, nou-înființată la 2 august 1940. RSS Moldovenească și a devenit o republică unională separată în cadrul URSS, cu drept teoretic de secesiune”⁹². Astfel, evoluția incriminării infracțiunii de exces de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu în legislația națională urmează a fi analizată prin prisma a trei legislații: legislația penală românească de referință, mai precis a Regatului Român, legislația penală a Imperiului Rus și legislația penală a URSS-ului.

Una dintre cel mai evolute și moderne legiuri penale din Rusia Țaristă a constituit-o *Ulojenia o nakazaniâh ugolovnâh i ispravitelinâh* din 1845, care, deși a fost modificată de mai multe ori, în anul 1866 și 1885⁹³, a fost pusă în aplicare până în octombrie 1917.

⁹² Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (RSSM) (1940 - 1991) [accesat la 18.07.2018]. Disponibil: http://www.istoria.md/articol/5/Republica_Sovietică_Socialistă_Moldovenească_RSSM

⁹³ Чистяков И. [и др.] *История отечественного государства и права в 2 ч. Часть 1*, под редакцией О. И. Чистякова. Москва : Издательство «Юрайт», 2019, р. 234. 434 с. ISBN 978-5-9916-4858-5.

În acest act legislativ pentru prima dată s-a încercat definirea excesului de putere. Potrivit art. 367 al acestei legiuri, se considera că funcționarul depășea puterea încredințată atunci când acționa peste limitele și cercul acțiunilor prescrise conform gradului, funcției sau însărcinării speciale cu care era mandatat, acționa în detrimentul regulamentelor sau competențelor acordate, ordona sau realiza acțiuni, care puteau fi realizate doar în baza unei legi noi, își atribuia un drept care nu-i aparținea, soluționând astfel în mod samavolnic un anumit caz, precum și atunci când realizează o acțiune pentru care era necesară permisiunea organului ierarhic superior⁹⁴.

Caracterul evoluat al incriminării excesului de putere în *Ulojenia o nakazaniah ugolovnâh i ispravitelinâh* din 1845 reiese din modul de reglementare a modalităților normative prin care putea fi săvârșit excesul de putere. Se poate observa că legiuitorul, în mod expres, descria modalitățile prin care se putea înfățișa latura obiectivă a infracțiunii. Această tehnică legislativă limita posibilitatea aplicării abuzive a legii penale în privința vinovatului.

În același sens, caracterul evoluat al acestor reglementări derivă și din faptul că legiuitorul rus din acele vremuri prevedea un regim sancționatoriu diferențiat pentru excesul de putere, principalul criteriu constituindu-l gravitatea urmărilor prejudiciabile survenite drept rezultat al săvârșirii faptei, existența sau inexistența formelor agravate și importanța cazului pentru care s-a făcut exces de putere.

În acord cu art. 370 al *Ulojenia o nakazaniah ugolovnâh i ispravitelinâh* din 1845, dacă urmările prejudiciabile survenite nu erau importante, atunci vinovatului i se aplica în calitate de pedeapsă avertismentul, mustrarea sau scoaterea din timpul de muncă; excesul de putere fără circumstanțe agravante atrăgea după sine demisia din funcție sau concedierea; în cazul urmărilor de „o importanță majoră” se aplica privarea de toate drepturile speciale și privilegiile obținute în legătură cu serviciul, însoțită de exilarea vinovatului. Drept fapta periculoasă era calificat excesul de putere ce era săvârșit cu scopul comiterii unei alte infracțiuni. În acest caz, instanța putea aplica chiar și pedeapsa capitală⁹⁵.

O circumstanță agravantă specifică excesului de putere era prevăzută la art. 373 al *Ulojenia o nakazaniah ugolovnâh i ispravitelinâh* și consta în „excesul de putere săvârșit cu aplicarea sau amenințarea aplicării armei”.

În cele ce urmează vom vedea că această agravantă a fost prevăzută și în legislațiile penale ale republicilor fostei URSS, fiind consacrată chiar și în legislația penală actuală a R. Moldova (art. 328 alin. (2) lit. b) C.pen. al RM).

⁹⁴ Смелова С.В. *Уголовная ответственность за превышение должностных полномочий*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Рязань 2009, p. 19. 234 p. [accesat la 23.02.2023]. CZU 04200911673. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/ugolovnaya-otvetstvennost-za-prevyshenie-dolzhestnykh-polnomochii/read>.

⁹⁵ Ibidem, op. cit., p. 20.

Totuși, reglementările incriminatorii referitoare la excesul de putere ce erau stipulate în *Ulojenia o nakazaniah ugolovnâh i ispravitelinâh* din 1845 prezentau și anumite deficiențe.

În primul rând, utilizarea unor semene estimative (definitorii) făceau dificilă aplicarea normei incriminatoare, care era condiționată de gravitatea urmărilor descrise prin astfel de semne: „urmări neimportante” și „urmări importante”. Din moment ce legiuitorul nu prevedea careva criterii de estimare a unor asemenea urmări, sarcina revenea instanțelor de judecată, care le evalua de la caz la caz, în funcție de gravitatea lor.

În al doilea rând, poate fi menționată utilizarea unei terminologii neuniforme vizavi de desemnarea calității speciale a subiectului infracțiunii: *funcționar* (din rusescul „*cinovnik*”), altă *persoană cu funcție de răspundere, persoană care se află în slujba statului sau a societății*.

Prin C.pen. al Rusiei Țariste din 22 martie 1903, care din cauza evenimentelor istorice ce s-au derulat în contextul revoluției din 1917 nu a mai intrat în vigoare, s-a încercat lichidarea acestor carențe legislative.

Potrivit art. 636 alin. (1) C.pen. al Rusiei din 1903, prin exces de putere se înțelege săvârșirea unei acțiuni intenționate sau neglijente legate de serviciu, asupra căreia nu existau împuterniciri legale sau, dacă existau asemenea împuterniciri, era săvârșită fără existența unor temeiuri legale sau fără permisiunea autorităților, dacă o asemenea permisiune era obligatorie. Răspunderea pentru acțiunile imprudente survenea doar în prezența unor urmări considerabile sub forma cauzării unei daune ordinii de administrare, intereselor economice, sociale sau individuale⁹⁶.

De aceasta dată legiuitorul definea în lege [art. 636 alin. (1)] calitatea specială a subiectului infracțiunii sub noțiunea de „slujaiuși”, ceea ce desemna semnificația de angajat al serviciului public (funcționar). Potrivit textului de lege, din această categorie făcea parte persoana, care exercita obligații sau dispoziții speciale în serviciul de stat sau obștesc în calitate de persoană cu funcție de răspundere, polițist, strajnic sau alt angajat din cadrul autorităților satești sau orășenești⁹⁷.

Deși prin C.pen. al Rusiei din 1903 unele cerințe constitutive ale infracțiunii și-au găsit o evoluare pozitivă în reglementarea legală, în sensul unei formulări mai clare a legii penale, rămâne totuși a fi discutabilă poziția legiuitorului rus din acele timpuri de a incrimina excesul de putere săvârșit din imprudență.

Mai trebuie de menționat că în *Ulojenia o nakazaniah ugolovnâh i ispravitelinâh* din 1845 și în Codul penal din 1903 nu se făcea o diferență netă dintre fapta de abuz de putere și cea de exces de putere. Aceste legiuri nu conțineau o normă generală în care să fie prevăzută răspunderea penală pentru abuzul de putere. Prin urmare, excesului de putere încorpora în sine

⁹⁶ Таганцев Н. С. *Уголовное уложение 22 марта 1903 г.* [1904, PDF, RUS] [accesat la 18.07.2018]. Disponibil: <http://7tor.org/viewtopic.php>.

⁹⁷ Ibidem.

infracțiunea abuz de putere, adică acțiunile săvârșite în legătură cu activitatea de serviciu, ce făceau partea din sfera de competență a funcționarului, însă care nu erau îndeplinite în corespundere cu prevederile legale.

Un alt model incriminatoriu a fost consacrat în legislația penală română. Ca și în legislația penală a Rusiei țariste, în legislația penală română de referință nu se făcea o distincție netă dintre abuzul de putere și excesul de putere. Ambele fapte cădeau sub incidența unui articol, însă de aceasta dată era incidentă norma referitoare la abuzul de putere, întrucât nu exista o incriminare distinctă a excesului de putere.

Normele referitoare la abuzul de putere se caracterizau printr-un grad destul de avansat de evoluție. În C.pen. român din 1864 legiuitorul pedepsea aparte infracțiunea de abuz de putere, săvârșit în dauna intereselor publice, de infracțiunea de abuz de putere săvârșit în dauna particularilor.

De exemplu, în Capitolul III al C. pen. român din 1864 cu denumirea *Pentru încălcarea de atribuțiuni din partea autorităților administrative și judecătorești*, la §2, art. 158, se incrimina fapta de *Abuz de autoritate în contra lucrului public*: „Orice funcționar public, orice agent sau însărcinat al guvernului, de orice grad sau stare, care va cere sau va ordona, va face a se cere sau a se ordona mișcarea sau întrebuințarea forței publice în contra execuțiunii unei legi, în contra percepțiunii unei contribuțiuni legale sau în contra execuțiunii unei ordonanțe sau mandat al justiției, sau în contra oricărui alt ordin a autorității legitime, se va pedepsi cu reclusiunea; iar dacă o asemenea cerere sau ordine a izbutit a se și pune în lucrare și a produce efect, pedeapsa va fi maximul reclusiunii”⁹⁸.

La §1, art. 158, al aceluiași Capitol era prevăzută răspunderea penală pentru *Abuzul de putere în contra particularilor*: „Orice funcționar administrativ sau judecătoresc va abuza de puterea ce-i dă calitatea sa, spre a sili pe nedrept pe o persoană a face sau a suferi un act, sau a se abține de la dânsul, se va pedepsi cu închisoare de la o lună până la doi ani și se va putea încă declara necapabil de a ocupa funcțiuni publice de la un an la trei”⁹⁹.

În afară de aceasta, prin Codul penal român din 1864 mai era instituită răspunderea penală pentru anumite forme speciale ale abuzului de putere, care includeau diferite modalități speciale de exces de competență din partea funcționarilor.

De exemplu, în Capitolul I cu denumirea *Crime și delictes contra exercițiului drepturilor politice* erau pedepsite următoarele fapte:

⁹⁸ Codul penal al României. Text publicat în M.Of. al României, în vigoare de la 30 aprilie 1865 până la 17 martie 1936 [accesat la 18.07.2018]. Disponibil: <https://lege5.ro/Gratuit/g42tamju/codul-penal-din-1864>.

⁹⁹ Ibidem.

- **art. 97.1** acela care, fiind însărcinat de a aduna bilete de votare, a adăugat sau a micșorat, cu rea credință, numărul lor legitim;
- **art. 97.3** acela care, fiind însărcinat cu ținerea procesului-verbal al unei operațiuni electorale, a înscris într-însul alte nume decât acelea care i s-au dictat¹⁰⁰.

În același sens, mai pot fi exemplificate alte fapte care presupuneau un exces de competență din partea funcționarilor, incriminate la Capitolul III în C.pen. român din 1864, cu denumirea *Pentru încălcarea de atribuțiuni din partea autorităților administrative și judecătorești*. De exemplu, potrivit art. 108, puteau fi pedepsiți cu degradarea civică:

- **art. 108.1.** „*Judecătorii, procurorii și substituții lor, ofițerii de poliție, cari se vor fi amestecat în exercițiul drepturilor puterii legiuitoare, sau prin reglemente ce cuprind dispozițiuni legiuitoare, sau poprind ori suspendând executarea unei sau mai multor legi, sau deliberând asupra punctului de a ști dacă legile trebuie a fi publicate sau executate*”¹⁰¹;
- **art. 108.2.** „*Judecătorii, procurorii și substituții lor, ofițerii poliției judecătorești cari vor fi trecut peste competența lor, poprind executarea ordinelor emenate de la administrațiuni, sau după ce au permis sau au ordonat a se chema în judecată administratorii pentru fapte relative la exercițiul funcțiunii lor, vor stărui în executarea actelor lor, deși de către autoritățile competente li s-a notificat anularea acelor acte sau existența unui conflict*”¹⁰².

Distinct erau incriminate abuzurile și excesele funcționarilor ce atentau la libertate fizică sau psihică a persoanelor:

- **art. 148.** „*Orice funcționar care, în exercițiul sau cu ocaziunea funcțiunii sale, va maltrata prin ofense orale pe o persoană, se va pedepsi cu închisoare până la șase luni. Acel funcționar se va putea încă declara incapabil de a ocupa funcțiuni publice de la un an la trei*”¹⁰³;
- **art. 149.** „*Orice funcționar care, afară din cazurile și formele prevăzute de lege, va aresta sau va ordona a se aresta o persoană, sau care va prelungi într-un mod ilegal ținerea ei la închisoare, se va pedepsi cu închisoare de la trei luni până la doi ani și se va putea încă declara de incapabil, de la un an până la trei, de a ocupa funcțiuni publice. Dacă arestarea ilegală a ținut mai mult de trei zile, minimul pedepsei va fi de patru luni și se va declara incapabil de a mai ocupa*

¹⁰⁰ Codul penal al României. Text publicat în M.Of. al României, în vigoare de la 30 aprilie 1865 până la 17 martie 1936 [accesat la 18.07.2018]. Disponibil: <https://lege5.ro/Gratuit/g42tamju/codul-penal-din-1864>.

¹⁰¹ Ibidem.

¹⁰² Ibidem.

¹⁰³ Ibidem.

funcțiuni publice de la un an la trei ani. Dacă arestarea ilegală va ține mai mult de o lună, osânda va fi de doi ani închisoare. În aceste din urmă 2 cazuri, funcționarul va pierde și dreptul la pensiu¹⁰⁴;

→ **art. 150.** *„Orice funcționar care, în instrucțiunea cauzelor corecționale ori criminale, va fi întrebuințat sau va fi ordonat a se întrebuința cazne, spre a sili pe bănuși a face mărturisiri sau declarațiuni, se va pedepsi cu doi ani închisoare, fără a se apăra prin acesta de alte pedepse mai mari, pentru lovituri sau răniri prevăzute de lege¹⁰⁵;*

→ **art. 151.** *„Orice funcționar administrativ sau judecătoresc, orice ofițer de justiție sau de poliție, orice comandant sau agent al forțelor publice, care se va introduce, în a sa calitate, în domiciliul unui cetățean, în contra voinței acestuia, afară din cazurile prevăzute de lege și fără formalitățile ce ea prescrie, se va pedepsi cu închisoare de la cincisprezece zile până la trei luni și cu o amendă de la 50 până la 1000 lei¹, având-se însă în vedere aplicarea § 2 de la art. 99¹⁰⁶.*

În Codul penal român din 1936, la art. 245 din Secțiunea a V-a, Capitolul I *Delicte săvârșite de funcționari publici*, Titlul III *Crime și delicte contra administrației publice* era prevăzută răspunderea penală pentru *abuzul de putere* cu următoarea formulare legislativă: *„Funcționarul public care, uzurpând o atribuțiune, sau abuzând de puterea sa legală, sau depășind limitele competenței sale, ori nesocotind sau violând formalitățile prescrise de lege, ori abătându-se în orice alt mod de la îndatoririle inerente funcțiunii sale, săvârșește un act pe care legea nu-l consideră infracțiune, în scopul de a procura cuiva, pe nedrept, vreun folos sau de a-i cauza o păgubire de orice fel, comite delictul de abuz de putere și se pedepsește cu închisoare corecțională de la 6 luni la 2 ani și interdicție corecțională de la unu la 3 ani¹⁰⁷.*

Din textul incriminator reiese că latura obiectivă a infracțiunii avea un caracter complex și era alcătuită din două acțiuni ce se succedau în timp: acțiunea scop și acțiunea mijloc. Acțiunea scop consta în *săvârșirea unui act pe care legea nu-l consideră infracțiune*, iar acțiunea mijloc putea îmbrăca următoarele forme alternative: uzurparea unei atribuțiuni; abuzul de puterea legală; depășirea limitelor competenței; nesocotirea sau violarea formalităților prescrise de lege; abaterea în orice mod de la îndatoririle inerente funcțiunii sale.

Acțiunile pot fi clasificate în două categorii: acțiuni realizate în limitele competenței funcționarului public și acțiuni ce depășesc limitele competenței funcționarului public.

¹⁰⁴ Ibidem.

¹⁰⁵ Ibidem.

¹⁰⁶ Ibidem.

¹⁰⁷ Codul penal al României. Text publicat în M.Of. al României, în vigoare de la 18 martie 1936 [accesat la 18.07.2018]. Disponibil: <https://lege5.ro/Gratuit/heztqznu/codul-penal-din-1936>.

Din prima categorie fac parte:

- abuzul de putere legală;
- abaterea în orice mod de la îndatoririle inerente funcțiunii;
- nesocotirea formalităților prescrise de lege.

La cea de a doua categorie pot fi atribuite următoarele acțiuni:

- uzurparea unei atribuțiuni;
- depășirea limitelor competenței;
- violarea formalităților prescrise de lege.

Prin urmare, putem constata că norma incriminatoare a art. 245 C.pen. român din 1936 includea în sine atât situația abuzării de către funcționarul public de putere, cât și situația excesului de putere, adică a depășirii competenței acordate în baza funcției deținute.

În esență, art. 245 C.pen. român din 1936 reprezenta norma generală în care era descris abuzul de putere. În afară de aceasta, legiuitorul român mai prevede și alte forme de abuz de putere, care în esență pot fi interpretate ca exces de putere, întrucât presupuneau o depășire a competenței din partea funcționarului public:

- **Art. 246.** *„Funcționarul public care, fără just motiv, face uz de forța armată, întru cât acest fapt nu ar constitui o infracțiune mai gravă, sau în urma lui nu s-ar fi produs vreo infracțiune mai gravă, comite delictul de abuz de autoritate și se pedepsește cu închisoare corecțională de la unu la 3 ani și interdicție corecțională de la unu la 3 ani”*¹⁰⁸;
- **Art. 247.** *„Funcționarul public care, aparținând unei anumite puteri în stat, face, pe nedrept, acte ce intră în atribuțiile altei puteri, sau prin orice mijloace împiedecă, zădărnicește sau îngreunează exercițiul funcțiilor acesteia, comite delictul de exces de putere și se pedepsește cu închisoare corecțională de la 6 luni la 2 ani și interdicție corecțională de la unu la 2 ani”*¹⁰⁹.
- **Art. 248.** *„Funcționarul public care, în exercițiul funcțiunii sale, adresează vreunei persoane injurii sau întrebuițează față de ea violență, întrucât faptul nu constituie o infracțiune mai gravă, comite delictul de purtare abuzivă și se pedepsește cu închisoare corecțională de la una la 3 luni”*¹¹⁰.

În C.pen. al RSFSR din 1922 se punea un accent deosebit pe protejarea noului stat format în urma revoluției din octombrie 1917 și destrămării Rusiei țariste, inclusiv și sub aspectul

¹⁰⁸ Codul penal al României. Text publicat în M.Of. al României, în vigoare de la 18 martie 1936 [accesat la 18.07.2018]. Disponibil: <https://lege5.ro/Gratuit/heztqnzu/codul-penal-din-1936>

¹⁰⁹ Ibidem

¹¹⁰ Ibidem

asigurării îndeplinirii cu corectitudine și probitate a activității de serviciu de către funcționarii numiți de noul regim sovietic.

Această preocupare predilectă reiese din structura Părții speciale a respectivului Cod penal, din care rezultă că ierarhizarea valorilor sociale protejate de legea penală era bazată pe protecția prioritara a intereselor statului. Forța motrice a regimului sovietic o constituia docilitatea funcționarilor din care era format sistemul față de noul regim. Pentru a-i ține sub control, regimul folosea mai multe pârghii, inclusiv și mijloace cu caracter juridico-penal.

Din atare rațiuni *Infracțiunile de serviciu* erau incriminate în Capitolul II din Partea specială a C.pen. din 1922, după *Infracțiunile contra statului*, care, la rândul lor, erau incriminate la Capitolul I. Pentru comparație, *Infracțiunile contra vieții, sănătății, libertății și demnității persoanei* erau descrise la Capitolul V din partea specială a C.pen.

Norma incriminătoare privitoare la excesul de putere era dislocată la art. 106 C.pen. al RSFSR din 1922, iar infracțiunea consta în *săvârșirea de către o persoană cu funcție de răspundere a unor acțiuni care în mod vădit depășeau drepturile și atribuțiile de serviciu prevăzute de lege*. Fapta era pedepsită cu sancțiunile prevăzute la art. 105 alin. (1) și (2)¹¹¹.

Potrivit alineatului doi al aceluiași articol, fapta era pedepsită mai aspru dacă era *însoțită de violență, aplicarea armei sau de acțiuni deosebit de chinuitoare sau care înjosesc demnitatea umană*. În acest caz sancțiunea consta în privarea de libertate pe un termen nu mai mic de trei ani, iar în cazul unor circumstanțe deosebit de grave se aplica pedeapsa capitală¹¹².

Se poate observa că dispoziția art. 106 era de trimitere, iar aplicarea ei depindea într-o mare măsură de norma de la art. 105 C.pen. al RSFSR din 1922. Pedeapsa pentru varianta-tip a excesului de putere era aceeași ca și pentru abuzul de putere, fapt ce denotă o echivalare de către legiuitor a gradului prejudiciabil abstract al acestor două infracțiuni. În același timp, acest lucru ne mărturisește faptul că legiuitorul aborda cu prioritate infracțiunea de abuz de putere în raport cu celelalte infracțiuni de serviciu ce erau incriminate în C.pen. al RSFSR din 1922.

În conformitate cu art. 105 C.pen. al RSFSR din 1922, abuzul de putere presupunea *săvârșirea de către o persoană cu funcție de răspundere a unor acțiuni, ce puteau fi săvârșite în baza atribuțiilor de serviciu, nefiind determinate de necesitatea de serviciu și care au determinat perturbarea activității întreprinderilor și instituțiilor, încălcarea ordinii publice sau a intereselor particulare ale cetățenilor*. Fapta se sancționa cu privarea de libertate sau cu muncă silnică de până la un an, sau cu concedierea din funcție. Potrivit alineatului (2), se aplica privarea de libertate dacă acțiunile săvârșite atrăgeau după sine *urmări deosebit de grave sau*

¹¹¹ Уголовный кодекс РСФСР, редакции 1922 года, дата принятия: 01.06.1922. [accesat la 18.07.2018]. Disponibil: www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID

¹¹² Ibidem.

*erau comise de către persoana cu funcție de răspundere din interes material sau în alte interese personale.*¹¹³

Potrivit notei de la art. 105 alin. (3) C.pen. al RSFS din 1922, prin persoană cu funcție de răspundere se are în vedere persoana care într-o instituție sau întreprindere de stat, organizație sau asociație de stat, temporar sau permanent este investită cu drepturi, obligații sau atribuții în realizarea funcțiilor organizatorico-economice, administrative, din sfera educației sau alte funcții de stat¹¹⁴.

Referindu-ne la legislația penală autohtonă, putem constata că pe toată durata existenței RSSM, constituită în anul 1940 ca republică unională, excesul de putere a fost incriminat ca infracțiune de serviciu. Inițial, RSSM nu a avut propria legislație penală, pe teritoriul acesteia aplicându-se Codul penal al RSS Ucrainene din 1927.

În Capitolul III al Părții speciale a C.pen. al RSSU din 1927, cu denumirea *Infracțiuni de serviciu*, la art. 98 era prevăzută răspunderea penală pentru excesul de putere. În variantatip, infracțiunea se pedepsea cu privare de libertate nu mai mică de 6 luni și *consta în excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, adică săvârșirea de acțiuni care în mod vădit depășeau drepturile și atribuțiile prevăzute de lege, în prezența semnelor prevăzute de articolul precedent* (subl. ns). Se aplica o pedeapsă mai aspră, privare de libertate pe un termen nu mai mic de trei ani, dacă excesul de putere se săvârșea *prin aplicarea violenței, aplicarea armei sau prin metode chinuitoare ori care înjoseau demnitatea umană sau dacă survineau urmări grave pentru victimă*¹¹⁵.

La articolul precedent (97), după cum se exprima legiuitorul, era prevăzută răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, *adică săvârșirea de către persoana cu funcție de răspundere a unor acțiuni în baza situației de serviciu, care nu erau determinate de necesitatea de serviciu și care au atras după sine o perturbare vădită a activității instituțiilor sau întreprinderilor ori a cauzat acestora o pagubă materială, fie o tulburare a ordinii publice sau o lezare a drepturilor și intereselor legale ale cetățenilor, dacă aceste acțiuni au fost săvârșite în mod sistematic sau din interese materiale sau în alte interese personale*¹¹⁶.

La nota de la art. 97 era stipulată noțiunea de persoană cu funcție de răspundere, după cum urmează: prin persoană cu funcție de răspundere se consideră a fi persoana, care ocupă permanent sau temporar o funcție întru executarea obligațiilor într-o instituție de stat, întreprindere de stat sau într-o tovărășie cu capital de stat, cooperativă, organizație cu caracter

¹¹³ Ibidem.

¹¹⁴ Ibidem.

¹¹⁵ Уголовное законодательство СССР и союзных республик. Сборник (основные законодательные акты). Под. Редакции профессора Д. С. Карева. Москва: Государственное Издательство Юридической Литературы, p. 105. (531 p.).

¹¹⁶ Ibidem.

obștesc, organizație sau uniune și care în baza legii are drepturi, obligații și împuterniciri cu caracter economic, administrativ, judiciar (de judecare, anchetare, apărare etc.), de educare sau alte însărcinări cu caracter public, precum și alți membrii ai respectivelor organizații, care erau delegați de a realiza asemenea împuterniciri.

Putem constata că incriminarea excesului de putere în C.pen. al RSSU din 1927 se făcea după un model similar celui din C.pen. al RSFSR din 1922. Dispoziția normei incriminatoare de la art. 98 C.pen. al RSSU din 1927 avea un caracter de trimitere, astfel încât semnele privitoare la latura obiectivă (concret urmarea prejudiciabilă), latura subiectivă (motivul infracțiunii), subiectul infracțiunii (calitatea de persoană cu funcție de răspundere) erau descrise la art. 97.

Totodată, poate fi atestată și o deosebire de esență dintre modul de descriere a excesului de putere la art. 106 C.pen. al RSFSR din 1922 și a excesului de putere descris la art. 98 C.pen. al RSSU din 1927. Astfel, în primul caz infracțiunea era descrisă sub forma unei componente formale, iar în cel de al doilea caz - sub forma unei componente materiale. În primul caz, pentru existența gradului prejudiciabil, era suficientă săvârșirea acțiunii prejudiciabile, iar în cel de al doilea caz gradul prejudiciabil al infracțiunii nu era determinat doar de acțiunea criminală, ci și de urmarea prejudiciabilă. De asemenea, la art. 98 în C.pen. al RSSU, spre deosebire de legislația anterioară, s-a făcut deosebirea dintre excesul de putere și depășirea atribuțiilor de serviciu.

De fapt, acest ultim model a fost preluat din C.pen. al RSFSR din 1926, în care, la art. 110, legiuitorul de atunci, pentru prima dată la formularea articolului, a utilizat formularea exces de putere și depășire a atribuțiilor de serviciu¹¹⁷.

Aplicarea temporară a legislației penale ucrainene pe teritoriul RSSM a durat până la adoptarea și punerea în vigoare a Codului penal din 24.03.1961, în care s-a mers pe calea instituirii unui model mai evoluat de incriminare a excesului de putere.

Cadrul normativ de incriminare a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu era dislocat la art. 185 C.pen. al RSSM din 1961. Inițial articolul era structurat pe două alineate, la alineatul întâi era descrisă componenta de bază (variantatip a infracțiunii), iar la alineatul doi -componenta cu circumstanțe agravante (componenta agravată a infracțiunii). Astfel, potrivit art. 185 alin. (1), „*excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, adică săvârșirea de către o persoană cu funcție de răspundere a unor acte, care depășesc în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate de lege, în cazul săvârșirii faptei din interes material*

¹¹⁷ Уголовное законодательство СССР и союзных республик. Сборник (основные законодательные акты), оп. cit., p. 61. (531 p.).

sau dintr-un alt interes personal”¹¹⁸. Fapta se pedepsea cu privare de libertate de până la trei ani sau cu muncă corecțională de până la doi ani sau cu eliberarea din funcție.

La alin. (2) al art. 185 era dozată răspunderea penală pentru *excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, însoțite fie de acte de violență, fie de folosirea armei, fie de acțiuni de tortură și care jignesc demnitatea personală a părții vătămate*¹¹⁹. În această variantă agravantă fapta se pedepsea cu privațiune de libertate de la trei la zece ani.

Ulterior, prin Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr.316-XIII din 09.12.1994, art. 185 alin. (1) a fost reformulat, după cum urmează, *excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, adică „săvârșirea de către o persoană cu funcție de răspundere a unor acte care depășesc în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, dacă aceasta a cauzat daune considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice și juridice”*¹²⁰.

Prin acest amendament legislativ excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu a fost reformulată dintr-o componentă formală într-o componentă materială, lucru care a dus la o reevaluare a gradului prejudiciabil și decriminalizare a faptelor de acest gen.

În afară de aceasta, prin legea sus-menționată a mai fost introdus alineatul trei al art. 185 C.pen. al RSSM din 1961, prin care fapta a fost suplinită cu noi forme agravate, și anume: *excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu „săvârșită în mod repetat sau de o persoană cu funcție de răspundere sus-pusă, sau săvârșită în interesele unei organizații criminale, sau care a avut urmări grave”*.

Mai târziu, prin Legea pentru modificarea și completarea Codului penal și Codului de procedură penală nr. 480-XIII din 06.06.95, sintagma *persoană cu funcție de răspundere suspusă* se substituită prin sintagma *persoană cu înaltă funcție de răspundere*¹²¹.

Pe toată perioada aplicării C.pen. al RSSM din 1961, sancțiunile de la art. 185 au suportat mai multe modificări, însă la momentul ieșirii din vigoare a acestuia, fapta, în funcție de varianta normativă de comitere a infracțiunii, era pedepsită după cum urmează:

- Forma-tip a infracțiunii (art. 185 alin.(1) C.pen. al RSSM din 1961) se pedepsea fie cu privațiune de libertate până la trei ani, fie cu amendă în mărime de la treizeci la o sută de salarii minime, fie cu destituire din funcție, cu privarea, în toate cazurile,

¹¹⁸ Cod penal din 24.03.1961. Publicat: 24.04.1961 în „Veștile”, Nr. 010 [accesat la 18.07.2023]. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=314072>.

¹¹⁹ Ibidem.

¹²⁰ Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr.316-XIII din 09.12.1994. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.9/92 din 09.02.1995. [accesat la 18.07.2018]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=63738&lang=ro.

¹²¹ Legea pentru modificarea și completarea Codului penal și Codului de procedură penală nr. 480-XIII din 06.06.1995. În: Monitorul Oficial al R. Moldova, nr.41-42/469 din 28.07.1995. [accesat la 18.07.2018]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=62897&lang=ro.

de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a practica anumite activități pe un termen de până la cinci ani;

- Forma agravată a infracțiunii (art. 185 alin. (2) C.pen. al RSSM din 1961) se pedepsea cu privațiune de libertate pe un termen de la trei la zece ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a practica anumite activități pe un termen de până la cinci ani;
- Forma deosebit de agravată a infracțiunii (art. 185 alin. (2) C.pen. al RSSM din 1961) se pedepsea cu privațiune de libertate pe un termen de la cinci la doisprezece ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a practica anumite activități pe un termen de până la cinci ani¹²².

Calitatea specială a subiectului infracțiunii era descrisă la art. 185 alin. (1) C.pen. al RSSM din 1961, care, deși era consacrat în Partea specială, nu constituia o normă incriminatorie, cu una definitorie. Potrivit textului de lege, persoană cu funcții de răspundere era considerată „...*persoana căreia, în autoritățile publice, într-o întreprindere, instituție, organizație, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, i se acordă permanent sau provizoriu – în virtutea legii, prin numire, alegere sau prin încredințarea unei însărcinări, – anumite drepturi și obligații în vederea exercitării funcțiilor autorității publice sau întreprinderii de acțiuni administrative de dispoziție ori organizatorico-economice*”¹²³.

Noțiunea de persoană cu înaltă funcție de răspundere era consacrată la art. 185 alin. (2) al aceluiași articol, ca fiind persoana cu funcție de răspundere al cărei mod de alegere sau numire este reglementat de Constituția Republicii Moldova și de legi organice, precum și persoanele cărora persoana cu funcție de răspundere indicată le-a delegat împuternicirile sale¹²⁴.

La momentul punerii în vigoare a C.pen. al R. Moldova din 2002 (13.06.2003), art. 327 în care era incriminat excesul de putere era dislocat în Capitolul XV, intitulat *Infracțiuni săvârșite de persoane cu funcție de răspundere*. Astfel, potrivit art. 328 alin. (1) C.pen., constituia *exces de putere săvârșirea de către o persoană cu funcție de răspundere a unor acțiuni care depășesc în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice*¹²⁵. Fapta se pedepsea cu amendă în mărime de la 150 la 400 unități convenționale sau cu închisoare de până la 3 ani, în ambele

¹²² Codul penal din 24.03.1961. „Veștile R.S.S.M”, 1961, nr.10, abrogat: 12.06.2003. În: baza de date – MoldLex.

¹²³ Ibidem.

¹²⁴ Ibidem.

¹²⁵ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133090&lang=ro#.

cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate de până la 5 ani¹²⁶.

La art. 328 alin. (2) era înăsprită răspunderea penală pentru excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu săvârșit în prezența următoarelor forme agravate: „a) cu aplicarea violenței; b) cu aplicarea armei; c) însoțite de tortură sau acțiuni care înjosesc demnitatea părții vătămate”¹²⁷. Se pedepseau asemenea acțiuni cu închisoare de la 3 la 10 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani”¹²⁸.

Formele deosebit de agravate ale infracțiunii erau consacrate la alin. (3) al aceluiași articol: „a) săvârșite repetat; b) săvârșite de o persoană cu înaltă funcție de răspundere; c) săvârșite în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale; d) soldate cu alte urmări grave. În această variantă fapta se pedepsea cu închisoare de la 8 la 15 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani”¹²⁹.

Aplicând metoda istorică de studiere a dreptului penal, se poate observa că la baza incriminării excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu în C.pen. al R. Moldova a stat modelul incriminatoriu ce era consacrat în C.pen. al RSSM din 1961. Norma incriminatoare, cu unele remanieri de formulare, a fost preluată integral din vechea legislație penală, cu toate particularitățile de conținut ce-i erau aferente excesului de putere. De exemplu, chiar și noțiunea legală a persoanei cu funcție de răspundere a fost preluată din vechea legislație penală. Astfel, la momentul adoptării art. 123 alin. (1) C.pen. al R. Moldova avea următoare formulare legislativă: „Prin persoană cu funcție de răspundere se înțelege persoana căreia, într-o întreprindere, instituție, organizație de stat sau a administrației publice locale ori într-o subdiviziune a lor, i se acordă, permanent sau provizoriu, prin stipularea legii, prin numire, alegere sau în virtutea unei însărcinări, anumite drepturi și obligații în vederea exercitării funcțiilor autorității publice sau a acțiunilor administrative de dispoziție ori organizatorico-economice”¹³⁰.

Potrivit art. 328 C.pen. în vigoare al R. Moldova, componența-tip a excesului de putere constă în „Săvârșirea de către o persoană publică a unor acțiuni care depășesc în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice”¹³¹. Infracțiunea se pedepsește cu amendă în mărime de la 650 la 1150 unități

¹²⁶ Codul penal al Republicii Moldova. Chișinău: Ed. „Tipografia Centrală”, 2002, p. 108 (284 p.).

¹²⁷ Ibidem.

¹²⁸ Ibidem.

¹²⁹ Ibidem.

¹³⁰ Ibidem.

¹³¹ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.128-

convenționale sau cu închisoare de până la 3 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani¹³².

Pe parcurs, art. 328 C.pen. al R. Moldova a suportat mai multe amendamente legislative, unele dintre ele fiind datorate evoluției firești a legislației penale, iar altele - deficiențelor pe care le prezenta la momentul adoptării ei.

În primul rând, poate fi evidențiat faptul că unele semne componente ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu au fost declarate anticonstituționale. Este vorba de semnele estimative, care nu comportă condiția de claritate și accesibilitate, descrise prin expresiile „intereselor publice” (art. 328 alin. (1) C.pen.) și alte „urmări grave” (art. 328 alin. (1) C.pen.), care au fost declarate anticonstituționale. Primul semn a fost declarat anticonstituțional prin HCC a R. Moldova din nr. 22 din 27.06.2017¹³³, iar cel de-al doilea - prin HCC a R. Moldova nr. 22 din 01.10.2018¹³⁴.

Formele agravante de la art. 328 alin. (2) lit. a) și lit. c) C.pen. al RM, adică excesul de putere *însoțit de violență* și cel *însoțit de tortură sau acțiuni care înjosesc demnitatea părții vătămate*, au fost excluse în contextul modificării cadrului incriminator referitor la infracțiunea de tortură și tratamente inumane sau degradante¹³⁵. Pentru evitarea unei situații de concurență a normelor penale și pentru onorarea obligațiilor pozitive, prescrisă de art. 3 din Convenție, legiuitorul a considerat că actele de violență și de tortură, săvârșite de către persoanele publice, cad integral sub incidența art. 166¹ C.pen. Suntem pe deplin de acord cu această soluție în privința agravantei prevăzute la art.328 alin.(2) lit.c) [*excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu însoțit de tortură sau acțiuni care înjosesc demnitatea părții vătămate*]. Avem însă rezerve față de soluția echivalării oricărui act de violență, săvârșit prin exces de putere, cu fapta de tratament inuman sau degradant [art. 166¹ alin. (1) C.pen.] ori cu cea de tortură [art.166¹ alin. (3) C.pen.]. Asupra acestei soluții legislative vom reveni pe parcurs, atunci când ne vom referi la delimitarea excesului de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu de alte infracțiuni omogene.

129/1012 din 13.09.2002. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133090&lang=ro#.

¹³² Ibidem.

¹³³ Hotărârea privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale articolului 328 alin.(1) din Codul penal (excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu) nr. 22 din 27.06.2017. În: Monitorul Oficial nr.352-355/92 din 29.09.2017. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=626>.

¹³⁴ Hotărârea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 328 alin.(3) lit.d) din Codul penal (excesul de putere și depășirea atribuțiilor de serviciu soldate cu urmări grave). În: Monitorul Oficial nr.416-422/146 din 09.11.2018. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: <https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=670&l=ro>.

¹³⁵ Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 252 din 08.11.2012. În: Monitorul Oficial nr.263-269/855 din 21.12.2012. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=22399&lang=ro.

O altă circumstanță agravantă, care a fost exclusă din momentul punerii în vigoare al C.pen. al R. Moldova. din 2002, era prevăzută la art.327. alin.(3) lit. a), adică excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu *săvârșită în mod repetat*¹³⁶. Soluția renunțării la reglementarea repetării infracțiunii în calitate de semn calificativ în normele din partea specială a C.pen. al R. Moldova a fost susținută de mai mulți autori. De exemplu, autorul Ulianovschi Gh., cu titlul *de lege ferenda*, propunea recunoașterea drept concurs de infracțiuni a tuturor cazurilor de săvârșire a două sau a mai multor infracțiuni; în asemenea mod se va asigura aplicarea unei pedepse echitabile infractorului pentru săvârșirea a două sau a mai multor infracțiuni și, în paralel, se va asigura realizarea scopurilor pedepsei penale: de restabilire a echității sociale”.¹³⁷ Este notabilă și opinia autorilor *Brânză S. și Stati V.* care, de asemenea, s-au pronunțat în favoarea excluderii din textul C.pen. al R. Moldova a tuturor mențiunilor despre repetarea infracțiunii; drept compensare, legiuitorul trebuie să extindă acțiunea conceptului „concurusul de infracțiuni” și asupra săvârșirii de către același făptuitor a două sau a mai multor infracțiuni identice; aceasta va contribui la o mai bună diferențiere a răspunderii penale, la stabilirea mai echitabilă a pedepsei, la promovarea mai consecventă a scopurilor și principiilor legii penale și, nu în ultimul rând, la ridicarea standardelor justiției penale¹³⁸

Drept urmare, în baza prevederilor în vigoare la art. 328 alin. (2) lit. b) C.pen. al R. Moldova, este dozată răspunderea penală pentru excesul de putere săvârșit *cu aplicarea armei*, iar la art. 328 alin. (3) lit. pentru excesul de putere săvârșit: b) *de o persoană cu funcție de demnitate publică*; c) *în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale*; d) *soldate cu urmări grave*. Ultima agravantă, după cum s-a arătat mai sus, a fost declarată anticonstituțională prin HCC a R. Moldova nr. 22 din 01.10.2018¹³⁹.

În aceeași consecutivitate de idei, poate fi menționat un alt amendament al textului de lege prevăzut la art. 327 C.pen. al R. Moldova, care, printre altele, a determinat extinderea cercului de subiecți ai infracțiunilor de serviciu. Astfel, la 02.12.2011, C.pen. al R. Moldova a suferit unele amendamente ca urmare a adoptării, de către Parlamentul Republicii Moldova, a Legii Republicii Moldova privind modificarea și completarea unor acte legislative¹⁴⁰.

¹³⁶ Legea pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 277-XVI din 18.12.2008. În: Monitorul Oficial nr.41-44/120 din 24.02.2009. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=12129&lang=ro#.

¹³⁷ Ulianovschi Gh. *Legea penală. Sancționarea repetării infracțiunii. Probleme și soluții*. În: „Avocatul poporului”, 2004, nr.10-11, p.4-6.

¹³⁸ Brânză S., Stati V. *Conceptul „repetarea infracțiunii”: argumente în favoarea excluderii din Codul penal al Republicii Moldova*. În: Revista Națională de Drept, 2007, nr.3, p.10. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/14-19_21.pdf.

¹³⁹ Hotărârea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 328 alin.(3) lit.d) din Codul penal (excesul de putere și depășirea atribuțiilor de serviciu soldate cu urmări grave). În: Monitorul Oficial, nr.416-422/146 din 09.11.2018. [accesat la 12.12.2022]. ISSN 1811-0770. Disponibil: <https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=670&l=ro>.

¹⁴⁰ Legea privind modificarea și completarea unor acte legislative nr. 245 din 02.12.2011. În: Monitorul Oficial

Amendamentele au fost orientate spre eficientizarea mijloacelor juridico-penale de prevenire a infracțiunilor de corupție și a celor conexe, printre care se enumeră și excesul de putere. Fără a avea pretenția de a intra în detalii, care vor fi prezentate în alte compartimente ale acestei lucrări, ținem să arătăm că prin Legea sus-menționată subiectul infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu a fost modificat din *persoană cu funcție de răspundere* în *persoană publică*.

Tot prin aceeași lege, denumirea Capitolul XV din Partea specială a C.pen. a fost modificată din „Infracțiuni săvârșite de persoane cu funcție de răspundere” în „Infracțiuni contra buneii desfășurări a activității în sfera publică”¹⁴¹. De această dată, la definirea faptelor penale de acest gen, legiuitorul nu mai pune accent pe semnele subiectului infracțiunii, ci pe natura și esența relațiilor sociale la care se atentează atunci când persoanele publice săvârșesc infracțiuni în contextul sau legate de activitatea de serviciu.

Mai nou, prin Legea pentru modificarea unor acte legislative nr. 179 din 26.07.2018, art. 328 C.pen. al R. Moldova, a fost completat cu un nou alineat(1¹), la care se prevede răspunderea penală pentru o modalitate distinctă a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu ce constă în „Refuzul neîntemeiat de eliberare a actului permisiv, care a condus la restrângerea dreptului de desfășurare a activității de întreprinzător, inclusiv desfășurarea neîntemeiată a unor controale, dacă aceasta a cauzat daune drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, în valoare de cel puțin 10 salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei”¹⁴².

Prin urmare, în formula actuală a legislației penale naționale excesul de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu se caracterizează prin două variante tip:

- *infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu propriu-zisă*, descrisă de art. 328 alin. (1) C.pen., care formează norma generală în raport cu alte norme ce descriu forme speciale ale excesului de putere;
- *infracțiunea de exces de putere săvârșită în domeniul activității de întreprinzător*, descrisă la art. 328 alin. (1¹) care, în raport cu alin. (1) al aceluiași articol, reprezintă o normă specială.

Un alt aspect, la care dorim să ne referim, ține de soluționarea problemei răspunderii penale pentru depășirea atribuțiilor de serviciu de către funcționarii din domeniul privat. Este de menționat că la momentul intrării în vigoare a C.pen. din 2002, în Capitolul XVI ce era intitulat

nr.25-28/77 din 03.02.2012. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=4613&lang=ro.

¹⁴¹ Ibidem.

¹⁴² Legea pentru modificarea unor acte legislative nr. 179 din 26.07.2018. În: Monitorul Oficial nr.309-320/498 din 17.08.2018. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105536&lang=ro.

Infracțiuni săvârșite de persoane care gestionează organizațiile comerciale, obștești sau alte organizații nestatale, actualmente *Infracțiuni de corupție săvârșite în sectorul privat*, la art. 336 C.pen. era prevăzută răspunderea penală pentru depășirea atribuțiilor de serviciu.

Norma formula două variante tipice ale infracțiunii de depășire a situației de serviciu:

- *săvârșirea de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau o altă organizație nestatală a unor acțiuni care depășesc în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice.* Fapta se pedepsea cu amendă în mărime de la 200 la 500 unități convenționale sau cu închisoare de la 2 la 5 ani, în ambele cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani¹⁴³;
- *depășirea drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege de către un lucrător al unui serviciu particular de asigurare a securității sau al unei organizații particulare de depistare-protecție, însoțită de aplicarea violenței sau de amenințare cu aplicarea ei.* Fapta se pedepsea cu amendă în mărime de la 300 la 700 unități convenționale sau cu închisoare de până la 5 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani¹⁴⁴.

Prin Legea nr. 277-XVI din 18.12.2008 art. 336 a fost abrogat din Codul penal al R. Moldova¹⁴⁵, astfel încât excesul de putere sau depășirea situației de serviciu săvârșite de către un funcționar din sectorul privat a rămas în afara cadrului incriminator.

În viziunea noastră, acest demers legislativ a fost unul pripit și nejustificat din perspectiva transformărilor sociale existente la moment. În prezent, comunitatea umană este marcată de o dezvoltare vertiginoasă a societății civile, prin constituirea de noi forme organizatorico-juridice ale societăților comerciale și ale celor necomerciale. Mai mult decât atât, suntem martorii unui transfer al multiplelor activități umane din domeniul public în cel privat, urmărindu-se, în același timp, o egalitate de abordare a acestora de către autorități. Prin urmare, gestionarea abuzivă a acestor activități de către funcționari privați, mai ales prin depășirea competențelor instituite prin lege, poate aduce daune colosale atât intereselor de ordin public, cât și intereselor particulare.

¹⁴³ Codul penal al Republicii Moldova. Chișinău: Ed. „Tipografia Centrală”, 2002, p. 109 (284 p.).

¹⁴⁴ Codul penal al Republicii Moldova. Chișinău: Ed. „Tipografia Centrală”, 2002, p. 109 (284 p.).

¹⁴⁵ Legea pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 277-XVI din 18.12.2008. În: Monitorul Oficial nr.41-44/120 din 24.02.2009. Legea pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 277-XVI din 18.12.2008. În: Monitorul Oficial nr.41-44/120 din 24.02.2009. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=12129&lang=ro#.

2.2 Elemente de drept penal comparat privind infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu

În contextul procesului de globalizare, integrare europeană și dezvoltare a dreptului penal european, metoda comparativă de studiere a dreptului, inclusiv a celui penal, este una inerentă pentru cercetarea științifică juridică. Perfecționarea normativității penale, care incriminează fapta de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, este în modul cel mai direct condiționată de cunoașterea elementelor de drept penal comparat. Prin urmare, în acest cadru al lucrării vom aborda infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu prin prisma studierii comparative a legislațiilor penale.

Analiza legislației penale a țărilor străine permite, în primul rând, de a releva particularitățile reglementării legislative a componentei infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu în țările date, iar, în al doilea rând, de a aprecia posibilitatea împrumutării acestora pentru legislația penală autohtonă. Experiența străină a reglementării excesului de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu permite de a înțelege mai bine importanța socială a acestei norme. De asemenea, studierea experiențelor legislative ale altor state deschide noi orizonturi, condiționează o cunoaștere mai bună a legislației proprii, deoarece trăsăturile specifice ale dreptului se evidențiază în cadrul analizei comparative cu alte sisteme de drept penal.

În contextul studiului comparat pe care intenționăm să-l realizăm în cele ce urmează, reieșind din marile familii de drept existente pe mapamond, vom diviza legislațiile penale în două mari categorii: legislații penale ce aparțin familiei romano-germane și cele ce aparțin familiei anglo-saxone. La rândul ei, familia romano-germană, care este reprezentat de dreptul continental, va fi divizată în *mod convențional* în legislații penale din statele din spațiul ex-sovietic și legislații penale ale statelor UE.

Prin urmare, la aplicarea metodei comparative de studiere a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu, pentru început ne vom preocupa de legislațiile penale ale unor state europene și ale statelor din sistemul anglo-saxon cu tradiții democratice bine formate și consolidate, iar ulterior de legislațiile penale ale statelor din spațiul ex-sovietic.

Analiza legislației penale ale statelor evaluate ale lumii demonstrează că, în general, obiectul juridic al infracțiunilor de serviciu și, în particular, al excesului de putere (depășirii atribuțiilor de serviciu) îl constituie relațiile sociale, ce sunt condiționate de activitatea normală a organelor puterii de stat, organelor de autoadministrare locală, intereselor publice. Astfel, se evidențiază o asemănare sub acest aspect cu abordarea faptei date de către legiuitorul Republicii Moldova. Cea mai evidentă diferență se atestă în poziția legiuitorilor străini referitoare de criminalizare a excesului de putere, inclusiv în reglementarea semnelor subiective și obiective.

Criteriul menționat permite să divizăm condiționat aceste state încă în două subgrupuri: cele în care excesul de putere este criminalizat și cele în legislația penală a cărora nu se conțin reglementări nemijlocite referitoare la excesul de putere.

C.pen. al Poloniei, într-o formă sau alta, incriminează depășirea atribuțiilor de serviciu la §1 231: „Persoana publică care, depășindu-și atribuțiile sau neexecutându-și obligațiile sale, acționează în dauna intereselor publice sau private se pedepsește cu privațiune de libertate de până la 3 ani”.¹⁴⁶ În conformitate cu §2 231: „În cazul în care făptuitorul comite fapta prevăzută la §1 pentru a obține un beneficiu sau un avantaj personal, este sancționat cu pedeapsa privării de libertate de la 1 an la 10 ani”¹⁴⁷. Se poate constata că în aceeași dispoziție sunt incriminate „depășirea atribuțiilor de serviciu” și „inacțiunea în serviciu”, apreciindu-se că aceste fapte posedă același grad prejudiciabil. În viziunea legiuitorului polonez, acțiunea care depășește împuternicirile persoanei publice poate avea același grad prejudiciabil ca și inacțiunea. Pe de altă parte, nu sunt evidențiate semnele depășirii atribuțiilor de serviciu și nu sunt indicate acțiunile prejudiciabile care o formează. Se mai poate observa că C.pen. al Poloniei nu incriminează infracțiunea de abuz de serviciu, lăsând în afara aprecierii juridice un șir de fapte prejudiciabile, care, astfel, nu nimeresc în categoria celor pasibile de pedeapsă penală (de exemplu, atunci când persoana publică își utilizează atribuțiile în dauna intereselor publice sau private fără a depăși limitele lor).

În conformitate cu art. 231§3 C.pen. al Poloniei, „Dacă persoana care a săvârșit infracțiunea prevăzută la § 1 acționează fără intenție și cauzează un prejudiciu semnificativ este sancționat cu amendă, restricționarea libertății sau privarea de libertate de până la 2 ani”¹⁴⁸. O deosebire esențială de prevederile C.pen. al RM îl constituie și faptul că săvârșirea depășirii atribuțiilor de serviciu, conform legislației penale poloneze, este posibilă atât cu vinovăție intenționată, cât și cu vinovăție din imprudență (§3 art. 231). Legislația penală, doctrina penală și practica judiciară a Republicii Moldova nu acceptă o astfel de poziție.

În legislația penală a Bulgariei dispozițiile referitoare la excesul de putere sunt incriminate într-o manieră similară cu cele din legislația penală poloneză. Astfel, în acord cu art. 282 al C.pen. al Bulgariei, „Funcționarul care își încalcă sau nu își îndeplinește sarcinile de serviciu ori își depășește autoritatea sau drepturile în scopul obținerii de foloase pentru sine ori pentru altul sau pentru a provoca un prejudiciu altuia, iar urmare a acestui fapt putând interveni consecințe dăunătoare semnificative...”¹⁴⁹. Se poate observa că legiuitorul bulgar în cadrul unei

¹⁴⁶ Cod penal al Republicii Polone. Legea pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 277-XVI din 18.12.2008. În: Monitorul Oficial nr.41-44/120 din 24.02.2009. [accesat la 12.05.2023]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Polonia-RO.html>.

¹⁴⁷ Ibidem.

¹⁴⁸ Ibidem.

¹⁴⁹ Cod penal al Bulgariei. [accesat la 23.05.2023]. Disponibil: [https://](https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-) <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal->

și aceleași norme penale sancționează, deopotrivă, atât fapta de abuz în serviciu, cât și fapta de exces de putere. Spre deosebire de §231 C.pen. al Poloniei, componența de infracțiune nu este construită ca o componență formală, simpla comitere a acestor acțiuni nu este de ajuns pentru atragerea persoanei la răspundere penală. Fapta devine infracțiune doar în prezența scopului cupidant sau scopului cauzării prejudiciului și posibilității survenirii consecințelor prejudiciabile importante. Noțiunile unor astfel de urmări prejudiciabile nu sunt dezvăluite de către legiuitorul bulgar. În afară de aceasta, în calitate de circumstanțe agravante se mai indică „consecințele prejudiciabile considerabile” [alin. (2)] și „cazurile deosebit de grave” [alin. (3)], noțiunile cărora nici de această dată nu sunt descrise. Se poate concluziona că, stabilind răspunderea penală pentru depășirea atribuțiilor de serviciu, legiuitorii din Polonia și Bulgaria nu dezvăluie semnele esențiale ale faptei supuse investigației, nu menționează criteriile de delimitare ale excesului de putere de abuzul de serviciu, formulând componențele respective ori în cadrul unui singur articol (C.pen. al Bulgariei), ori nu evidențiază abuzul de putere în calitate de faptă pasibilă de pedeapsă penală (C.pen. al Poloniei).

O formă specială a infracțiunii analizate este consacrată la art. 282a C.pen. al Bulgariei. Această infracțiune presupune: „Funcționarul care, în situația existenței condițiilor prevăzute într-un act normativ, necesare eliberării unui permis special pentru desfășurarea unei anumite activități, refuză sau întârzie emiterea actului în afara termenelor prevăzute de lege pentru emiterea acestuia, se pedepsește cu închisoarea de până la trei ani, amendă de până la cinci sute de leve și interzicerea unor drepturi conform art. 37, alin. 1, pct. 7”¹⁵⁰.

Codurile penale ale țărilor din subgrupa a doua nu conțin reglementări distincte aferente infracțiunii de exces de putere sau depășire a situației de serviciu. Astfel, în majoritatea codurilor penale ale acestor țări, spre deosebire de C.pen. al RM, depășirea atribuțiilor de serviciu este absorbită de noțiunea mai largă a abuzului de serviciu. Caracterizând descrierea legislativă a infracțiunilor de serviciu în legislația penală a țărilor străine din subgrupul dat, este necesar de menționat că în general pot fi evidențiate anumite tendințe comune, însă, totodată, pot fi atestate și unele particularități din care rezultă specificul național al respectivelor legislații penale.

În C.pen. al Regatului Danemarcei întâlnim un procedeu specific legislativ, prin care sunt incriminate forme speciale ale abuzului de serviciu, eventual al excesului de putere:

- art. 149: „Persoana care, având sarcina de a păzi un deținut sau de a pune în executare o hotărâre penală, permite persoanei deținute sau condamnate să se sustragă, împiedică executarea hotărârii sau determină fără drept reducerea

[UE-RO.html](#).

¹⁵⁰ Ibidem.

pedepsei aplicate, se pedepsește cu amendă sau cu închisoarea de până la 3 ani”¹⁵¹;

- art. 150: „Persoana care exercită un serviciu public sau având îndatoriri publice abuzează de poziția sa pentru a forța pe cineva să facă, să tolereze ori să nu facă ceva, se pedepsește cu închisoarea de până la 3 ani”¹⁵²;
- art. 151: „Persoana care determină ori ajută un subordonat, în cadrul serviciului public sau al îndatoririlor publice, să comită o infracțiune, indiferent dacă cel subordonat răspunde penal ori este exonerat de răspundere, ca urmare a formei de vinovăție ori din alt motiv, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită”¹⁵³;
- art. 152: „Persoana care exercită sau a exercitat un serviciu public sau îndatoriri publice și care în mod neautorizat dezvăluie informații confidențiale de care a luat cunoștință cu acest prilej se pedepsește cu amendă sau cu închisoarea de până la 6 luni”¹⁵⁴;
- art. 155: „Persoana care, exercitând un serviciu public sau având îndatoriri publice, abuzează de poziția sa, încălcând drepturile și libertățile unei persoane sau ale unei autorități publice, se pedepsește cu amendă ori închisoare de până la 4 luni. Dacă infracțiunea a fost săvârșită în scopul de a obține pentru sine ori pentru altul un folos injust, se poate aplica pedeapsa cu închisoarea de până la 2 ani.”¹⁵⁵.

Spre deosebire de legislația penală daneză, în legislația penală a Australiei abuzul de putere este incriminat în cadrul unei norme generale. Totodată, în C.pen. al Australiei lipsește incriminarea excesul de putere în cadrul unei norme speciale, stabilind răspunderea penală doar pentru abuzul utilizării titlului (statutului) de serviciu. În corespundere cu art. 142.2, drept „abuz în oficiul public” se recunosc acțiunile funcționarului public al Uniunii Australiene când acesta: „(i) realizează orice influență, pe care o poate efectua persoana publică în calitate de funcționar public al Uniunii Australiene; sau (ii) participă la orișice activitate în temeiul atribuțiilor de serviciu ale funcționarului public al Uniunii Australiene; sau (iii) utilizează orișice informație, pe care o posedă în virtutea funcției sale...”¹⁵⁶. Fapta se apreciază a fi infracțională dacă ea s-a comis intenționat în scopul obținerii unui profit ilicit (b (i)) sau pentru cauzarea unui prejudiciu ilicit altei persoane (b (ii)). Un avantaj al acestei norme, în opinia noastră, îl constituie indicația

¹⁵¹ Cod penal al Regatului Danemaricii. [accesat la 24.05.2023]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Danemarca-RO.html>.

¹⁵² Ibidem.

¹⁵³ Ibidem.

¹⁵⁴ Ibidem.

¹⁵⁵ Ibidem.

¹⁵⁶ Pen code to Australia of 1995. [accesat la 03.04.2023]. Disponibil: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/text/514739>.

directă asupra intenției ca unica formă posibilă de vinovăție în cazul comiterii acestei infracțiuni. Totodată, analiza acțiunilor interzise prin art. 142.2 permite să concluzionăm despre lipsa în el a semnelor depășirii atribuțiilor de serviciu, deoarece în toate cazurile incriminate persoana acționează doar în limitele împuternicirilor acordate¹⁵⁷.

C.pen. al Elveției, la fel, nu conține o normă specială referitoare la depășirea atribuțiilor de serviciu. Toate infracțiunile de acest gen, după logica legiuitorului elvețian, se cuprind de art. 312, care stabilește răspunderea penală pentru abuzul de serviciu: „Membrii unei autorități și funcționarii care, în scopul obținerii unui avantaj ilicit pentru sine sau pentru terț ori în scopul cauzării unui prejudiciu altei persoane, vor abuza de împuternicirile lor, vor fi pedepsiți cu o pedeapsă privativă de libertate până la 5 ani sau cu o pedeapsă pecuniară”¹⁵⁸. Latura obiectivă a abuzului de serviciu nu este dezvăluită de către legiuitor, iar după latura subiectivă art. 312 în mare parte se aseamănă cu art. 142.2 al C.pen. al Australiei, deoarece prevede scopul obținerii unui avantaj ilicit sau cauzării unui prejudiciu¹⁵⁹.

C.pen. al Japoniei din 1907 prevede o normă generală referitoare la abuzul de serviciu la art. 193 „Abuzul de putere acordată datorită funcției din partea persoanei publice”, însă o normă generală referitoare la excesul de putere nu conține. Cazurile particulare de depășire a atribuțiilor de serviciu apar doar în calitate de semne agravante ale abuzului de serviciu: „Reținerea sau detenția ca rezultat al abuzului de putere acordată datorită funcției din partea persoanei publice” (art. 194), „Violența sau comportamentul urât ori înjositor din partea persoanei deosebit de publice” (art. 195). Art. 196 al C.pen. al Japoniei prevede: „Cauzarea morții sau vătămarilor corporale ca rezultat al abuzului de putere acordată datorită funcției din partea persoanei deosebit de publice”¹⁶⁰. Menționăm, în context, că pentru săvârșirea faptei incriminate la art. 196 C.pen. al Japoniei nu se stabilește o sancțiune independentă, specificându-se că în aceste cazuri „... trebuie să fie aplicată o pedeapsă stabilită pentru vătămarile corporale, dacă ea este mai aspră”. Astfel, specificul depășirii atribuțiilor de serviciu, conform C.pen. al Japoniei, constă, în primul rând, în faptul că componenta dată posedă o altă denumire, considerându-se juridic drept o categorie a abuzului de serviciu, iar, în al doilea rând, în Japonia este criminalizată doar o singură formă a excesului de putere – săvârșirea acțiunilor, pe care nicio persoană publică nu este în drept de a le comite.

¹⁵⁷ Ibidem.

¹⁵⁸ Code pénal suisse du 21 décembre 1937 (état le 1er juillet 2020). [accesat la 12.04.2023]. Disponibil: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/text/577496>.

¹⁵⁹ Ibidem.

¹⁶⁰ Уголовный кодекс Японии. [accesat la 12.05.2023]. Disponibil: https://www.academia.edu/37779174/%D0%A3%D0%9A_%D0%AF%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%B8.doc.

În C.pen. al Chinei, la art. 397, este consacrată răspunderea penală pentru abuzul de putere și neglijența în serviciu. Potrivit normei incriminatorii, constituie infracțiune „Abuzul de situația de serviciu sau atitudinea neglijentă față de obligațiile de serviciu, săvârșită de către funcționarii autorităților statale, care au cauzat o daună considerabilă averii de stat sau intereselor de stat sau intereselor poporului. Dacă aceste acțiuni cad sub incidența unui alt articol, atunci pedeapsa va fi stabilită potrivit respectivului articol”¹⁶¹. Nu există o normă generală care ar statua răspunderea penală pentru excesul de putere. În legătură cu legislația penală a Chinei, se poate constata că se aplică un regim sancționator similar pentru abuzul de putere și neglijența de serviciu. De asemenea, din ultima teză a art. 397 C.pen. al Chinei rezultă că abuzul de putere poate fi incriminat în cadrul unor norme penale speciale incriminatorii, norme care au prioritate la încadrarea juridică.

O modalitate deosebită de construire a normelor referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de serviciu și excesul de serviciu a ales legiuitorul spaniol. Aceasta corespunde tendinței generale a acestui cod, remarcată de specialiștii ruși N.F. Kuznețova și F. M. Reșetnikov, „de a include în el masivul de bază al interdicțiilor juridico-penale”¹⁶².

În calitate de normă generală referitoare la abuzul de serviciu poate fi considerat art. 404 al Codului penal al Spaniei: „Autoritatea sau funcționarul public care, știind că este incorect, dă o rezoluție arbitrară într-o problemă administrativă, va fi pedepsit cu decăderea specială din postul sau funcția publică pe o perioadă de la 7 la 10 ani”¹⁶³.

În doctrina spaniolă de specialitate se precizează că fapta descrisă în art. 404 din C.pen. al Spaniei reprezintă norma generală, în baza căreia pot fi încadrate faptele care nu sunt prevăzute în incriminări speciale. Din atare rațiuni, doctrina penală spaniolă recunoaște că rolul prioritar al art. 404 C.pen. spaniol este acela de a forma o normă generală în raport cu alte forme de activități infracționale care sunt susceptibile de a atenta la relațiile sociale din domeniul administrației publice¹⁶⁴. Actul infracțional, din punct de vedere obiectiv, presupune emiterea unei „rezoluții arbitrară”¹⁶⁵.

Autorul Ghica M., de asemenea, conchide că elementul material al infracțiunii incriminate la art. 404 C.pen. al Spaniei are un caracter general. Prin rezoluție arbitrară și

¹⁶¹ Уголовный кодекс Китайской Народной Республики. (accesat la 12.05.2023]. Disponibil: http://ru.china-embassy.gov.cn/rus/zfhz/zgflyd/201601/t20160111_3149373.htm.

¹⁶² Cod penal al Regatului Spaniei din 1995. [accesat la 12.04.2023]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Spania-RO.html>.

¹⁶³ Codurile penale ale statelor membre ale Uniunii Europene / coord.: Tudorel Toader. - București: Editura C.H. Beck, 2018, 5 vol., ISBN 978-606-18-0819-9. [accesat la 23.05.2023]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-UE-RO.html>.

¹⁶⁴ Muñoz Conde F. *Derecho Penal. Parte Especial*, 24^a ed., Ed. Tirant lo Blanch, Valencia, 2022, p. 816. 1048 p. ISBN 9788411472036.

¹⁶⁵ Ibidem, p.817.

nedreaptă se înțelege că „decizia luată nu poate fi justificată prin interpretarea legii, nefiind inclusă ipoteza în care s-a dat o interpretare eronată, contestabilă a legii”¹⁶⁶.

La art. 506 C.pen. al Spaniei este consacrată răspunderea penală pentru excesul de putere cu utilizarea următoarei formulări legislative: „Autoritatea sau funcționarul public care, fără să aibă atribuții, emite o dispoziție generală sau suspendă executarea acesteia, va fi pedepsit cu pedeapsa închisorii de la 1 la 3 ani, amendă de la 6 la 12 luni și decăderea specială din postul sau funcția publică, pe o perioadă de la 6 la 12 luni”¹⁶⁷.

În legătură cu această normă incriminatoare pot fi făcute două constatări esențiale. Prima se referă la caracterul formal al componenței de infracțiune, legiuitorul spaniol considerând că pentru existența infracțiunii nu este necesară survenirea unei anumite urmări prejudiciabile. Cea de a doua, infracțiunea presupune acționarea de către un subiect (autoritate sau funcționar public) fără ca acesta „să aibă atribuții”, adică prin depășirea competenței funcționale cu care este investită respectiva persoană.

În continuare legiuitorul spaniol prevede unele forme speciale ale excesului de putere, cum ar fi:

- Art. 507 C.pen. al Spaniei: „Judecătorul sau magistratul care își arogă atribuții administrative pe care, de fapt, nu le are, sau împiedică exercitarea legitimă a acestora de către cel în drept, va fi pedepsit cu pedeapsa închisorii de la 6 luni la 1 an, amendă de la 3 la 6 luni și suspendarea din postul sau funcția publică, pe o perioadă de la 1 la 3 ani”;
- Art. 508 C.pen. al Spaniei: „Autoritatea sau funcționarul public care își arogă atribuții judiciare sau împiedică executarea unei decizii dispusă de autoritatea judiciară competentă va fi pedepsit cu pedeapsa închisorii de la 6 luni la 1 an, amendă de la 3 la 8 luni și suspendarea din postul sau funcția publică pe o perioadă de la 1 la 3 ani”¹⁶⁸;
- Art. 509 C.pen. al Spaniei: „Judecătorul sau magistratul, autoritatea sau funcționarul public care, în mod legal, a cerut suspendarea și care continuă să acționeze fără să aștepte decizia cu privire la respectivul conflict jurisdicțional, cu excepția cazurilor

¹⁶⁶ Ghica M. *Abuzul în serviciu în reglementarea altor state (abuse of office in comparative law)*. În Revista penalmente.ro, 2020, nr.1. [accesat la 12.04.2023]. Disponibil: <https://www.revista.penalmente.ro/wp-content/uploads/2020/10/Ghica.pdf>.

¹⁶⁷ Cod penal al Regatului Spaniei din 1995. [accesat la 12.04.2023]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Spania-RO.html>.

¹⁶⁸ Cod penal al Regatului Spaniei din 1995. [accesat la 12.04.2023]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Spania-RO.html>.

permise de lege, va fi pedepsit cu amendă de la 3 la 10 luni și decăderea specială din postul sau funcția publică, pe o perioadă de la 6 luni la 1 an”¹⁶⁹.

În C.pen. al Republicii Federative Germania (RFG) nu este consacrată o normă penală cu caracter general referitoare incriminarea abuzului de putere sau a excesului de putere. Legiuitorul german, însă, incriminează forme speciale ale abuzului sau excesului de putere. Spre exemplu, art.174 a C.pen. al Germaniei, cu denumirea generică de „Abuzul sexual săvârșit asupra unui deținut, a unei persoane internate din ordinul autorităților într-un centru de prevenție preventivă, față de bolnavii și persoanele neajutorate din anumite centre”. Potrivit textului incriminator, se pedepsește cu închisoarea de la 3 luni la 5 ani fapta persoanei care „...întreține, abuzând de funcția pe care o deține, raporturi sexuale cu un deținut sau o persoană internată la ordinul autorităților într-un centru de prevenție preventivă, care i-a fost încredințată spre educare, instruire, supraveghere sau îndrumare, sau o obligă pe una din persoanele menționate anterior să întrețină raporturi sexuale cu ea, persoana respectivă”¹⁷⁰. De asemenea, la § 353a C.pen. al Germaniei cu denumirea „Abuzul de încredere în afacerile externe” se sancționează cu închisoare de până la 5 ani sau cu amendă „Persoana care, în reprezentarea Republicii Federale Germania față de un guvern străin, o comunitate de state sau instituție interstatală, încalcă un mandat oficial sau, cu intenția de a induce în eroare Guvernul Republicii Federale Germania, înaintează rapoarte mincinoase, se pedepsește cu închisoarea de până la 5 ani sau cu amendă”¹⁷¹

În continuare ne vom referi la un model legislativ anglo-saxon, iar drept exemplu în acest sens ne va servi legislația penală a statului Texas din SUA. Este de menționat că în această legislație identifică un Capitol separat, destinat incriminării infracțiunii de abuz în serviciul, fiind vorba de Capitolul 39 din Titlul 8 cu denumirea *Infracțiuni împotriva administrației publice*. O formulare generală a infracțiunii este prezentă în secț. 39.02, cu titlul *Abuzul de putere oficială*. Va exista infracțiune atunci când: „Un funcționar public comite o infracțiune dacă, cu scopul de a obține un beneficiu sau cu scopul de a răni sau a înșela pe altul, intenționat sau cu bună știință: (1) încalcă o lege referitoare la funcția publică ori la angajarea sa; sau (2) folosește proprietățile guvernamentale, serviciile, personalul sau orice alt lucru de valoare aparținând guvernului care intra în custodia ori detenția sa în virtutea funcției sau angajării sale”¹⁷². Prin alineatele următoare se realizează o categorisire a infracțiunii în funcție de gravitatea pagubei, fără a fi impus un prag minim. Textul de lege prezintă, totuși, un conținut specific, noțiunile fiind relativ precise, iar la nivel subiectiv funcționarul public acționează cu un scop special, caracterizat.

¹⁶⁹ Ibidem.

¹⁷⁰ Cod penal al Republicii Federative Germania. [accesat la 12.04.2023]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Germania-RO.html>.

¹⁷¹ Ibidem.

¹⁷² УГОЛОВНЫЙ кодекс штата Техас - Texas Penal Cod. [accesat la 12.04.2023]. Disponibil: <http://www.statutes.legis.state.tx.us/Docs/PE/pdf/PE.39.pdf>.

În pofida faptului că legiuitorul atribuie acțiunile indicate la abuz de serviciu, fapta prevăzută la p. (1), în opinia noastră, poate fi abordată și ca exces de putere, deoarece persoana poate comite și acțiuni care ies în afara limitelor împuternicirilor sale, adică în afara limitelor cercului drepturilor și obligațiilor sale. Săvârșirea infracțiunii este posibilă doar cu intenție directă, iar în calitate de semne obligatorii mai apare scopul obținerii unui profit, cauzării unui prejudiciu sau comiterii escrocheriei în privința altei persoane.

În afară de norma indicată, C.pen. al statului Texas conține și art. 39.03 (Hărțuirea din partea persoanei publice), în care, la fel, sunt prezente semne ale excesului de putere. Astfel, art. 39.03 prevede: „Funcționarul public, care, pretinzând că își execută obligațiile de muncă sau de serviciu, săvârșește un atentat, dacă el: (1) intenționat maltratează, arestează o altă persoană ..., cunoscând că acțiunile sale sunt ilegale; (2) intenționat lipsește persoana de dreptul său sau o împiedică în exercitarea dreptului său, cunoscând că acțiunile sale sunt ilegale; (3) intenționat supune o altă persoană hărțuirii sexuale”. Comparând prevederile date cu cele ale legislației penale ale Republicii Moldova, putem concluziona că acțiunile enumerate în art. 39.03 pot fi referite la categoria acțiunilor pe care nici o persoană publică nu este în drept de a le comite. Se evidențiază în acest articol și o descriere mult mai detaliată decât în alte coduri a laturii subiective a infracțiunii: legiuitorul indică direct asupra cunoașterii de către făptuitor, ca ilegalități, acțiunile sale, ceea ce, în opinia noastră, constituie un avantaj al tehnicii legislative penale din statul Texas.

În legislația penală a României, cu unele particularități incriminatorii, este diferențiază răspunderea penală abuzul de putere de excesul de putere. În conformitate cu art. 297 alin. (1) C.pen. al României, abuzul de putere constă în „Fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, nu îndeplinește un act sau îl îndeplinește în mod defectuos și prin aceasta cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice”¹⁷³. Fapta se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică”¹⁷⁴. Este de menționat că la art.297 C.pen. al României, care incriminează abuzul de serviciu, în calitate de urmare prejudiciabilă se prevede „o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice”. Respectiv, prevederile legislației penale române în materia dată sunt mai largi decât cele ale Codului penal al RM. În primul rând, se incriminează nu doar cazurile când funcționarul își exercită defectuos atribuțiile sale, dar și îndeplinirea oricăror altor acte care nu intră în atribuțiile sale. În al doilea rând, legiuitorul român nu plafonează urmările prejudiciabile, precum legiuitorul moldav, „...proporțiilor daunei cauzate drepturilor sau

¹⁷³Cod penal al României din 17.07.2009. [citat la 02.05.2023]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/223635>.

¹⁷⁴ Ibidem.

intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice...”, ci le prevede sub următoarea formulare legislativă: „...cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice...”¹⁷⁵.

Într-o formă sau alta, răspunderea penală pentru excesul de putere este consacrată la art. 300 C.pen. al României cu denumirea de „uzurpare a funcției”. Potrivit textului de lege, „Fapta funcționarului public care, în timpul serviciului, îndeplinește un act ce nu intră în atribuțiile sale, dacă prin aceasta s-a produs una dintre urmările prevăzute în art. 297, se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă”¹⁷⁶. Mai menționăm că la art.296 C.pen. al României este consacrată răspunderea penală pentru infracțiunea de „purtarea abuzivă”, care în esență incriminează unele cazuri speciale de exces de putere cu următoarea formulare legislativă: „Întrebuințarea de expresii jignitoare față de o persoană de către cel aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu” – art. 296 alin. (1) C.pen. al României, și „Amenințarea ori lovirea sau alte violențe săvârșite în condițiile alin. (1)” – art. 296 alin. (1) C.pen. al României¹⁷⁷.

Pe cât de diferite sunt prevederile codurilor penale analizate în materia reglementării legislative a semnelor laturii obiective și laturii subiective ale excesului de putere, pe atât de diferite sunt și abordările subiectului acestei infracțiuni. Printre acestea evidențiem: persoana publică (C.pen. al Poloniei, C.pen. al Japoniei), funcționarii sau membrii organelor electivă (C.pen. al Elveției), colaboratorii organelor de stat (C.pen. al Chinei), funcționarul public (C.pen. al Australiei), persoana cu funcție de răspundere (C.pen. al Bulgariei), funcționarul public (C.pen. al statului Texas), orișice persoană în cadrul exercitării funcțiilor publice (C.pen. al Danemarcei).

Relevăm diferențe nu doar în denumire, dar și în abordarea noțiunii acestor subiecți speciali. În total, pot fi evidențiate patru abordări diferite:

- legislații penale care conține doar denumirea subiectului infracțiunii, fără dezvăluirea semnelor calitative (C.pen. al Japoniei, C.pen. al Bulgariei, C.pen. al Danemarcei etc.);
- legislații care reglementează lista exhaustivă a subiecților infracțiunii analizate, fără a reglementa noțiunea acestora (C.pen. al Australiei, C.pen. al Poloniei);
- legislații penale care conțin noțiunea calității subiectului special al infracțiunii cu indicarea semnelor calitative ale acestuia (C.pen. al Elveției). Abordarea corespunzătoare este specifică și legiuitorului Republicii Moldova;

¹⁷⁵ Ibidem.

¹⁷⁶ Ibidem.

¹⁷⁷ Ibidem.

→ legislații penale în care este formulată noțiunea subiectului și lista funcțiilor pe care aceasta trebuie să le ocupe pentru a avea respectivul statut (C.pen. al statului Texas).

Toate abordările menționate, cu excepția primei, posedă atât laturi pozitive, cât și laturi negative. Totuși, ținând cont de dinamica evoluției legislației Republicii Moldova, considerăm că la etapa actuală de dezvoltare a dreptului este mai favorabilă pentru țara noastră anume abordarea celui de al treilea model legislativ. Includerea în C.pen. al RM a unei liste exhaustive a persoanelor care pot fi considerate persoane publice este dificilă de realizat în practică, dat fiind numărul mare al lor. În același timp, o asemenea soluție legislativă nu va simplifica activitatea de aplicare a dreptului, întrucât va cere modificări permanente ale legislației penale în legătura cu apariția de noi persoane publice, fapt care mărturisește despre calitatea insuficientă a legii penale.

Un interes teoretico-practic deosebit pentru prezenta lucrare îl reprezintă studiul comparativ al infracțiunii de exces de putere sau de depășire a atribuțiilor de serviciu prin prisma legislațiilor penale ale statelor din spațiul ex-sovietic. Spre deosebire legislațiile penale ale altor state, legislațiile penale provenite din fostul lagăr sovietic sunt înrudite cu legislația penală a Republicii Moldova după sistem și conținut, întrucât au o proveniență comună.

În materia excesului de putere sau a depășii atribuțiilor de serviciu asemănarea se manifestă, în primul rând, prin faptul că legislațiile penale menționate *supra* conțin o normă generală asemănătoare după conținut, în care este incriminată respectiva faptă. În cel de al doilea rând, se utilizează o terminologie asemănătoare atât în denumirea normei incriminatorii, cât și în privința descrierii conținutului constitutiv al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu. Mai este vădită și asemănarea între câmpul sau aria de incriminare a faptei prejudiciabile, precum și a locului de situare a acesteia în sistemul din Partea specială a Codurilor penale. Faptul dat se datorează, în opinia noastră, evoluției comune a legislației penale în spațiul dat și influenței școlii de drept penal sovietic.

Astfel, practic toate codurile penale ale țărilor din grupul cercetat conțin o normă distinctă referitoare la excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, având o denumire identică sau asemănătoare cu denumirea art. 328 C.pen. al RM. Spre exemplu, o denumire identică, adică *excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu*, este utilizată la art. 426 C.pen. al Republicii Beloruse¹⁷⁸, art. 365 C.pen. al Ucrainei¹⁷⁹, art. 362 C.pen. al Republicii

¹⁷⁸ Уголовный кодекс Республики Беларусь от 9 июля 1999 года № 275-3 (с [изменениями и дополнениями](#) по состоянию на 09.03.2023 г.). [accesat la 12.04.2023]. Disponibil: https://continent-online.com/Document/?doc_id=30414984#pos=6;-142.

¹⁷⁹ Cod penal al Ucrainei. [accesat la 12.05.2023]. Disponibil: <https://meget.kiev.ua/kodeks/ugolovniy-kodeks/razdel-1-17>.

Kazakhstan¹⁸⁰. O denumire asemănătoare, și anume *depășirea a atribuțiilor de serviciu*, o identificăm în art. 305 C.pen. al Republicii Kirghize¹⁸¹, art. 316 C.pen. al Republicii Tajikistan¹⁸², art. 309 C.pen. al Republicii Azerbaidjan¹⁸³, art. 286 C.pen. al Federației Ruse¹⁸⁴. Excepție fac doar codurile penale ale statelor baltice (Republicii Lituania¹⁸⁵, Republicii Letone¹⁸⁶ și Republicii Estonia¹⁸⁷), care includ excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu în componența infracțiunii de abuz de serviciu. Spre exemplu, în art. 317 alin. (1) C.pen. al Republicii Letone este consacrată răspunderea penală pentru abuzul de putere și depășirea autorităților oficiale, cu următoarea formulare legislativă: „Persoana care utilizează cu rea-credință puterea sau poziția oficială sau depășește autoritatea oficială cu care a fost investită, dacă fapta este comisă de un superior ierarhic, în scopul dobândirii de bunuri sau dacă prin aceasta au fost cauzate prejudicii substanțiale”¹⁸⁸.

Obiectul juridic al excesului de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu în țările respective, de regulă, este constituit din relațiile sociale din sfera asigurării funcționării normale și legale a organelor puterii de stat și organelor locale de autoadministrare. Însă în unele țări (Ucraina, Republica Belarusă, Republica Estonia, Republica Uzbekistan) obiectul juridic generic are un conținut mai larg și include toată „sfera activității de serviciu”, adică nu doar funcționarea normală a organelor publice, dar și ale altor organizații, indiferent de forma de proprietate. O astfel de abordare este valabilă și pentru Republica Moldova, fapt ce reiese cu deplină certitudine din denumirea Capitolul XV C.pen. „Infracțiuni contra bunei desfășurări a activității în sfera publică”.

În această ordine de idei, se impune constatarea după care, în funcție de conținutul obiectului juridic generic al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, statele din fostul spațiu ex-sovietic pot fi divizate în două categorii:

¹⁸⁰ Уголовный кодекс Республики Казахстан (с изменениями и дополнениями по состоянию на 20.05.2023 г.). [accesat la 12.04.2023]. Disponibil: https://continent-online.com/Document/?doc_id=31575252#pos=5;-142.

¹⁸¹ Уголовный кодекс Кыргызской Республики от 28 октября 2021 года № 127. (accesat la 12.05.2023). Disponibil: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/112309>.

¹⁸² Уголовный кодекс Республики Таджикистан. [accesat la 14.05.2023]. Disponibil: <http://ncz.tj/content/>.

¹⁸³ Уголовный кодекс Азербайджанской Республики (утвержден **Законом** Азербайджанской Республики от 30 декабря 1999 года № 787-IQ) (с изменениями и дополнениями по состоянию на 17.02.2023 г.). [accesat la 14.05.2023]. Disponibil: https://continent-online.com/Document/?doc_id=30420353.

¹⁸⁴ Уголовный кодекс Российской Федерации [действующая редакция от 18.03.2023]. [accesat la 12.05.2023]. Disponibil: <https://rulaws.ru/uk/>.

¹⁸⁵ Cod penal al Republicii Lituania. [accesat la 12.05.2023]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Lituania-RO.html>.

¹⁸⁶ Cod penal al Republicii Letone. [accesat la 12.05.2023]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Letonia-RO.html>.

¹⁸⁷ Cod penal al Republicii Estone. [accesat la 23.05.2023]. Disponibil: <https://www.juristaitab.ee/sites/default/files/seaduste-tolked>

¹⁸⁸ Cod penal al Republicii Letone. [citat la 12.05.2023]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Letonia-RO.html>.

- Legislații penale care protejează interesele statului în domeniul public *stricto-sensu*, obiectul juridic generic incluzând relațiile sociale condiționate de activitatea normală a instituțiilor și autorităților publice, organizațiilor și întreprinderilor de stat (C.pen. al Federației Ruse, C.pen. al Republicii Kirghize, C.pen. al Republicii Tajikistan, C.pen. al Republicii Azerbaidjan, C.pen. al Republicii Kazakhstan);
- Legislații penale care protejează interesele statului în domeniul public *lato-sensu*, obiectul juridic generic incluzând relațiile sociale condiționate de activitate normală a instituțiilor și autorităților publice, organizațiilor și întreprinderilor de stat, precum și a altor entități juridice care acționează în interes public (C.pen. al Republicii Moldova, C.pen. al Ucrainei, C.pen. al Republicii Beloruse, C.pen. al Republicii Uzbekistan, C.pen. al Republicii Estone, C.pen. al Republicii Lituania).

Un obiect juridic generic destul de vast al infracțiunii de exces de putere rezultă din denumirea Capitolului XVII C.pen. al Ucrainei *Infracțiuni în domeniul activității de serviciu și a activității profesionale legate de oferirea serviciilor publice*¹⁸⁹. În această concepție legislativă, activitatea în sfera publică include și relațiile sociale condiționate de calitatea serviciilor publice oferite și de subiecți de drept privat.

Pe alocuri este similară poziția țărilor din spațiul ex-sovietic referitoare la formularea și abordarea laturii obiective a componenței de infracțiune a excesului de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu. Totuși, sub acest aspect pot fi identificate și anumite diferențieri. Din această perspectivă, respectivele state pot fi divizate în trei grupuri.

În primul grup pot fi incluse legislațiile penale care au o abordare identică în descrierea laturii obiective a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu (Republica Kirghiză, Republica Tajikistan, Republica Azerbaidjan, Federația Rusă, Republica Kazakhstan). De exemplu, art. 316 C.pen. al Republicii Tajikistan caracterizează semnele obiective ale excesului de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu ca „săvârșirea unor acțiuni care în mod vădit depășesc atribuțiile și care au cauzat daune considerabile drepturilor și intereselor cetățenilor sau organizațiilor ori intereselor ocrotite de lege ale societății sau statului”¹⁹⁰. O asemenea formulare corespunde pe deplin cu modelul incriminator instituit în art. 286 C.pen. al Federației Ruse¹⁹¹.

În cel de al doilea grup pot fi incluse statele ale căror coduri penale conțin anumite particularități distinctive în materia descrierii laturii obiective a excesului de putere sau depășirii

¹⁸⁹ Cod penal al Ucrainei. [accesat la 12.05.2023]. Disponibil: <https://meget.kiev.ua/kodeks/ugolovniy-kodeks/razdel-1-17>.

¹⁹⁰ Уголовный кодекс Республики Таджикистан. [accesat la 14.05.2023]. Disponibil: <http://ncz.tj/content/>.

¹⁹¹ Уголовный кодекс Российской Федерации [действующая редакция от 18.03.2023]. [accesat la 12.05.2023]. Disponibil: <https://rulaws.ru/uk/>.

atribuțiilor de serviciu (C.pen. al Republicii Letone, C.pen. al Republicii Beloruse, C.pen. al Ucrainei, C.pen. al Republicii Uzbekistan). Astfel, descriind fapta infracțională, C.pen. al Uzbekistanului (art. 206) nu utilizează semnul „în mod vădit”, însă indică asupra sursei împuternicirilor acordate persoanei publice: „... săvârșirea de către persoana cu funcție de răspundere a acțiunilor care depășesc limitele atribuțiilor acordate prin lege...”¹⁹².

Prevederi privind sursa (izvorul) de reglementare a atribuțiilor de serviciu se conțin și în C.pen. al Republicii Letone, menționându-se, alături de lege, și însărcinarea care poate fi încredințată subiectului¹⁹³. Unele coduri penale prevăd nu doar depășirea atribuțiilor, dar și a drepturilor acordate prin lege (art. 365 C.pen. al Ucrainei, art. 317 C.pen. al Republicii Letone, art. 426 C.pen. al Republicii Beloruse). Menționăm că art. 328 C.pen. al RM în aceeași manieră reglementează depășirea ca realizare excesivă a „...atribuțiilor și drepturilor acordate prin lege”.

Majoritatea legislațiilor penale din grupurile menționate *supra* utilizează la descrierea urmărilor prejudiciabile semnul estimativ „considerabil”, cauzat drept rezultat al acțiunii săvârșite de către subiect. Înțelesul acestui semn se dezvăluie parțial de către legiuitori. Spre exemplu, în C.pen. al Ucrainei, în corespundere cu pct. 3 al Anexei la art. 364 C.pen. al Ucrainei, se prevede „...în art. 364, 365, 367, în cazul în care dauna s-a exprimat în cauzarea unui prejudiciu material, ea se apreciază ca fiind considerabilă, dacă de o sută de ori sau mai mult depășește venitul minim neimpozabil al cetățenilor”¹⁹⁴. Nu este definită, însă, dauna „considerabilă survenită în privința drepturilor și intereselor protejate de lege ale persoanelor fizice, intereselor de stat și sociale, precum și interesele persoanelor juridice”. După cum vom vedea în cele ce urmează, un asemenea model legislativ este valabil și pentru C.pen. al Republicii Moldova.

Legiuitorii Bielorusiei și Uzbekistanului au mers pe altă cale, stabilind pentru caracterizarea unui prejudiciu material consecințe alternative – „daune în proporții mari”.

Codurile penale din al treilea grup de țări (C.pen. al Republicii Lituania, C.pen. al Republicii Estone) se deosebesc esențial în privința descrierii laturii obiective a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu. În primul rând, se atestă tendința incriminării în cadrul uneia și aceleași componente a abuzului de serviciu și a excesului de serviciu. Astfel, potrivit la art. 228 C.pen. al Republicii Lituania, intitulat „Abuzul în serviciu”, infracțiunea este definită după cum urmează: „Funcționarul public sau o persoană echivalentă acestuia, care abuzează de funcția sa oficială sau își depășește atribuțiile, în cazul în care aceasta aduce daune majore statului, unei organizații publice internaționale, unei persoane juridice sau

¹⁹² Уголовный кодекс Республики Узбекистан. [accesat la 14.05.2023]. Disponibil: <https://lex.uz/mobileact/111457>.

¹⁹³ Cod penal al Republicii Letone. [accesat la 12.05.2023]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Letonia-RO.html>.

¹⁹⁴ Cod penal al Ucrainei. [accesat la 12.05.2023]. Disponibil: <https://meget.kiev.ua/kodeks/ugolovniy-kodeks/razdel-1-17>.

fizice”¹⁹⁵. După acest model, legiuitorul lituanian pedepsește prin același regim sancționator fapta de „abuz de serviciu” și fapta de „exces de putere”. O formă specială a infracțiunii analizate este consacrată la art. 123 C.pen. al Lituaniei, la care se prevede răspunderea penală pentru „abuzul autorității”. Infracțiunea constă în fapta persoanei „...care, deși este autorizată să reprezinte Republica Lituania în relațiile cu un alt stat sau cu o organizație a altui stat sau cu o organizație publică internațională, săvârșește un abuz de putere sau nu își îndeplinește în mod deliberat obligațiile sau le execută în mod necorespunzător și săvârșește astfel o faptă care contravine intereselor Republicii Lituania, care produce sau ar fi putut provoca pagube majore...”¹⁹⁶.

În C.pen. al Republicii Estone (în continuare RE) nu este prevăzută o norma generală prin care s-ar institui răspunderea penală pentru „abuzul de putere” sau „excesul de putere”. În Capitolul 17 „Infracțiuni de serviciu”, la Secțiunea I „Abuzul de putere”, este statuată răspunderea penală pentru unele forme speciale ale excesului de putere. Astfel, la art. 288 C.pen. al Republicii Estone este definită infracțiunea de „depășire a puterii”, infracțiune care constă în „Aplicarea ilegală de către o persoană cu funcție de răspundere a armii, a mijloacelor speciale sau a forței fizice”. Infracțiunea se pedepsește cu amendă sau cu închisoare de la 1 la 5 ani¹⁹⁷. De asemenea, o formă specială a excesului de putere o constituie și infracțiunea de tortură, incriminată la art. 290¹ C.pen. al Republicii Estone, după cum urmează: „Cauzarea cu bunăștiință, fără temei legal, de către o persoană cu funcție de răspundere a unei suferințe fizice sau suferințe psihice cu scopul obținerii de la persoană sau de la o terță persoană a declarațiilor, pedepsirii, intimidării, constrângerii sau discriminării, precum și instigarea unei alte persoane la comiterea unei asemenea fapte ori darea consimțământului de a săvârși o asemenea faptă”¹⁹⁸.

Problema conținutului laturii subiective a excesului de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu în toate codurile penale ale țărilor foste membre ale URSS este soluționată la fel – săvârșirea acestei infracțiuni este posibilă doar cu vinovăție în forma intenției. O astfel de concluzie reiese ori din indicația directă a legii asupra intenției în calitate de unica formă de vinovăție (art. 206 C.pen. al Uzbekistanului, art. 426 C.pen. al Republicii Beloruse, art. 365 C.pen. al Ucrainei, art. 317 C.pen. al Republicii Letone), ori din utilizarea de către legiuitor a sintagmei „în mod vădit” depășesc limitele atribuțiilor acordate. Excepție face C.pen. al Republicii Lituania, care în art. 228 nu indică nici intenția, nici caracterul vădit al depășirii atribuțiilor de serviciu. Însă și în acest caz forma imprudentă a vinovăției se exclude în temeiul

¹⁹⁵ Cod penal al Republicii Lituania. [acesat la 12.05.2023]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Lituania-RO.html>.

¹⁹⁶ Ibidem.

¹⁹⁷ Cod penal al Republicii Estone. [acesat la 23.05.2023]. Disponibil: <https://www.juristaitab.ee/sites/default/files/seaduste-tolked>.

¹⁹⁸ Ibidem.

alin. (4) al art. 16 C.pen. al Republicii Lituania, potrivit căruia „...persoana poate fi supusă răspunderii penale pentru infracțiune sau delict penal săvârșit din imprudență doar în cazurile special indicate în partea specială a codului penal”¹⁹⁹.

În calitate de subiect al excesului de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu în majoritatea codurilor penale ale țărilor din spațiul ex-sovietic figurează „persoana cu funcție de răspundere”. Excepție o constituie C.pen. al Republicii Moldova (persoană publică), C.pen. al Republicii Letone (persoana publică cu funcției de răspundere), C.pen. al Republicii Lituania (funcționarul public sau persoana echivalată cu acesta) și C.pen. al Kazahstanului (persoana împuternicită cu executarea funcțiilor publice) etc.

În acest spectru de idei, poate fi exemplificată legislația penal a Republicii Letoniei, în care subiectul infracțiunii respective este determinat mai larg, deoarece noțiunea de „funcționar public sau persoana echivalată cu acesta” include în sine nu doar funcționarii instituțiilor publice, dar și persoanele care practică activitatea de întreprinzător, dacă ultimele sunt înzestrate cu atribuții de administrare publică. În acest context, menționăm că noțiunea acestor persoane este definită doar în limitele capitolelor care stabilesc răspunderea penală pentru infracțiunile contra intereselor publice și nu se răsfrânge asupra prevederilor textelor incriminatorii prevăzute în alte Capitle din C.pen. al Republicii Letone. Spre exemplu, art. 230 alin. (1) din Capitolul XXXIII cu titlul *Infracțiuni și contravenții împotriva serviciului civil și interesului public*, Capitol la care este prevăzută răspunderea penală pentru abuzul în serviciu, are următorul conținut normativ: „Funcționarii publici prevăzuți în acest capitol sunt persoanele angajate în serviciul public, și anume politicieni de stat, funcționari publici ai administrației publice, conform Legii serviciului public, precum și alte persoane care, în timp ce lucrează în instituții sau agenții de stat sau municipale, în instituțiile judiciare, de aplicare a legii, de audit național și de supraveghere, precum și în instituții echivalente, îndeplinesc funcțiile unui reprezentant al Guvernului sau dețin competențe administrative, precum și candidații oficiali pentru aceste funcții”²⁰⁰. În același sens, potrivit art. 230 alin. (3): „În plus, o persoană care lucrează pentru orice stat, organizație sau instituție non-publică sau privată sau desfășoară activități profesionale și deține competențe administrative adecvate sau are dreptul de a acționa în numele acestei instituții, întreprinderi sau organizații sau oferă public serviciile va fi, de asemenea, considerată echivalentă unui funcționar public”²⁰¹.

¹⁹⁹ Cod penal al Republicii Lituania. [accesat la 12.05.2023]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Lituania-RO.html>.

²⁰⁰ Ibidem.

²⁰¹ Cod penal al Republicii Letone. [accesat la 12.05.2023]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Letonia-RO.html>.

Cu privire la individualizarea răspunderii penale, în ipoteza comiterii infracțiunii prin forme agravante, poziția legiuitorilor statelor din spațiul ex-sovietic este asemănătoare, bineînțeles, cu anumite particularități inerente. În majoritatea legislațiilor penale de referință, în calitate de formă agravantă figurează calitatea specială a subiectului infracțiunii – persoană cu funcție de răspundere, caracterizată printr-un statut deosebit care implică o responsabilitate mai mare. Spre exemplu, în cazul C.pen. al Republicii Kirghize, la art. 338 alin. (3), este agravată răspunderea penală pentru depășirea atribuțiilor de serviciu săvârșită de către un *funcționar care deține o funcție responsabilă*. Potrivit Anexei nr. 1 la C.pen. al Republicii Kirghize *Înțelesul termenilor utilizați în prezentul Cod*, se are în vedere o persoană „...care deține o funcție în stat, reglementată de Constituție”²⁰².

Codurile penale ale țărilor din spațiul ex-sovietic conțin și alte circumstanțe agravante: săvârșirea excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu „în interesul unui grup criminal organizat sau a unei organizații criminale” (C.pen. al Republicii Kirghize)²⁰³; „din interes material sau alt interes personal” (C.pen. al Republicii Beloruse)²⁰⁴; „în cazul în care au fost cauzate consecințe grave”²⁰⁵ (C.pen. la Republicii Lituania), cu scop de profit (C.pen. al Republicii Letone), „aplicarea violenței sau amenințarea aplicării violenței, a armei sau a mijloacelor speciale, inclusiv prin înjosirea onoarei și demnității victimei dacă fapta nu conține semnele torturii”. (C.pen. al Ucrainei)²⁰⁶.

2.3 Concluzii la Capitolul 2

1. Pentru a analiza retrospectiva istorică de incriminare a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, a fost luată în considerație conjunctura istorică și geopolitică în care a apărut și s-a afirmat Republica Moldova ca stat independent și suveran. În aceste condiții evoluția incriminării infracțiunii ce face obiectul de studiu al prezentei disertații a fost urmărită prin prisma a trei legislații penale: legislația penală românească de referință, mai precis a Regatului Român, legislația penală a Imperiului Rus și legislația penală a URSS-ului.

2. Aplicând metoda istorică de cercetare, s-a concluzionat că la baza incriminării excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu în legislația națională în vigoare a stat modelul incriminatoriu ce era consacrat în C.pen. al RSSM din 1961. Norma incriminatorie, cu

²⁰² Уголовный кодекс Кыргызской республики от 28 октября 2021 года № 127. [accesat la 12.05.2023]. Disponibil: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/112309>.

²⁰³ Ibidem.

²⁰⁴ Уголовный кодекс Республики Беларусь от 9 июля 1999 года № 275-3 (с изменениями и дополнениями по состоянию на 09.03.2023 г.). [accesat la 12.04.2023]. Disponibil: https://continent-online.com/Document/?doc_id=30414984#pos=6;-142.

²⁰⁵ Cod penal al Republicii Lituania. [accesat la 12.05.2023]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Lituania-RO.html>.

²⁰⁶ Cod penal al Ucrainei. [accesat la 12.05.2023]. Disponibil: <https://meget.kiev.ua/kodeks/ugolovniy-kodeks/razdel-1-17>.

unele remanieri adaptate la realitățile timpului, a fost preluată integral din vechea legislație penală, cu toate particularitățile de conținut ce-i erau aferente. Această abordare legislativă a influențat esențial asupra gradului de calitate al normei incriminatorii statuate la art. 328 C.pen. al RM și al eficienței aplicării în practica judiciară.

3. Din momentul punerii în vigoare a legislației penale naționale, art. 328 C.pen. al RM a suportat mai multe amendamente legislative, unele dintre ele fiind datorate evoluției firești, iar altele - deficiențelor pe care le prezenta la momentul adoptării ei. Cel puțin două dintre semnele componente ale excesului de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu au fost declarate neconstituționale, fapt ce creează impedimente serioase la aplicarea normei și înlăturarea actului de justiție. Prin urmare, pentru asigurarea legalității aplicării legii penale se face absolut necesară o evaluare și reajustare a cadrului normativ dedicat incriminării excesului de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu.

4. Studiul legislațiilor penale ale statelor europene, a statelor din sistemul anglo-saxon și a statelor ce aparțin altor familii de drept au relevat trei modele incriminatorii:

- modelul incriminării distincte a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu;
- modelul incriminării mixte a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu, de rând cu abuzul de putere sau abuzul în serviciu;
- modelul neincriminării excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu. În acest ultim caz, în legislațiile penale de referință sunt incriminate forme speciale ale depășirii competenței de către funcționar.

5. Din punct de vedere al tehnicii legislative și al regimului sancționator, legislațiile penale ale statelor ce provin din spațiul ex-sovietic abordează un model incriminator similar după formă și conținut al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu. Pe de parte, se utilizează o terminologie asemănătoare în denumirea marginală a normei incriminatorii și la descrierea conținutului constitutiv al infracțiunii. Pe de altă parte, se atestă o similitudine vădită în abordarea legislativă a locului de incriminare și al ariei incriminatorii aferente excesului de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu. În același timp, majoritatea legislațiilor penale menționate *supra* utilizează la descrierea urmărilor prejudiciabile semnul estimativ „considerabil”, înțelesul căruia se dezvăluie parțial de către legiuitori.

6. În funcție de conținutul obiectului juridic generic al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, legislațiile penale ale statelor din fostul spațiu ex-sovietic pot fi divizate în două categorii:

- Legislații penale care protejează interesele statului în domeniul public *stricto sensu*, obiectul juridic generic incluzând relațiile sociale condiționate de

activitatea normală a instituțiilor și autorităților publice, organizațiilor și întreprinderilor de stat (C.pen. al Federației Ruse, C.pen. al Republicii Kirghize, C.pen. al Republicii Tadjikistan, C.pen. al Republicii Azerbaidjan, C.pen. al Republicii Kazahstan);

→ Legislații penale care protejează interesele statului în domeniul public *lato-sensu*, obiectul juridic generic incluzând relațiile sociale condiționate de activitatea normală a instituțiilor și autorităților publice, organizațiilor și întreprinderilor de stat, precum și a altor entități juridice care acționează în interes public (C.pen. al Republicii Moldova, C.pen. al Ucrainei, C.pen. al Republicii Beloruse, C.pen. al Republicii Uzbekistan, C.pen. al Republicii Estone, C.pen. al Republicii Lituania).

3. ELEMENTE OBIECTIVE ALE INFRAȚIUNII DE EXCES DE PUTERE SAU DEPĂȘIRE A ATRIBUȚIILOR DE SERVICIU

3.1 Obiectul juridic, obiectul material și victima infracțiunii

Obiectul juridic al infracțiunii reprezintă primul element al componenței de infracțiune care urmează a fi supus cercetării în cadrul structurii juridice a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu. Anume acest element preexistent al componenței de infracțiune descifrează scopul protecției penale, din care se desprinde rațiunea incriminării faptei prejudiciabile în legea penală. În baza obiectului juridic al infracțiunii legiuitorul determină caracterul și gradul prejudiciabil al infracțiunii. Mai mult decât atât, stabilirea corectă a obiectului juridic are o importanță primordială pentru încadrarea juridică și pentru delimitarea excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de infracțiuni omogene.

Nu în ultimul rând, descifrarea obiectului juridic al infracțiunii are o relevanță deosebită cognitivă pentru cunoașterea conținutului infracțiunii. Acest ultim aspect decurge din funcția cognitivă (de cunoaștere) pe care o exercită componența de infracțiune. După cum menționează, pe drept cuvânt, autorii R. Cojocaru și O. Rusu, „Prin intermediul conținutului infracțiunii, legiuitorul descrie faptele prejudiciabile care constituie infracțiuni, oferind posibilitatea cunoașterii acestora ca fenomen juridic [...]. Prin urmare, conținutul infracțiunii îndeplinește, în procesul de interpretare și aplicare a legii penale, aceeași funcție pe care o îndeplinește în procesul cunoașterii orice noțiune”²⁰⁷.

În pofida faptului că pe parcursul timpului i s-a consacrat o multitudine de lucrări științifice, problema obiectului juridic al infracțiunii rămâne a fi una dintre cele mai discutabile și complicate în teoria dreptului penal.

Luând în considerație faptul că noțiunea la care ne referim este discutabilă în știința dreptului penal, ne vom axa pe concepția tradițională, apreciind în calitate de obiect juridic „...totalitatea relațiilor sociale apărute de legea penală, cărora fapta ilegală le cauzează prejudiciu sau creează pericolul real al pricinuirii acestuia”²⁰⁸.

O altă abordare a noțiunii de obiect al infracțiunii a fost promovată de profesorul rus A.V. Naumov, care considera că teza prin care conținutul obiectului infracțiunii este abordat prin prisma relațiilor sociale nu întotdeauna „funcționează” și, respectiv, nu poate fi recunoscută în

²⁰⁷ Cojocaru R., Rusu O. *Abordări corelative privind conceptul și structura conținutului de infracțiune (România și Republica Moldova)*. În: „Dreptul”, Nr. 11/2022, Noiembrie. <https://lege5.ro/gratuit/gezdsobwg43ti/abondari-corelative-privind-conceptul-si-structura-continutului-de-infracțiune-romania-si-republica-moldova> (accesat la data de 23.06.2023).

²⁰⁸ Гаухман Л.Д. *Квалификация преступлений: закон, теория, практика*. М., ISBN 5-89158-145-0, 2005, с. 60; *Российское уголовное право: в 2 т. Т. 1. Общая часть: учеб.* /Г.Н. Борзенков (и др.); под ред. Ино-гамовой-Хегай Л.В., Комисарова В.С., Рагога А.И.. М., 2006, с. 111; *Уголовное право России. Части Общая и Особенная: Учеб.* / Журавлев М.П., Наумов А.В. и др. М., 2004, с. 62.

calitate de teorie universală²⁰⁹. În viziunea autorului, „este posibilă reanimarea teoriei obiectului infracțiunii care îl apreciază ca valoare juridică, lansată încă la sfârșitul secolului trecut în cadrul școlilor clasice și sociologice ale dreptului penal”²¹⁰.

Într-o altă accepțiune, denumită în literatura juridică ca „teorie a dreptului subiectiv”, împărtășită în particular de către autorul V.D. Spasovici, „...infracțiunea este un atentat ilicit asupra dreptului cuiva, atentat atât de esențial, încât statul, apreciind dreptul dat ca condiție necesară a conviețuirii sociale, în lipsa altor mijloace de protecție, asigură neîncălcarea lui prin intermediul pedepsei”²¹¹.

Dintr-o altă perspectivă, fundamentată de N.S. Taganțev, „Spiritul normei care-i generează apariția, îi oferă conținut și-i justifică existența îl constituie „interesul vital” sau „interesul conviețuirii sociale. Transformând interesul într-o valoare juridică, dreptul nu doar recunoaște existența acestui interes, nu doar îl protejează, dar și îi modifică volumul, forma, uneori chiar și conținutul, oferindu-i o importanță socială. Astfel, atentarea la relațiile/valorile protejate de norma juridică constituie atentat la un „interes vital”. În acest sens, nu oricărui interes i se oferă protecție juridică, ci doar celui care poate avea o importanță socială. Interesele protejate pot avea un caracter real – viața, sănătatea, inviolabilitatea posesiei, și un caracter moral – cinstea, sentimentul religios, decența etc. Aceste interese pot aparține unei persoane fizice/juridice ori unor comunități sociale existente în stat ori chiar întregii societăți, inclusiv statului în calitate de entitate juridică organizată. Protecția juridică poate viza nemijlocit interesul, apărându-l de distrugere, deteriorare sau modificare ori protecția poate viza atitudinea juridică a persoanei față de astfel de valoare – protecția posibilității și libertății posesiei, administrării sau utilizării acestei valori sau interes”²¹².

În pofida poziției unor cercetători, care nu recunosc relațiile sociale în calitate de obiect juridic al infracțiunii²¹³, punctul de vedere dominant al științei penale îl constituie cel după care obiectul juridic al infracțiunii este constituit din relațiile sociale la care se atentează prin săvârșirea faptei²¹⁴. Împărtășim și noi opinia dată, deoarece valorile sociale, oamenii sau comunitățile umane nu pot fi privite în calitate de obiect al infracțiunii în afara relațiilor sociale.

²⁰⁹ Наумов А.В. *Уголовное право. Общая часть. Курс лекций*. - М., 1996. 560с., - С. 147; *Российское уголовное право. Общая часть. Учебник* / Под ред. Кудрявцева В.Н. и Наумова А.В.. - М., 1997. - С. 91 - 92.

²¹⁰ Ibidem.

²¹¹ Спасович В.Д. *Учебник уголовного права. Часть Общая*. - СПб., 1863. 430 с. ISBN: 978-5-4458-0129-0- С. 84.

²¹² Таганцев Н.С. *Русское уголовное право*. - М., 1994. - С. 31 - 32.

²¹³ Жалинский. А. *О материальной стороне преступления* // «Уголовное право». – 2003. – № 2, с. 29; Пашковская А.В. *Объект преступления* // *Курс уголовного права. Общая часть. Т. I : Учение о преступлении* // под. ред. Кузнецовой Н.Ф., Тяжковой И.М. – М., 2002, с. 206-207.

²¹⁴ Уголовное право. Общая часть: учеб. // под ред. Здравомыслова Б.В., Красикова Ю.А., Рагога А.И.. – М., 1994, с. 114-116.

În doctrina penală a Republicii Moldova (Grama M., Botnaru S. etc.) tradițional se deosebește obiectul juridic și obiectul material al infracțiunii²¹⁵.

Cu referire la clasificarea obiectului juridic în teoria dreptului penal, la fel, nu există o poziție unică: unii autori făcând distincția dintre obiectul juridic general, obiectul juridic generic și obiectul juridic nemijlocit²¹⁶, iar alții deosebesc patru categorii de obiecte juridice²¹⁷.

Împărțim poziția clasică în conformitate cu care „pe verticală” obiectul juridic se împarte în general, generic și special, iar „pe orizontală” – în obiect juridic special principal, secundar și facultativ.

Bazându-se pe această clasificare, autorii R. Cojocaru și M. Țical concluzionează că „pentru elucidarea pe verticală a conținutului obiectului juridic al infracțiunilor este necesară identificarea semnelor ce caracterizează *obiectul juridic general al infracțiunii, obiectul juridic generic sau de grup al infracțiunii și obiectul juridic special al infracțiunii*. Clasificarea pe orizontală a obiectului juridic al infracțiunii se face în cazul infracțiunilor complexe, care atentează la două sau la mai multe categorii de valori și relații sociale corespunzătoare. La aceste infracțiuni se disting: *obiectul juridic principal, obiectul juridic secundar și/sau obiectul juridic facultativ al infracțiunii*”²¹⁸.

În literatura de specialitate se menționează că „obiectul general al infracțiunii este o noțiune de maximă generalitate, care se echivalează cu însuși obiectul criminalității, iar acesta din urmă - cu obiectul ocrotirii juridico-penale, exprimat prin întreaga ordine juridică protejată de legea penală”²¹⁹.

Ne alăturăm opiniei autorului A. I. Asnis, care consideră că determinarea obiectului infracțiunilor contra bunei desfășurări a activității în sfera publică este bazată pe noțiunea obiectului general al infracțiunii, însă nu ne vom limita la el, deoarece el este același pentru toate infracțiunile²²⁰.

Potrivit primului grup de autori, la care ne vom referi în cele ce urmează, obiectul juridic generic al infracțiunii, ce formează obiectul de preocupare al prezentului studiu, îl formează

²¹⁵ Botnaru S., Șavga A., Grosu V., Grama M. *Drept penal. Partea generală. Ediția a II-a*, Chișinău, 2005, ISBN 9975-79-329-0, p. 152.

²¹⁶ Galaхова А.В. *Превышение власти или служебных полномочий. Вопросы уголовно-правовой квалификации*. – М., 1978, ISBN отсутствует, Торговый код: 617801.01.99, с. 7.

²¹⁷ Аснис А.Я. *Уголовная ответственность за служебные преступления в России*. – М., ISBN 5-89158-131-0, 2004, с. 178; Снежко А.С. *Превышение должностных полномочий: законодательный и правоприменительный аспекты (по материалам судебной практики Краснодарского края)*: дис. ...канд. юрид. наук. – Краснодар, 2004, с. 40.

²¹⁸ Cojocaru R., Țical M. *Elucidarea conținutului obiectului juridic în procesul de încadrare a infracțiunilor*. În: „Legea și viața”, nr. 07-08 (367-368), Chișinău, 2022, p. 20-21. ISSN 2587-4365, p. 16-28.

²¹⁹ Ibidem.

²²⁰ Аснис А.Я. *Уголовная ответственность за служебные преступления в России*. – М., ISBN 5-89158-131-0, 2004, с. 172.

relațiile sociale ce sunt condiționate de protejarea „aparaturii de stat”, „puterii de stat”, „organelor puterii publice” etc.

Într-o opinie mai veche, promovată de autoarea V. E. Melnikova, se afirmă: „...indiferent de viziunea autorilor asupra conținutului obiectului juridic al infracțiunilor de serviciu, în ultima instanță, majoritatea dintre ei recunosc că este vorba despre corectitudinea muncii desfășurate, activitatea corectă a aparatului de stat ...”²²¹. În opinia lui B.V. Zdravomâslov, în calitate de obiect generic al infracțiunilor de serviciu figurează „totalitatea relațiilor sociale, care asigură funcționarea normală și legală a organelor puterii publice”²²². În opinia lui B.V. Voljenkin, obiectul generic al acestor infracțiuni îl formează „puterea de stat”²²³.

În condițiile actuale de evoluție a reglementărilor penale un asemenea punct de vedere nu poate fi acceptat. Pe de o parte, „puterea de stat” are o noțiune vastă, fiind supusă protecției penale și în alte Capicole din Partea specială a C. pen. (a se vedea Capitolul XVII intitulat „Infracțiuni contra securității de stat și autorităților publice”), iar, pe de altă parte, noțiunea de „buna desfășurare a activității în sfera publică” excede noțiunea de „putere de stat”, „aparat de stat”, întrucât este asigurată și de către alte instituții, organizații sau întreprinderi decât cele care reprezintă puterea de stat. Spre exemplu, profesorul în cadrul unei comisii de examinare, medicul în cadrul unei comisii medicale de specialitate, deși nu reprezintă puterea de stat, acționează în interes public, întrucât deciziile luate sunt susceptibile de a produce efecte juridice în sfera publică.

În doctrina de specialitate se întâlnesc și abordări mai largi ale obiectului generic al infracțiunilor contra bunei desfășurării a activității în sfera publică, incluzându-se în conținutul lui și autoritatea organelor corespunzătoare. În opinia noastră, o astfel de poziție reflectă mai bine esența infracțiunii de *exces de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu*, asigurând o protecție mai largă intereselor serviciului public.

Autorul S.P. Slav consideră că „autoritatea sau prestigiul puterii de stat în general și al organelor ei constituie element al conștiinței juridice, care nu generează relații sociale și nici nu constituie relații sociale”²²⁴. În viziunea aceluiași autor, autoritatea se referă la conștiință juridică și apare în calitate de manifestare a consecințelor prejudiciabile în forma daunei morale, care este cauzată de încălcarea de serviciu pasibilă de pedeapsă penală”²²⁵. Deși considerăm că S.P. Slav justificat privește autoritatea în calitate de element al conștiinței juridice, totuși, apreciem,

²²¹ Мельникова В.Е. *Должностные преступления. Вопросы уголовной квалификации*. - М., 1985.-С.8.

²²² Здравомыслов Б.В. *Должностные преступления: понятие и квалификация*. - М., 1975. - С. 56.

²²³ Волженкин Б.В. *О преступлениях против интересов службы по проекту Особенной части кодекса // Вопросы уголовной ответственности и ее дифференциации (в проекте Особенной части Уголовного кодекса Российской Федерации): Сб. науч. ст. и тез.-Ярославль, 1994. - С. 19-22.*

²²⁴ Слав С.П. *Ответственность за должностные злоупотребления (по материалам Приднестровья)*: Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. М., 2004, р. 15-16.

²²⁵ Ibidem.

bazându-ne în particular și pe poziția specialistului A.V. Groșev²²⁶, că nu este corect de-a exclude „conștiința juridică din mecanismul protecției juridico-penale”. Prejudicierea autorității puterii de stat generează consecințe criminale – respectiv, este lezat și obiectul protejat de legea penală.

Unii autori, referindu-se la obiectul juridic generic al infracțiunilor contra bunei desfășurării a activității în sfera publică, menționează că acesta poate fi reprezentat și de „disciplina de stat”²²⁷, prin care se subînțelege „executarea precisă și conștientă de către toți funcționarii și toți cetățenii a obligațiilor prescrise de legi și alte acte normative”²²⁸. În condițiile în care acceptăm o astfel de poziție, va reieși că orice încălcare a legii ar trebui să fie apreciată în calitate de infracțiune contra bunei desfășurării a activității în sfera publică.

Referindu-se la doctrina penală autohtonă, autorul A. Borodac concluzionează că obiectul generic de grup al infracțiunilor incriminate în Capitolul XV din Partea specială a C.pen. „...îl constituie relațiile sociale care reglementează puterea de stat, serviciul de stat și serviciul de administrare publică”²²⁹. Această opinie a fost evocată la momentul în care Capitolul XV din Partea specială a C.pen. era intitulat „Infracțiuni săvârșite de persoane cu funcție de răspundere”.

În viziunea lui A. Popenco, „Actualmente, ținând cont de titulatura Capitolului XV al Părții Speciale a Codului penal și avându-se în vedere tehnica legiuitorului de grupare a infracțiunilor pe categorii în funcție de valoarea socială fundamentală lezată, conchidem că obiectul juridic generic al infracțiunilor de neglijență în serviciu (art.329 C.pen. al RM) îl formează relațiile sociale cu privire la buna desfășurare a activității în sfera publică”²³⁰. În continuare același autor, „...interpretând sistematic titulatura Capitolului XV al Părții Speciale a Codului penal și raportând-o la dispozițiile art.123 și 123¹ C.pen. al RM..”, concluzionează că în categoria sferei publice intră activitatea desfășurată de către subiecții speciali ai infracțiunilor prevăzute la Capitolul XV din Partea specială C.pen. al RM (persoana publică, persoana cu funcție de demnitate publică, persoana publică străină etc.)²³¹.

O opinie apropiată este susținută de către autorul C. Timofei, care identifică obiectul juridic generic al infracțiunilor din Capitolul XV ca fiind reprezentat de relațiile sociale ce sunt condiționate de normala activitate desfășurată de către „... persoanele publice, persoanele cu

²²⁶ Groșev A. V. *Функции правосознания в механизме уголовно-правового регулирования*: Автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук. Екатеринбург, 1997. С. 9

²²⁷ Трайнин А. Н. *Должностные и хозяйственные преступления*. М., 1938. С. 6; Ямпольская Ц.А. *Административно-правовые вопросы укрепления государственной дисциплины*. М., 1955. С. 13-14.

²²⁸ Васьков П. Т. *Государственная дисциплина в СССР*. М, 1960. С. 13-19.

²²⁹ Borodac A. *Manual de drept penal. Partea specială (pentru învățământul universitar)*. Chișinău: Ed. „Tipografia Centrală”, 2004, p. 480.

²³⁰ Popenco A. *Aspecte teoretice și practice ale infracțiunii de neglijență în serviciu. Teză de doctor în drept*. Chișinău, 2020, p. 52.

²³¹ Ibidem.

funcție de demnitate publică, persoanele publice străine și funcționarii internaționali, în sensul art.123 și 123¹ C.pen. al RM”²³²

În doctrina de specialitate se susține că „reieșind din tehnica legislativă utilizată de către legiuitor la formularea sistemului normelor penale speciale, valorile sociale supuse protecției penale prin incriminarea unui grup de infracțiuni rezultă din denumirea marginală a Capitolului Părții speciale a C.pen.”²³³.

Valorificând acest criteriu și luând în considerare denumirea marginală a Capitolului XV din Partea specială a C.pen. „Infracțiuni contra bunei desfășurări a activității în sfera publică”, considerăm că obiectul juridic generic al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu îl formează *totalitatea relațiilor sociale din sfera publică, a căror existență și desfășurare normală este condiționată de respectarea legalității în realizarea competențelor funcționale de către funcționarii autorităților publice, inclusiv ai celor autonome sau de reglementare, ai întreprinderilor de stat sau municipale, ai altor persoane juridice de drept public care acționează în interes public.*

Prima trăsătură care nuanțează relațiile sociale ce formează obiectul juridic generic al infracțiunilor incriminate la Capitolul XV din Partea specială a C.pen. îl constituie faptul că aceste *relații sociale sunt din sfera publică sau relațiile sociale de interes public*. Aceste relații sociale se manifestă în cadrul interacțiunii dintre stat ca exponent al interesului public și persoanele fizice sau juridice, ultimii fiind destinatarii interesului public. Se arată că „prin prisma interesului celor mai mulți (ideal al tuturor), ca interes prezumat, publicul subinclude sfera puterii etatice, legislativă, executivă, judecătorească, educația, cultura, ordinea internă, sănătatea, siguranța națională, siguranța cetățeanului, viața comunității, ocrotirea patrimoniului²³⁴”. Prin această primă trăsătură infracțiunile incriminate la Capitolul XV se deosebesc de infracțiunile incriminate în Capitolul XVI din Partea specială a C.pen.

Cea de a doua trăsătură este că statul, prin intermediul organelor autorităților publice, inclusiv al celor autonome sau de reglementare, al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public mandatează *anumite persoane de a lucra în interes public*. În cadrul componentelor descrise în Capitolul XV din PS a C.pen. al RM cercul acestor persoane este strict delimitat de legea penală: persoane publice [art. 123 alin. (2) C.pen. al RM] și persoane cu funcție de demnitate publică [art. 123 alin. (2) C.pen. al RM]. Atunci când este vorba de un stat străin, această persoană poartă denumirea de persoană publică străină [art. 123¹

²³² Timofei C. *Răspunderea penală pentru traficul de influență*. Chișinău: CEP USM, 2012, p. 152. (322 p.).

²³³ Cojocaru R., Țical M. *Elucidarea conținutului obiectului juridic în procesul de încadrare a infracțiunilor*. În: „Legea și viața”, nr. 07-08 (367-368), Chișinău, 2022, . p. 20-21. ISSN 2587-4365, p. 23.

²³⁴ Gorun A., Gorun H. T. *Public – privat; sfera publică și cetățenia*. În: Analele Universității “Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Litere și Științe Sociale, Nr. 2/2010, p. 18. p. 7-30. [accesat la 14.06.2023]. Disponibil: https://alss.utgjiu.ro/2-2010/1_ADRIAN_GORUN7.pdf.

alin. (2) C.pen. al RM], iar când este vorba de organizații publice internaționale ori supranaționale – funcționari internaționali [art. 123¹ alin. (2) C.pen. al RM.].

A treia trăsătură aferentă ține de *legitimitatea* desfășurării relației sociale de interes public, legitimitate care este strict condiționată de corectitudinea și probitatea de care trebuie să dea dovadă subiecții în exercitarea funcțiilor de asigurarea a interesului public.

A patra trăsătură definitivă rezidă în mecanismul de prejudiciere a relațiilor sociale consemnate de către subiect, *relațiile sociale fiind efectiv vătămate sau puse în pericol prin fapte penale săvârșite în legătură cu exercitarea de către subiect a atribuțiilor funcționale*. Astfel, săvârșirea acestor fapte prezumă o cauzalitate dintre activitatea de serviciu și infracțiunea săvârșită. O asemenea legătură cauzală rezultă explicit sau implicit din modul de descriere a infracțiunilor incriminate la art. 324-332² C.pen.

Problema conținutului **obiectului juridic special al infracțiunii** de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu este una controversată în doctrina de specialitate.

Într-o primă viziune, se consideră că obiectul juridic special al infracțiunii analizate ar include interesele și drepturile protejate de lege ale cetățenilor²³⁵. Nu putem fi de acord cu o astfel de poziție, deoarece încălcarea drepturilor și intereselor cetățenilor constituie o modalitate faptică de încălcare a bunei desfășurării a activității în sfera publică.

În același sens, analizând coraportul dintre obiectul juridic și urmările prejudiciabile, A.V. Galahova menționează că obiectul juridic special al excesului de putere poate fi lezat „prin intermediul cauzării unui prejudiciu considerabil intereselor de stat sau obștești, drepturilor și intereselor legitime ale cetățenilor, precum și altor interese”²³⁶. Pe această bază se concluzionează că drepturile și interesele ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, cu excepția statului, pot fi apreciate doar în calitate de obiect juridic secundar al infracțiunii respective²³⁷.

În opinia autorului V.I. Dineka, obiectul juridic al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu „...este constituit din următoarele elemente: ordinea de drept privită ca stare, nivel de reglementare a relațiilor sociale, bazat pe principiile legalității, umanismului, publicității, respectării drepturilor și intereselor persoanei, realizate de către organele afacerilor interne; activitatea de reglementare juridică a organelor afacerilor interne; activitatea de aplicare a dreptului a reprezentanților puterii publice, bazată pe respectarea strictă a drepturilor și intereselor cetățenilor”²³⁸. Considerăm că autorul sus-menționat îngustează în mod

²³⁵ Владимирив В. А., Кириченко В. Ф. *Должностные преступления: Лекция*. М., 1965. С. 21.

²³⁶ Галахова А. В. *Непосредственный объект превышения власти или служебных полномочий // Сборник статей адъюнктов и соискателей*. М., 1970. С. 87.

²³⁷ Ibidem.

²³⁸ Динека В. И. *Уголовная ответственность за превышение власти или служебных полномочий сотрудников органов внутренних дел*: Дисс. ... канд. юрид. наук. М., 1992. С. 48-49.

nejustificat obiectul juridic special al infracțiunii analizate. În special, trezește discuții evidențierea doar a unor paliere ale activității autorităților publice (de exemplu, nu se face referință la activitatea altor ministere și departamente, care nu se referă la organele de ocrotire a dreptului).

Într-o abordare mai izolată, promovată de autorii O.G. Soloviov și M.V. Artemieva, se consideră că în cazul infracțiunilor contra bunei desfășurări a activității în sfera publică obiectul generic și obiectul special coincid, aceste infracțiuni având un singur obiect comun de atentare²³⁹. În același registru de idei, autorul A.V. Ivancin recunoaște coincidența dintre obiectul juridic generic și cel special al infracțiunilor analizate²⁴⁰.

În opinia noastră, obiectul juridic special al infracțiunilor incriminate la Capitolul XV din Partea specială a C.pen. nu poate coincide cu obiectul juridic generic, deoarece ultimul este constituit din relații sociale concretizate și particularizate la care atentează prin una dintre infracțiunile menționate. Plecând de la coraportul de parte-întreg, obiectul juridic special și cel generic pot avea un conținut asemănător, însă nu și identic. Obiectul juridic special reprezintă un fascicul de relații sociale particularizate, care fac parte dintr-o categorie de relații sociale omogene ce formează obiectul juridic de grup al unui anumit grup de infracțiuni.

În doctrina penală națională se arată că obiectul juridic special al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, prevăzute la art. 328 C.pen., îl constituie „... relațiile sociale cu privire la buna desfășurare a activității de serviciu în sfera publică, care presupune îndeplinirea de către o persoană publică a obligațiilor de serviciu în mod concret, fără excese, cu respectarea intereselor publice, precum și a drepturilor ocrotite de lege ale persoanelor fizice și ale celor juridice”²⁴¹.

Într-o altă abordare obiectul juridic special al infracțiunii analizate este văzut ca fiind unul complex, care include obiectul juridic principal și obiectul juridic secundar. Dintr-o atare perspectivă, „...obiectul juridic special principal include relațiile sociale privind buna funcționare a organizațiilor de stat și a administrației publice centrale și locale, care implică exercitarea cu corectitudine a atribuțiilor de serviciu de către persoanele cu funcție de răspundere, precum și relațiile sociale privind apărarea intereselor publice, drepturile și interesele legitime ale oricăror persoane contra ilegalităților din partea funcționarilor publici”²⁴². Se mai

²³⁹ Соловьев О.Г. *Уголовно-правовые средства охраны бюджетных отношений: проблемы юридической техники* // Ярослав. гос. ун-т им. П.Г. Демидова. – Ярославль, 2008, с. 127; Артемьева, М.В. *Коррупция и коррупционные преступления* // Юридическая наука. – 2011, ISSN 2220-5500, № 1, с. 44.

²⁴⁰ Иванчин А.В. *Служебные преступления: учеб. пособие* // Иванчин А.В., Каплин М.Н. – Ярославль: Яросл. гос. ун-т, 2013, с. 109.

²⁴¹ Brânză S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea specială*, Vol. II, Ed. „Tipografia Centrală”, Chișinău, 2015, p. 904.

²⁴² Cușnir V., Barbăneagră A., Alecu G., Berliba V. et. al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu*. Chișinău: Centrul de Drept al Avocaților, 2009, p. 721.

susține că „din textul normei de incriminare se desprinde și obiectul juridic secundar care subsumează relațiile sociale privind integritatea fizică și moral-psihologică, sănătatea persoanei”²⁴³.

În viziunea noastră, infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu are un obiect juridic special multiplu de atentare, în sensul că infracțiunea este susceptibilă a atenta la mai multe categorii de relații sociale.

La determinarea conținutului obiectului juridic special al infracțiunii incriminate la art. 328 C.pen. al RM urmează a fi luată în considerație, pe de o parte, legătura de parte-întreg ce există între obiectul juridic generic și obiectul juridic special al infracțiunii, precum și din scopul pe care l-a urmărit legiuitorul prin formularea art. 328 C.pen. al RM. În doctrină se arată că „scopul stă la baza raționamentului formulării normei incriminatorii, iar cunoașterea raționamentului permite identificarea grupului specific de relații sociale ce formează obiectul juridic special al infracțiunii”²⁴⁴. Nu în ultimul rând, la identificarea conținutului obiectului juridic special al infracțiunii se va lua în considerație variantele normative diferite ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, incriminate la art. 328 alin. (1), respectiv (1¹), C.pen. al RM.

Plecând de la aceste premise, considerăm că obiectul juridic special principal al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, săvârșită în varianta tipică prevăzută la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM, îl formează *relațiile sociale de interes public, a căror existență și normală funcționare sunt condiționate de respectarea diviziunii exercitării competențelor funcționale, prin neadmiterea exercitării unor acțiuni care ar excede sfera de competență a persoanelor publice, fără de care funcționarea conformă a autorităților publice, inclusiv a celor autonome sau de reglementare, a întreprinderilor de stat sau municipale, a altor persoane juridice de drept public nu poate fi concepută.*

Persoana publică, fiind implicată în modul cel mai direct în realizarea funcțiilor publice sau a interesului public, intră oficial în interacțiunii sociale și traduce în mod direct în viață *principiul legalității*. Însă atunci când persoana publică face exces de sfera de competență pe care este mandată să o exercite, prin nerespectarea diviziunii exercitării atribuțiilor de serviciu și săvârșirea de acțiuni care depășesc aceste limite funcționale este încălcat de fiecare dată „interesul public”, așa cum este definit la art. 18 C.adm. În conformitate cu norma legală, „Interesul public vizează ordinea de drept, democrația, garantarea drepturilor și a libertăților

²⁴³ Ibidem.

²⁴⁴ Cojocaru R., Țical M. *Elucidarea conținutului obiectului juridic în procesul de încadrare a infracțiunilor*. În: „Legea și viața”, nr. 07-08 (367-368), Chișinău, 2022, . p. 20-21. ISSN 2587-4365, p. 23.

persoanelor, precum și obligațiile acestora, satisfacerea necesităților sociale, realizarea competențelor autorităților publice, funcționarea lor legală și în bune condiții”²⁴⁵.

În varianta normativă specială, prevăzută la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM., obiectul juridic special al infracțiunii îl formează *relațiile sociale de interes public, a căror existență și normală funcționare sunt condiționate de respectarea de către persoanele publice a legislației din domeniul activității de întreprinzător, care pot fi grav afectate prin restrângerea dreptului de desfășurare a activității de întreprinzător, inclusiv prin desfășurarea neîntemeiată a unor controale de către autorități*.

În afară de clasificarea pe „verticală”, în doctrina penală este recunoscută și clasificarea pe „orizontală” a obiectului juridic al infracțiunii. Printre „pionerii” dreptului penal care au propus o asemenea clasificare se înscrie autorul E.A. Frolov²⁴⁶. Recunoscând posibilitatea prezenței în structura infracțiunii a mai multor obiecte juridice, știința juridico-penală le împarte în obiect juridic principal, obiect juridic secundar și obiect juridic facultativ. Clasificarea pe „orizontală” a obiectului juridic se realizează ținând cont de aprecierea lui în limitele fascicolului de relații sociale protejate prin instituirea normei. În raport cu obiectul juridic principal, conținutul obiectului juridic secundar și al obiectului juridic facultativ întotdeauna se referă la alte categorii de relații sociale²⁴⁷. Unii autori evidențiază obiectul juridic facultativ în interiorul obiectului juridic secundar, pe care-l subîmpart în obligatoriu și facultativ²⁴⁸.

În doctrina autohtonă, obiectul juridic principal al infracțiunii este definit ca „...fiind relațiile sociale referitoare la o anumită valoare socială individuală care sunt întotdeauna vătămate, efectiv sau potențial, prin săvârșirea unei anumite infracțiuni, pentru care fapt sunt puse în mod special de legiuitor sub protecția legii penale, prin incriminarea infracțiunii respective”²⁴⁹. Prin obiect juridic secundar sau adiacent se „...înțelege valoarea și relațiile sociale corespunzătoare acesteia, împotriva cărora se îndreaptă și care sunt apărute prin incriminarea acțiunii secundare sau adiacente din cadrul unei infracțiuni complexe”²⁵⁰.

Autorul A. Borodac, la definirea conceptelor, utilizează terminologia de *obiect juridic nemijlocit de bază*, corespunzătoare noțiunii de obiect juridic special principal și *obiect juridic nemijlocit facultativ (suplimentar)*. Prin obiect nemijlocit de bază autorul are în vedere relația socială pentru care a fost constituită infracțiunea corespunzătoare, care permite a dezvălui natura

²⁴⁵ Codul administrativ al Republicii Moldova nr. 116 din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial nr.309-320/466 din 17.08.2018

²⁴⁶ Фролов Е.А. Спорные вопросы общего учения об объекте преступления. Сб. ученых трудов. Вып.10. - Свердловск, 1968. - С. 211-216.

²⁴⁷ Ibidem.

²⁴⁸ Vezi de ex.: Доиджашвили Д.Д. Уголовная ответственность за превышение власти или служебных полномочий. Дис. ...канд. юрид. наук. - М., 1989. - С. 34 - 35; Коржанский Н.И. Объект и предмет уголовно-правовой охраны. - М., 1980. - С. 29 - 34.

²⁴⁹ Botnaru S. ș.a., *Drept penal, Partea generală*, op. cit., p. 154.

²⁵⁰ Ibidem.

socială și juridică a acesteia, cărei i se provoacă întotdeauna daune, fără atentarea la care nu ar exista infracțiunea dată. Prin obiect juridic nemijlocit facultativ autorul are în vedere asemenea relații sociale care, meritând o ocrotire penală de sine stătătoare, în cazul altor infracțiuni este ocrotită de rând cu obiectul juridic nemijlocit de bază al acestora și cărora li se poate sau nu cauza o daună în legătură cu atentarea la obiectul nemijlocit de bază²⁵¹.

Cu referință strictă la obiectul juridic secundar al infracțiunii prevăzute de art. 328 C.pen., autorul A.S. Snejkov menționează că alternativ infracțiunea în cauză atentează la „...personalitatea umană (viața, sănătatea, libertatea de circulație, onoarea și demnitatea umană, drepturile și libertățile constituționale), proprietatea, securitatea publică și ordinea publică”²⁵². Autorul mai menționează că aceste relații sociale „...de fiecare dată sunt vătămate prin comiterea depășii atribuțiilor de serviciu”²⁵³.

În accepțiunea noastră, conținutul obiectului juridic special secundar al infracțiunii incriminate la art. 328 C.pen. al RM reiese din natura urmărilor prejudiciabile prevăzute în textul incriminator. În cazul excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu, săvârșit în varianta tipică prevăzută de art. 328 alin. (1), este vorba de „...daune în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice”. Se poate observa că prin infracțiunea examinată în afară de interesele publice, care, după cum s-a menționat anterior, de fiecare dată sunt vătămate prin comiterea infracțiunii, pot fi prejudiciate și alte valori sociale, precum a fi: patrimoniul, drepturile și libertățile fundamentale ale persoanelor, interesele legitime ale persoanelor juridice.

Prin urmare, obiectul juridic special secundar al excesului de putere prevăzut de art. 328 alin. (1) C.pen. al RM îl formează *relațiile sociale a căror existență și normală desfășurare sunt condiționate de protejarea drepturilor patrimoniale, a drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei, precum și interesele legitime ale persoanelor juridice.*

În cazul excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu săvârșit în forma prevăzută de art. 328 alin. (1)¹ C.pen. al RM, urmările prejudiciabile constau în „...daune drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, în valoare de cel puțin 10 salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei”. Spre deosebire de excesul de putere prevăzut la art. 328 alin. (1) C C.pen. al RM, în cazul excesului de putere prevăzut de art. 328 alin. (1)¹ C.pen. al RM urmarea prejudiciabilă poate avea doar un caracter patrimonial. Prin urmare, obiectul juridic

²⁵¹ Borodac A. *Manual de drept penal, Partea generală*, op. cit., p. 116.

²⁵² Снежко А.С. Превышение должностных полномочий: законодательные и правоприменительные аспекты (по материалам судебной практики Краснодарского края). Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Краснодар, 2004, p. 49.

²⁵³ Ibidem.

special secundar al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu săvârșită în varianta normativă descrisă la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM *îl formează relațiile sociale a căror existență și normală desfășurare sunt condiționate de protejarea patrimoniului persoanelor fizice sau juridice.*

În legătură cu obiectul material al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, majoritatea autorilor nu-l examinează ca semn component al acestei infracțiuni²⁵⁴, considerând-se că această infracțiune nu are obiect material.

Într-o altă abordare se consideră că excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu este susceptibilă a avea obiect material. Din acest grup de autori fac parte S. Brînză și V. Stati, în opinia cărora „...obiectul material al acestei infracțiuni îl reprezintă sau poate să-l reprezinte corpul persoanei ori bunurile mobile sau imobile”²⁵⁵.

O poziție intermediară are autorul V. Cușnir, potrivit căruia „...infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, fiind din aceeași specie cu abuzul de putere sau abuzul de serviciu, de regulă, este lipsită de obiect material”²⁵⁶. În continuare autorul identifică o situație de excepție „... după cum reiese din norma de incriminare, în ipoteza primei variante agravante – aplicarea violenței, aplicarea armei, tortură sau acțiuni care înjosesc demnitatea părții vătămate – suntem în prezența unui obiect material”²⁵⁷.

O atare constatare, care, deși în esență este una coerentă, nu mai corespunde dispozițiilor legale în vigoare, întrucât prin Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 252 din 08.11.2012 agravanta de la art. 328 alin. (2) lit. a) C.pen. al RM *aplicarea violenței și agravanta de la lit. c) de tortură sau acțiuni care înjosesc demnitatea umană* au fost excluse²⁵⁸.

Cu referință la obiectul material al infracțiunii, în doctrină sunt identificate următoarele trăsături definiții ale obiectului material al infracțiunii:

- constituie o entitate materială care are o natură corporală (bun, corp fizic, act oficial, monument etc.);
- condiționează valorile și relațiile sociale, sub aspectul existenței și normalei desfășurări ale acestora în cadrul colectivității [...];

²⁵⁴ Ткачѳва Г.В. *Уголовная ответственность за превышение должностных полномочий*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ростов-на-Дону, 2004, p. 65-66; Снежко А.С. *Превышение должностных полномочий: законодательные и правоприменительные аспекты (по материалам судебной практики Краснодарского края)*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Краснодар, 2004, p. 50; Borodac A., *Manual de drept penal, Partea generală*, op. cit., p. 116, p. 491-493.

²⁵⁵ Brînză S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea specială*, Vol.-2. Chișinău: Ed. „Tipografia Centrală”, 2015, p. 910. ISBN 978-9975-53-470-3, 1300 p.

²⁵⁶ Cușnir V. În: *Cod penal al Republicii Moldova, Comentariu* sub red. lui Barbăneagră A. Chișinău: Centrul de Drept al Avocaților, 2009, p. 721. ISBN 978-9975-105-20-0,

²⁵⁷ Ibidem.

²⁵⁸ Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 252 din 08.11.2012. În: Monitorul Oficial nr.263-269/855 din 21.12.2012.

- suportă anumite transformări survenite în rezultatul influenței pe care o exercită acțiunea sau inacțiunea săvârșită de către făptuitor [...];
- în rezultatul transformărilor pe care le suportă obiectul material sunt periclitate (puse în pericol) sau efectiv vătămate valorile și relațiile sociale care formează obiectul juridic al respectivei infracțiuni²⁵⁹.

În textul de lege al art. 328 C.pen. al RM nu sunt prevăzute *ad litteram* entitățile materiale asupra cărora trebuie să acționeze făptuitorul pentru a periclita sau pentru a vătăma relațiile sociale. Din punct de vedere faptic, în anumite cazuri, în procesul realizării actului infracțional făptuitorul poate interacționa cu entități materiale pentru a periclita valorile și relațiile sociale ce formează obiect juridic al infracțiunii. Spre exemplu, o asemenea interacțiune este posibilă cu corpul fizic al persoanei atunci când excesul de putere se comite prin aplicarea violenței, în lipsa semnelor care ar justifica încadrarea faptei ca tortură, tratament inuman sau degradant (art. 166¹ C.pen. al RM); cu bunurile materiale, atunci când, ca efect a unor decizii arbitrare, acestea sunt distruse sau deteriorate etc.

Prin urmare, obiectul material nu formează un semn obligatoriu al infracțiunii de exces de putere sau de depășire a atribuțiilor de serviciu, ci unul facultativ, care este prezent doar în cazul săvârșirii infracțiunii prin modalități factice care implică o interacțiune directă sau indirectă a făptuitorului cu entități materiale.

Analizând obiectul juridic al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, este necesară abordarea particularității victimei acestei infracțiuni. Reieșind din lipsa noțiunii de victimă în legislația penală, ea este determinată de către doctrina penală ca fiind subiectul relațiilor sociale protejate de către legea penală, ale cărei drepturi au fost încălcate prin cauzarea prejudiciului prevăzut de legea penală sau prin amenințarea cauzării prejudiciului²⁶⁰. Menționăm că o astfel de abordare a noțiunii de victimă în doctrina penală este considerată drept una primară, generală²⁶¹ și nu se identifică nici abordării procesuale, nici abordării criminologice.

Noțiunea de victimă a infracțiunii este prevăzută la art. 58 alin. (1) C.pr.pen. al RM: „Se consideră victimă orice persoană fizică sau juridică căreia, prin infracțiune, i-au fost aduse daune morale, fizice sau materiale”²⁶².

²⁵⁹ Cojocaru R., Larii Iu. *Reguli și procedee de determinare a obiectului material la încadrarea juridică a infracțiunilor*. Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, Științe juridice// Legal Sciences, nr. 15/ 2022, ISSN 1857-0976, p. 26-39.

²⁶⁰ Анощенко С.В. *Уголовно-правовое учение о потерпевшем* // под ред. Лопашенко Н.А. – М., 2006, ISBN 5-466-00190-2, с. 122.

²⁶¹ Новоселов Г.П. *Объект преступления* // *Уголовное право. Общая часть: учеб.* / под ред. Козаченко И.Я., Незнамовой З.А. – М., 2000, с. 135.

²⁶² Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Publicat: 05-11-2013 în Monitorul Oficial Nr. 248-251 art. 699 [accesat la data 23.09.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138876&lang=ro#

Problema recunoașterii statului și societății în ansamblu în calitate de victimă a infracțiunii este discutabilă în literatura de specialitate. Astfel, autorul Anošcenkova S.V., apropiind noțiunea de victimă a infracțiunii de cea a obiectului material al infracțiunii și reieșind din apropierea noțiunilor juridico-penale și procesual-penale ale victimei, vede în ea doar o persoană fizică sau o persoană juridică²⁶³. Alți autori, determinând victima în calitate de subiect al relațiilor sociale, recunosc în calitate de victimă și statul, și societatea. Astfel, vestitul jurist rus Taganțev N.S. numea în calitate de victimă și „însuși statul”²⁶⁴.

În opinia noastră, statul, fiind un subiect al raportului juridic penal, subiect, care în legătură cu faptul cauzării lui a prejudiciului prin infracțiune, posedă în raportul cu infractorul anumite drepturi și obligații, adică este victimă. Deci, societatea în ansamblu și statul, alături de persoanele fizice și juridice, trebuie să fie cercetate în calitate de victime ale infracțiunii.

În textul de lege al art. 328 alin. (1) C.pen. al RM se prevede expres că victimă a infracțiunii poate fi o „persoană fizică” sau „persoană juridică”.

În conformitate cu art. 23 C.civ. al RM, „persoană fizică este omul, privit individual, ca titular de drepturi și de obligații civile”. În speță: „*P.O., fiind persoană publică și acționând cu titlu oficial, reprezentând MAI [...], aflându-se în curtea blocului locativ din [...], depășindu-și atribuțiile de serviciu, a acostat-o pe cet. P.T., pe care a agresat-o verbal, după care a condus-o în incinta sectorului de poliție nr. XXXX, mun. Chișinău din str. XXXX, unde i-a aplicat multiple lovituri cu pumnii și picioarele în diferite regiuni ale corpului, cauzând victimei, conform raportului de expertiză medico-legală nr. XXXX din XXXX, vătămări corporale neînsemnate, manifestate prin echimoze cu excoriații pe articulația cotului drept, echimoze pe membrul superior drept, articulația genunchiului stâng, coapsa stângă, echimoze cu elemente de excoriații pe torace posterior*”²⁶⁵.

Potrivit art. 171 C.civ. al R.M. „Persoana juridică este subiectul de drept constituit în condițiile legii, având o organizare de sine stătătoare și un patrimoniu propriu și distinct, afectat realizării unui anumit scop conform cu legea, ordinea publică și bunele moravuri”²⁶⁶. Pentru existența infracțiunii nu are însemnătate dacă persoana juridică este de drept public sau de drept privat.

În speță: „*B.V., depășind în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, în vederea realizării intenției sale criminale, fără a explica părților dreptul lor de a încheia*

²⁶³ Анощенко С.В. Уголовно-правовое учение о потерпевшем // под ред. Лопашенко Н.А. – М., 2006, ISBN 5-466-00190-2, с. 113-116.

²⁶⁴ Таганцев Н.С. Русское уголовное право. Лекции. Часть общая: в 2 т. – М., 1994. – Т. 1, с. 13.

²⁶⁵ Decizia CSJ a Republicii Moldova din 28.11.2018, Dosarul nr. 4-1re-241/2018 [accesat la data de 12.09.2023]. Disponibil : http://jurisprudenta.csj.md/search_plen_penal.php?id=1714

²⁶⁶ Codul civil al Republicii Moldova. Publicat: 01-03-2019 în Monitorul Oficial Nr. 66-75 art. 132. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136381&lang=ro

o tranzacție, prin dispoziția de plată nr. XXXX a încasat din contul BC „XXXX” SA la BNM în contul depozitar a Oficiului de Executare XXXX, mun. Chișinău în BC „XXXX” SA suma de 27.385.336,00 lei ce asigurau acțiunea civilă nr. XXXX în conformitate cu prevederile art.435 Cod de procedură civilă și art.75 Cod de executare din mijloacele bănești sechestrate conform încheierii Oficiului de Executare Buiucani, mun. Chișinău, nr. XXXX, însă, contrar prevederilor art.75 alin.(2) din Codul de executare, nu a eliberat BC „XXXX” SA certificatul de confirmare a faptului dat. [...]. În continuarea acțiunilor sale criminale, B.V., contrar prevederilor art.74 și art.78 alin.(1) lit. c) din Cod de executare, fără a emite încheierea privind suspendarea executării documentului executoriu, în rezultatul depunerii cauțiunii, până la rămânerea definitivă a hotărârii instanței de judecată, la data de XXXX ilegal a dispus transferul sumei cauțiunii de 27.385.336,00 lei din contul depozitar al Oficiului de Executare XXXX, mun. Chișinău, în BC „XXXX” SA la contul personal a lui P.S. la BC „XXXX” SA, prin ce a cauzat părții vătămate BC „XXXX” SA o daună materială în sumă totală de 27.385.336,00 lei²⁶⁷.

Nu este exclus ca victimă a infracțiunii să fie însăși autoritatea publică, inclusiv autoritatea autonomă sau de reglementare, întreprinderea de stat sau municipală ori o altă persoană juridică de drept public, în care activează persoana publică care comite excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu.

În virtutea celor menționate mai sus, conchidem că victima infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu poate fi persoană fizică sau juridică, căreia i se aduce o daună fizică, patrimonială sau morală prin săvârșirea acțiunii de excedare a atribuțiilor funcționale de către persoana publică sau persoana cu funcție de demnitate publică.

3.2 Latura obiectivă a infracțiunii

Infracțiunea ca faptă prejudiciabilă și ilegală este, în esență, un act de conduită format prin contopirea a două laturi inseparabile. Prima latură este obiectivă, care inserează manifestarea exterioară de pericol al subiectului, iar cea de a doua latură este subiectivă, care include procesele psihice ce preced și însoțesc săvârșirea acțiunii sau inacțiunii criminale.

Latura obiectivă a actului infracțional este un element obligatoriu pentru orice infracțiune, întrucât răspunderea penală a unei persoane este condiționată de exteriorizarea rezoluției delictuoase printr-o manifestare obiectivă, exprimată prin acțiunea sau inacțiunea ce comportă o schimbare în lumea obiectivă, fiind exclusă sancționarea gândurilor acelei persoane. Această schimbarea se poate exprima fie printr-o stare de pericol provocată relațiilor sociale, fie printr-o vătămare efectivă a acestor relații. În accepțiunea autoarei M. Zolyneak, „latura

²⁶⁷ Decizia CSJ a Republicii Moldova din 3.05.2020, Dosarul nr. 4-1re-278/2019 [accesat la data de 21.09.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_plen_penal.php?id=2021

obiectivă a infracțiunii este elementul constitutiv al faptei manifestat sub formă de acțiune sau inacțiune, împreună cu urmările pe care le produce, urmări ce reprezintă atingerea adusă valorilor sociale ocrotite de legea penală”²⁶⁸. Potrivit lui N. Giurgiu, „latura obiectivă a infracțiunii se referă la totalitatea cerințelor și condițiilor privitoare la existența faptei penale ca act extern de conduită, ca exprimare obiectivă (fizică) a ilicitului penal”²⁶⁹.

V. Kudreavțev definește latura obiectivă a infracțiunii ca fiind „...un proces exterior al faptei prejudiciabile și ilegale, orientate asupra intereselor ocrotite de legea penală, care începe odată cu acțiunea sau inacțiunea prejudiciabilă și se consumă din momentul survenirii urmărilor prejudiciabile”²⁷⁰.

În cadrul analizei conținutului laturii obiective a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu urmează a se ține cont de premisă potrivit căreia, în limitele incriminatorii ale art. 328 C.pen., este prevăzută răspunderea penală pentru două componente de infracțiuni diferite:

1. excesul de putere sau depășirea propriu-zisă a atribuțiilor de serviciu [art.328 alin.(1) C.pen. al RM], care constă în săvârșirea de către o persoană publică a unor acțiuni care depășesc în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice;

2. excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu săvârșit în domeniul antreprenorialului [art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM], care presupune refuzul neîntemeiat de eliberare a actului permisiv care a condus la restrângerea dreptului de desfășurare a activității de întreprinzător, inclusiv desfășurarea neîntemeiată a unor controale, dacă aceasta a cauzat daune drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, în valoare de cel puțin 10 salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei.

O altă precizare care se impune la descifrarea semnelor laturii obiective a infracțiunilor prevăzute de art. 328 C.pen. al RM ține de tipul dispoziției normei prin care sunt descrise modalitățile normative ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu.

Din interpretarea logică și sistematică a dispozițiilor de la art.328 alin.(1) și alin.(1¹) C.pen. al RM reiese că acestea au un caracter combinat, în sensul că cuprind elemente aparținând diferitor tipuri de dispoziții: descriptivă, de blanchetă și de trimitere.

Cu referință la excesul de putere general, prevăzut art.328 alin.(1) C.pen. al RM, caracterul combinat al dispoziției reiese din faptul că la descrierea semnelor componente de

²⁶⁸ Zolyneak M. *Drept penal, vol. II*. Iași: Ed. „Chemarea”, 1993, p.213.

²⁶⁹ Giurgiu N. op. cit., p. 68.

²⁷⁰ Кудрявцев В.Н. *Объективная сторона преступления*, op. cit., p. 9.

infrațiune legiuitorul utilizează trei categorii de dispoziții: *dispoziția descriptivă*, prin care legiuitorul definește sau face o descriere generalizată a faptei, evidențiind acel număr obligatoriu și suficient de semne necesare pentru identificarea faptei; *dispoziția de blanchetă*, utilizată la descrierea elementului material, care, după cum se va vedea în cele ce urmează, constă în săvârșirea unor acțiuni care depășesc în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, pentru calificarea faptei fiind obligatoriu de a identifica legea prin care sunt reglementate drepturile și atribuțiile de serviciu acordate persoanei publice; *dispoziția de trimitere*, adică dispoziția prin care legiuitorul, la descrierea unor semne ale excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu, face referire la alte articole din legislația penală. De exemplu, pentru descrierea semnelor în baza cărora poate fi identificată calitatea de „persoană publică” sau „persoană cu funcție de demnitate publică” legiuitorul face implicit referire la art. 123 alin. (2), și respectiv, la alin. (3) C.pen. al RM.

Dispoziția art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM, prin care este descrisă forma atipică a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu, are și ea un caracter combinat, care include mai multe categorii de dispoziții: *dispoziția descriptivă*, prin care este definită infrațiunea și nuanțate astfel, semnele cu caracter generalizator ale componenței de infrațiune; *dispoziția de blanchetă* este acea parte a dispoziției în care legiuitorul face referire indirectă la actele normative care definesc activitatea de întreprinzător, stabilesc condițiile în care se eliberează actul permisiv de realizare a unei asemenea activități și condițiile de desfășurare a controalelor, inclusiv hotărârea de Guvern în vigoare, prin care este stabilit salariul mediul lunar prognozat pe economie.

În legătură cu denumirea marginală a art. 328 C.pen. al RM „exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu”, considerăm că expresia „exces de putere” reprezintă o formă a „depășirii atribuțiilor de serviciu”. Prima se referă la fapta persoanei publice care este reprezentant al autorităților publice, iar cea de a doua - la acțiunile oricărei persoane publice, inclusiv ale celor din autoritatea publică. Plecând de la o asemenea rațiune, considerăm că titlul art. 328 C.pen. al RM ar urma să fie redenumit „Depășirea atribuțiilor de serviciu”.

În cele ce urmează vom analiza latura obiectivă a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, săvârșită în varianta tipică și care este prevăzută la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM. Interpretarea textului de lege pune în evidență trei semne distinctive ale laturii obiective aferente infracțiunii analizate: 1) *elementul material* sub forma săvârșirii unor acțiuni care depășesc în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege; 2) *urmarea prejudiciabilă* materializată prin cauzarea unor daune în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor

fizice sau juridice; 3) *legătură de cauzalitate* stabilită între acțiunea prejudiciabilă și urmarea prejudiciabilă survenită.

Referitor la primul semn, este de menționat că infracțiunea analizată poate îmbrăca doar forma acțiunii, lucru prevăzut *ad litteram* chiar în dispoziția textului de lege al art. 328 alin. (1) C.pen. al RM și care este exprimat prin sintagma „...săvârșirea ... unor acțiuni...”.

În doctrina penală rusă, de către unii autori, este promovată ideea potrivit căreia excesul de putere poate fi realizat și sub forma inacțiunii (M. Efimov²⁷¹, M.V. Lebedev, Iu. M. Skuratov²⁷², G.V. Tkaciova²⁷³).

În doctrina de specialitate autohtonă majoritatea autorilor susțin că sub aspect obiectiv infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu poate fi comisă doar sub forma acțiunii²⁷⁴.

Raliindu-ne la această ultimă abordare, putem menționa că teza excesului de putere comis prin inacțiune contravine însăși esenței infracțiunii incriminate la art. 328 C.pen. al RM, care presupune un comportament activ al făptuitorului, manifestat prin comiterea unor acțiuni, adică a unor conduite criminale active, prin care persoana publică excede, depășește sfera drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege.

Potrivit DEX, a „depăși” înseamnă a trece peste o anumită limită, a întrece o anumită măsură, un anumit nivel; a întrece puterile sau competența cuiva. Prin urmare, o asemenea activitate infracțională, precum este excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, prezumă manifestarea unui comportament activ din partea subiectului²⁷⁵.

Pe bună dreptate, autorii S. Brînză și V. Stati susțin că infracțiunea prevăzută la art. 328 C.pen. al RM poate fi comisă doar pe calea acțiunii: „Forma pasivă a depășirii limitelor drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege contravine însuși sensului conceptului de depășire, concept desemnând o mișcare, o activitate, o folosire a forțelor proprii într-un anumit domeniu, o participare activă la ceva. Nu este posibil a depăși limitele drepturilor și intereselor acordate prin lege, fără a acționa în vreun fel”²⁷⁶.

²⁷¹ Ефимов М. А. *Вопросы квалификации должностных преступлений по уголовному кодексу БССР : пособие для следователей и работников дознания. Министерство охраны общественного порядка БССР. Следственное управление*, Минск, 1967, p. 18. 40 p. ISBN: [X628.111.7-324.9\(4Б1J\)](#)

²⁷² Комментарий к Уголовному Кодексу Российской Федерации, под. ред. Лебедева М. В., Скуратова Ю. М.. Москва: Изд. «Норма», ИНФРА, 1998, p. 731. ISBN: 5-86225-645-8 (832 p)

²⁷³ Ткачёва Г.В. *Уголовная ответственность за превышение должностных полномочий*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ростов-на-Дону, 2004, p. 73. CZU: 61:05-12/296. 190 p.

²⁷⁴ Borodac A. *Manual de drept penal. Partea specială (pentru învățământul universitar)*. Chișinău: Ed. „Tipografia Centrală”, 2004, p. 491. ISBN 9975-9788-7-8, 622 p.; Cușnir V. *Cod penal al Republicii Moldova, Comentariu sub red. lui Barbăneagră A.*, Chișinău: Centrul de Drept al Avocaților, 2009, p. 721. ISBN 978-9975-105-20-0, 860 p.; Brînză S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea specială, Vol.2*. Chișinău: Ed. „Tipografia Centrală”, 2015, p. 904. ISBN 978-9975-53-470-3, 1300 p.

²⁷⁵ Dexonline. <https://dexonline.ro/definitie/v%C4%83dit> (accesat la 20.09.2019).

²⁷⁶ Brînză S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea specială, Vol.2*, op. cit., p. 904.

Astfel, putem să conchidem că excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu este o infracțiune comisivă, deoarece se săvârșește prin acțiunea de încălcare a unei dispoziții prohibitive a legii penale, deci a unei norme care interzice săvârșirea unui act de conduită de către persoana publică.

În pofida acestui lucru, în practica judiciară a R. Moldova au fost semnalate cazuri de condamnare pentru exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, comis sub forma inacțiunii. În speță: „La data de 22.01.2015, în adresa biroului executorului judecătoresc XXXX [...] a parveni cererea administratorului companiei „XXXX” SRL cu solicitarea primirii spre executare a două titluri executorii privind încasarea de la YYYY SRL în beneficiul „XXXX” SRL a amenzii în sumă de XXXX Euro și penalități, conform contractului nominalizat în mărime de XXXX Euro, suma total fiind de 7884 Euro, echivalentul a 200 312,92 lei. La aceeași dată, executorul judecătoresc XXXX, a dispus, prin intermediul unei alte încheieri cu același număr, aplicarea măsurii de asigurare a executării documentului executoriu în forma aplicării sechestrului pe mijloacele financiare ale debitorului YYYY SRL, deținute în conturile băncilor comerciale din Republica Moldova, inclusiv pe bunurile mobile și imobile aflate în proprietatea debitorului YYYY SRL. Dat fiind faptul că în privința hotărârii judecătorești sect.XXXX mun.XXXX din XXXX a fost declarat apel, iar administratorul SRL-ului „YYYY” înregistra necesitatea utilizării contului bancar deschis în cadrul Băncii de XXXX și a celor două autoturisme, debitorul a depus în formă de garanție pe contul executorului judecătoresc XXXX suma de 200 312,92 lei [...]. În continuare, la data de XXXX, Colegiul civil și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău a pronunțat o decizie prin care a casat hotărârea Judecătorești XXXX din XXXX, respingând pretențiile „XXXX” SRL cu privire la amenda conform contractului în sumă de XXXX Euro și penalități conform contractului nominalizat în mărime de XXXX Euro, iar în total suma de 7884 Euro, echivalentul a 200 312,92 lei conform cursului oficial stabilit d Banca Națională a Moldovei. În vederea restituirii sumei depuse în formă de garanție, administratorul SRL „YYYY” a înaintat cerința de restituire în adresa executorului judecătoresc, însă fără a obține careva rezultate. Inițial executorul judecătoresc i-a relatat debitorului, că în scurt timp va restitui suma dată, însă ulterior a ignorat cerințele înaintate fără a-și motiva refuzul [...]. Organul de urmărire penală a calificat acțiunile executorului judecătoresc CO în baza art.328 alin.(3) lit.d) din C.pen. al RM, depășirea atribuțiilor de serviciu soldate cu urmări grave”²⁷⁷.

În viziunea noastră, prin această soluție, instanța de judecată a extins în mod neîntemeiat și arbitrar sfera de incriminare a art. 328 C.pen. al RM, fapt ce constituie o încălcare gravă a principiului legalității aplicării legii penale, înscris la art. 3 C.pen. al RM.

²⁷⁷ Sentința Judecătorești Chișinău din 20 iulie 2016, Dosarul nr. 1-1097/2016.

Prin *acțiune* se are în vedere o „comportare umană activă (pozitivă), conștientă și volitivă, prin care subiectul infracțiunii, încălcând îndatorirea de a se abține de la o anumită comportare, declanșează un proces cauzal de natură să producă o schimbare în lumea obiectivă externă”²⁷⁸.

Deși la descrierea elementului material al infracțiunii incriminate la art. 328 C.pen. al RM legiuitorul folosește forma de plural, exprimată prin sintagma „săvârșirii unor acțiuni”, pentru existența componentei de infracțiune este suficientă comiterea măcar a unei singure acțiuni. După cum se susține în literatura de specialitate, „folosirea pluralului în textul de lege implică și singularul”²⁷⁹. Prin urmare, va exista exces de putere atât în ipoteza comiterii unei acțiuni de depășire vădită a limitelor drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, cât și în ipoteza comiterii mai multor acțiuni de acest gen.

În speță, numitul *V.S.*, *activând în funcție de primar al or. XXXX, contrar prevederilor art. 22 din Legea salarizării nr. 847-XV din 14.02.2002 [...] și Statutului ÎM „Apă-Canal XXXX”, aprobat prin Decizia nr. XXXX a Consiliului orășenesc, care stipulează că fondator al întreprinderii respective este Consiliul orășenesc, competent să stabilească cuantumul salariului de funcție, modul și condițiile de salarizare a managerului-șef a ÎM „Apa-Canal XXXX”, la data de XXXX a emis dispoziția nr. XXXX „Cu privire la modificarea contractului de muncă a managerului-șef al ÎM „Apă-Canal XXXX”, prin care a dispus, în lipsa Deciziei Consiliului orășenesc, stabilirea pentru managerul-șef al ÎM „Apă-Canal XXXX” a salariului de funcție cu categoria de salarizare 6,5, cauzând bugetului primăriei un prejudiciu în valoare de 53242 lei*²⁸⁰.

Într-o altă speță, la data de XXXX între Direcția Generală Transport Public și Căi de Comunicație a Primăriei mun. XXXX și ÎM Regia „XXXX”, în rezultatul desfășurării achiziției publice nr. XXXX din XXXX, a fost încheiat contractul nr.5/14 privind prestarea serviciilor de întreținere și reparație curentă a căilor de comunicații din mun. Chișinău în valoare de 163122271 lei, obiectul contractului fiind unul general, necuprinzând specificații concrete ale lucrărilor sau ale porțiunilor ce urmează a fi reparte. După încheierea contractului, deși avea posibilități de efectuare personală a lucrărilor, directorul ÎM Regia „XXXX” a încheiat o serie de contracte de subantrepriză cu diferiți agenți economici [...]. Prin aceste contracte a fost

²⁷⁸ Dongoroz V. ș.a., *Explicații teoretice ale Codului penal român*. Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București 1969, p. 108.

²⁷⁹ HP CSJ Cu privire la aplicarea legislației, referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu din. 15.05.2017 nr. 2 [accesat la. 12.03.2021]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=216.

²⁸⁰ Sentința Judecătorei raionului Dondușeni din 6.12.2016.

*ridicat prețul în mod artificial la materialele și lucrările efectuate, prin ce a fost prejudiciat bugetul public, deoarece nu era necesitatea încheierii acestor contracte de subantrepriză*²⁸¹.

Pentru existența componentei de infracțiune este obligatoriu ca elementul material, adică acțiunea, să depășească în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor prevăzute de lege ale persoanei publice. Prin urmare, la încadrarea juridică urmează a se constata sfera de competență de serviciu a persoanei publice și dacă persona și-a depășit sau nu această competență. Constatarea practică a excesului sau a depășirii atribuțiilor de serviciu este indisolubil condiționată de stabilirea atribuțiilor de serviciu ale persoanei publice, care determină autoritatea legală a subiectului de acțiune în interes public.

Legiuitorul prevede *ad litteram* în textul de lege al art. 328 C.pen. al RM că drepturile și atribuțiile subiectului trebuie să fie „acordate prin lege”, adică să fie prevăzute de lege. Plecând de la prevederile art. 72 alin. (3) lit. n) din Constituția Republicii Moldova, potrivit căruia „Infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora sunt reglementate prin legi organice”²⁸², apare întrebarea dacă atribuțiile și drepturile ce intră în sfera de competență a persoanelor publice trebuie să fie prevăzute de legi organice?

În jurisprudența sa ChEDO a statuat că „cuvintele *prevăzută de lege* în sensul art. 8 alin. 2 din Convenție înseamnă, în primul rând, că măsura incriminată trebuie să aibă o bază legală în dreptul intern; în această privință ChEDO a înțeles întotdeauna termenul *lege* în accepțiunea sa materială, și nu formală; ea a inclus aici, de asemenea, texte cu caracter *infralegislativ*, emise de autoritățile competente pe baza unei puteri normative delegate”²⁸³.

Într-o altă cauză Curtea Europeană a statuat: „Având în vedere că reclamantul a acceptat să se conformeze prin comportamentul său unor reguli și unui obicei nescris, acesta nu poate, din corectitudine, să nege aplicarea acestor reguli atunci când îi este angajată răspunderea. În sensul art. 7, ar fi o abordare prea formalistă să se impună ca obligația în cauză să fie pusă în aplicare numai dacă este formulată în scris”²⁸⁴.

În același sens, potrivit jurisprudenței CC a RM, „Curtea observă că articolul 72 alin. (3) lit. n) din Constituție prevede că infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora se reglementează prin lege organică. În prezenta cauză, Curtea constată că legislatorul a reglementat prin lege organică [i.e. Legea nr. 985 din 18 aprilie 2002 cu privire la adoptarea Codului penal al Republicii Moldova] conținutul infracțiunii prevăzute de articolul 239 din Codul penal. Astfel,

²⁸¹ Sentința Judecătorei Buiucani, mun. Chișinău, din 24.06.2016. Dosar nr. 1-1029/16.

²⁸² Constituția Republicii Moldova. Republicat: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.78/140 din 29.03.2016. Monitorul Oficial al R. Moldova nr.1 din 12.08.1994

²⁸³ Hotărârea ChEDO din 4 octombrie 2007 în Cauza Năstase-Silivestru împotriva României. [accesat la 12.03.2021]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-123290>

²⁸⁴ Decizia ChEDO din 11 decembrie 2011 în Cauza Sârghi împotriva României. [accesat la 12.03.2021]. <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Cauza-Sirghi-impotriva-Romaniei.pdf>

Curtea reține că prescrierea comportamentului interzis sub forma unei norme de lege organică reprezintă singura condiție prevăzută de articolul 72 alin. (3) lit. n) din Constituție. Faptul că regulile de creditare, politicile de acordare a împrumuturilor sau normele de prudență financiară la care se referă prevederile articolului 239 alin. (1) din Codul penal nu sunt reglementate printr-o lege organică, ci prin acte normative inferioare, cum ar fi cele adoptate de către Banca Națională sau de către băncile private, nu reprezintă altceva decât o atribuție normativă acordată de legislator autorităților care dețin competența de a institui reguli în domeniul bancar”²⁸⁵.

Mai pot fi invocate și interpretările statuate la pct. 5.1 al HP CSJ „Cu privire la aplicarea legislației, referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu”: „La stabilirea depășirii limitelor competenței, în corespundere cu art. 328 C.pen. al RM, instanțele se vor conduce de prevederi, care circumstanțiază drepturile și atribuțiile inculpatului și, în mod obligatoriu, sunt consacrate sau derivă dintr-o lege sau dintr-un act normativ subordonat legii (din actele emise de Guvern, de autoritățile administrației publice centrale și locale). Aceasta deoarece, în spiritul de care este animată incriminarea (*mens legis*), sintagma „acordate prin lege” din dispoziția art. 328 alin. (1) C.pen. al RM este utilizată în sensul său comun de „legislație”, presupunând, prin aceasta, și actele normative subordonate legii²⁸⁶.

În lumina celor consemnate mai sus, se poate *concluziona că drepturile și atribuțiile ce intră în sfera de competență a persoanelor publice sau cu funcție de demnitate publică sunt stabilite atât de legi, cât și de alte acte normative subordonate legii, precum ar fi actele emise de Guvern sau de autoritățile administrației publice centrale și locale*. O asemenea interpretare a sintagmei „...acordate prin lege...” utilizată la descrierea elementului material al infracțiunii incriminate la art. 328 C.pen. al RM nu contravine principiului legalității incriminării (art. 7 CEDO, art. 22 Constituția RM și 3 din C.pen. al RM) și nici dreptului persoanei de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle înscrise în art. 23 din Constituția RM.

Prin urmare, descrierea comportamentului interzis sub forma unei norme statuate de o lege organică, ca condiție a legalității incriminării prevăzută de articolul 72 alin. (3) lit. n) din Constituție RM este îndeplinită în cazul incriminării statuate la art. 328 C.pen. al RM. Faptul că drepturile și atribuțiile persoanelor publice nu sunt de fiecare dată reglementate printr-o lege organică, ci și prin acte normative inferioare, nu reprezintă altceva decât o atribuție normativă

²⁸⁵ Decizia nr. 98 din 30.09.2019 de inadmisibilitate a sesizării nr. 138g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi de la articolul 239 alin. (1) din Codul penal (accesibilitatea regulilor de creditare, a politicilor de acordare a împrumuturilor sau a normelor de prudență financiară); Disponibil: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_98_2019_138g_2019_ro.pdf.

²⁸⁶ HP CSJ Cu privire la aplicarea legislației, referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu [accesat la 12.03.2021]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=216.

acordată de legislator autorităților publice centrale și locale la stabilirea competențelor profesionale, reieșind din specificul activităților realizate.

Referitor la fișele de post, în HP CSJ *Cu privire la aplicarea legislației, referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu* se statuează: „Sarcinile de bază, atribuțiile de serviciu, împuternicirile și responsabilitățile specifice funcției publice sunt stipulate și în fișele de post. Însă ele nu pot fi invocate, pentru a fundamenta depășirea drepturilor și atribuțiilor inculpatului, întrucât, fiind o anexă a actului de numire în funcție (un act juridic), fișa de post nu se integrează în sistemul legislației. Doar în subsidiar, fișele de post pot fi invocate alături de actele normative, cu condiția ca sarcinile și atribuțiile, stipulate în fișa de post să nu contravină competenței funcției publice consacrate în legislație”²⁸⁷.

În dispoziția art. 328 alin. (1) C.pen. al RM legiuitorul nu prevede formele concrete pe care le poate îmbrăca acțiunile de depășire vădită a atribuțiilor de serviciu. Legiuitorul utilizează expresia generală „în mod vădit”, tălmăcirea acesteia fiind pusă în sarcina interpretului legii ca precondiție de aplicare a normei incriminatorii.

În doctrina de specialitate au fost evocate mai multe opinii referitoare la explicarea sintagmei „în mod vădit” descrise la art. 328 C.pen. al RM. Autorul B.V. Zdravomîslov consideră că „...semnul exprimat prin sintagma *în mod vădit* este un semn al componentei de infracțiune atât de factură obiectivă, cât și de factură subiectivă, care presupune o depășire certă și evidentă a atribuțiilor de serviciu, care, pe de o parte, rezultă chiar din prevederile legale, iar, pe de altă parte, este conștientizată de către persoana publică”²⁸⁸. De pe aceleași poziții, autorul S.V. Smelova afirmă că „...legiuitorul imprimă în conținutul acestui semn atât particularități cu caracter obiectiv, cât și particularități cu caracter subiectiv, întrucât subiectul în mod conștient comite acțiuni care-i depășesc sfera atribuțiilor de serviciu”²⁸⁹. Într-o altă viziune, se consideră că semnul „în mod vădit” este în exclusivitate de natură subiectivă și presupune conștientizarea de către subiect a faptului depășirii competenței de serviciu în exercitarea atribuțiilor funcționale²⁹⁰.

În opinia noastră, pentru tălmăcirea acestui semn urmează să recurgem la interpretarea logică și gramaticală a art. 328 C.pen. al RM. Din interpretarea logică reiese că prin intermediul termenului „vădit” legiuitorul a dorit să descrie manifestarea obiectivă a infracțiunii de exces de

²⁸⁷ Ibidem.

²⁸⁸Здравомыслов Б.В. *Должностные преступления. Понятие и квалификация*. Москва: «Юрид. лит.», 1975, р. 109-110. 168 р. fără ISBN.

²⁸⁹ Смелова С.В. *Уголовная ответственность за превышение должностных полномочий*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Рязань 2009, р. 78. 234 р. CZU 04200911673 234 р.

²⁹⁰ Дойджашвили Д. Д., *Уголовная ответственность за превышение власти или служебных полномочий*: автореферат дис. ... кандидата юридических наук, Москва, 1989, р. 8. X628.111.72,0 20 р.

putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, reprezentată de acțiunea/acțiunile prin care sunt depășite limitele competenței de serviciu a persoanei publice.

Prin urmare, suntem de părerea că acest semn caracterizează latura obiectivă a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu și nu pe cea subiectivă. În același timp, la calificarea juridico-penală se va ține cont de regula potrivit căreia între latura obiectivă și cea subiectivă există o interacțiune reciprocă în baza căreia, pe de o parte, latura subiectivă o direcționează pe cea obiectivă și viceversa, latura subiectivă în procesul de executare a actului infracțional poate fi reorientată de latura obiectivă. Din această teză rezultă că atitudinea psihică a făptuitorului urmează a fi stabilită față de toate semnele laturii obiective a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, inclusiv față de semnul „depășirii vădite” a drepturilor și atribuțiilor conferite prin lege.

Potrivit DEX-lui, termenul „vădit” semnifică „un lucru care este limpede, evident, dat pe față, dovedit; care se impune conștiinței cu o certitudine absolută; în mod cert; în mod ostentativ evident, învederat”²⁹¹.

În dispoziția textului de lege al art. 328 C.pen. al RM legiuitorul nu enumeră situațiile în care are loc „depășirea vădită” a drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, oferind acestui semn un caracter estimativ sau definitiv ce urmează a fi determinat cu referință la fiecare caz concret. Drept urmare, condiția depășiri vădite a drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege urmează a fi evaluată prin prisma criteriilor elaborate atât de către doctrina penală, cât și de către practica judiciară.

În accepțiunea autorului A. Borodac, „dintre formele tipice de depășire vădită a limitelor drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege fac parte: 1) acțiunile care intră numai în competența persoanei cu funcție de răspundere ierarhic superioare; 2) acțiunile care pot fi săvârșite numai în mod colegial; 3) acțiunile care pot fi comise de această persoană numai în prezența anumitor condiții, care de fapt lipseau; 4) acțiunile care țin numai de competența persoanelor cu funcție de răspundere dintr-o altă instituție; 5) acțiunile ce nu pot fi săvârșite de nicio persoană cu funcție de răspundere”²⁹².

În opinia autorilor S.Brînză și V.Stati, pot fi identificate „patru modalități faptice prin care poate fi comis excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu: 1) săvârșirea unei acțiuni care ține de competența unei alte persoane cu funcție de răspundere ierarhic superioare din același sistem departamental, ori a unei persoane cu funcție de răspundere din același sistem departamental căreia făptuitorul nu i se supune, ori a unei persoane cu funcție de răspundere din alt sistem departamental; 2) săvârșirea unei acțiuni care poate fi comisă de către făptuitor numai

²⁹¹ Dexonline. <https://dexonline.ro/definitie/v%C4%83dit> (accesat la 20.09.2019).

²⁹² Borodac A. *Manual de drept penal. Partea specială (pentru învățământul universitar)*, op. cit., p. 492.

în prezența unor circumstanțe deosebite, indicate în lege sau într-un alt act normativ; 3) săvârșirea unipersonală a unei acțiuni pe care o poate efectua exclusiv un organ colegial; 4) săvârșirea unei acțiuni pe care nimeni și niciun fel de circumstanțe nu poate să o săvârșească”²⁹³.

Apelând la interpretarea judiciară, se poate constata că, potrivit tălmăcirilor statuate în HP CSJ nr. 7 din 15.05.2017 *Cu privire la aplicarea legislației, referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu se poate realiza alternativ prin una dintre următoarele „modalități faptice:* 1) săvârșirea unor acțiuni, ce nu intră în competența sa funcțională, dar a unei alte persoane publice, respectiv, persoane cu funcție de demnitate publică; 2) săvârșirea unor acțiuni de către persoana publică, respectiv, persoana cu funcție de demnitate publică, cu încălcarea unor cerințe sau circumstanțe speciale ori excepționale, indicate în lege; 3) săvârșirea unipersonală a unei acțiuni de către persoana publică, respectiv, persoana cu funcție de demnitate publică, pe care o poate efectua exclusiv un organ colegial; 4) săvârșirea unor acțiuni de către persoana publică, respectiv, persoana cu funcție de demnitate publică, pe care nimeni și în niciun fel de circumstanțe nu este în drept să le comită – comiterea unor acțiuni care sunt interzise de lege”²⁹⁴.

Autorii ruși T.B. Kondrașova²⁹⁵, V.Voljenkin²⁹⁶ și Tkaciova G.V.²⁹⁷ identifică trei modalități faptice de comitere a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu: a) săvârșirea unor acțiuni care intră în competența unei alte persoane cu funcție de răspundere sau a unei persoane ierarhic superioare pe linie de serviciu din aceeași unitate instituție, precum și săvârșirea unei acțiuni care intră în competența unei persoane publice dintr-o altă instituție; b) săvârșirea unor acțiuni care se atribuie la sfera de competență a persoanei, însă care sunt comise cu încălcarea ordinii stabilite (la această modalitate pot fi atribuite două situații: luarea unilaterală a unei decizii ce poate fi adoptată doar în baza unei decizii colegiale și comiterea unei acțiuni în absența unor condiții sau împrejurări speciale, care urmează a fi prezente într-o situație concretă); c) săvârșirea unor acțiuni pe care nu este în drept să o comită nici o persoană cu funcție de răspundere.

²⁹³ Brînză S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea specială*, Vol.-2, op. cit., p. 905.

²⁹⁴ HP CSJ Cu privire la aplicarea legislației, referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu din. 15.05.2017 nr. 2 [accesat la 12.03.2021]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=216.

²⁹⁵ Кондрашова Т.В. Уголовное право. Особенная часть: Учебник для ВУЗОВ. под. ред. ред. Козаченко И.Я., Незнамова З. А., Новоселов Г. П. Москва: Изд. «Норма-Инфра», 2001, p. 758. ISBN 5-89123-511-0 (960 p.); Кондрашова Т.В. Комментарий к Уголовному Кодексу Российской Федерации с постановочными материалами и судебной практикой. под. общ. ред. Никулина С. И., Москва: Изд. «Менеджер», 2000, p. 916. ISBN 5-8346-0095-6ю

²⁹⁶ Волженкин Б.Ф. *Уголовное право России. Особенная часть*, под. ред., Кругликов Л.Л. Москва: Изд. «ВЕК», 1999, p. 650-651. ISBN 5-85639-249-3 (799 p.).

²⁹⁷ Ткачёва Г.В. *Уголовная ответственность за превышение должностных полномочий*, op. cit., p. 168.

La rândul său, autorul A. Ignatov susține că excesul de putere presupune săvârșirea acțiunii: 1) care intră în competența unei persoane cu funcție de răspundere ierarhic superioare; 2) care intră în competența unei persoane cu funcției de răspundere din cadrul unei alte autorități; 3) care poate fi comise doar în baza unei decizii colegiale; 4) care poate fi realizată doar în prezența anumitor condiții sau circumstanțe prevăzute de lege; 5) săvârșirea unei acțiuni care nu poate fi comisă de către nicio persoană²⁹⁸.

În opinia autorului C.V. Smelova, prin acțiuni care în mod vădit depășesc limitele atribuțiilor de serviciu se au în vedere acțiunile ce sunt atribuite în sfera de competență unei alte persoane cu funcție de răspundere sau a unui organ colegial, precum și acțiunile comise de către subiect în absența temeiurilor prevăzute de lege. Potrivit aceluiași autor, formularea „acțiuni care, indiferent de împrejurări, nu pot fi comise de către nicio persoană” contravin prevederilor art. 286 C.pen. al FR²⁹⁹ (normă la care este prevăzută răspunderea penală pentru depășirea atribuțiilor de serviciu – art. 286 C.pen. al FR). În același registru de idei se pronunță și autorul V.I. Dineka, potrivit căruia „acțiunile care, indiferent de împrejurări, nu pot fi comise de către nicio persoană” sunt interzise în general de lege și pentru săvârșirea lor trebuie să fie supusă răspunderii penale orice persoană și nu doar persoana cu funcție de răspundere³⁰⁰”.

De pe alte poziții, autorul A.S. Snejko susține că la comiterea acestor acțiuni „... făptuitorul utilizează autoritatea funcției deținute, iar la etapa inițială poate aplica și atribuțiile funcționale, care rezultă din situația de serviciu. Anume prin aceasta se evidențiază pericolozitatea acestor acțiuni și necesitatea încadrării juridice a lor în baza normei privitoare la depășirea atribuțiilor de serviciu³⁰¹.

Aderând la acest ultim punct de vedere, menționăm că majoritatea autorilor citați anterior (A. Borodac³⁰², S. Brînză, V. Stati³⁰³, T.B. Kondrașova³⁰⁴, V. Voljenkin³⁰⁵, G.V., Tkaciova³⁰⁶ etc.) susțin ideea potrivit căreia excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, din punct de vedere faptic, poate îmbrăca forma unei acțiuni pe care nicio persoană publică nu o poate comite, indiferent de orice împrejurare. În plus, această modalitate a excesului de putere este consacrată și în pct. 5.4 a HP CSJ nr. 7 din 15.05.2017 *Cu privire la aplicarea legislației, referitoare la*

²⁹⁸ Игнатов А.Н. *Комментарий к Уголовному Кодексу Российской Федерации*, под ред. Лебедева М.В., Скуратова Ю.М. Москва: Изд. «Норма», 2008, р. 819. ISBN: 978-5-468-00094-6 (976 p.)

²⁹⁹ Смелова С. В.. *Уголовная ответственность за превышение должностных полномочий*, op. cit., p. 186.

³⁰⁰ Динека В. И. *Уголовная ответственность за превышение власти или служебных полномочий сотрудников органов внутренних дел*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 1992 [accesat la. 12.03.2021]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/ugolovnaya-otvetstvennost-za-prevyshenie-vlasti-ili-sluzhebnykh-polnomochii-sotrudnikov-orga>

³⁰¹ Снежко А. С. *Превышение должностных полномочий: законодательный и правоприменительный аспекты (по материалам судебной практики Краснодарского края)*. Краснодар, 2004, р. 64. CZU: 61:04-12/1899.

³⁰² Borodac A. op. cit., p. 492.

³⁰³ Brînză S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea specială*, Vol.-2, op. cit., p. 905.

³⁰⁴ Кондрашова Т.В. op. cit., p. 758; Кондрашова Т.В. op. cit., p. 916.

³⁰⁵ Волженкин Б.Ф. op. cit., p. 650-651.

³⁰⁶ Ткачёва Г.В. *Уголовная ответственность за превышение должностных полномочий*, op. cit., p. 168.

răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu³⁰⁷. De fapt, în această hotărâre interpretativă sunt punctate și anumite exemple de referință privind excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, cum ar fi: „antrenarea de către ofițerii de investigație în activitatea specială de investigație a unui deputat, judecător, procuror, ofițer de urmărire penală ori a unui avocat, în calitate de colaboratori confidențiali, acțiune interzisă prin prevederile alin. (6) art. 15 al Legii privind activitatea specială de investigații nr. 59 din 29.03.2012; emiterea autorizației de vânatoare în locuri interzise, bunăoară într-o rezervație științifică, acțiune prohibită prin prevederile lit. e) art. 26 al Legii privind fondul ariilor naturale protejate de stat nr. 1538 din 25.02.1998; pct. 7 din Anexa nr. 1 la Legea regnului animal nr. 439 din 27.04.1995 etc.”³⁰⁸.

În doctrina de specialitate rusă, autorul A.A. Ilin, pentru evitarea utilizării semnului estimativ desemnat prin expresia „în mod vădit”, folosit la descrierea excesului de putere, propune înlocuirea acestuia cu termenul „intenționat”. O asemenea soluție se argumentează prin faptul că organele de drept nu vor mai trebui să probeze existența suplimentară a semnului estimativ „vădit”, care în esență este irelevant pentru existența componentei de infracțiune. În același timp, o asemenea soluție se înscrie perfect în cerințele tehnicii legislative moderne, marcată de tendința reformării legislației penale direcționată pe ideea evitării semnelor estimative la descrierea componentelor de infracțiune³⁰⁹.

În același sens, suntem de acord și cu poziția autorului E. Kobzev, potrivit căruia regula utilizării minimale și doar în cazuri excepționale a semnelor estimatorii în legea penală la descrierea infracțiunilor reprezintă unul dintre regulile fundamentale ale interpretării autentice a legii penale³¹⁰.

Autorul V. Kudreavțev definește „semnele estimative” sau „semnele definitorii” ca fiind acele semne la baza constatării cărora stă conștiința juristului ce aplică legea penală, prin luarea în considerație a prevederilor Codului penal și a împrejurărilor de fapt ce caracterizează respectiva cauză penală³¹¹.

³⁰⁷ HP CSJ Cu privire la aplicarea legislației, referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu [accesat la 12.03.2021]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=216.

³⁰⁸ Ibidem.

³⁰⁹ Ильин А.А. *Превышение должностных полномочий (ст. 286 УК РФ): понятие, виды, вопросы законодательной техники и дифференциации ответственности*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ярославль, 2013, p. 105. CZU 04201358748 (233 p.)

³¹⁰ Кобзева Е.В. *Оценочные признаки в уголовном законе. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Саратов 2002. https://rusneb.ru/catalog/000200_000018_RU_NLR_bibl_503376/.

³¹¹ Кудрявцев В.Н. *Общая теория квалификации преступлений*, Москва: «Юридическая литература», 1972, p. 134.

De pe aceleași poziții autorul A. Borodac afirmă că „existența noțiunilor definatorii în legea penală se explică prin aceea că ele permit a lua în considerație schimbarea condițiilor social-politice și economice, circumstanțele specifice ale cauze penale, dat fiind faptul că acestea nu întotdeauna pot fi exprimate și consfințite în lege”³¹². Într-o altă lucrare autorul mai susține că „semnele de evaluare se stabilesc în interpretările efectuate de însuși legiuitorul, de hotărârile Plenului CSJ, de practica judiciară, de conștiința juristului”³¹³.

Într-o viziune mai recentă, exprimată în literatura de specialitate autohtonă, se consideră că „semnele estimative ale dreptului penal sunt concepte juridico-penale neconcretizate în lege sau alt act normativ-juridic, menite să reflecte nu obiectul în plenitudinea sa, ci proprietățile sau relațiile acestuia, conținutul cărora este stabilit de către persoana care aplică norma juridico-penală, în baza circumstanțelor concrete ale cazului”³¹⁴.

Într-o altă abordare conceptul de *semn estimativ* presupune descrierea unor fenomene și procese ale realității juridice prin criterii generale. În activitatea practică aceste semne se stabilesc prin interpretarea normei juridice sau în baza unor clarificări și explicații făcute de instanțe superioare, precum și prin noțiuni reglementate de acte subordonate legii³¹⁵.

S. Șumilov definește semnele definatorii „ca fiind acele semne care se conțin în normele penale și care sunt concretizate de către organul aplicativ prin evaluarea factorilor ce determină aplicarea legii penale”³¹⁶.

Dificultatea procesului de interpretare a „semnelor estimative” ale componentelor de infracțiune este determinat atât de factori obiectivi, cât și subiectivi.

La categoria factorilor obiectivi poate fi atribuită însăși lipsa reglementărilor penale prin care s-ar stabili anumite criteriile măsurabile în baza cărora urmează a fi determinate în procesul de calificare semnele estimative ale componentei de infracțiune. La categoria factorilor subiectivi poate fi atribuită conștiința juridică scăzută a interpretului legii penale, pregătirea precară a specialiștilor în domeniul dreptului penal sau chiar lipsa de experiență a acestora la interpretarea legii penale. Prin urmare, existența unor semne cu caracter estimatoriu oferă posibilitatea unei aprecieri subiective a normelor penale, aprecieri care nu de fiecare dată se

³¹² Borodac A. *Drept penal, Calificarea infracțiunilor*, Chișinău: Ed. „Știința”, 1996, 63.

³¹³ Borodac A. *Calificarea infracțiunilor*, Chișinău: „Tipografia Centrală”, 2006, p. 69.

³¹⁴ Lealin Iu. *Teoria semnelor estimative în dreptul penal substanțial: blocul conceptual*. În: Revista Institutului Național de Justiție. Nr. 1, 2011, p. 58. (p. 51-58). ISSN: 1857-2405.

³¹⁵ Малиновский А.А. Оценочные понятия в законодательстве. În: Законодательная техника современной России: состояние, проблемы совершенствования. Сборник статей. В 2 т. / Под ред. В.М.Баранова. - Н.Новгород, 2001. Т. 1. - 544с.

³¹⁶ Шумилова О.С. *Оценочные понятия в уголовном кодексе Российской Федерации и их использование в правоприменительной деятельности*. Диссертация на соискание степени кандидата юридических наук. Москва, 2002. [Accesat la 20.20.2020]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/otsenochnye-ponyatiya-v-ugolovnom-kodekse-rossiiskoi-federatsii-i-ikh-ispolzovanie-v-pravop>.

subscriu voinței legiuitorului. Mai mult decât atât, aceste aprecieri favorizează aplicare arbitrară a legii penale prin încălcarea gravă a principiului legalității incriminării.

Este bine știut că normele penale formulate prin semne definitive, în mare parte sunt lipsite de claritate și previzibilitate. Acest lucru duce la încălcarea condițiilor de calitate ale normelor penale cerute de principiul legalității incriminării, statuat în prima parte a textului de la art. 7 paragr. 1 din CEDO, potrivit căruia „Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul în care a fost săvârșită, nu constituia o infracțiune, potrivit dreptului național sau internațional”.

După cum menționează autorii Iu. Larii și R. Cojocar, „Legalitatea incriminării este un principiu din materia dreptului penal, destinat asigurării unei protecții efective împotriva urmărilor și condamnărilor penale arbitrare din partea autorităților. Acest principiu se referă la condamnările pentru faptele care constituie infracțiuni potrivit normelor dreptului penal intern”³¹⁷.

Noțiunea de *lege* folosită la art. 7 din Convenție corespunde cu cea a *legii* care apare în alte articole ale Convenției; ea implică condiții calitative, inclusiv cele legate de accesibilitate și previzibilitate”³¹⁸. În acest sens se statuează că „... o normă este accesibilă și previzibilă numai atunci când este redactată cu suficientă precizie, în așa fel încât să permită oricărei persoane să-și corecteze conduita și să fie capabilă, cu consiliere adecvată, să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele care pot apărea dintr-o normă. Legea trebuie să fie accesibilă într-un mod adecvat: cetățeanul trebuie să aibă un indiciu adecvat, în circumstanțe concrete, asupra reglementărilor legale aplicabile”³¹⁹.

De asemenea, potrivit jurisprudenței ChEDO, „Persoana este în drept să cunoască, în termeni foarte clari, ce acte și omisiuni sunt de natură să-i angajeze responsabilitatea penală”³²⁰. Se mai statuează că „atunci când un act este privit ca infracțiune, judecătorul poate să precizeze elementele constitutive ale infracțiunii, dar nu să le modifice, în detrimentul acuzatului, iar modul în care el va defini aceste elemente constitutive trebuie să fie previzibil pentru orice persoană consultată de un specialist”³²¹.

Prin urmare, potrivit standardelor jurisdicționale ChEDO, o infracțiune trebuie să fie clar definită de lege și că această condiție se consideră îndeplinită atunci când individul poate

³¹⁷ Cojocar R., Larii Iu. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materia Dreptului penal. Suport de curs. Ed. Cartea Militară, Chișinău, 2020, p. 129. (p. 137). ISBN 978-9975-3362-8-4.

³¹⁸ Hotărârea ChEDO din 25.10.2015, Vasiliauskas v. Lituania. https://www.concernedhistorians.org/content_files/file/le/415.pdf [citată la data de 12.03.2023].

³¹⁹ Hotărârea ChEDO în 23.03.1983, Silver și alții v. Regatul Unit. <https://ddhh.es/wp-content/uploads/2020/09/silver-reino-unido.pdf> [citată la data de 12.03.2023].

³²⁰ Hotărârea ChEDO din 25.05.1993, Kokkinakis v. Grecia. <https://www.lawteacher.net/cases/kokkinakis-v-greece.php> [citată la data de 12.03.2023].

³²¹ Hotărârea ChEDO din 7.05.1982, X. v. Regatul Unit. <https://wri-irg.org/en/story/1983/x-ross-v-united-kingdom-application-no-1029582> [citată la data de 12.03.2023].

cunoaște din textul dispoziției relevante sau, dacă este necesar, folosind interpretarea acesteia de către instanțele judecătorești sau de un aviz juridic explicativ cu referire la acte și omisiuni ce ar implica răspunderea sa penală.

Reieșind din aceste rațiuni, întru respectarea principiului legalității incriminării propunem ca în textul de lege al art. 328 C.pen. legiuitorul să prevadă expres acțiunile care constau în depășirea vădită de către persoana publică a drepturilor și atribuțiilor prevăzute de lege. Prin urmare, de *lege ferenda*, propunem ca partea textului incriminator al art. 328 alin. (1) C.pen., desemnată cu expresia „săvârșirea de către o persoană publică a unor acțiuni care depășesc în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege” să fie reformulat după cum urmează: „săvârșirea de către o persoană publică a unor acțiuni care intră în competența unei alte persoane publice sau care pot fi efectuate doar de către un organ colegial, precum și a unor acțiuni care pot fi săvârșite doar în prezența unor circumstanțe prevăzute de lege sau care nu pot fi săvârșite în nicio împrejurare....”.

Următorul semn al laturii obiective a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu îl constituie urmarea prejudiciabilă. În general, urmarea prejudiciabilă se exprimă printr-un rezultat material, adică printr-o schimbare negativă adusă valorilor și relațiilor sociale materializată în lumea obiectivă, care survine în urma acțiunii sau inacțiunii comise de către făptuitor. În cazul infracțiunii incriminate la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM aceste urmări, din punct de vedere juridic, au un caracter material și se exprimă printr-o *vătămare efectivă a valorilor și relațiilor sociale* ce survin în rezultatul comiterii acțiunii prejudiciabile.

Prin urmare, la infracțiunea analizată, în care rezultatul constă dintr-o vătămare materială (fizică) a valorilor sociale, urmarea prejudiciabilă va fi constatată de fiecare dată în procesul de încadrare juridică a infracțiunii. La descrierea excesului de putere legiuitorul a considerat că, fără producerea unui rezultat material determinat, simpla acțiune de depășire vădită a drepturilor și atribuțiilor de serviciu comisă de către o persoană publică nu poate constitui infracțiune. Din aceste considerente legiuitorul a prevăzut explicit urmările prejudiciabile în textul incriminatoriu al art. 328 alin. (1) C.pen. al RM ca semn obligatoriu al componenței de infracțiune prin următoarea formulare legislativă: „... *dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice*”.

Prin intermediul acestor sintagme legiuitorul descrie urmările prejudiciabile ale excesului de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, marcând astfel gradul prejudiciabil al infracțiunii prin prisma schimbărilor pe care acțiunea criminală trebuie să le producă în lumea obiectivă. Fără constatarea unuia dintre semnele alternative sus-menționate nu poate fi identificată componența de infracțiune descrisă la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM. Prin urmare, organele

abilitate de a aplica legea penală, în fiecare caz în parte, prin estimarea acestor semne estimatorii, trebuie să constate dacă fapta prejudiciabilă întrunește sau nu condiția de gravitate cerută de lege.

Din interpretarea textului de lege al art. 328 alin. (1) C.pen. al RM reiese că infracțiunea examinată, în componența sa de bază, este descrisă prin două urmări prejudiciabile alternative, care poartă un caracter estimativ:

- daune în proporții considerabile drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice;
- daune în proporții considerabile intereselor publice [art. 328 alin. (1) C.pen. al RM].

Reieșind din caracterul estimativ al acestor semne, organele de drept, la stabilirea urmărilor prejudiciabile sus-menționate, în fiecare caz în parte, în baza unor criterii de evaluare trebuie să constate dacă daunele aduse drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice și daunele aduse intereselor publice ating pragul de gravitate al *proporțiilor considerabile*.

În literatura de specialitate au fost evidențiate mai multe criterii de clasificare ale semnelor estimative prin care sunt descrise componentele de infracțiuni în legea penală.

În funcție de „elementul componenței de infracțiune la care poate fi atribuit respectivul semn distingem: a) semne estimative care se referă la obiectul infracțiunii; b) semne estimative care se referă acțiunea sau inacțiunea prejudiciabilă, urmarea prejudiciabilă, metoda și mijloacele de comitere a infracțiunii; c) semne estimative care se referă la motivul și scopul de comitere a infracțiunii; d) semne care se referă la subiectul infracțiunii³²²”.

Într-un studiu anterior am concluzionat că „în funcție de gradul de descriere, semnele estimative pot fi clasificate în semne estimative a căror gravitate poate fi evaluată în baza unor criterii legale prestabilite de către legiuitor și semne estimative a căror gravitate nu poate fi evaluată în baza unor criterii legale, întrucât acestea nu sunt prestabilite de către legiuitor³²³”.

La prima categorie se atribuie semnele estimative pentru evaluarea cărora sunt instituite expres criterii legale prin care poate fi apreciată gravitatea acestora de la caz la caz. De exemplu, pentru determinarea *daunelor materiale în proporții considerabile* pot fi folosite următoarele criterii estimative, prevăzute expres în dispoziția art. 126 alin. (2) C.pen. al RM, prin care se va

³²² Шумилова О.С. *Оценочные понятия в уголовном кодексе Российской Федерации и их использование в правоприменительной деятельности*. Диссертация на соискание степени кандидата юридических наук. Москва, 2002. <https://www.dissercat.com/content/otsenochnye-ponyatiya-v-ugolovnom-kodekse-rossiiskoi-federatsii-i-ikh-ispolzovanie-v-pravopr> (accesat la 20.20.2020).

³²³ Cojocaru R., Puica V. *Interpretarea semnelor estimative ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu (art. 328 C.pen. al R. Moldova) în procesul de instruire a studenților*. În: *Materialele Conferinței Științifico-practice internaționale cu genericul „Pregătirea profesională a cadrelor pentru subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne și alte organe de drept”*. Chișinău, 2021, p. 313. p. 310-321. ISBN 978-9975-121-76-7.

determina în fiecare situație dacă dauna patrimonială este sau nu considerabilă pentru victimă: valoarea bunurilor pentru victimă; cantitatea bunurilor pentru victimă; însemnătatea bunurilor pentru victimă; starea materială a victimei; venitul victimei; existența persoanelor întreținute de către victimă; alte circumstanțe care influențează esențial asupra stării materiale a victimei.

Cu referință la art. 328 C.pen. al RM, se poate constata că la categoria acestor semne poate fi atribuit semnul exprimat prin sintagma *daune în proporții considerabile drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice*. În privința acestui semn legiuitorul, la art. 126 alin. (2) C.pen. al RM, prevede în calitate de criteriu unic de evaluare „gradul de lezare” a acestor drepturi și interese ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice³²⁴.

În același sens s-a pronunțat și CC a RM: „În partea ce ține de urmările prejudiciabile cauzate „drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice”, Curtea observă că prevederile art.126 alin.(2) din C.pen. al RM stabilesc că pentru evaluarea caracterului considerabil al prejudicierii acestora urmează a fi luat în considerare gradul lezării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Prin urmare, Curtea respinge sesizarea în partea ce ține de cauzarea daunelor drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice”³²⁵.

Potrivit autorilor S. Brînză și V. Stati, „prin daune în proporții considerabile cauzate intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice” se înțelege: vătămarea ușoară sau medie a integrității corporale sau a sănătății; leziunile corporale care nu implică un prejudiciu pentru sănătate; daunele materiale care nu ating proporțiile mari”³²⁶.

În viziunea autorului A. Borodac, „daunele considerabile cauzate persoanelor fizice se pot manifesta prin cauzarea vătămărilor ușoare sau medii a cel puțin unei persoane. Aceste urmări se pot exprima și prin lezarea serioasă a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului”³²⁷.

Potrivit interpretărilor judiciare statuate în Hotărârii Plenului CSJ al RM *Cu privire la aplicarea legislației, referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu nr. 7 din 15.05.2017*, „În sensul legii penale, dreptul ocrotit de lege reprezintă prerogativa

³²⁴ Ibidem, p. 313.

³²⁵ Hotărârea Curții Constituționale privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale articolului 328 alin.(1) din Codul penal (excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu) (sesizările nr.113g/2016 și nr.8g/2017) nr. 22 din 27.06.2017. Monitorul Oficial nr.352-355/92 din 29.09.2017.

³²⁶ Brînză S., Stati V. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: Ed. „Tipografia Centrală”, 2011, p. 863. 1324 p. ISBN 978-9975-53-034-7.

³²⁷ Borodac A. *Manual de drept penal. Partea specială*, op. cit., p. 490.

consfințită și garantată prin Constituție și legi subiectului activ al raportului juridic (persoană fizică sau persoană juridică), în temeiul căreia acesta poate valorifica un interes personal direct, poate adopta o conduită determinată sau poate pretinde subiectului pasiv al raportului o anumită comportare (fie o prestație pozitivă, constând în „a da” sau în „a face”, fie într-o prestație negativă, constând în „a nu face”), care, la nevoie, poate fi impusă acestuia, cu sprijinul forței de constrângere a statului. La drepturi și interese ocrotite de lege ale persoanelor fizice se referă: inviolabilitățile (dreptul la viață, dreptul la integritate fizică și psihică, dreptul la libera circulație, inviolabilitatea domiciliului, dreptul la ocrotirea vieții intime, familiale și private etc.); drepturile sociale, economice și culturale (dreptul la învățătură, dreptul la ocrotirea sănătății, dreptul la muncă și protecția socială a muncii, dreptul la proprietate, dreptul la grevă etc.); drepturi exclusiv politice (dreptul de a alege și dreptul de a fi ales); drepturi social-politice (libertatea de exprimare, libertatea întrunirilor, dreptul la informație, dreptul la asociere etc.); drepturi garanții (dreptul de petiționare, dreptul persoanei vătămate de către o autoritate publică etc.)³²⁸.

În același sens, potrivit Hotărârii Plenului CSJ al RM nr. 7 din 15.05.2017, „*la drepturi și interese ocrotite de lege ale persoanelor juridice, reieșind din interpretarea alin. (2) art. 126 C.pen. al RM, după natura conținutului lor, în sensul art. 327-329 C.pen. al RM, se raportează doar drepturile civile patrimoniale (reale și de creanță)*”³²⁹.

De *lege lata*, din interpretarea judiciară a sintagmei „daune în proporții considerabile drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice”, făcută de către CSJ, rezultă următoarele constatări:

1. urmarea prejudiciabilă poate avea un caracter formal, care constă într-o stare de pericol adusă drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, care din punct de vedere practic se stabilește în funcție de *gradul lezării* acestor drepturi și interese legitime, criteriu statuat la art. 126 alin. (2) C.pen. al RM;
2. din punct de vedere practic, este dificil de a face o delimitare netă dintre „drepturi” și „interese ocrotite de lege”, întrucât interesul legitim nu este altceva decât un element al unui drept subiectiv. Prin urmare, orice atentare adusă unui drept sau libertăți fundamentale a persoanei lezează în mod indispensabil și interesele ocrotite de lege ale acesteia;
3. dauna cauzată intereselor persoanei fizice sau juridice trebuie să fie efectivă și determinată, întrucât în raport cu acest semn obiectiv se apreciază, dacă fapta prezintă sau nu un anumit grad de pericol social.

³²⁸ HP CSJ Cu privire la aplicarea legislației, referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu [accesat la 12.03.2021]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=216.

³²⁹ Ibidem.

Cel de al doilea semn prin care este formulată urmarea prejudiciabilă a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu în varianta tip [art. 328 alin. (1) C.pen. al RM] îl constituie *daune în proporții considerabile intereselor publice*. Pentru constatarea practică a acestui semn legiuitorul nu prevede în legea penală careva criterii cu ajutorul cărora interpretul legii penale ar constata această urmare prejudiciabilă.

Utilizarea în legea penală a semnelor estimative fără prevederea unor criterii legale de evaluare ale acestora în activitatea practică de transpunere în viață a legii penale contravine principiul legalității incriminării. Asemenea formulări sunt ambigue și nu întrunesc condițiile de claritate și previzibilitate ale legii penale. Nici judecătorul, nici interpretul doctrinar al legii penale nu trebuie să-l substituie pe legiuitor și să intervină acolo unde legea penală nu este clară.

Interesul public a fost definit în pct. 8.1 al Hotărârii Plenului CSJ al RM nr. 7 din 15.05.2017: „Prin interes public se înțelege interesul general al societății, care vizează întreaga ordine de drept, în special democrația constituțională, siguranța națională, integritatea teritorială, securitatea publică și ordinea publică, apărarea acestora și prevenirea săvârșirii infracțiunilor, protejarea sănătății și a moralei publice, garantarea autorității și a imparțialității puterilor în stat, satisfacerea nevoilor comunitare, prin realizarea competenței autorităților publice, reflectând o necesitate socială ce impune instituirea de activități de servicii de utilitate colectivă, prin mijloace de drept administrativ, în organizarea unor servicii la nivel statal, răspunzând unor nevoi comunitare sau uzului public, în serviciul statului și al societății civile”³³⁰.

În continuare instanța superioară nu a recurs la definirea anumitor criterii de stabilire a acestor daune, rezumându-se la oferirea unor recomandări generale, în baza cărora instanțele de judecată urmează să le aprecieze. Astfel, CSJ a statuat: „La examinarea cauzelor cu imputarea de către acuzator a lezării interesului public, întâi de toate, instanțele de judecată, în limitele învinuirii, trebuie să-și expună opinia asupra conținutului și naturii acestui interes, motivând de ce anume interesul lezat este unul general, nu însă particular (privat), după care, vor statua și asupra incidenței caracterului considerabil al daunei cauzate acestuia. Întrucât noțiunea de interes public este, prin natura sa, extinsă (A se vedea: hot. Zvolský și Zvolská contra Republicii Cehe, 12 noiembrie 2002, §67, și hot. Jahn și alții contra Germaniei, 30 iunie 2005, §91) și, de altfel, nu există o interpretare legalmente consacrată a acestei noțiuni, anume instanțele sunt cele care dispun de o marjă de apreciere, având la bază un fond rezonabil, în constatarea, dacă a fost sau nu prejudiciat un interes public”³³¹.

³³⁰ HP CSJ Cu privire la aplicarea legislației, referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu [accesat la. 12.03.2021]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=216.

³³¹ Ibidem.

În aceste condiții „daunele în proporții considerabile intereselor publice”, ce caracterizează excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, au fost declarate anticonstituționale de către CC a R. Moldova.

În speță, prin Hotărârea Curții Constituționale din 27.06.2017 „la examinarea prevederilor art. 328 alin. (1) din C.pen., Curtea a constatat că art. 328 alin. (1) din C.pen. al RM prevede o infracțiune materială și include interesul public în urmările prejudiciabile ale acesteia, însă norma de trimitere (art. 126 alin. (2) din același cod), în temeiul căreia se evaluează *in concreto* prejudiciul cauzat în fiecare caz, nu stabilește *expressis verbis* „interesul public” ca valoare socială care poate fi determinată”. În speță, Curtea a subliniat „lipsa unor prevederi pentru evaluarea caracterului considerabil al urmărilor prejudiciabile cauzate intereselor publice deschide un teren larg arbitrarului, existând riscul ca acțiunile persoanei publice care depășesc limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, indiferent de gravitatea faptei săvârșite, să cadă sub incidența normei penale. Concluzionând cele menționate, Curtea reține că utilizarea în art.328 alin. (1) din C.pen. al RM a noțiunii „intereselor publice”, care constituie o noțiune generică, ce nu poate fi definită, încalcă articolele 1 alin. (3) și 22 din Constituție [principiul legalității incriminării și pedepsei penale], precum și articolul 23 din Constituție [calitatea legii penale]”³³².

Drept rezultat, se poate constata că de *lege lata* excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu comis în detrimentul public, exprimat prin cauzarea de „daune în proporții considerabile intereselor publice”, este lipsit de aplicativitate practică.

Excepție o formează situația în care dauna cauzată interesului public se exprimă prin provocarea unei daune patrimoniale exprimate în bani. Astfel, prin Hotărârea Curții Constituționale din 27.06.2017 s-a recunoscut că „daunele care se înscriu în limitele dintre daunele în proporții mici și daunele în proporții mari urmează a fi încadrate, după caz, ca fiind esențiale sau considerabile”³³³.

Din această interpretare, va exista componența infracțiunii de exces de putere sau depășire a situației de serviciu, atunci când drept rezultat al acțiunii săvârșite survin daune patrimoniale în proporții considerabile, care au un caracter variabil și se stabilesc anual în funcție de valoarea salariului mediu prognozat pe economie.

Raționamentele de care s-a condus CC au rezultat din reglementările pertinente statuate în legislația penală și contravențională. Astfel, potrivit art. 126 alin. (1) C.pen. al RM, „Se consideră proporții mari valoarea bunurilor sustrase, dobândite, primite, fabricate, distruse,

³³² Hotărârea Curții Constituționale privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale articolului 328 alin.(1) din Codul penal (excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu) (sesizările nr.113g/2016 și nr.8g/2017) nr. 22 din 27.06.2017. Monitorul Oficial nr.352-355/92 din 29.09.2017.

³³³ Ibidem.

utilizate, transportate, păstrate, comercializate, trecute peste frontiera vamală, valoarea pagubei pricinuite de o persoană sau de un grup de persoane, care depășește 20 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei”³³⁴, iar potrivit alin. (1¹) al aceluiași articol, „Se consideră proporții deosebit de mari valoarea bunurilor sustrate, dobândite, primite, fabricate, distruse, utilizate, transportate, păstrate, comercializate, trecute peste frontiera vamală, valoarea pagubei pricinuite de o persoană sau de un grup de persoane, care depășește 40 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei”³³⁵. În același sens, potrivit art. 18 C.contr. al RM, „Se consideră de mici proporții valoarea bunurilor sustrate, dobândite, primite, fabricate, distruse, utilizate, transportate, păstrate, comercializate, trecute peste frontiera vamală sau valoarea pagubei pricinuite care, la momentul săvârșirii contravenției, nu depășește 20% din cuantumul salariului mediu lunar pe economie prognozat, aprobat de Guvern pentru anul în curs la data săvârșirii faptei”³³⁶.

Reieșind din prevederile art. 126 alin. (2) C.pen. al RM, pentru constatarea daunelor în proporții considerabile nu este suficientă survenirea unor daune patrimoniale în limitele valorice dintre daunele patrimoniale în proporții mici și daunele patrimoniale în proporții mari. La pct. 101 al Hotărârii CC din 27.06.2017 se menționează că daunele patrimoniale în limitele sus-evocate pot forma proporții considerabile „...după caz...”, dându-se astfel de înțeles că urmează a fi evaluate în baza criteriilor estimative prevăzute la art. 126 alin. (2) C.pen. al RM. Potrivit textului de lege: „Caracterul considerabil sau esențial al daunei cauzate se stabilește luându-se în considerare valoarea, cantitatea și însemnătatea bunurilor pentru victimă, starea materială și venitul acesteia, existența persoanelor întreținute, alte circumstanțe care influențează esențial asupra stării materiale a victimei, iar în cazul prejudicierii drepturilor și intereselor ocrotite de lege – gradul lezării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului”³³⁷.

Referitor la această normă definitorie, Curtea a observat că „...legiuitorul a instituit la art.126 alin.(2) din C.pen. al RM criterii subiective de delimitare între daune „*considerabile*” și daune „*esențiale*”, care se apreciază doar în funcție de însemnătatea bunurilor pentru victimă și alte circumstanțe care influențează starea sa materială”³³⁸.

³³⁴ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. Republicat: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.72-74/195 din 14.04.2009. Monitorul Oficial al R. Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002.

³³⁵ Ibidem

³³⁶ Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218-XVI din 24.10.2008. Republicat: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.78-84/100 din 17.03.2017. Monitorul Oficial nr.3-6/15 din 16.01.2009.

³³⁷ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. Republicat: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.72-74/195 din 14.04.2009. Monitorul Oficial al R. Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002.

³³⁸ Hotărârea Curții Constituționale privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale articolului 328 alin.(1) din Codul penal (excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu) (sesizările nr.113g/2016 și nr.8g/2017) nr. 22 din 27.06.2017. Monitorul Oficial nr.352-355/92 din 29.09.2017.

Pentru excluderea unor interpretări abuzive ce ar deriva din aplicarea criteriilor subiective de apreciere a daunelor considerabile prevăzute la art. 126 alin. (2) C.pen. al RM, CC în baza unei adrese înaintate Parlamentului a propus instituirea unor limitele cantitative ale „...*daunelor considerabile și esențiale*...”³³⁹.

Reieșind din cele menționate mai sus, se poate concluziona că norma incriminatoare prevăzută la art. 328 C.pen. al RM suferă de deficiențe vădite de formulare, lucru ce face imposibilă aplicarea acesteia în situația comiterii faptelor de depășire a limitelor de competență de către subiecți prin care se lezează interesul public. Acest lucru comportă după sine o situație inadmisibilă pentru un stat democratic cu aspirații europene, care pretinde a fi Republica Moldova. În esență, faptele de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu săvârșite în detrimentul interesului public al Republicii Moldova sunt tolerate la nivel statal, iar persoanele publice și cu demnitate publică implicate în asemenea activități infracționale rămân a fi nepedepsite pentru comiterea acestor fapte de pericol. Fără doar și poate, acest lucru atrage după sine mai multe consecințe nefaste pentru societatea noastră: inechitatea socială; justiție selectivă; neîncrederea populației în capacitatea autorităților publice; expansiunea fenomenului corupției; delapidări de fonduri, inclusiv europene etc.

Din atare considerente, propunem ca partea textului de lege al art. 328 alin. (1) C.pen. al RM, în care sunt descrise urmările prejudiciabile ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, să fie reformulată din „...dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice...” în „... *dacă aceste acțiuni au fost urmate de încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei sau dacă au fost săvârșite din interes material sau interes personal cu cauzarea de daune în proporții ce depășesc 10 salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei...*”.

De lege ferenda, dacă se va recurge la o astfel de formulare, infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu va avea o componentă materială cu o definiție clară a urmărilor prejudiciabile. Va exista componentă de infracțiune atunci când săvârșirea unei acțiuni care depășește pragul de competență a persoanei publice va provoca o încălcare a drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei, prevăzute în Capitolul II din Constituția RM, sau dacă acțiunea s-a soldat cu cauzarea de daune în proporții ce depășesc 10 salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei.

Referitor la provocarea unor daune manifestate prin încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei, menționăm că o poziție similară a fost promovată și în doctrina

³³⁹ Ibidem.

penală în contextul infracțiunii incriminate la art. 329 C.pen. al RM, la care se prevede răspunderea penală pentru neglijența în serviciu. Autorul V. Stati propune ca „dispoziția de la alin.(1) art.329 C.pen. al RM (neglijența în serviciu), la care pentru descrierea urmărilor prejudiciabile se operează cu o sintagma asemănătoare de „daune în proporții mari intereselor publice și drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice”, să fie înlocuită cu sintagma „dacă aceasta a cauzat daune materiale în proporții mari sau a condus la suprimarea drepturilor sau libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului...”³⁴⁰. Printre argumentele invocate de autor, pe bună dreptate, se învederează că „în condițiile de claritate și previzibilitate, va deveni posibilă delimitarea precisă a noțiunii „drepturi sau libertăți fundamentale ale omului și cetățeanului” de noțiunile apropiate. Ceea ce nu este cu puțință în condițiile legii penale în vigoare”³⁴¹. Acestei opinii subscrie și autorul A. Popenco, potrivit căruia o „asemenea formulă pare a fi una potrivită, fiind în consonanță cu principiul legalității incriminării”³⁴².

Referitor la cea de a doua urmare prejudicabilă alternativă, exprimat prin provocarea unei daune prejudiciabile patrimoniale, concluzionăm că semnul care va marca excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu în detrimentul interesului public nu va fi unul doar de factură obiectivă reprezentat de urmarea prejudiciabilă, ci și de factură subiectivă – reprezentat de motivul de comitere al infracțiunii. O asemenea propunere se bazează pe ideea că orice exces de putere atentează la interesul public și este deosebit de dificil de a statua în legea penală anumite praguri de măsurare a gravității încălcării interesului public. Gravitatea încălcării interesului public poate însă rezulta din motivul urmărit de către funcționarul din sectorul public, care recurge la săvârșirea manoperelor criminale legate de încălcarea limitelor de competență acordate prin lege. În afară de aceasta, din numărul total de cauze penale studiate în cadrul acestui studiu (circa 60), s-a constatat că în proporție de 100% subiectul acționează anume din interes material sau interes personal.

Putem conchide că avantajele amendamentului legislativ propus mai sus constau în următoarele:

- dozarea cerințelor de calitate a legii penale, sub aspectul asigurării clarității și previzibilității acestora în conformitate cu standardele care derivă din prevederile art. 7 al CEDO. Drepturile și libertățile fundamentale au o consacrare expresă în Capitolul

³⁴⁰ Stati V. Hotărârile Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.22/2017 și nr.33/2017: efectele preconizate asupra legii penale. În: «Актуальные научные исследования в современном мире», Переяслав-Хмельницкий, Февраль 2018, Выпуск 2(34) ч.7, p. 50. p.43- 50. УДК 001.891 (100) «20».

³⁴¹ Ibidem.

³⁴² Popenco A. *Aspecte teoretice și practice ale infracțiunii de neglijență în serviciu. Teză de doctor în drept.* Chișinău, 2020, p. 113. CZU 343.357(043.3)

II al Constituției Republicii Moldova, astfel încât pentru interpretul legii penale nu va fi dificilă constatarea urmării prejudiciabile în forma propusă;

- evitarea aplicării abuzive a legii penale. La art. 126 alin. (2) C.pen. nu sunt prevăzute anumite criterii în baza cărora urmează a fi stabilită gravitatea încălcării drepturilor și libertăților fundamentale, fapt ce lasă loc arbitrariului din partea autorităților. După cum se menționează, pe drept cuvânt, în doctrina de specialitate, „nefiind creator de normă juridică, judecătorul nu are dreptul de a institui noi infracțiuni pentru uzul uneia sau a mai multor cauze și nici de a modifica pe cale existente în lege”³⁴³.
- implementarea standardelor Comisiei de la Veneția în ceea ce vizează incriminarea „abuzului de serviciu” și „excesului de putere”, astfel ca textele incriminatorii să corespundă standardelor constituționale de calitate ale normelor penale. Astfel, „Comisia de la Veneția a recomandat ca prevederile penale naționale cu privire la „abuzul în serviciu”, „abuz de putere” și expresii similare să fie interpretate în sens restrâns și aplicate cu un grad înalt de prudență, astfel încât să poată fi invocate numai în cazuri în care fapta este de natură gravă, cum ar fi, spre exemplu, infracțiuni grave împotriva proceselor democratice naționale, încălcarea drepturilor fundamentale, subminarea imparțialității administrației publice ș.a.m.d.”³⁴⁴.

Ultimul semn al laturii obiective a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu îl constituie legătura de cauzalitate din acțiunea criminală săvârșită și urmarea prejudiciabilă survenită.

Pentru întregirea laturii obiective a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu este necesar ca acțiunea sau inacțiunea săvârșită de către subiect să constituie cauza de survenire a urmării prejudiciabile descrise de textul de lege. Așadar, existența unei legături de cauzalitate între elementul material și urmarea prejudiciabilă este indispensabilă pentru infracțiunea analizată. După cum menționează autorul V. Kudreavțev, „Legătura de cauzalitate reprezintă acea relație dintre fenomene în care unul sau mai multe fenomene (cauza) generează un alt fenomen (efect)”³⁴⁵. În același sens, este relevantă și opinia autorului C. Bulai, potrivit căruia „Legătura de cauzalitate în infracțiune este o formă specială de legătură cauzală în care, drept cauză, apare o faptă a omului, iar drept efect, apare o urmare socialmente periculoasă”³⁴⁶.

³⁴³ Ibidem, p. 28.

³⁴⁴ Hotărârea Curții Constituționale privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale articolului 328 alin.(1) din Codul penal (excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu) (sesizările nr.113g/2016 și nr.8g/2017) nr. 22 din 27.06.2017. Monitorul Oficial nr.352-355/92 din 29.09.2017.

³⁴⁵ Кудрявцев В.Н., *Объективная сторона преступления*, Изд. «Юридическая литература», Москва, 1960. p. 185, ISBN 978-5-16-105392-8. 245 p.

³⁴⁶ Bulai C. *Drept penal, partea generală*, vol. I, București: Casa de Editură și Presă „Șansa S.R.L.”, 1992, p. 136.

În viziunea noastră, stabilirea legăturii de cauzalitate urmează a fi determinată în baza *teoriei complexe*, care este apropiată conceptual de teoria condiției *sine qua non* (teoria echivalenței condițiilor).

Potrivit teoriei *sine qua non*, toate condițiile care au o oarecare legătură cu rezultatul survenit sunt socotite cauze ale acelui rezultat, dacă au avut o contribuție, oricât de modestă, la producerea sa³⁴⁷. Pentru a stabili care condiții au fost *sine qua non*, adică obligatorii pentru producerea rezultatului, din punct de vedere practic se folosește procedeul eliminării succesive a fiecărei condiții, pentru a verifica, în legătură cu fiecare în parte, dacă în lipsa ei rezultatul s-ar fi produs sau nu. În cazul în care se constată că fără această condiție rezultatul nu ar fi survenit, atunci aceasta va fi socotită cauză a acelui rezultat.

Teoria complexă a legăturii de cauzalitate, spre deosebire de teoria condiției *sine qua non*, face delimitarea între condițiile care constau în producerea nemijlocită a rezultatului, considerate *contribuții esențiale* sau *cauze necesare*, și cele care constau în favorizarea producerii rezultatului, considerate *contribuții înlesnitoare* sau *operativ necesare*³⁴⁸.

În final, mai menționăm că infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu în varianta tipică de la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM este susceptibilă de a îmbrăca forma prelungită. În speță: „*M.V., la data de [...], a emis Ordinul nr.XXXX, prin care a dispus numirea componentei nominale a comisiei de privatizare a întreprinderii de Stat „XXXX” în număr de 4 persoane”. Tot el, la [...], atribuindu-și calitatea de fondator al SA „XXXX” și președinte al comisiei de privatizare al acesteia, fără de a fi desemnat în această calitate prin permisul Ministerului Privatizării și Administrării Proprietății de Stat al RM și fără un asemenea permis de înregistrare a întreprinderii, a încălcat prevederile art.1 al Hotărârii Guvernului RM nr.688 din 08.11.1993 ”Cu privire la măsurile de asigurare a activității Fondului Proprietății de Stat al RM” și printr-o declarație cu privire la constituirea societății pe acțiuni a reorganizat întreprinderea de Stat „XXXX” în SA „XXXX”, drept succesori de drept al întreprinderii vizate mai sus. Tot el, la data de [...], a numit Comitetul de conducere, compus din președintele F. Gh. și membrii F.V., care este soția primului, și G.G. Drept urmare al acestor acțiuni și contrar prevederilor art.5 din Hotărârea Guvernului RM nr.783 din 01.12.1992 „Cu privire la aprobarea Regulamentului Comisiei de privatizare a obiectului patrimoniului de stat”, de către membrii comisiei de privatizare aleși ilegal a fost întocmit planul de privatizare al SA „XXXX”. Tot el, la data de [...], a permis privatizarea a 20% de acțiuni ale SA „XXXX” angajaților acesteia”³⁴⁹.*

³⁴⁷ Dobrinoiu V., Nistoreanu Gh. ș.a. *Drept penal, Partea generală*, București: Ed. Didactică și pedagogică, 1994, p. 112.

³⁴⁸ Stănoiu R.M., Griga I., Dianu T. *Drept penal, Partea generală*, București: Ed. „Hyperion”, 1992, p. 79.

³⁴⁹ Decizia CSJ a Republicii Moldova din 27.01.2015. Dosarul nr.1ra-1/15.

Latura obiectivă a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu, săvârșit în varianta specială prevăzută la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM, ca și în cazul variantei-tip, este constituită din trei semne: 1) elementul material reprezentat de *inacțiunea* de refuz neîntemeiat de eliberare a actului permisiv sau *acțiunea* de desfășurare neîntemeiată a unor controale; 2) urmarea prejudiciabilă sub forma restrângerii dreptului de desfășurare a activității de întreprinzător și daune drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, în valoare de cel puțin 10 salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei; 3) legătura de cauzalitate dintre inacțiunea sau acțiunea sus-menționată și urmarea prejudiciabilă survenită.

Elementul material al infracțiunii analizate este descris printr-o dispoziție de blanchetă, legiuitorul făcând trimitere implicită la actele legislative relevante din materie în care, pe de o parte, este descrisă procedura de eliberare a actelor permise în baza cărora poate fi desfășurată activitatea de întreprinzător, iar, pe de altă parte, temeiurile și procedura de efectuare a controalelor.

Din categoria acestor acte legislative, ce se referă la inacțiunea de *refuz neîntemeiat de eliberare a actului permisiv*, face parte, în primul rând, *Legea privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător nr. 160 din 22.07.2011*, în care sunt statuate „... reglementările unitare privind procedura de reglementare prin autorizare a activității de întreprinzător, care va fi aplicată de autoritățile emitente persoanelor fizice și persoanelor juridice pentru practicarea activității de întreprinzător sau a unei alte activități prevăzute de lege, conexe cu activitatea de întreprinzător și indispensabilă ei”³⁵⁰.

Potrivit art. (2) al Legii sus-menționate, actul permisiv este definit ca fiind „... document sau înscris constatator prin care autoritatea emitentă constată unele fapte juridice și întrunirea condițiilor stabilite de lege, atestând investirea solicitantului cu o serie de drepturi și de obligații pentru inițierea, desfășurarea și/sau încetarea activității de întreprinzător sau a unor acțiuni aferente și indispensabile acestei activități. Actul permisiv poate avea denumirea de licență, autorizație, permis, certificat, aviz, aprobare, brevet, de atestat de calificare (denumite în continuare acte permisive)”³⁵¹.

În accepțiunea autorului V. Stati, „Interpretând *per a contrario* toate aceste dispoziții, ajungem la concluzia că refuzul se consideră neîntemeiat dacă: 1) solicitantul întrunește și respectă cerințele și/sau condițiile expres stabilite de lege în privința actului permisiv în cauză sau, după caz, demonstrează întrunirea acestor condiții în decursul suspendării termenului de

http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=3659 [accesat la data de 12.03.2023].

³⁵⁰ Legea privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător nr. 160 din 22.07.2011. În: Monitorul Oficial nr.170-175/494 din 14.10.2011. Baza de date Moldlex.

³⁵¹ Ibidem.

examinare a solicitării; 2) nu se constată o neregularitate a documentației depuse de către solicitant”³⁵².

Prin *refuz neîntemeiat de eliberare a actului permisiv* se are în vedere inacțiunea subiectului de a respingere sau de a nu accepta în mod nejustificat eliberarea actului permisiv în bază căruia subiectul urmează să desfășurare sau să înceteze activitatea de întreprinzător sau a unor acțiuni aferente și indispensabile acestei activități, atunci când solicitantul depune cererea cu anexarea actelor necesare, prevăzute de actul legislativ ce reglementează respectiva activitate. Respingerea sau neacceptarea poate fi expresă, atunci când subiectul își exprimă vădit și fără pic de îndoială refuzul de eliberare a actului respectiv. De asemenea, respingerea sau neacceptarea poate fi tacită sau indirectă, atunci când nu este exprimat formal refuzul, dar care este subînțeles și admis ca atare de către subiect (de exemplu, eschivarea de a da curs cererii, invocarea unor obiecții neîntemeiate asupra cererii, încălcarea deliberată a termenului de soluționare a cererii etc.).

Obligația de a elibera actul permisiv are un caracter absolut. În conformitate cu prevederile art. 6 alin. (2) al *Legii privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător nr. 160 din 22.07.201*, „Actul permisiv se eliberează în termen de 10 zile lucrătoare, dacă legea care guvernează domeniul respectiv nu prevede un alt termen, începând cu ziua eliberării certificatului constatator, dacă legile care guvernează domeniul respectiv sau tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte nu prevăd altfel”³⁵³. De asemenea, potrivit alin. (8) al aceluiași articol, „Autoritatea emitentă poate refuza eliberarea/prelungirea unui act permisiv numai cu o justificare corespunzătoare, în temeiul prevederilor legii, cu înștiințarea directă a solicitantului și doar în cazul în care solicitantul nu întrunește condițiile expres specificate în lege sau, după caz, nu demonstrează întrunirea acestor condiții în decursul suspendării termenului de examinare a solicitării”³⁵⁴.

Mai este de menționat că pentru existența componentei de infracțiune, în modalitatea analizată este obligatoriu ca refuzul să fie „neîntemeiat”, adică nejustificat (nearchivat) sau înșelător. Condiția nu este îndeplinită atunci când refuzul actului permisiv este justificat de anumite circumstanțe prevăzute de lege. Astfel, conform art. 6 alin. (7) al *Legii nr. 160 din 22.07.2011*, „Autoritatea emitentă (inclusiv autoritatea de licențiere) este obligată să acorde acte permise tuturor solicitanților care îndeplinesc cerințele și condițiile stabilite expres de lege, în număr nelimitat, în ordinea înregistrării solicitărilor, cu excepția cazurilor în care: a)

³⁵² Stati V. *Varianta atipică a excesului de putere, prevăzută de legea penală a Republicii Moldova*. În: *Juridice Moldova*: <https://juridicemoldova.md/12189/varianta-atipica-a-excesului-de-putere-prevazuta-de-legea-penala-a-republicii-moldova.html>. [accesat la 19.03.2023]

³⁵³ Ibidem.

³⁵⁴ Ibidem.

legea care reglementează activitatea licențiată/autorizată/certificată respectivă stabilește expres un număr limitat de acte permise la nivel de țară sau regiune sau o formulă certă prin care poate fi identificat numărul-limită de titulari de acte permise; b) legea stabilește expres că actul permisiv se acordă în baza unui concurs prealabil, reglementează modul de desfășurare a acestuia și criteriile de selectare în urma concursului”³⁵⁵.

A doua modalitate normativă de comitere a infracțiunii se înfățișează sub forma *acțiunii de desfășurare a unor controale neîntemeiate*. Aplicând interpretarea gramaticală de tălmăcire a legii penale, prin desfășurare se are în vedere acțiunea sau activitatea „...de a se petrece, a decurge, a evolua în faze succesive, inclusiv a înfăptui o acțiune de durată, pe etape succesive...”³⁵⁶.

Pentru a interpreta noțiunea de „control” se v-a recurge la cunoașterea semnificației juridice a termenului, întrucât noțiunea de „control” este definită în Legea nr. 131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător. În acord cu art. 4 al Legii sus-consemnate, „Se consideră control orice formă de verificare, revizie, audit, evaluare și/sau analiză exercitată de către un organ de control, cu scopul de a constata respectarea legislației și de a verifica unele fapte relevante pentru domeniul de control al organului în cauză, la fața locului și/sau prin solicitare directă de la persoana controlată a documentației și a altei informații prin poștă, inclusiv prin poșta electronică, sau prin telefon, informație pe care aceasta, în virtutea legii, nu este obligată să o ofere”³⁵⁷.

În baza *Legii nr. 131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător*, sunt identificate trei tipuri de control: „*control comun* – control la care participă simultan controlori din partea a două sau mai multe organe de control; *control inopinat* – control care nu este inclus în planul anual al controalelor și care se efectuează cu scopul verificării respectării cerințelor stabilite de legislație; *control planificat* – control efectuat conform planului anual al controalelor, în baza analizei și evaluării conform criteriilor de risc”³⁵⁸.

Pentru existența infracțiunii în varianta analizată legiuitorul cere ca controlul să fie „neîntemeiat”. Controlul este neîntemeiat atunci când este ilegal, adică prin încălcarea cerințelor și condițiilor de legalitate reglementate de legislația în vigoare. În mare parte aceste condiții sunt reglementate de *Legea nr. 131 din 08-06-2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător*. Spre exemplu, în conformitate cu art. 4 alin. (1²) al respectivei legi, „În timpul desfășurării controlului, organul de control poate solicita doar informația care este obligatorie de

³⁵⁵ Ibidem.

³⁵⁶ Dexonline. <https://dexonline.ro/definitie/desf%C4%83%C8%99ura/definitii> (accesat la data de 24.07.2023).

³⁵⁷ Legea nr. 131 din 08-06-2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător. Publicat : 31-08-2012 în Monitorul Oficial Nr. 181-184 art. 595. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=126363&lang=ro (accesat la data de 23.07.2023).

³⁵⁸ Ibidem.

a fi deținută și acordată conform legii de către persoana supusă controlului”³⁵⁹. În acord cu alin. (2) al aceluiași articol, „Organul de control este în drept să efectueze controlul asupra persoanei supuse controlului doar în cazul în care legea stabilește procedura, durata controlului, precum și dreptul organului de a efectua controlul în cazul și circumstanțele date. Organul de control este în drept să efectueze controlul doar în privința aspectelor ce țin de competența sa, stabilită expres de lege”³⁶⁰.

Referitor la cel de la doilea semn al laturii obiective, legiuitorul chiar în conținutul normei incriminatorii de la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM prevede două urmări prejudiciabile: restrângerea dreptului de desfășurare a activității de întreprinzător și daune drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, în valoare de cel puțin 10 salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei.

O primă constatare care se impune și care rezultă chiar din formularea textului de lege este că aceste urmări nu sunt alternative, ci cumulative. Astfel, la încadrarea juridică a faptei organul de urmărire penală va trebuie să constate survenirea ambelor urmări.

Referitor la natura juridică a acestor urmări, autorul V. Stati le clasifică după cum urmează: „1) urmarea prejudiciabilă primară, și anume – restrângerea dreptului de desfășurare a activității de întreprinzător; 2) urmarea prejudiciabilă secundară, și anume – daunele cauzate drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, în mărime de cel puțin 10 salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei”³⁶¹.

Fără a aduce careva critici opiniei sus-menționate, considerăm că urmările prejudiciabile aferente modalității normative stipulate la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM pot fi clasificate în:

1) *urmare prejudiciabilă imediată*, care constă în restrângerea dreptului de desfășurare a activității de întreprinzător. În general „restrângerea dreptului de desfășurare a activității de întreprinzător” este o noțiune estimativă, care urmează a fi constatată în fiecare caz concret în parte. Pentru constatarea practică a acesteia este necesară cunoașterea substanței dreptului de desfășurare a activității de întreprinzător, definit de mai multe acte normative. Acest drept este definit chiar de Constituția RM la 126 alin. (2), potrivit căruia, „2) Statul trebuie să asigure: [...] b) libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție; [...]”³⁶². În același sens, poate fi

³⁵⁹ Ibidem.

³⁶⁰ Ibidem.

³⁶¹ Stati V. *Varianta atipică a excesului de putere, prevăzută de legea penală a Republicii Moldova*. În: *Juridice Moldova*. [accesat la 19.03.2023]. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/12189/varianta-atipica-a-excesului-de-putere-prevazuta-de-legea-penala-a-republicii-moldova.html>.

³⁶² Constituția Republicii Moldova. Publicat: 29-03-2016 în Monitorul Oficial Nr. 78 art. 140. MODIFICAT LP255

invocat și art. 34 alin. (1) C.civ. al RM, potrivit căruia, „Persoana fizică are dreptul să practice activitate de întreprinzător din nume și pe cont propriu din momentul înregistrării de stat în calitate de întreprinzător individual sau în alt mod prevăzut de lege”³⁶³. Din prevederile legale menționate supra se poate concluziona că substanța acestui drept este indispensabil legată de libertatea persoanei de a desfășura activitatea de întreprinzător. Prin urmare, orice refuz neîntemeiat de eliberare a actului permisiv sau control neîntemeiat realizat de autorități este susceptibil de a provoca o imixtiune în libertatea de a desfășura activitatea de întreprinzător și prin aceasta o restrângere a dreptului.

2) *urmarea prejudiciabilă derivată*, adică urmarea prejudiciabilă care rezultă din urmarea prejudiciabilă imediată și care constă în daune aduse drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, în valoare de cel puțin 10 salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei. În esență, este vorba de o daună materială cu caracter patrimonial, care se stabilește în funcție de cuantumul salariilor medii prognozate pe economie. Pentru anul 2023 salariul mediu prognozat pe economie este de 11700 de lei, echivalentul a 117000 mii de lei.

În opinia noastră, omisiunea *de refuz neîntemeiat de eliberare a actului permisiv* și acțiunea *de control de stat neîntemeiat* în domeniul antreprenorialului atrage după sine în mod automat o schimbare de situație nefavorabilă victimei, care constă într-o restrângere a dreptului de desfășurare a activității de întreprinzător. Mai mult decât atât, însăși noțiunea de „restrângere a dreptului de desfășurare a activității de întreprinzător” se asimilează după conținut cu o urmare prejudiciabilă formală, urmare care se prezumă și rezultă instantaneu din acțiunea sau inacțiunea prejudiciabilă. Plecând de la o asemenea premisă, de *lege-ferenda* propunem excluderea din conținutul normativ al infracțiunii incriminate la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM a sintagmei „restrângerea dreptului de desfășurare a activității de întreprinzător”. În afară de aceasta, propunem ca sintagma „daune drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, în valoare de cel puțin 10 salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei” să fie schimbată în cea de „daune în valoare de cel puțin 10 salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei”.

O altă problemă ce urmează a fi dezvoltată în prezentul studiu ține de natura juridică a modalității normative prevăzute la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM.

din 22.11.18, MO467-479/14.12.18 art.786. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111918&lang=ro (accesat la data de 12.07.2023).

³⁶³ Cod civil al Republicii Moldova. Publicat : 01-03-2019 în Monitorul Oficial Nr. 66-75 art. 132. *Republicat în Monitorul Oficial nr.66-75 din 01.03.2019 art.132. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112573&lang=ro (accesat la data de 12.07.2023).

Singurul doctrinar care și-a expus opinia privitor la acest subiect este autorul V. Stati: „...prin înglobarea alin. (1¹) în art. 328 C.pen. al RM, s-a sugerat că acest alineat ar prevedea răspunderea pentru o variantă specială de exces de putere. Însă, o asemenea teză este conceptual incorectă”³⁶⁴.

Suntem întru totul de acord cu o asemenea abordare. Între excesul de putere prevăzut la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM și cel stipulat la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM nu poate exista o relație normă generală - normă specială. În esență, prin aceste două norme incriminatorii este statuată răspunderea penală pentru două infracțiuni cu o substanță juridică diferită. Infracțiunea de exces de putere tipică poate fi săvârșită doar prin forma acțiunii care constă în realizarea unui act prin care persoane face exces de competență, prin care se depășește sfera atribuțiilor funcționale. Pe când infracțiunea statuată la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM poate fi realizată și sub forma inacțiunii de *refuz neîntemeiat de eliberare a actului permisiv*, care în esență presupune un abuz în serviciu. Astfel, potrivit competenței funcționale, persoana publică, pe de o parte, are competența de a realiza o asemenea acțiune, iar pe de altă parte, este obligată să o realizeze atunci când solicitantul întrunește condițiile legale pentru eliberarea actului permisiv de desfășurare a activității de întreprinzător. Mai mult decât atât, infracțiunea statuată la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM poate îmbrăca forma excesului de putere doar atunci când este săvârșită prin efectuarea controalelor de stat neîntemeiate. În baza rațiunilor expuse, conchidem că modalitatea normativă statuată la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM doar parțial poate constitui o normă specială față de excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu prevăzută la art. 329 alin. (1¹) C.pen. al RM, și anume atunci când fapta este comisă prin *realizarea de controale neîntemeiate*. În cazul *refuzului neîntemeiat de eliberare a actului permisiv* fapta prevăzută la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM constituie o formă specială a abuzului de putere sau a abuzului de serviciu prevăzută la art. 327 C.pen. al RM.

În temeiul constatărilor de mai sus, considerăm că legiuitorul în mod nejustificat a stabilit răspunderea penală pentru refuzul neîntemeiat de eliberare a actului permisiv și realizarea de controale la art. 328 C.pen. al RM. De *lege ferenda* propunem incriminarea distinctă a faptei după cum urmează:

Articolul 328¹. Abuzul în serviciu sau depășirea atribuțiilor de serviciu în domeniul antreprenoriatului

Refuzul neîntemeiat de eliberare a actului permisiv, săvârșit de către o persoană publică, sau desfășurarea neîntemeiată a unor controale, dacă aceasta a cauzat daune în valoare de cel

³⁶⁴ Stati V. *Varianta atipică a excesului de putere, prevăzută de legea penală a Republicii Moldova*. În: *Juridice Moldova*.: <https://juridicemoldova.md/12189/varianta-atipica-a-excesului-de-putere-prevazuta-de-legea-penala-a-republicii-moldova.html>. [accesat la 19.03.2023]

puțin 10 salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei,

se pedepsește cu amendă de la 1200 la 4000 de unități convenționale sau cu închisoare de până la 6 luni, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 până la 5 ani.

În cele ce urmează ne vom referi la formele agravante ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, care se referă la latura obiectivă a infracțiunii:

- excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu săvârșit cu aplicarea armei [art. 328 alin. (2) lit. b) C.pen.al RM];
- excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu care s-a soldat cu alte urmări grave [art. 328 alin. (3) lit. (d) C.pen.al RM].

Referitor la prima formă agravantă, adică *excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu prin aplicarea armei*, este de menționat că legiuitorul, în acest caz, dozează răspunderea penală, reieșind din mijlocul deosebit de periculos utilizat de către făptuitor la comiterea infracțiunii, reprezentat de „armă”, care, pe de o parte, facilitează comiterea faptei, iar, pe de altă parte, creează un pericol în plus pentru securitatea publică și sănătatea sau viața persoanei.

Pentru încadrarea juridică este obligatorie clarificarea noțiunii de „armă”, care exprimă mijlocul de comitere a infracțiunii, în calitate de semn al laturii obiective ce a stat la baza agravării pedepsei penale pentru modalitatea normativă cu efect agravat prevăzută la art. 328 alin. (2) lit. b) C.pen. În acest sens, vom recurge la interpretarea legală. Potrivit prevederilor art.129 alin. (1) C. pen. al RM, „Prin arme se înțeleg instrumentele, piesele sau dispozitivele astfel declarate prin dispoziții legale”³⁶⁵, iar potrivit alin. (2) al aceluiași articol, „Sunt asimilate armelor orice alte obiecte ce ar putea fi folosite ca arme sau care au fost întrebuințate pentru atac”³⁶⁶.

Plecând de la dispozițiile art. 129 alin. (1) C.pen. al RM, noțiunea și categoriile de arme urmează a fi dezvăluită prin prisma legilor speciale care reglementează acest sector de activitate umană.

În sensul art.2 din Legea nr.130/2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă, noțiunea de *armă* este definită ca „obiect sau dispozitiv, conceput sau adaptat, prin care un plumb, un glonț ori un alt proiectil sau o substanță nocivă gazoasă, lichidă ori în altă stare, pot fi descărcate cu ajutorul unei presiuni explozive, gazoase sau atmosferice ori prin

³⁶⁵ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. Republicat: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.72-74/195 din 14.04.2009 . Monitorul Oficial al R.Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002.

³⁶⁶ Ibidem.

intermediul unor alți agenți propulsori, în măsura în care se regăsește în una din categoriile prevăzute la anexa nr. 1”³⁶⁷.

În același sens, Legea nr.130/2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă definește noțiunea de armă albă și armă de foc. Prin „armă albă” se are în vedere un „obiect sau dispozitiv care poate pune în pericol sănătatea ori integritatea corporală a persoanelor prin lovire, tăiere, împungere, cum ar fi: baioneta, sabia, spada, floreta, cuțitul, arbaleta și arcul. Această noțiune include doar cuțitele a căror grosime a lamei depășește 2,6 mm sau a căror lungime a lamei depășește 95 mm”³⁶⁸. Prin „armă de foc” se înțelege o „armă portabilă cu țevă care poate arunca, este concepută să arunce sau poate fi transformată să arunce alicie, un glonț ori un proiectil prin acțiunea unui combustibil de propulsie”³⁶⁹;

Din conceptele legislative menționate *supra* rezultă că noțiunea „armă”, în sensul agravantei prevăzute la art. 328 alin. (2) lit. b) C.pen. al RM, include:

- **armele de foc.** Din acest grup fac parte armele de foc din categoria A (arme de foc și muniții interzise) și armele de foc din categoria B (arme de foc supuse autorizării), prevăzute de Anexa nr. 1 la Legea nr. 130 din 08.06.2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă;
- **armele albe**, așa cum sunt definite de Legea menționată *supra*;
- **armele** care nu constituie arme de foc și care sunt prevăzute la categoria C (arme care fac obiectul declarării) și categoria D (alte arme nesupuse autorizării) de Anexa nr. 1 la Legea nr. 130 din 08.06.2012. Din acest ultim grup fac parte, spre exemplu, „armele de asomare”, „armele cu tranchilizante”, „dispozitivele destinate pescuitului cu harpoon”, „pistoalele de start folosite în competițiile sportive”, „arme cu cartușe de tip Flobert, cu energia la gura țevii mai mică de 0,5 J”, „armele de recuzită”³⁷⁰ etc.

În opinia unor autori, sintagma „aplicarea armei” include atât aplicarea propriu-zisă a armei, cât și posibilitatea utilizării acesteia prin amenințare. A. Borodac considera că prin aplicarea armei „[...] se înțelege utilizarea lor în timpul actelor de violență fizică sau amenințarea cu aplicarea acestor arme, care creează un pericol real pentru viața sau sănătatea persoanei”³⁷¹. M.A. Merzlyakova notează că „folosirea armei, după însăși destinația acesteia, nu

³⁶⁷ Legea nr. 130 din 08.06.2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 222-227.

³⁶⁸ Ibidem.

³⁶⁹ Ibidem..

³⁷⁰ Legea nr. 130 din 08.06.2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 222-227.

³⁷¹ Borodac A. *Manual de drept penal. Partea specială (pentru învățământul universitar)*. Chișinău: Ed. „Tipografia Centrală”, 2004, p. 101.

este altceva decât o varietate a violenței fizice, iar utilizarea acesteia în scop de amenințare este o varietate a violenței mentale”³⁷².

În conformitate cu Legea nr. 130 din 08.06.2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă, prin *aplicare a armei de foc* se are în vedere „executare a tragerii cu armă de foc”³⁷³.

Plecând de la o atare abordare, „aplicarea armei de foc” nu poate fi asimilată în mod automat cu acțiunea de „amenințare cu aplicarea armei de foc”.

În calitate de argument mai poate fi invocat însuși modul de formulare, promovat de către legiuitor, a termenului de „aplicare” la caracterizarea semnelor constitutive ale altor componente de infracțiuni decât excesul de putere sau depășirea situației de serviciu. Spre exemplu, la descrierea infracțiunii de jaf violent legiuitorul utilizează sintagma „cu aplicarea violenței nepericuloase pentru viața sau sănătatea persoanei ori cu amenințarea aplicării unei asemenea violențe” – art. 187 alin. (2) lit. f) C.pen. al RM, la descrierea infracțiunii de tulburare de posesie „cu aplicarea violenței sau cu amenințarea aplicării violenței” – art. 193 C.pen. al RM etc. Din aceste exemple rezultă că legiuitorul nu asimilează termenul de „aplicare” cu cel de „amenințare” la descrierea infracțiunilor în legea penală.

Luând în considerație un asemenea raționament, asimilarea termenului de „aplicare” cu cel de „amenințare” ar duce, pe de o parte, la o interpretare extensivă a legii penale, fapt ce atrage după sine o încălcare gravă a principiului legalității incriminării statuat la art. 3 alin. (2) C.pen. al RM, iar, pe de altă parte, la o aplicare neuniformă a legii penale prin atribuirea unor semnificații diferite unuia și aceluiași termen utilizat de către legiuitor la descrierea diferitor infracțiuni.

Pentru a aduce o doză de claritate textului legii penale descris la art. 328 alin. (2) lit. b) C.pen. al RM, propunem reformularea agravantei din „de aplicarea armei” în „aplicarea sau amenințarea cu aplicarea armei”.

Cea de a doua formă agravantă, care se referă la latura obiectivă a infracțiunii, o constituie *excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu care s-a soldat cu urmări grave* [art. 328 alin. 3) lit. d) C.pen.al RM]. De această dată legiuitorul a agravat răspunderea penală, reieșind din gravitatea deosebită a rezultatului infracțional ce poate surveni drept urmare a săvârșirii acțiunii de depășire a atribuțiilor de serviciu de către persoana publică. Se poate lesne observa că, și în acest caz, legiuitorul utilizează o expresie estimativă, neoferind criterii legale în baza cărora urmează a fi determinată în practică sintagma „urmări grave”.

³⁷² Мерзлякова В.А. Уголовная ответственность сотрудников правоохранительных органов за превышение должностных полномочий. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. - М., 2003. - С.15.

³⁷³ Legea nr. 130 din 08.06.2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 222-227.

Din atare rațiuni, prin Hotărârea CC a RM nr. 22 din 01.10.2018, acest semn agravant a fost declarat necorespunzător standardelor constituționale. Printre argumentele invocate de către CC pot fi menționate: „nu există niciun text normativ care ar defini noțiunea de „urmări grave”, utilizată în articolul 328 alin. (3) lit. d) din Codul penal”³⁷⁴; „legea nu stabilește niciun criteriu material care să cuantifice gravitatea urmării prejudiciabile”³⁷⁵; „există riscul ca gravitatea să fie apreciată în baza unor criterii arbitrare și discreționare de către cei dotați cu competența aplicării legii penale”³⁷⁶; „destinatarul normei penale nu poate cunoaște care este acțiunea/inacțiunea prohibită astfel, încât să-și adapteze conduita în mod corespunzător”³⁷⁷; „stabilirea acestora nu poate fi făcută de către cei competenți să aplice legea penală, decât în baza unor criterii lipsite de suport legal”³⁷⁸; „norma contestată îi acordă instanței de judecată o marjă largă de discreție, fapt care a generat o practică judiciară neunitară”³⁷⁹.

În practica judiciară, la interpretarea agravantei analizate s-a concluzionat: „Reieșind din prevederile C.pen., acestea nu definesc clar semnificația „urmări grave”, însă din comentariul acestuia rezultă că acțiunile „soldate cu urmări grave” diferă de la caz la caz și urmează să fie apreciate în raport cu fiecare faptă în parte, inclusiv cu împrejurările concrete ale cauzei, expresia și valoarea pagubelor ș.a.. În cazul daunelor patrimoniale produse, urmează să se țină cont de valoarea, cantitatea și însemnătatea bunurilor pentru partea vătămată, starea materială și venitul acesteia, precum și alte circumstanțe care influențează esențial asupra stării materiale a părții vătămate. Prin urmare, instanța urma să stabilească dacă în cauză a fost cauzat în realitate un prejudiciu, cui i-a fost cauzat prejudiciul, care este valoarea acestuia, prin ce se confirmă cauzarea și mărimea acestuia și, în cazul în care prejudiciul există, constituie sau nu acesta „urmări grave”³⁸⁰.

Într-o altă speță urmările grave la art. 328 alin. (3) lit. d) C.pen. al RM au fost interpretate ca fiind: „...după caz: 1) vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății; 2) decesul victimei; 3) daunele materiale în proporții mari”³⁸¹.

Într-un al caz CSJ a concluzionat: „[...] instanța relevă și faptul că acțiunile lui V.N. au fost încadrate și în baza lit. d) alin. (3) art. 328 C.pen. al RM, adică „soldate cu urmări grave”, ceea ce presupune sistarea activității unei întreprinderi, organizații, instituții sau blocarea

³⁷⁴ Hotărârea nr. 22 din 01.10.2018 CC a RM privind excepția de neconstituționalitate a articolului 328 alin. (3) lit. d) din Codul penal (excesul de putere și depășirea atribuțiilor de serviciu soldate cu urmări grave) (Sesizarea nr. 94g/2018). <https://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-h22201894g2018ro27698.pdf>

³⁷⁵ Ibidem

³⁷⁶ Ibidem.

³⁷⁷ Ibidem.

³⁷⁸ Ibidem.

³⁷⁹ Ibidem.

³⁸⁰ Decizia CSJ a RM din 27.01.2015. Dosarul nr. 1ra-1/15. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=3659 [accesat la data de 12.03.2023].

³⁸¹ Decizia CSJ a Republicii Moldova din 12.05.2015. Dosarul nr. 1ra-394/2015. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=4333 [accesat la data de 12.03.2023].

circulației aeriene, navale, rutiere [...]. Atunci când urmările grave nu au expresie patrimonială distinctă, aprecierile urmează să fie făcute pornindu-se de la impactul asupra situației economice, mediului de afaceri și treburilor publice, infrastructurii, precum și consecințele generale nefaste. Astfel, Colegiul observă și în acest sens o lipsă a motivării din partea instanței de apel referitor la urmările grave survenite în urma săvârșirii acțiunilor de către V.D. și nu specifică care anume sunt aceste urmări grave”³⁸².

Într-o altă speță, dauna patrimonială cauzată în proporții deosebit de mari nu a constituit temei de încadrare a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu în baza art. 328 alin. (3) lit. d) C.pen. al RM: „În rezultatul acțiunilor ilegale, inculpatul a cauzat consiliului local s. XXXX, r-nul XXXX, o daună materială în proporții deosebit de mari în sumă totală de 956589 lei [...]”³⁸³.

Această stare de insecuritate juridică referitoare la interpretarea agravantei de la art. 328 alin. (3) lit. d) C.pen. al RM a constituit un factor determinant, deosebit de serios, în baza căruia CC a declarat-o neconstituțională. Mai este de menționat că sintagma „alte urmări grave” a fost declarată neconstituțională și în cadrul altor componente de infracțiuni: textul „soldate cu alte urmări grave” din articolul 189 alin. (3) lit. f) din C.pen.; textul „soldată cu urmări grave” din articolele 307 alin. (2) lit. c) și 327 alin. (2) lit. c) din C.pen.; textul „intereselor publice sau” din articolul 329 alin. (1) din C. pen.; textul „alte urmări grave” din articolul 329 alin. (2) lit. b) din C.pen.; textul „acțiunile prevăzute la alin. (1), soldate cu urmări grave” din articolul 335 alin. (1) din C.pen.”³⁸⁴.

După cum se menționează, pe drept cuvânt, în doctrina de specilaitate, „Aceste semne constitutive, ca și partea normei, devin nule și nu mai pot întemeia, din punct de vedere juridic, calificarea unei fapte prejudiciabile ca infracțiune. Prin urmare, în absența unui semn constitutiv obligatoriu lipsește componenta de infracțiune și prin aceasta temeiul juridic al răspunderii penale prevăzut la art. 51 alin. (1) C.pen. al RM.”³⁸⁵.

În concluzie, se poate afirma că în momentul actual semnul agravat „alte urmări grave”, prevăzut la art. 328 alin. (3) lit. d) C.pen. al RM, este inoperabil și inaplicabil la încadrarea juridică a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu.

³⁸² Decizia CSJ a RM din 29.09.2015. Dosarul nr. 1ra-822/2015. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=4879 [accesat la data de 12.03.2023].

³⁸³ Decizia CSJ a RM din 8.02.2015. Dosarul nr. 1ra-369/2015. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=4101 [accesat la data de 12.03.2023].

³⁸⁴ Hotărârea CC al RM din 17.10.2019 privind controlul constituționalității unor prevederi din articolele 189 alin. (3) lit. f), 307 alin. (2) lit. c), 327 alin. (2) lit. c), 329 alin.(1) și alin. (2) lit. b) și din articolul 335 alin.(11) din Codul penal. https://www.constcourt.md/public/cdoc/hotariri/h_24_151g_urm%C4%83ri%20grave_ro.pdf [accesat la data de 12.03.2023].

³⁸⁵ Cojocar R. *Controlul de constituționalitate a normelor penale incriminatorii și efectele asupra încadrării juridice a infracțiunilor*. În: „Legea și Viața”, Mai-Iunie, 2022, p. 13. P. 10-19. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/10-19_14.pdf [citată la data de 12.07.2023].

Prin Hotărârea nr. 22 din 01.10.2018 a CC a RM s-a recomandat reformularea agravantei de la art. 328 alin. (3) lit. d) C.pen.: „*Curtea menționează că, deși a constatat neconstituționalitatea articolului 328 alin. (3) lit. d) din C.pen., acest fapt nu împiedică Parlamentul să precizeze întinderea și conținutul acestei agravante. De altfel, simpla eliminare a lit. d) din alin. (3) al articolului 328 din Codul penal ar putea să nu ofere o protecție adecvată valorilor sociale ocrotite de legea penală atunci când prin excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu se atentează la viața și sănătatea persoanei, precum și în cazul în care se provoacă prejudicii materiale semnificative*³⁸⁶”.

Fiind solidari pe deplin cu rațiunile expuse de către CC, de *lege-ferenda* propunem reformularea agravantei de la art. 328 alin. (3) lit. d) din „soldate cu urmări grave” în „soldate cu cauzarea de daune în proporții deosebit de mari”.

Pentru o individualizare legală și judiciară care ar fi corespunzătoare principiului echității sociale, o asemenea intervenție legislativă necesită și suplinirea art. 328 alin. (2) C.pen. prin prevederea agravantei „soldate cu cauzarea de daune în proporții mari”. Considerăm că acest lucru poate fi realizat prin reintroducerea la art. 328 alin. (2) C.pen. al RM a lit. a), după cum urmează: „a) soldate cu cauzarea de daune în proporții mari”.

Avantajele remanierilor legislative menționate *supra* sunt următoarele:

1. se va ajunge la ridicarea nivelului de calitate al art. 328 C.pen. al RM sub aspectul dozării previzibilității și calității cadrului incriminator al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu. Dat fiind faptul că *proporțiile mari și proporțiile deosebit de mari* sunt definite legal la art. 126 alin. (1) și, respectiv, la alin. (1¹) C.pen. al RM, prin plafonarea fixă a limitelor minime și maxime, interpretul oficial al legii penale nu va întâmpina dificultăți în tălmăcirea normei incriminatorii la înlăptuirea actului de justiție.

2. studiul practicii judiciare relevă faptul că în cele mai frecvente cazuri daunele soldate „cu alte urmări grave” se materializează prin cauzarea de daune patrimoniale;

3. survenirea altor categorii de urmări prejudiciabile care în viziunea HP CSJ al RM *Cu privire la aplicarea legislației, referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu*³⁸⁷ se raportează la „urmări grave”, pe de o parte, își găsesc o expresie în bani, putând fi măsurabile în baza criteriilor de proporții mari sau deosebit de mari, iar, pe de altă parte, oferă

³⁸⁶ Hotărârea nr. 22 din 01.10.2018 CC a RM privind excepția de neconstituționalitate a articolului 328 alin. (3) lit. d) din Codul penal (excesul de putere și depășirea atribuțiilor de serviciu soldate cu urmări grave) (Sesizarea nr. 94g/2018). <https://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-h22201894g2018ro27698.pdf>. [accesat la data de 12.07.2023].

³⁸⁷ HP CSJ al RM Cu privire la aplicarea legislației, referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu din 15.05.2017. http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=216 (accesat la data de 12.06.2023).

posibilitatea încadrării juridice a activității infracționale în baza concursului de infracțiuni (spre exemplu, pentru daune aduse mediului înconjurător, vătămări corporale sau decesul din imprudență, sinuciderea victimei etc.).

3.3 Delimitarea excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu de alte infracțiuni după semnele laturii obiective

Delimitarea infracțiunilor cu caracter omogen reprezintă una dintre cele mai delicate și, în același timp, complexe probleme cu care se confruntă organele de urmărire penală și instanțele de judecată la realizarea justiției penale. Acest lucru este valabil și pentru infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu incriminată la art. 328 C.pen. al RM. Pe de o parte, după cum este și firesc, infracțiunea analizată prezintă un cumul de similitudini cu infracțiunea de abuz de putere sau abuz de serviciu incriminată la art. 327 C.pen. al RM, iar pe de altă parte, în normele din Partea specială a C.pen. sunt statuate mai multe forme speciale ale excesului de putere, cum ar fi: tortura, tratamentul inuman sau degradant; tragerea la răspunderea penală a unei persoane nevinovate; pronunțarea unei sentințe, decizii, încheieri sau hotărâri contrare legii; reținerea sau arestarea ilegală; constrângerea de a face declarații; falsificarea probelor în procesul penal de către persoana care efectuează urmărirea penală, procuror sau de către apărătorul admis în procesul penal.

În prim-plan, ne vom preocupa de abordarea aspectelor delimitative dintre excesul de putere și depășirea atribuțiilor de serviciu (art. 327 C.pen.) de infracțiunea de abuz de putere și abuzul în serviciu (art. 328 C.pen.). În conformitate cu art. 327 alin. (1), constituie infracțiune *„folosirea intenționată de către o persoană publică a situației de serviciu, dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice”*³⁸⁸. La alin. (2) este dozată răspunderea atunci când fapta este comisă în prezența a trei forme agravante: „b) săvârșită de o persoană cu funcție de demnitate publică; b¹) săvârșită din interes material, în scopul realizării altor interese personale sau în interesul unei terțe persoane; c) soldată cu urmări grave; d) săvârșită din motive de prejudecată”. În final, potrivit alin. (3) se prevede o pedeapsă și mai aspră pentru „abuzul de putere sau abuzul de serviciu, săvârșit în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale”³⁸⁹.

O primă constatare ce se impune în privința textelor incriminatorii de la art. 327 și art. 328 alin. (1) C.pen. o constituie problemele de neconstituționalitate cu care se confruntă. În ambele texte normative au fost declarate neconstituționale două formulări prin care sunt descrise

³⁸⁸ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133090&lang=ro#.

³⁸⁹ Ibidem.

două semne constitutive identice pentru ambele componente: „intereselor publice” și „soldate cu urmări grave”. Este însă de menționat că hotărârile prin care Curtea s-a pronunțat asupra constituționalității normelor incriminatorii sunt diferite. În cazul infracțiunii de abuz de putere sau abuz în serviciu, formularea „sau intereselor publice” a fost declarată neconstituțională prin Hotărârea privind excepția de neconstituționalitate nr. 33 din 7.12.2017³⁹⁰, iar formularea „soldate cu urmări grave” – Hotărârea CC privind controlul constituționalității nr. 24 din 17.10.2019³⁹¹. În cazul infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu prima formulare a fost declarată neconstituțională prin Hotărârea CC nr. 22 din 27.06.2017³⁹², iar cea de a doua - prin Hotărârea CC nr. 22 din 1.10.2018³⁹³.

În opinia autorului O. A. Plehova, „abuzul de putere sau abuzul în serviciu constituie o componentă generală de infracțiune pentru toate infracțiunile contra autorităților, intereselor administrației publice etc. Depășirea atribuțiilor de serviciu reprezintă prin sine una dintre formele cele mai răspândite și periculoase de manifestare a acestui abuz”³⁹⁴.

Nu susținem această opinie, întrucât aceste două infracțiuni au o natură juridică diferită de conținut, astfel încât corelația de la general la special sau de la întreg la parte este exclusă.

Referitor la obiectul juridic al infracțiunii de abuz de putere sau abuz în serviciu, în doctrina de specialitate se arată că acestea „...îl formează relațiile sociale cu privire la buna desfășurare a activității de serviciu în sfera publică, care presupune îndeplinirea de către o persoană publică a obligațiilor de serviciu în mod corect, fără abuzuri, cu respectarea intereselor publice, precum și a drepturilor și libertăților ocrotite de lege ale persoanelor fizice și ale celor juridice”³⁹⁵. Într-o altă abordare se susține că „obiectul juridic special este constituit din relațiile

³⁹⁰ Hotărârea privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 327 alin.(1) și 361 alin.(2) lit.d) din Codul penal (*abuzul de putere sau abuzul de serviciu*) (*sesizările nr.80g/2017 și nr.129g/2017*) nr. 33 din 07.12.2017 [accesat la 12.09.2023]. În: Monitorul Oficial nr.27-32/4 din 26.01.2018. Disponibil: <https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=642&l=ro>

³⁹¹ Hotărârea privind controlul constituționalității unor prevederi din articolele 189 alin.(3) lit.f), 307 alin.(2) lit.c), 327 alin.(2) lit.c), 329 alin.(1) și alin.(2) lit.b) și din articolul 335 alin.(1¹) din Codul penal (*sesizările nr.151g/2018, nr.172g/2018, nr.174g/2018, nr.175g/2018, nr.183g/2018, nr.186g/2018, nr.189g/2018, nr.191g/2018, nr.193g/2018, nr.198g/2018, nr.200g/2018, nr.203g/2018, nr.211g/2018, nr.212g/2018, nr.2g/2019, nr.21g/2019, nr.35g/2019, nr.49g/2019, nr.62g/2019, nr.105g/2019, nr.109g/2019, nr.120g/2019, nr.140a/2019 și nr.159g/2019*) nr. 24 din 17.10.2019. În: Monitorul Oficial nr.338-343/207 din 15.11.2019 [accesat la 12.09.2023]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=712>.

³⁹² Hotărârea privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale articolului 328 alin.(1) din Codul penal (*excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu*) (*sesizările nr.113g/2016 și nr.8g/2017*) nr. 22 din 27.06.2017 [accesat la 12.09.2023]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-h2227062017ro7bc1c.pdf>

³⁹³ Hotărârea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 328 alin.(3) lit.d) din Codul penal (*excesul de putere și depășirea atribuțiilor de serviciu soldate cu urmări grave*) (*Sesizarea nr.94g/2018*) nr. 22 din 01.10.2018 [accesat la 12.09.2023]. Disponibil: <https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=670&l=ro>

³⁹⁴ Плехова О. А. *Уголовная ответственность за злоупотребление и превышение должностных полномочий*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ростов-на-Дону – 2006, p. 3-4. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/ugolovnaya-otvetstvennost-za-zloupotreblenie-i-prevyshenie-dolzhnostnykh-polnomochii/read>. Accesat: 23.02.2023.

³⁹⁵ Brînză S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea specială*, Vol.-2. Chișinău: Ed. „Tipografia Centrală”, 2015, p. 896. ISBN 978-9975-53-470-3, 1300 p.

sociale privind buna funcționare a întreprinderilor, organizațiilor și instituțiilor de stat și ale administrației publice centrale și locale prin exercitarea cu cinste și corectitudine a obligațiilor de serviciu de către persoanele cu funcție de răspundere, precum și relațiile sociale privind apărarea intereselor publice, drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și juridice contra abuzului persoanelor cu funcție de răspundere”³⁹⁶.

Prin urmare, se conturează o similitudine pe verticală a conținutului obiectului juridic special principal al infracțiunilor supuse examinării, fiind reprezentate de relațiile sociale de interes public. Deosebirea, însă, dintre obiectele juridice speciale ale infracțiunilor incriminate la art. 327 și art. 328 C.pen. alin. (1) al RM poate fi făcută pe orizontală, în funcție de natura socială a relațiilor de interes public. Astfel, la infracțiunea de exces de putere sau de depășire a atribuțiilor de serviciu „relațiile sociale de interes public sunt condiționate de respectarea diviziunii exercitării competențelor funcționale de către persoanele publice sau de către persoanele cu funcție de demnitate publică”, pe când la infracțiunea de abuz de putere sau abuz în serviciu „relațiile sociale de interes public sunt condiționate de corectitudinea realizării de către subiect a competențelor funcționale, care trebuie să fie realizate în interes public sau de serviciu”.

Ca și în cazul infracțiunii prevăzute la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM, considerăm că și infracțiunea de abuz de putere sau abuz în serviciu are un obiect juridic special secundar reprezentat de relațiile sociale a căror existență și normală desfășurare sunt condiționate de protejarea drepturilor patrimoniale, a drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei, precum și interesele legitime ale persoanelor juridice.

Semnele obiective oferă posibilitatea unei delimitări nete dintre infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu și infracțiunea de abuz de încredere sau abuz de serviciu o constituie sunt legate de latura obiectivă a infracțiunii. Prin urmare, latura obiectivă a infracțiunii este principalul element prin care poate fi făcută delimitarea dintre aceste două fapte infracționale caracterizate printr-un grad înalt de omogenitate.

După configurarea semnelor laturii obiective este vizibilă constatarea după care latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 327 C.pen. al RM ca și a celei prevăzute la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM include trei semne obligatorii: elementul material; urmarea prejudiciabilă; legătura de cauzalitate.

Cu referință la elementul material, în doctrină se susține în unanimitate că infracțiunea de abuz de putere sau abuz în serviciu poate fi comisă atât sub forma acțiunii, cât și sub forma inacțiunii. Astfel, folosirea situației de serviciu este definită ca fiind „săvârșirea unor acțiuni sau

³⁹⁶ Cușnir V. În: *Cod penal al Republicii Moldova*. Comentariu sub red. lui Barbăneagră A. Chișinău: Centrul de Drept al Avocaților, 2009, p. 718. ISBN 978-9975-105-20-0.

inacțiuni care decurg din acțiunile de serviciu ale făptuitorului și care sunt în limitele competenței sale de serviciu”³⁹⁷; „acțiunea sau inacțiunea contrar intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice”³⁹⁸, „acțiunile sau inacțiunile, care formal se află în limitele drepturilor și obligațiilor de serviciu cu care este investită persoana cu funcție de răspundere, sau a celor care pot fi comise datorită relațiilor sale cu alte persoane cu funcție de răspundere, sau datorită autorității funcțiilor sale, săvârșite contrar intereselor de serviciu, adică acțiuni sau inacțiuni care încalcă activitatea normală a aparatului de stat...”³⁹⁹.

Susceptibilitatea infracțiunii incriminate la art. 327 C.pen. de a îmbrăca forma acțiunii sau a inacțiuni este una firească, care derivă chiar din *verbum regens* utilizat de către legiuitor în formularea normei la descrierea elementului material al infracțiunii, adică „*folosirea ... situației de serviciu*”. Astfel, persoana publică se poate folosi de situația de serviciu într-o formă activă atunci când comite un act contrar intereselor de serviciu sau viceversa, într-o formă pasivă atunci când nu realizează un act pe care este obligată conform îndatoririlor de serviciu de a-l îndeplini. Astfel, într-o speță din care reiese forma activă a infracțiunii de abuz de putere, „*GV, aflându-se în incinta Inspectoratului de poliție XXXX, având scopul de a-l exonera de răspundere penală pe cet. N.S, ca rezultat urmând a fi lezate drepturile părții vătămate S.C. privind recuperarea prejudiciului cauzat prin acțiunile infracționale ale cet. N.S, în sumă de 25 000 lei [...], acționând intenționat cu folosirea situației de serviciu, i-a determinat pe S.D. și V.C, ca în cadrul audierilor pe cauza penală nr. xxxx, să declare precum că cet. N.S nu a fost implicat în maltratarea lui Serghei Cebotari, iar dacă vor declara astfel, nu vor fi reținuți și se vor afla la libertate*⁴⁰⁰”.

Într-o altă speță poate fi dedusă forma pasivă a infracțiunii de abuz de putere sau abuz în serviciu: „*P.S, [...] fiind angajat al Serviciului Vamal [...] în funcția de inspector superior, desfășurând activitatea de serviciu în cadrul Biroului Vamal XXXX, a pretins, acceptat și primit personal, prin extorcare, pentru sine de la G.V., șoferul autocarului de model Mercedes XXXXX, supus controlului vamal în Postul vamal XXXX, în calitate de mită mijloace bănești proporțiile cărora nu depășesc 100 unități convenționale, și anume suma de 500 ruble (ceea ce conform cursului oficial al BNM constituia la acel moment 155,15 lei RM) ce nu i se cuvine, pentru a nu interveni, favoriza și a autoriza trecerea persoanelor aflate în autocar, autocarul de model*

³⁹⁷ Brînză S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea specială, Vol.2.* Chișinău: Ed. „Tipografia Centrală”, 2015, p. 897. ISBN 978-9975-53-470-3, 1300 p.

³⁹⁸ Cușnir V. În: *Cod penal al Republicii Moldova. Comentariu sub red. lui Barbăneagră A.* Chișinău: Centrul de Drept al Avocaților, 2009, p. 719 ISBN 978-9975-105-20-0.

³⁹⁹ Borodac A. *Manual de drept penal. Partea specială (pentru învățământul universitar).* Chișinău: Ed. „Tipografia Centrală”, 2004, p. 489.

⁴⁰⁰ Decizia CSJ a Republicii Moldova din 23.01.2023. Dosarul nr. 1ra-1097/2022 1-20000525-01-1RA-25072022. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=22854.

XXXX și a mărfurilor transportate în acest autocar peste frontiera de stat a Republicii Moldova, prin Postul vamal XXXX, fără efectuarea controlului la trecerea frontierei și controlului vamal⁴⁰¹”.

Delimitarea dintre infracțiunile prevăzute la art. 327 și art. 328 C.pen. al RM este determinată nu doar de particularitățile elementului material, ci și de modul de realizare al acestuia. În cazul infracțiunii de abuz de putere sau abuz în serviciu persoana publică săvârșește acțiunea/inacțiunea, reieșind din limitele competențelor funcționale, pe când în cazul excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu persoana publică își depășește sfera atribuțiilor funcționale prin realizarea unei acțiuni care-i depășește competența. Gravitatea faptei prevăzute la art. 327 C.pen este determinată de folosirea situației de serviciu în detrimentul intereselor de serviciu, iar în cazul faptei de la art. 328 C.pen. gravitatea este determinată de depășirea sferei de serviciu. În activitatea practică, la încadrarea juridică, interpretul oficial al legii penele va constata sfera de competență de serviciu a persoanei publice și faptul dacă persoana și-a depășit sau nu această competență. În primul caz fapta va fi încadrată în baza art. 328 C.pen., iar în cel de al doilea – art. 327 C.pen., în ambele cazuri fiind necesară întrunirea și a celorlalte semne obiective și subiective ale componentelor de infracțiune.

Un mod de abordare similar, legat de delimitarea faptelor infracționale vizate, este consacrat și în pct. 5 al HP CSJ al RM din 15.05.2017: „[...] mecanismul de cauzare de daune interesului public sau privat (individual) este diferit: în baza alin. (1) art. 327 C.pen. al RM, daunele considerabile se produc ca efect al abuzului de împuterniciri, fără a-și întrece competența funcției, iar în cazul alin. (1) art. 328 C.pen. al RM, daunele considerabile se produc ca efect al excesului/depășirii competenței funcției”⁴⁰².

În virtutea celor menționate, putem concluziona că se exclude posibilitatea identificării unui concurs ideal de infracțiuni dintre art. 327 și art. 328 C.pen. al RM, atunci când încadrarea juridică privește o singură acțiune săvârșită de către persoana publică de fapt. Acest lucru este explicat și în ultima teză a pct. 5 din HP al RM din 15.05.2017: „Deoarece actele de executare a celor două infracțiuni nu reprezintă o omogenitate materială, acestea nu sunt susceptibile de reunire într-o acțiune unică, motiv din care se exclude concursul ideal dintre art. 327 și 328 C.pen. al RM”⁴⁰³.

⁴⁰¹ Decizia CSJ a Republicii Moldova din 22.03.2021. Dosarul nr. 1ra-798/2021. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18271.

⁴⁰² HP CSJ al RM Cu privire la aplicarea legislației, referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu din 15.05.2017. http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=216 (accesat la data de 12.06.2023).

⁴⁰³ Ibidem.

Prin urmare, concursul de infracțiuni între art. 327 și art. 328 C.pen. al RM poate fi doar real, în condițiile prevăzute de art. 33 alin. (3), adică săvârșirea prin acțiuni diferite a abuzului de putere sau abuzului în serviciu și a excesului de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu.

Studiul practicii judiciare ne demonstrează că instanțele de judecată nu se conformează de fiecare dată acestei reguli de încadrare juridică, fiind atestate cazuri în care nu este clar dacă infracțiunile prevăzute la art. 327 și art. 328 C.pen. al RM au fost realizate printr-o singură acțiune sau prin acțiuni diferite. Spre exemplu, într-o speță s-a constatat că făptuitorul „*În perioada anilor 2008-2012, data și ora concret nu este posibil de stabilit, intenționat, folosind situația de serviciu, depășind în mod vădit limitele și atribuțiile acordate prin lege, prin exces de putere [...] l-a concediat ilegal pe S.V. din funcția de manager șef al ÎM „XXXX”, a sechestrat ilegal actele de constituire, de activitate a întreprinderii și ștampila, ulterior, în pofida existenței a două hotărâri a instanțelor de judecată, a refuzat să-l restabilească real în funcția de manager șef al ÎM „XXXX”, prin ce a creat impedimente la gestionarea și activitatea întreprinderii, în consecință cauzând bugetului local un prejudiciu în sumă totală de 105 367,76 lei, ce constituie o daună în proporții deosebit de mari, prin ce a cauzat daună în proporții considerabile intereselor publice, soldată cu urmări grave pentru primăria or. XXXX*”⁴⁰⁴.

Nu avem obiecții față de soluția de încadrare juridică a acțiunilor făptuitorului, însă, în viziunea noastră, pentru a doza gradul de securitate juridică pentru cetățeni la luarea deciziilor de către instanțele de judecată, ar fi necesară o clarificare a acțiunilor care constituie exces de putere și a acțiunilor/inacțiunilor care constituie abuz în serviciu. Din atare rațiuni, propunem completarea pct. 5 din HP CSJ a RM din 15.05.2017, după cum urmează: „La încadrarea infracțiunilor prevăzute la art. 327 și 328 C.pen. după regulile concursului real de infracțiuni este obligatorie specificarea acțiunilor care formează acte de executare ale abuzului de putere sau abuzului de serviciu și, respectiv, a actelor de executare a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu”.

În cele ce urmează vom aborda problema delimitării excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu de formele speciale prevăzute de legea penală ca cazuri particulare în care are loc arbitrariul prin depășirea competențelor funcționale de către persoanele publice. Luând în considerațiune explicările statuate în pct. 5.7., 5.6 și 5.9 HP CSJ a RM din 15.05.2017, la categoria acestor fapte penale se atribuie: tratamentul inuman sau degradant [art. 166¹ alin. (1) C.pen.]; tortura [art. 166¹ alin. (3) C.pen.]; tragerea cu bună știință la răspundere penală a unei persoane nevinovate [art. 306 C.pen.]; pronunțarea unei sentințe, decizii, încheieri sau hotărâri contrare legii [art. 307 C.pen.]; reținerea ilegală [art. 308 alin. (1) C.pen.]; arestarea ilegală [art.

⁴⁰⁴ Decizia CSJ a Republicii Moldova din 14.12.2021. Dosarul nr. 1ra-583/2021 [accesat la data de 14.09.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=20236

308 alin. (1) C.pen.]; constrângerea de a face declarații [art. 309 C.pen.]; falsificarea probelor în procesul penal de către persoana care efectuează urmărirea penală, procuror sau de către apărătorul admis în procesul penal [alin. (2) art. 310 C.pen].

Un prim semn, prin prisma căruia poate fi făcută delimitarea dintre infracțiunea statuată la art. 328 C.pen. și formele speciale menționate *supra*, îl constituie conținutul obiectului juridic al infracțiunii. Obiectul juridic al unei fapte penale „...redă natura juridică a infracțiunii și exprimă scopul apărării sociale pe care legiuitorul l-a urmărit prin incriminarea ei”⁴⁰⁵. Prin urmare, prin prisma cunoașterii obiectului juridic de atentare poate fi desprins „spiritul legii penale”, materializat de cele mai multe ori în necesitatea incriminării/dezincriminării unei fapte infracționale, poziționării unei incriminări într-un anumit cadru al legii penale etc. Dintr-o atare abordare considerăm, că anume acest element constitutiv, delimitat printr-un grup distinct de relații sociale, constituie criteriul principal care a fundamentat incriminarea într-un cadru distinct al legii penale a formelor speciale ale excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu. Spre exemplu, în cazul infracțiunii de „tratament inuman” sau „tratament degradant” [art. 166¹ alin. (1) C.pen.] și a celei de „tortură” [art. 166¹ alin. (3) C.pen.], legiuitorul nu a dat prioritate protejării relațiilor sociale referitoare la interesul public, ci relațiilor sociale ce sunt condiționate de protecția demnității umane ca valoare socială indispensabilă existenței acesteia în cadrul unei societăți democratice împotriva acțiunilor arbitrare ale persoanelor care acționează cu titlu oficial. După cum se susține în doctrina de specialitate, „Soluția de poziționare a normei incriminatoare referitoare la infracțiunea de tortură în cadrul Capitolului III al C.pen. al R. Moldova, cu denumirea marginală de *Infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei*, a fost puternic inspirată de jurisprudența ChEDO în materia interpretării art. 3 din Convenția europeană”⁴⁰⁶. Același autor mai susține: „... obiectul juridic special suplimentar al infracțiunii de tratament inuman sau degradant și al infracțiunii de tortură îl formează relațiile sociale privitoare la protejarea integrității psihice, fizice, sănătății și vieții persoanei, precum și relațiile sociale ce sunt condiționate de probitatea și de corectitudinea de care trebuie să dea dovadă o persoană publică sau o persoană mandatată de persoana publică la exercitarea atribuțiilor sale funcționale”⁴⁰⁷.

Un alt exemplu îl formează infracțiunile de reținere sau arestare ilegală, incriminate la art. 308 C.pen. al RM. În doctrină se susține că obiectul juridic special principal al infracțiunii de reținere ilegală [art. 308 alin. (1) C.pen. al RM] „...este format din relațiile sociale cu privire la

⁴⁰⁵ Cojocar R. *Elucidarea conținutului obiectului juridic în procesul de încadrare a infracțiunilor*. În: „Legea și viața”, nr. 07-08 (367-368), Chișinău, 2022, p. 20-21. ISSN 2587-4365, p. 16-28.

⁴⁰⁶ Țical M. *Interpretarea semnelor obiective ale infracțiunii de tortură [art. 166¹ alin. (3) C.pen. al R. Moldova] prin prisma jurisprudenței CHEDO*. În: „Legea și viața”, noiembrie-decembrie, (371-372), Chișinău, 2022, p. 23-34. ISSN 2587-4365, p. 28.

⁴⁰⁷

activitatea organelor de urmărire penală, a căror existență și desfășurare normală sunt condiționate de legalitatea aplicării măsurii procesual-penale de reținere a persoanei”, iar a celei de arestare ilegală [art. 308 alin. (1) C.pen. al RM] – „...relațiile sociale cu privire la înfăptuirea justiției de către instanțele de judecată, a căror existență și desfășurare normală este condiționată de aplicarea măsurii preventive a arestului în condiții de legalitate”⁴⁰⁸. Se poate observa că în accepțiunea legiuitorului autohton arbitrariul săvârșit de către persoana care efectuează urmărirea penală sub forma excesului de putere materializat prin aplicarea neîntemeiată a reținerii și arbitrariul săvârșit de către judecător la aplicarea arestului atentează prioritar la relațiile sociale din domeniul justiției penale ce sunt condiționate de asigurarea legalității aplicării acestor măsuri procesuale de constrângere. În acest caz, „interesul public” se bucură de o protecție specială, distinctă de cea instituită la art. 328 C.pen., întrucât este legat inerent de realizarea actului de justiție în condiții de legalitate.

Din perspectiva laturii obiective, delimitarea dintre excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu (art. 328 C.pen. al RM) și formele speciale particularizate *supra* se face prin prisma elementului material, reprezentat de actul criminal prin care persoana publică își depășește sfera de competență în contextul realizării atribuțiilor de serviciu. În normele speciale legiuitorul, prin procedeul descriptiv, concretizează conduita criminală prin care are loc comportamentul excesiv al subiectului: „...cauzarea intenționată a unei dureri sau a suferinței fizice ori psihice...” – art. 166¹ alin. (1) C.pen.; „...orice faptă intenționată prin care se provoacă unei persoane o durere sau suferințe fizice sau psihice puternice ...” – art. 166¹ alin. (3) C.pen.; „...tragerea cu bună-știință la răspundere penală a unei persoane nevinovate...” – art. 306 C.pen.; „...pronunțarea cu bună-știință de către judecător a unei hotărâri, sentințe, decizii sau încheieri contrare legii...” – art. 307 C.pen.; „...reținerea ilegală cu bună-știință de către persoana care efectuează urmărirea penală...” art. 308 alin. (1) C.pen. etc. O asemenea remarcare derivă din natura juridică a normei generale în raport cu norma penală specială. Reieșind din prevederile art. 116 alin. (1), normă generală se consideră a fi acea „...norma penală care prevede două sau mai multe fapte prejudiciabile...”, adică un număr nelimitat de acte infracționale de același tip, după cum se întâmplă și în cadrul incriminator al art. 328 alin. (1) C.pen. al RM, iar norma specială constituie acea norma penală în care sunt prevăzute doar „...cazurile particulare ale acestor fapte...”, în cazul nostru cazuri particulare de ale excesului de putere sau abuzului în serviciu.

Pe baza celor sus-menționate, constatăm că obiectul juridic reprezentat de fascicule de relații sociale din anumite domenii, împreună cu actele de conduită criminale particularizate de

⁴⁰⁸ Doga A. *Infracțiunea de reținere sau arestare ilegală prin prisma reglementărilor internaționale și naționale*. Teză de doctor. Chișinău, 2014, p. 86.

excedare a puterii, prin care sunt prejudiciate sau puse în pericol aceste relații sociale, reprezintă două elemente generalizatorii, constitutive, în temeiul cărora legiuitorul instituie regimul sancționator pentru formele speciale ale excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu.

3.4 Concluzii la Capitolul 3

În rezultatul abordării semnelor obiective ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu pot fi evidențiate următoarele concluzii:

1. Reieșind din tehnica legislativă utilizată de către legiuitor la formularea sistemului normelor penale speciale, obiectul juridic generic al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu îl formează totalitatea relațiilor sociale din sfera publică, a căror existență și desfășurare normală este condiționată de respectarea legalității în realizarea competențelor funcționale de către persoanele publice.

2. Au fost evidențiate următoarele trăsături care nuanțează natura relațiilor sociale ce formează obiectul juridic generic al excesului de putere sau depășirii situației de serviciu: sunt relații sociale de interes public; relațiile sociale se desfășoară în baza principiului legalității, potrivit cărora exercitarea atribuțiilor legale nu poate fi contrară obiectivelor pentru care au fost reglementate; relațiile sociale sunt condiționate de corectitudinea și probitatea de care trebuie să dea dovadă persoanele publice în exercitarea funcțiilor de serviciu; faptele penale prin care sunt vătămate sau periclitate relațiile sociale de interes public sunt săvârșite în legătură cu exercitarea de către persoana publică a atribuțiilor funcționale.

3. Obiectul juridic special principal al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu în varianta tipică, prevăzută la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM, îl formează relațiile sociale de interes public, a căror existență și normală funcționare sunt condiționate de respectarea diviziunii exercitării competențelor funcționale, prin neadmiterea exercitării unor acțiuni care ar excede sfera de competență a persoanelor publice, fără de care funcționarea conformă a autorităților publice, inclusiv a celor autonome sau de reglementare, al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public nu poate fi concepută.

4. Obiectul juridic special secundar al excesului de putere, prevăzut de art. 328 alin. (1) C.pen. al RM, îl formează relațiile sociale a căror existență și normală desfășurare sunt condiționate de protejarea drepturilor patrimoniale, a drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei, precum și interesele legitime ale persoanelor juridice.

5. În varianta normativă specială, prevăzută la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM., obiectul juridic special al infracțiunii îl formează relațiile sociale de interes public, a cărora existență și

normală funcționare sunt condiționate de respectarea de către persoanele publice a legislației din domeniul activității de întreprinzător, care pot fi grav afectate prin restrângerea dreptului de desfășurare a activității de întreprinzător, inclusiv prin desfășurarea neîntemeiată a unor controale de către autorități. Obiectul juridic special secundar al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, săvârșită în varianta normativă descrisă la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM, îl formează relațiile sociale a căror existență și normală desfășurare sunt condiționate de protejarea patrimoniului persoanelor fizice sau juridice.

6. Obiectul material nu constituie un semn obligatoriu al infracțiunii de exces de putere sau de depășire a atribuțiilor de serviciu, ci unul facultativ, fiind prezent doar în cazul săvârșirii infracțiunii prin modalități faptice care implică o interacțiune directă sau indirectă a făptuitorului cu entități materiale. De regulă, obiectul material se poate prezenta sub forma corpului fizic al persoanei sau a bunurilor materiale și este prezent doar în cazul modalității normative tipice prevăzute la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM.

7. Studiul practicii judiciare denotă tendința instanțelor de judecată de extindere neîntemeiată și arbitrară a sferei de incriminare a art. 328 C.pen. al RM, prin aplicarea normei incriminatorii la situații de comitere a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu prin inacțiune.

8. S-a argumentat că excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu prevăzut de art. 328 alin. (1) C.pen. al RM este o infracțiune comisivă, adică poate fi săvârșită doar prin acțiuni de încălcare a dispozițiilor prohibitive ale legii penale.

9. Drepturile și atribuțiile care intră în sfera de competență a persoanelor publice sau cu funcție de demnitate publică sunt stabilite atât de legi, cât și de alte acte normative subordonate legii, precum ar fi actele emise de Guvern sau de autoritățile administrației publice centrale și locale. O asemenea interpretare a sintagmei „...acordate prin lege...”, utilizată la descrierea elementului material al infracțiunii incriminate la art. 328 C.pen. al RM, nu contravine principiului legalității incriminării (art. 7 CEDO, art. 22 Constituția RM și 3 din C.pen. al RM) și nici dreptului persoanei de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle înscrise în art. 23 din Constituția RM.

10. Din interpretarea logică a art. 328 C.pen. al RM reiese că prin intermediul termenului „vădit” legiuitorul a dorit să descrie manifestarea obiectivă a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu. La încadrarea juridică a infracțiunii atitudinea psihică a făptuitorului urmează a fi stabilită față de toate semnele laturii obiective a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, inclusiv față de semnul „depășirii vădite” a drepturilor și atribuțiilor conferite prin lege.

10. De *lege-lata*, la încadrarea juridică a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu se va considera că persoana publică comite „...acțiuni care depășesc în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege...” atunci când săvârșește:

- acțiuni care intră în competența unei alte persoane publice;
- acțiuni care pot fi săvârșite doar de către un organ colegial;
- acțiuni care pot fi săvârșite doar în prezența unor circumstanțe prevăzute de lege;
- acțiuni care nu pot fi săvârșite în nicio împrejurare.

11. Partea textului de lege al art. 328 alin. (1) C.pen. în care sunt descrise urmările prejudiciabile ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu să fie reformulată din „...dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice...” în „... dacă aceste acțiuni au fost urmate de încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei sau dacă au fost săvârșite din interes material sau interes personal cu cauzarea de daune în proporții ce depășesc 10 salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei ...”.

12. Modalitatea normativă statuată la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM doar parțial constituie o normă specială față de excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu prevăzută la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM, și anume atunci când fapta este comisă prin *realizarea de controale neîntemeiate*. În cazul *refuzului neîntemeiat de eliberare a actului permisiv* fapta prevăzută la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM constituie o formă specială a abuzului de putere sau a abuzului de serviciu prevăzută la art. 327 C.pen. al RM.

13. Urmările prejudiciabile aferente modalității normative stipulate la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM pot fi clasificate în: a) *urmare prejudiciabilă imediată*, care constă în restrângerea dreptului de desfășurare a activității de întreprinzător; b) *urmarea prejudiciabilă derivată*, adică urmarea prejudiciabilă care rezultă din urmarea prejudiciabilă imediată și care constă în daune aduse drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, în valoare de cel puțin 10 salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei.

13. În cazul agravantei de la art. 328 alin. (2) lit. b) C.pen. – „aplicarea armei” - asimilarea termenului de „aplicare” cu cel de „amenințare” ar duce, pe de o parte, la o interpretare extensivă a legii penale, fapt ce atrage după sine o încălcare gravă a principiului legalității incriminării statuat la art. 3 alin. (2) C.pen. al RM, iar, pe de altă parte, la o aplicare neuniformă a legii penale prin atribuirea unor semnificații diferite unui și aceluiași termen utilizat de legiuitor la descrierea infracțiunilor. Din acest raționament, propunem reformularea agravantei din „de aplicarea armei” în „aplicarea sau amenințarea cu aplicarea armei”.

14. De *lege-ferenda* s-a propus reformularea agravantei de la art. 328 alin. (3) lit. d) „soldate cu urmări grave” în „soldate cu cauzarea de daune în proporții deosebit de mari”. Pentru o individualizare legală și judiciară corespunzătoare principiului echității sociale, o asemenea intervenție legislativă necesită suplinirea art. 328 alin. (2) C.pen. cu lit. a) prin prevederea agravantei „soldate cu cauzarea de daune în proporții mari”.

15. Obiectul juridic reprezentat de fascicule de relații sociale din anumite domenii și actele de conduită particularizate de excedare a puterii, prin care sunt prejudiciate sau puse în pericol aceste relații sociale, reprezintă două elemente generalizatorii, constitutive, în temeiul cărora legiuitorul instituie regimul sancționator pentru formele speciale ale excesului de putere sau ale depășirii atribuțiilor de serviciu.

4. ELEMENTE SUBIECTIVE ALE INFRAȚIUNII DE EXCES DE PUTERE SAU DEPĂȘIRE A ATRIBUȚIILOR DE SERVICIU

4.1. Subiectul infracțiunii

Infrațiunea nu poate fi concepută fără existența unei persoanei, care printr-o activitate materială, conștientă și volitivă, încalcă perceptul legii penale și prin aceasta aduce o daună valorilor sociale, exprimându-și, astfel, atitudinea moral-politică negativă față de ordinea de drept. Numai o faptă realizată de către om poate primi calificativul de faptă infracțională. După cum se menționează, pe drept cuvânt, în doctrina de specialitate, „Nici o alta activitate, mișcare, dacă nu provine de la om, nu poate fi proclamată ca infracțiune (de exemplu, un animal sau o forță mecanică ce produce anumite consecințe rele); o astfel de forță poate fi considerată ca producătoare de infracțiune doar atunci când este pusă în mișcare de om”⁴⁰⁹.

În doctrina penală autohtonă subiect al infracțiunii este recunoscută persoana care a comis o faptă prevăzută de legea penală și care, grație faptului că posedă toate semnele prevăzute de lege pentru această categorie de subiect, este pasibilă de răspundere penală⁴¹⁰. Într-o altă abordare subiectul infracțiunii este persoana care săvârșește nemijlocit infracțiunea sau participă la săvârșirea ei, sau utilizează fenomenele naturale, animalele, ființele iresponsabile etc., producătoare de daune colosale prejudiciabile în scopul comiterii infracțiunii⁴¹¹.

În doctrina românească de specialitate subiectul infracțiunii este definit ca fiind „...persoana care, îndeplinind condițiile legale, realizează acțiunea (inacțiunea) prevăzută de norma de incriminare sau contribuie la realizarea acesteia, și care lezează valorile ocrotite de legea penală, precum și persoana care suportă consecințele acțiunii (inacțiunii)”⁴¹². Se mai consideră că subiecții infracțiunii sunt persoanele implicate în săvârșirea unei infracțiuni, fie prin comiterea acesteia, fie prin suportarea consecințelor, a răului cauzat prin săvârșirea ei⁴¹³. În această accepțiune, orice persoană poate fi implicată, în primul rând, în mod activ și, în cazul al doilea, în mod pasiv, în săvârșirea infracțiunii⁴¹⁴.

Prin urmare, în doctrina română se face deosebire dintre subiectul activ al infracțiunii și subiectul pasiv al infracțiunii. Subiectul activ al infracțiunii este o persoană care a comis o faptă ce constituie infracțiune, fiind identificată cu noțiunea de infractor. Subiectul pasiv al infracțiunii

⁴⁰⁹ Oancea I. *Tratat de drept penal, Partea generală*, București: Ed. ALL, 1994, p. 105.

⁴¹⁰ Botnaru S., Grama M. ș.a., *op. cit.*, p. 157.

⁴¹¹ Borodac A. *Manual de drept penal. Partea generală*, *op. cit.*, p. 189.

⁴¹² Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002. (accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133090&lang=ro#.

⁴¹³ Bulai C. *op. cit.*, p. 201.

⁴¹⁴ Dobrinioiu V., Nistoreanu Gh. ș.a. *Drept penal. Partea generală*, p. 94.

este acea persoană căreia, fiind titulară a valorilor sociale, i s-a adus atingere prin săvârșirea faptei penale, care a suferit răul produs prin săvârșirea infracțiunii.

În legătură cu subiectul activ menționăm că în dreptul penal modern infracțiunea este considerată ca fiind o faptă umană ce poate fi imputată doar unei persoane (fizice sau juridice). Din textul de lege statuat la art.328, coroborat cu art. 21 C.pen. al RM, se poate constata că subiect al acestei infracțiuni poate fi doar o persoană fizică. Această concluzie se întemeiază pe prevederea de la art.21 alin.(4) C.pen. al RM, potrivit căruia, „Persoanele juridice, cu excepția autorităților publice, răspund penal pentru infracțiunile pentru săvârșirea cărora este prevăzută sancțiune pentru persoanele juridice în Partea Specială a Codului penal”⁴¹⁵. Dat fiind faptul că la art. 328 C.pen. al RM legiuitorul nu instituie sancțiuni penale pentru persoane juridice, implicit subiect al acestei infracțiuni poate fi doar persoana fizică. Poziția legiuitorului este cât se poate de firească, ținându-se cont de specificul infracțiunilor prevăzute în special la art.328 C.pen. Gradul prejudiciabil al acestei infracțiuni este determinat, în mare parte, de calitatea specială a subiectului infracțiunii, care este cea de „persoană publică” și care, în loc să acționeze în interes public, perseverează pe cale infracțională. Mai mult decât atât, în art.21 alin.(4) C.pen. al RM, se prevede în mod expres că autoritățile publice în calitate de persoane juridice sunt exceptate de la răspunderea penală pentru comiterea de infracțiuni. Dat fiind faptul că persoanele publice în majoritatea cazurilor fac parte din cadrul autorităților publice sau sunt mandatate de către asemenea autorități să lucreze în interes public, este de înțeles că subiectul infracțiunii exces de putere poate fi doar o persoană fizică.

O altă constatare, care rezultă din consacrarea expresă în textul de lege al art. 328 alin. (1) C.pen. al RM a expresiei „săvârșirea de către o persoană publică...”, este calitatea specială pe care trebuie să o aibă subiectul infracțiunii. Prin urmare, *ad litteram* legiuitorul descrie infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu ca infracțiune cu subiect calificat. În general, în cazul faptelor penale cu subiect calificat, semnele generale și cele speciale se află într-o interacțiune indisolubilă, fiind condiționate reciproc. În doctrina de specialitate se arată: „fără semnele generale nu pot exista semnele speciale ale subiectului infracțiunii și, invers, fără prezența semnelor speciale, semnele generale nu au nici o importanță juridico-penală”⁴¹⁶.

Din interpretarea normelor definitorii statuate la art. 21, respectiv, 22 C.pen. al RM, reiese că semnele generale ale subiectului infracțiunii sunt vârsta și responsabilitatea penală.

⁴¹⁵ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133090&lang=ro#.

⁴¹⁶ Орымбаев Р. *Специальный субъект преступления*, Изд. «Наука», Алма-Ата, 1977, p. 25.

În C.pen. al R. Moldova limitele de vârstă pentru care poate fi operată răspunderea penală sunt prevăzute la art. 21 alin. (1) și (2). Potrivit prevederilor art. 21 alin. (1) C.pen., „Sunt pasibile de răspundere penală persoanele fizice responsabile care, în momentul săvârșirii infracțiunii, au împlinit vârsta de 16 ani”, iar potrivit alin. (2) al aceluiași articol, „Persoanele fizice care au vârsta între 14 și 16 ani sunt pasibile de răspundere penală numai pentru săvârșirea infracțiunilor prevăzute la art.145, 147, 151, 152 alin.(2), art.164, 166 alin.(2) și (3), art.171, 172, 175, 186-188, 189 alin.(2)–(6), art.190 alin.(2)–(5), art.192 alin.(2)–(4), art.192¹ alin.(2) și (3), 196 alin.(4), art.197 alin.(2), art.212 alin.(3), art.217 alin.(4) lit.b), art.217¹ alin.(3) și alin.(4) lit.b) și d), art.217³ alin.(3) lit.a) și b), art.217⁴, art.217⁶ alin.(2), art.260, 268, 270, 271, art.275, 280, 281, 283-286, 287 alin.(2) și (3), art.288 alin.(2), art.290 alin.(2), art.292 alin.(2), 317 alin.(2), art.342”⁴¹⁷.

Se poate observa că legislația penală națională instituie două limite de vârstă, de la care persoana poate fi trasă la răspunderea penală: 16 și 14 ani. În cazul infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu vârsta răspunderii penale este de 16 ani. Este de înțeles că subiectul nu poate avea calitatea de persoană publică de la vârsta de 16 ani. În mod firesc, deținerea unei funcții publice presupune atingerea de către subiect a unei vârste mai mari de 16 ani pentru a fi întrunite condițiile necesare exercitării acesteia (condițiile de studii, stagiul, experiență profesională etc.). În aceste cazuri, vârsta răspunderii penale rămâne a fi de 16 ani, iar vârsta efectivă de la care persoana poate exercita respectiva funcție este inclusă în calitatea specială a subiectului infracțiunii. Este o soluție de încadrare juridică, care reiese din natura lucrurilor, întrucât nu poate fi instituit un plafon exact de vârstă de la care pot fi exercitate funcții publice sau de altă natură.

Responsabilitatea este cea de a doua condiție pe care trebuie să o întrunească persoana fizică pentru a fi subiect al infracțiunii. În esență, responsabilitatea penală constituie o stare psihico-fizică normală pe care trebuie să o posede persoana pentru a avea capacitate penală, care permite înțelegerea și dirijarea conștientă a faptei prejudiciabile. Dată fiind importanța acestui semn principal și, în același timp, obligatoriu al componentei de infracțiune, legiuitorul a prevăzut noțiunea de responsabilitate la art. 22 C.pen. al RM: „Responsabilitatea este starea psihologică a persoanei care are capacitatea de a înțelege caracterul prejudiciabil al faptei, precum și capacitatea de a-și manifesta voința și a-și dirija acțiunile”.

Prin urmare, responsabilitatea constituie starea biopsihică firească a persoanei, care se întemeiază, pe de o parte, pe un grad relativ de dezvoltare și de formare a personalității umane, iar, pe de altă parte, de starea psihică normală a persoanei, care permit concentrarea factorilor

⁴¹⁷ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133090&lang=ro#.

intelectiv-volitivi necesară formării vinovăției. Responsabilitatea penală nu trebuie să fie confundată cu vinovăția ca semn subiectiv al componenței de infracțiune. Responsabilitatea este o condiție de existență a vinovăției. După cum se menționează în doctrina de specialitate „...unde nu există responsabilitate psihică, nu există vinovăție; unde nu există vinovăție, nu există infracțiune și unde nu există infracțiune, nu există răspundere penală”⁴¹⁸.

Iresponsabilitatea este opusul responsabilității și reprezintă o stare care exclude capacitatea penală a subiectului și, implicit, componența de infracțiune ca temei juridic al răspunderii penale. Prin urmare, nu poate fi încadrată ca infracțiune fapta penală săvârșită de către o persoană iresponsabilă. Din punct de vedere intelectual, o asemenea persoană fie că este lipsită de însușirea psihică de a înțelege semnificația socială a acțiunii sau inacțiunii săvârșite, iar din punct de vedere volitiv - fie că nu-și poate determina și dirija în mod normal voința în raport cu acțiunea/inacțiunea săvârșită.

În cele ce urmează ne vom concentra atenția asupra calității speciale a subiectului infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, calitate care, în esență, definește fizionomia juridică a infracțiunii analizate.

Pentru clarificarea noțiunii de persoană publică se va recurge prioritar la interpretarea legală (autentică), iar subsidiar - la interpretarea judiciară materializată în HP CSJ al RM *Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție* nr. 11 din 22.12.2014.

În vederea asigurării legalității penale în materia infracțiunilor de corupție și a celor de serviciu, legiuitorul a instituit la Capitolul XIII, intitulat *Înțelesul unor termeni sau expresii în prezentul cod* din Partea generală a C.pen., noțiunea de persoană publică. În conformitate cu art. 125 alin. (2) C.pen. al RM, „Prin persoană publică se înțelege: funcționarul public, inclusiv funcționarul public cu statut special (colaboratorul serviciului diplomatic, al serviciului vamal, al organelor apărării, securității naționale și ordinii publice, altă persoană care deține grade speciale sau militare); angajatul autorităților publice autonome sau de reglementare, al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public; angajatul din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică; persoana autorizată sau investită de stat să presteze în numele acestuia servicii publice sau să îndeplinească activități de interes public”⁴¹⁹.

În planul dreptului comparat, este util să menționăm că, spre exemplu, în C.pen. al României din 2009 se utilizează noțiunea generică de funcționar public, nu noțiunile de persoană

⁴¹⁸ Antoniu G., Toader T. *Explicațiile noului Cod penal*, Vol. I (articolele 1-52). București: Ed. „Universul Juridic”, 2015, p. 265.

⁴¹⁹ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133090&lang=ro#.

publică, persoană cu funcție de demnitate publică, persoană publică străină, funcționar internațional. Potrivit art.175 alin. (1) C.pen. României din 2009, „Funcționar public, în sensul legii penale, este persoana care, cu titlu permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație: a) exercită atribuții și responsabilități, stabilite în temeiul legii, în scopul realizării prerogativelor puterii legislative, executive sau judecătorești; b) exercită o funcție de demnitate publică sau o funcție publică de orice natură; c) exercită, singură sau împreună cu alte persoane, în cadrul unei regii autonome, al altui operator economic sau al unei persoane juridice cu capital integral sau majoritar de stat, atribuții legate de realizarea obiectului de activitate al acesteia”⁴²⁰. În acord cu art. 175 alin. (2) C.pen. al României: „De asemenea, este considerată funcționar public, în sensul legii penale, persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost investită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public”⁴²¹.

În noțiunea legală de la art. 125 alin. (2) C.pen. al RM legiuitorul identifică cercul „persoanelor publice”, prin instituirea a patru categorii de persoane de acest gen. Făcând uz de interpretarea legală, interpretarea doctrinară și cea judiciară, în cele ce urmează vom examina fiecare dintre aceste categorii.

La prima categorie se atribuie funcționarii publici, pe care legiuitorul îi divide în *funcționari publici* propriu-zisi și *funcționari publici cu statut special*.

D.L. Melinte susține: „În sensul dreptului penal, pentru existența calității de funcționar public nu are relevanță titlul însărcinării și nici modalitatea investirii (alegere, numire, repartizare); este suficient ca subiectul infracțiunii să exercite o însărcinare în serviciul unei autorități publice, instituții publice sau al altei persoane juridice de interes public”⁴²².

Legiuitorul nu prevede noțiunea de „funcționar public” în C.pen. al RM, aceasta din urmă fiind o noțiune extrapenală, care este statuată în alte acte normative decât legea penală. Respectiva noțiune este prevăzută în Legea nr. 158 din 04-07-2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public. Astfel, noțiunea de „funcționar public” este inerent legată de noțiunea de „funcție publică”. Prin *funcție publică* se are în vedere „ansamblul atribuțiilor și obligațiilor stabilite în temeiul legii în scopul realizării prerogativelor de putere publică”⁴²³, iar prin „*funcționar public – persoană fizică numită, în condițiile prezentei legi, într-o funcție*

⁴²⁰ Cod penal al României din 17.07.2009. [accesat la 02.05.2023]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/223635>.

⁴²¹ Ibidem.

⁴²² Melinte D.L. *Persoana cu funcție de răspundere în legislația penală română*. În: *Revista Națională de Drept*, 2010, nr.12, p.26-29. [accesat la 02.05.2023]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2016/08/RND_nr_12.pdf.

⁴²³ Legea nr. 158 din 04-07-2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public. Publicat : 23-12-2008 în Monitorul Oficial Nr. 230-232 art. 840. [accesat la 12.03.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135900&lang=ro#.

publică”⁴²⁴. În afară de aceasta, la Anexa nr. 1 al Legii sus-menționate sunt determinate autoritățile publice care cad sub incidența acesteia. Spre exemplu: „*Secretariatul Parlamentului; Aparatul Președintelui Republicii Moldova; Cancelaria de Stat; Secretariatul Consiliului Superior al Magistraturii; Secretariatul Curții Constituționale; Secretariatul Curții Supreme de Justiție; Aparatul Consiliului Superior al Procurorilor; Oficiul Avocatului Poporului etc.*”⁴²⁵.

O subcategorie aparte o formează „funcționarul public cu statut special”, noțiune care include: lucrătorii serviciului diplomatic, al serviciului vamal, al organelor apărării, securității naționale și ordinii publice, altă persoană care deține grade speciale sau militare. De pildă, în conformitate cu art. 2 al Legii privind funcționarul public cu statut special din cadrul MAI, „*funcționar public cu statut special este persoana angajată în cadrul aparatului central al Ministerului Afacerilor Interne, în autoritățile administrative sau instituțiile din subordinea acestuia, care deține grade speciale și exercită sarcini ce țin de competența entității din care face parte, în conformitate cu legislația în vigoare*”⁴²⁶. Pe același eșichier de idei se înscrie și Legea cu privire la sistemul administrației penitenciare, în care, la art. 17, se prevede: „*Statutul funcționarului public cu statut special din cadrul sistemului administrației penitenciare este reglementat de prezenta lege și este conferit datorită naturii atribuțiilor de serviciu, care implică îndatoriri și riscuri specifice. Raporturile de serviciu ale funcționarului public cu statut special din cadrul sistemului administrației penitenciare (în continuare – funcționar public cu statut special) cad sub incidența Codului muncii în măsura în care raporturile respective nu sunt reglementate de prezenta lege*”⁴²⁷.

La cea de a doua categorie de persoane publice se referă angajatul autorităților publice autonome sau de reglementare, al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public⁴²⁸.

Nomenclatorul autorităților publice autonome este consacrat în Hotărârea de Guvern nr.1001 din 26.12.2011 privind punerea în aplicare a unor acte legislative. Din categoria *autorităților publice autonome* fac parte, spre exemplu: *Comisia Electorală Centrală (CEC), Consiliul Coordonator al Audiovizualului (CCA), Consiliul Concurenței (CC), Serviciul de*

⁴²⁴ Ibidem.

⁴²⁵ Ibidem.

⁴²⁶ Legea nr. 288 din 16-12-2016 privind funcționarul public cu statut special din cadrul MAI. În: Monitorul Oficial Nr. 40-49 art. 85. [accesat la 12.07.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137077&lang=ro.

⁴²⁷ Legea nr.300 din 21.12.2017 cu privire la sistemul administrației penitenciare. În: Monitorul Oficial Nr. 48-57 art. 124. [accesat la 12.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136291&lang=ro#.

⁴²⁸ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133090&lang=ro#.

*Informații și Securitate (SIS), Autoritatea Națională de Integritate (ANI), Serviciul de Protecție și Pază de Stat (SPPS), Centrul Național Anticorupție (CNA) etc.*⁴²⁹

La *autoritățile publice de reglementare* se referă: Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE), Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației (ANRCETI), Agenția Națională de Reglementare a Activităților Nucleare și Radiologice (ANRANR) etc. De pildă exemplu, în conformitate cu pct. 3) al Regulamentului de organizare și funcționare a Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 334 din 14-12-2018, „*Agenția are statut de persoană juridică, este independentă în raport cu alte autorități și organe publice ori în raport cu alte entități publice sau private și dispune de conturi curente bancare, inclusiv în valută străină, de ștampilă cu stema de stat și cu denumirea sa*”⁴³⁰, iar în conformitate cu pct. 4), „*Agenția își exercită atribuțiile în mod independent, cu respectarea principiilor de obiectivitate, imparțialitate, transparență și nediscriminare*”⁴³¹.

În același cadru de idei, în conformitate cu art. 1 alin. (1) al Legii nr. 246 din 22.11.2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală, „*Întreprinderea de stat este persoana juridică care desfășoară activitate de întreprinzător în baza bunurilor proprietate de stat, transmise ei în administrare și/sau ca aport în capitalul social și în baza proprietății obținute de aceasta în rezultatul activității economico-financiare*”⁴³², iar potrivit alin. (2) al aceluiași articol, „*Întreprinderea municipală este persoana juridică care desfășoară activitate de întreprinzător în baza bunurilor proprietate a unității administrativ-teritoriale/unității teritoriale autonome Găgăuzia, transmise ei în administrare și/sau ca aport în capitalul social și în baza proprietății obținute de aceasta în rezultatul activității economico-financiare*”⁴³³.

Într-o abordare statuată în HP CSJ a RM Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție nr. 11 din 22.12.2014, „*Prin „alte persoane juridice de drept public” se înțelege: instituțiile publice și autoritățile publice, enumerate în Anexa nr.1 la Hotărârea Guvernului privind punerea în aplicare a unor acte legislative, nr.1001 din 26.12.2011, precum și cele care nu sunt enumerate în acest act normativ (de exemplu,*

⁴²⁹ Hotărârea de Guvern nr. 1001 din 26-12-2011 privind punerea în aplicare a unor acte legislative. Publicat: 30-12-2011 în Monitorul Oficial Nr. 238-242 art. 1100. [accesat la 12.07.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=118658&lang=ro.

⁴³⁰ Hotărârea Parlamentului nr. 334 din 14-12-2018 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică. Publicat: 18-01-2019 în Monitorul Oficial Nr. 13-21 art. 81. [accesat la 12.07.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111983&lang=ro.

⁴³¹ Ibidem.

⁴³² Legea nr. 246 din 22.11.2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală. Publicat: 22-12-2017 în Monitorul Oficial Nr. 441-450 art. 750. [accesat la 12.07.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115474&lang=ro.

⁴³³ Ibidem.

Agenția Medicamentului, Serviciul de Supraveghere de Stat a Sănătății Publice etc.), cu excepția autorităților publice autonome sau de reglementare”⁴³⁴.

Din această ultimă abordare reiese că în noțiunea de *alte persoane juridice de drept public* în afară de instituțiile publice și autoritățile publice, enumerate în Anexa nr.1 la Hotărârea Guvernului privind punerea în aplicare a unor acte legislative, nr.1001 din 26.12.2011, mai pot face parte și alte categorii de instituții cu caracter public, precum ar fi: instituțiile de învățământ publice de orice nivel [a se vedea art. 15 alin. (3) lit. a) din Codul Educației⁴³⁵], instituțiile medico-sanitare publice și autoritățile/instituțiile bugetare [a se vedea art. 4 alin. (1) din Legea ocrotirii sănătății⁴³⁶] etc.

Prin urmare, prin *alte persoane juridice de drept public* se au în vedere instituțiile publice, altele decât cele sus-menționate, create în baza legii de către autoritățile publice centrale sau locale, care pot acționa în interes public. Această noțiune își are drept fundament prevederile art. 174 alin. (2) C.civ. al RM, potrivit căruia, „*Organele împuternicite să exercite o parte din funcțiile (atribuțiile) Guvernului posedă personalitate juridică doar dacă aceasta decurge din prevederile legii sau, în cazurile expres prevăzute de lege, din actele autorităților administrației publice centrale sau locale*” și ale alin. (3) al aceluiași articol: „*Prin derogare de la prevederile alin.(2), persoanele juridice de drept public se pot înființa și altfel, în cazuri expres prevăzute de lege*”⁴³⁷.

În legătură cu această categorie de subiecți ai infracțiunilor de corupție și a infracțiunilor de serviciu, din punct de vedere practic s-a pus problema dacă orice angajat al autorităților publice autonome sau de reglementare, al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public este o persoană publică. Spre exemplu, educatorii, profesorii, medicii, asistentele medicale etc. sunt sau nu persoane publice, întrucât au calitatea de angajați ai instituțiilor publice, care sunt persoane juridice de drept public.

Din punct de vedere practic, instanțele de judecată se ghidează de interpretările explicative consacrate în HP CSJ a RM Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție: „[...] *persoanele care execută atribuții pur profesionale (de exemplu, medicii, cadrele didactice, casierii etc.) nu sunt persoane publice, întrucât îndeplinirea acestor atribuții nu sunt producătoare de efecte juridice (adică, nu poate*

⁴³⁴ HP CSJ a RM Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție nr. 11 din 22.12.2014. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2015, nr.5, p.4. [accesat la 14.07.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=248.

⁴³⁵ Codul educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17-07-2014. Publicat: 24.10.2014 în Monitorul Oficial Nr. 319-324 art. 634. [accesat la 12.07.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130333&lang=ro#.

⁴³⁶ Legea ocrotirii sănătății nr. 411-XIII din 28.03.95 Monitorul Oficial al R. Moldova nr.34/373 din 22.06.1995. [accesat la 17.02.2023]. Disponibil: <https://www.usmf.md/sites/default/files/2020-01/60.%20Legea%20ocrotirii%20s%C4%83n%C4%83t%C4%83%C5%A3ii.pdf>.

⁴³⁷ Ibidem.

da naștere, modifica sau stinge raporturi juridice). Numai în cazul în care aceste persoane, în prezența anumitor circumstanțe, ajung să exercite funcții producătoare de efecte juridice (de exemplu, să acorde drepturi sau să elibereze de obligații), activitatea „subadministrativă” a medicilor, cadrelor didactice, casierilor etc. se poate transforma într-o activitate administrativă.”⁴³⁸.

Deși o găsim deosebit de utilă din punct de vedere practic, considerăm că soluționarea problemei pe această cale contravine principiului legalității incriminării. În baza acestui principiu fundamental al dreptului penal doar legiuitorul este creatorul legii penale. Instanța de judecată, oricare ar fi gradul de ierarhie al acesteia, nu poate suplini prevederile legale, nu-l poate înlocui pe legiuitor în activitatea legislativă. Prin urmare, confuzia este creată de legiuitor, întrucât definirea legală a acestei categorii de persoane publice, care este una destul de vastă, se face doar în raport cu locul în care este angajată – autoritate publică autonomă sau de reglementare, întreprindere de stat sau municipală, altă persoană juridică de drept public. În viziunea noastră, la descrierea acestor categorii de persoane publice în legea penală legiuitorul ar trebui să utilizeze două criterii: entitatea în care are loc exercitarea a funcției publice și natura juridică a funcțiilor exercitate. Plecând de la o atare premisă, de *lege-ferenda*, propunem reformularea părții textului de lege de la art. 123 alin. (1¹) din „...angajatul autorităților publice autonome sau de reglementare, al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public...” în „...angajatul autorităților publice autonome sau de reglementare, al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public care exercită funcții administrative, organizatorico-economice sau alte funcții producătoare de efecte juridice...”.

Din cel de al treilea grup al persoanelor publice face parte angajatul din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică.

Cercul acestei categorii de persoane publice este prestabilit prin Legea nr. 80 din 07.05.2010 cu privire la statutul personalului din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică. În acord cu prevederile art. 2 alin. (2) al acestei legi, „*De un cabinet propriu pot fi asistați: Președintele și vicepreședinții Parlamentului, președinții fracțiunilor parlamentare, Președintele Republicii Moldova, Prim-ministrul, prim-viceprim-ministrul, viceprim-miniștrii, miniștrii, Avocatul Poporului, primarul general al municipiului Chișinău și directorii generali ai autorităților administrative centrale (în continuare – persoane cu funcții de demnitate publică)*”⁴³⁹. În conformitate cu art. 5 alin. (1) al aceleiași legi, „*În cabinetul*

⁴³⁸ HP CSJ a RM Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție nr. 11 din 22.12.2014. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2015, nr.5, p.4. [accesat la 12.07.2023]. Disponibil http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=248.

⁴³⁹ Legea nr. 80 din 07-05-2010 cu privire la statutul personalului din cabinetul

*persoanelor cu funcții de demnitate publică pot fi instituite următoarele posturi: a) șef de cabinet; b) consilier; c) asistent; d) secretar*⁴⁴⁰.

Ultima categorie a persoanei publice o formează persoana autorizată sau investită de stat să presteze în numele acestuia servicii publice sau să îndeplinească activități de interes public. Această noțiune nu este definită nici în legea penală, nici în alte acte normative de referință. După cum menționează, pe bună dreptate, autorii S. Brânză și V. Stati, „...înțelesul unui concept utilizat de către legiuitor trebuie căutat fie în textul unei legi, fie în jurisprudență, fie în doctrina penală, iar dacă un astfel de înțeles nu poate fi identificat, rezultă că acel concept nu este previzibil”⁴⁴¹.

Totuși, în privința noțiunii de *persoana autorizată sau investită de stat să presteze în numele acestuia servicii publice sau să îndeplinească activități de interes public* există două interpretări explicative ale CSJ, care după conținut sunt identice. Prima este consacrată în HP CSJ *Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție*, iar cea de a doua în HP CSJ *Cu privire la aplicarea legislației, referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu*.

Din aceste două interpretări ale Plenului CSJ al RM, care după conținutul lor sunt practic identice, rezultă două constatări. În primul rând, sunt enumerate exemplificativ anumite categorii de persoane „*autorizate sau investite de stat să presteze, în numele acestuia, servicii publice*”. La aceste categorii de persoane se referă: „... auditorul; avocatul; executorul judecătoresc; expertul judiciar; interpretul și traducătorul antrenați de Consiliul Superior al Magistraturii, de Ministerul Justiției, de organele procuraturii, organele de urmărire penală, instanțele judecătorești, de notari, avocați sau de executorii judecătorești; mediatorul; mandatarul autorizat etc.”⁴⁴². În al doilea rând, sunt specificate două criterii cumulative în baza cărora această calitate poate fi constată în fapt în raport cu alte categorii de persoane publice, care acționează în interes public, altele decât cele specificate mai sus. Potrivit acestor interpretări, „... instanțele de judecată vor verifica confirmarea în textul unui act normativ că astfel de persoane îndeplinesc cumulativ următoarele

persoanelor cu funcții de demnitate publică. Publicat : 09-07-2010 în Monitorul Oficial Nr. 117-118 art. 357. [accesat la 12.07.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110498&lang=ro.

⁴⁴⁰ Ibidem.

⁴⁴¹ Brânză S., Stati V. *Previzibilitatea dispoziției de la lit. a) alin. (2) art. 145 din Codul penal: aspecte legislative, jurisprudențiale, doctrinare*. În: Juridice Moldova. 18.12.2020. [accesat la 12.07.2023]. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/10732/previzibilitatea-dispoziției-de-la-lit-a-alin-2-art-145-din-codul-penal-aspecte-legislative-jurisprudențiale-doctrinare.html>.

⁴⁴² HP CSJ a RM nr. 7 din 15.05.2017 cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu [accesat la 12.07.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=216; HP CSJ a RM Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție nr. 11 din 22.12.2014. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2015, nr.5, p.4 [accesat la 12.07.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=248.

două condiții: a) sunt autorizate sau investite de stat să-și desfășoare activitățile; b) activitățile pe care le desfășoară sunt activități de interes public”⁴⁴³.

Primul criteriu se referă la caracterul oficial al activității desfășurate în interes public. Astfel, pentru realizarea activității profesionale persoana trebuie să fie autorizată sau investită de stat. Cel de al doilea criteriu se referă la interesul public al activității profesionale prestate de către persoană.

În continuare vom oferi un exemplu prin care pot fi puse în valoare criteriile sus-menționate, pentru a consta dacă specialiștii din domeniul construcțiilor, atestați de către Ministerul Economiei și Infrastructurii, sunt sau nu persoane publice. În special, din această categorie fac parte: verificatorii de proiecte; elaboratorii de devize; proiectanții; diriginții de șantier; experții tehnici; responsabilii tehnici; diriginții cu executarea lucrărilor specializate și instalațiilor aferente construcțiilor atestați; specialiștii din laboratoarele de încercări în construcții; responsabilii tehnici pentru lucrări specializate și instalații aferente construcțiilor.

Cu referință la prima condiție, menționăm că în conformitate cu ultima teză din alin.(2) art.123 C.pen. al RM, se cere ca persoanele menționate *supra* nu pur și simplu să fie autorizate sau investite de stat să-și desfășoare activitățile. Este instituită condiția ca persoanele să fie autorizate sau investite de stat să presteze *în numele acestuia* servicii publice sau să îndeplinească activități de interes public. Întrucât legiuitorul nu a fost suficient de explicit, nu putem exclude că sintagma „în numele acestuia” se referă atât la persoanele autorizate sau investite de stat să presteze servicii publice, cât și la persoanele autorizate sau investite de stat să îndeplinească activități de interes public.

Potrivit alin.(3) art.7 al Legii nr. 721/1996 privind calitatea în construcții (în continuare - Legii nr. 721/1996), „*Sunt în drept să exercite activități de proiectare a construcțiilor, dirijare și verificare a lucrărilor de construcții, încercări de laborator, controlul intern al calității și gestionarea fondului construit specialiștii atestați ca persoane fizice în nume propriu sau ca angajați ai agenților economici care desfășoară aceste activități*”⁴⁴⁴. În alin.(2) art.13 din aceeași lege se prevede: „*Verificarea și expertizarea proiectelor în ceea ce privește respectarea documentelor normative referitoare la exigențele esențiale se efectuează de către verificatorii de proiecte atestați în nume propriu*”⁴⁴⁵. Aceste prevederi legale confirmă că specialiștii atestați din

⁴⁴³ HP CSJ a RM nr. 7 din 15.05.2017 cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu [accesat la 12.07.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=216; HP CSJ a RM Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție nr. 11 din 22.12.2014. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2015, nr.5, p.4 [accesat la 12.07.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=248.

⁴⁴⁴ Legea nr. 721 din 02.02.1996 privind calitatea în construcții. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.25. [accesat la 14.07.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120454&lang=ro.

⁴⁴⁵ Ibidem.

domeniul construcțiilor nu sunt autorizați sau investiți de stat să îndeplinească în numele acestuia activități de interes public.

Pe de o parte, nu este clar dacă actul de atestare a specialiștilor din domeniul construcțiilor se echivalează cu cel de autorizare sau de investire de către stat a persoanelor respective de a presta servicii publice sau de a îndeplini activități de interes public. Din interpretarea *Legii nr.721/1996 privind calitatea în construcții* rezultă, că certificatul de atestare tehnico-profesională a specialiștilor din domeniul construcțiilor constituie actul constatator al pregătirii profesionale a acestor specialiști după susținerea de către ei a unui curs obligatoriu de perfecționare profesională. Incertitudinea creată mai este creată și din dispozițiile alin.(1) art.4¹ din *Legea nr.160/20122 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător*: „În funcție de scopul, forma și modul de reglementare, actele permissive sunt de 3 tipuri: a) *licență* – act permisiv care investește (subl. ns.) titularul cu drept de a desfășura un anumit gen de activitate, integral sau parțial, asupra căruia se răsfrâng criteriile de licențiere stabilite de prezenta lege; b) *autorizație* – act permisiv care se referă la acordarea anumitor drepturi de activitate și la atestarea întrunirii anumitor condiții de către agentul economic; c) *certificat* – act permisiv. care se referă la conformitatea anumitor bunuri sau servicii, fie la atestarea cunoștințelor/capacităților angajaților unui agent economic, în limita criteriilor stabilite la art. 4, în baza căruia nu se acordă drepturi primare pentru activitate, dar care este impus de lege pentru a confirma respectarea unor cerințe de ordin tehnic și a cărui neobținere nu periclitează întreaga activitate a agentului economic într-un domeniu”⁴⁴⁶.

Pe de altă parte, specialiștii în domeniul construcțiilor își pot exercita activitatea *în nume propriu sau ca angajați ai agenților economici care desfășoară aceste activități*. Prin urmare, prima condiție prescrisă de ultima teză din art. 123 alin. (2) C.pen. al RM, ca „...persoana să fie autorizată sau investită de stat...”, nu este îndeplinită în privința specialiștilor din domeniul construcțiilor.

În altă ordine de idei, cea de-a *doua* condiție care rezultă din alin.(2) art.123 C.pen. al RM, specificată în pct.3.1 din Hotărârea Plenului CSJ nr.7/2017 și în doctrina penală relevantă, presupune că activitățile, pe care le desfășoară subiectul, trebuie să fie de interes public.

În cazul specialiștilor în domeniul construcțiilor atestați de Ministerul Economiei și Infrastructurii, lipsește o prevedere expresă de genul celei din alin.(1) art.3 al *Legii nr.137/2015* cu privire la mediere: „Mediatorul desfășoară activitate de liber-profesionist, de interes public, care nu constituie activitate de întreprinzător și nu poate fi raportată la o astfel de activitate”⁴⁴⁷.

⁴⁴⁶ *Legea nr. 160 din 22-07-2011 privind reglementarea prin autorizarea activității de întreprinzător*. Publicat : 14-10-2011 în Monitorul Oficial Nr. 170-175 art. 494. [accesat la 04.06.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=97971&lang=ro.

⁴⁴⁷ *Legea nr. 137 din 03.07.2015 cu privire la mediere*. în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2015, nr. 224-

Noțiunea de „interes public” a trecut testul constituționalității prin Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 100 din 03.10.2019 de inadmisibilitate a sesizării nr. 117g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 313 din C.contr.⁴⁴⁸, precum și prin Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 42 din 01.04.2021 de inadmisibilitate a sesizării nr. 218g/2020 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 313 din C.contr. (neclaritatea noțiunii „interes public”)⁴⁴⁹.

Mai mult decât atât, noțiunea „interes public” este definită în legislație. De exemplu, conform art.18 al Codului administrativ, „interesul public” vizează ordinea de drept, democrația, garantarea drepturilor și a libertăților persoanelor, precum și obligațiile acestora, satisfacerea necesităților sociale, realizarea competențelor autorităților publice, funcționarea lor legală și în bune condiții⁴⁵⁰. Potrivit art. 3 al Legii nr. 82 din 25.05.2017 a integrității (în continuare - Legii nr. 82/2017), interes public constituie „interesul general de dezvoltare a bunăstării societății în ansamblu și de realizare a intereselor private legitime, garantat prin funcționarea entităților publice și private, precum și prin exercitarea atribuțiilor de serviciu ale agenților entităților date, în strictă conformitate cu prevederile legale, în mod eficient și econom din punct de vedere al utilizării resurselor”⁴⁵¹.

Remarcăm că aceste două definiții legale au un conținut diferit. Sub acest aspect, are dreptate N. Pascaru care afirmă: „[...] cadrul legal național încă conține destul de multe incertitudini în partea ce ține de interpretarea uniformă și unanimă a ceea ce reprezintă interes public”⁴⁵².

În afară de aceasta, într-o decizie a CC din România nr. 24/2019 se remarcă, *inter alia*: „[...] definițiile noțiunii „interes public” din legislația extrapenală nu sunt potrivite pentru a reda semantismul acestei noțiuni în cazurile în care ea este utilizată în legea penală. [...] Există concepte, interesul public fiind unul dintre acestea, pentru care oferirea unei definiții abstracte, atotcuprinzătoare, este un deziderat imposibil de realizat. Aceasta deoarece, în funcție de materia

233. [accesat la 04.06.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136299&lang=ro#.

⁴⁴⁸ Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 100 din 03.10.2019 de inadmisibilitate a sesizării nr. 117g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 313 din Codul contravențional. în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2019, nr. 320-325. [accesat la 04.06.2023]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=decizii&docid=691>.

⁴⁴⁹ Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 42 din 01.04.2021 de inadmisibilitate a sesizării nr. 218g/2020 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 313 din Codul contravențional (neclaritatea noțiunii „interes public” [2]). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2021, nr. 108-110. (accesat la 04.06.2023). Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=decizii&docid=958&l=ro>.

⁴⁵⁰ Codul administrativ al Republicii Moldova nr. 116 din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial nr.309-320/466 din 17.08.2018. [accesat la 30.05.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132907&lang=ro#.

⁴⁵¹ Legea nr. 82 din 25.05.2017 a integrității. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr. 229-243. [accesat la 30.05.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120706&lang=ro#.

⁴⁵² Pascaru N. *Analiza conceptului de „interes public” prin prisma legislației din Republica Moldova*. În: Juridice Moldova. [accesat la 30.05.2023]. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/10328/analiza-conceptului-de-interes-public-prin-prisma-legislatiei-din-republica-moldova.html>.

în legătură cu care interesul public este analizat, elementele luate în considerare vor fi diferite”⁴⁵³.

Definirea în legea penală a noțiunii „interes public” a fost preconizată într-un proiect legislativ din 2016. În cadrul acestuia a fost propusă completarea Codului penal cu art.125¹, în care alineatul (1) ar fi avut următorul conținut: „Prin „*interes public*” se înțelege interesul general de dezvoltare a bunăstării societății în ansamblu, a comunității locale și/sau de realizare a intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice și juridice, garantat prin utilizarea eficientă a patrimoniului public, precum și prin respectarea strictă a prevederilor legale în cadrul activităților desfășurate de: a) autoritățile, instituțiile și organizațiile de stat, autoritățile administrației publice centrale sau locale; b) întreprinderile de stat sau municipale; c) organizațiile comerciale în care statul, administrația publică centrală sau locală deține cotă-parte, precum și organizațiile obștești și alte organizații înființate/fondate de către organele statului, administrației publice centrale sau locale”⁴⁵⁴.

A rămas fără efect nu doar acest proiect legislativ, ci și dezideratul din Adresa din HCC nr. 22/2017: „[...] având în vedere faptul că noțiunea „*interes public*” se regăsește în mai multe componente de infracțiuni și contravenții, [...] urmează a fi efectuate modificările de rigoare, cu luarea în considerare a raționamentelor expuse în hotărârea Curții”⁴⁵⁵.

Toate cele consemnate mai sus ridică problema legată de respectarea de către legiuitor a principiului legalității incriminării, din perspectiva previzibilității dispoziției de la alin.(2) art.123 C.pen. al RM în partea desemnată prin sintagma „persoana autorizată sau învestită de stat să presteze în numele acestuia servicii publice sau să îndeplinească activități de interes public”. Astfel, în hotărârea pronunțată în cauza Kokkinakis împotriva Greciei, în § 40, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare - CtEDO) a decis cu valoare de principiu că legalitatea incriminării este îndeplinită „atunci când individul poate să știe, pornind de la prevederea normei pertinente și, la nevoie, cu ajutorul interpretării date de jurisprudență, ce acțiuni și omisiuni sunt de natură să-i angajeze responsabilitatea penală”⁴⁵⁶.

⁴⁵³ Decizia Curții Constituționale a României nr. 551 din 13.07.2017 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 318 alin. (1) și alin. (2) din Codul de procedură penală, astfel cum au fost modificate prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 18/2016 pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru completarea art. 31 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară. În: Monitorul Oficial al României, 2017, nr. 977. [accesat la 30.05.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=98430&lang=ro.

⁴⁵⁴ Proiectul Legii privind modificarea și completarea unor acte legislative (Codul penal - art. 55, 60, 64 ș.a.; Codul de procedură penală-art. 132⁸ ș.a.). [accesat la 30.05.2023]. Disponibil: <http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelelegislative/tabid/61/LegislativId/3289/language/ro-RO/Default.aspx>.

⁴⁵⁵ Hotărârea privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale articolului 328 alin.(1) din Codul penal (excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu) nr. 22 din 27.06.2017. În: Monitorul Oficial nr.352-355/92 din 29.09.2017. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=626>.

⁴⁵⁶ Case of Kokkinakis v. Greece. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=00T57827>.

Mai mult ca atât, în hotărârea pronunțată în cauza Dragotoniou și Militaru-Pidhorni împotriva României⁴⁵⁷, în § 36, CtEDO scoate în evidență: „*principiul generalității legilor, stabilind că chiar din cauza principiului generalității legilor, conținutul acestora nu poate prezenta o precizie absolută. Una din tehnicile tip de reglementare constă în recurgerea mai degrabă la categorii generale decât la liste exhaustive. De asemenea, numeroase legi se folosesc de eficacitatea formulelor mai mult sau mai puțin vagi, pentru a evita o rigiditate excesivă și a se putea adapta la schimbările de situație. Interpretarea și aplicarea unor asemenea texte depinde de practică, fapt susținut anterior de CtEDO în cauzele Kokkinakis împotriva Greciei⁴⁵⁸ și Cantoni împotriva Franței*”⁴⁵⁹.

În practica judiciară au fost depistate două precedente din conținutul cărora rezultă că specialiștii în domeniul construcțiilor au fost recunoscuți ca persoane publice. Este vorba de Decizia irevocabilă a Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 21.01.2020, dosar nr. Ir-264/19⁴⁶⁰, potrivit căreia „dirigintele de șantier” este recunoscut ca persoană publică, și Decizia irevocabilă a Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 26.09.2019, dosar nr. Ir-169/18⁴⁶¹, potrivit căreia „responsabilul tehnic specialist atestat în domeniul construcțiilor” a fost catalogat ca persoană publică.

În pofida diferitor incertitudinii care planează asupra noțiunii de „interes public”, considerăm că specialiștii din construcții acționează în interes public, așa cum acesta este definit la art. 18 C.adm. Mai mult decât atât, interesul public este reflectat în prevederile art. 4 al Legii nr. 721 din 02.02.1996 privind calitatea în construcții: „*Prin prezenta lege se instituie sistemul calității în construcții, care va conduce la realizarea și exploatarea construcțiilor de calitate corespunzătoare, în scopul protejării vieții oamenilor, a bunurilor acestora, a societății și a mediului înconjurător*”⁴⁶². Or, interesul public este indispensabil legat de „...garantarea drepturilor și a libertăților persoanelor, precum și obligațiile acestora, satisfacerea necesităților sociale...”, lucru care poate fi asigurat, inclusiv prin „...protejarea vieții oamenilor, a bunurilor acestora, a societății și a mediului înconjurător...”.

În pofida existenței interesului public în care se acționează, „specialiștii din domeniul construcțiilor” nu pot fi atribuiți la categoria de „...persoane autorizate sau investite de stat să

⁴⁵⁷ Hotărârea din 24 mai 2007, definitivă la 24 august 2007, în Cauza Dragotoniou și Militaru-Pidhorni împotriva României. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-122714>.

⁴⁵⁸ Case of Kokkinakis v. Greece. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57827>.

⁴⁵⁹ Case of Cantoni v. France. (accesat la 12.12.2022). Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58Q68>.

⁴⁶⁰ Decizia irevocabilă a Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 21.01.2020. Dosar nr. Ir-264/2019. [accesat la 14.07.2023]. Disponibil: <https://cae.instante.justice.md/ro/pigdintegration/pdf/d79516f5-aal0-4df1-al05-b841cb54be4d>.

⁴⁶¹ Decizia irevocabilă a Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 26.09.2019. Dosar nr. Ir-169/2018. [accesat la 14.07.2023]. Disponibil: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/57d6531d-bddd-e811-80d6-0050568b7027

⁴⁶² Legea nr. 721 din 02.02.1996 privind calitatea în construcții. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.25 [accesat 14.07.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120454&lang=ro.

presteze în numele acestuia servicii publice sau să îndeplinească activități de interes public". O asemenea concluzie derivă din faptul că aceste categorii de persoane nu îndeplinesc condițiile de formalitate, în sensul că nu sunt autorizate sau investite de către stat să acționeze în interesul public, adică nu este întrunit primul criteriu alternativ prescris de art. 123 alin. (2) C.pen. al RM. Aceste categorii de persoane, însă, pot deveni persoane publice atunci când dețin calitatea de „funcționar public” sau „angajat al autorităților publice autonome sau de reglementare, al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public”.

Alta va fi situația în care „specialistul din domeniul construcțiilor” va avea calitatea de „...reprezentant al statului în societățile comerciale, cu cotă de participare a statului...”. În acest caz, sunt întrunite ambele condiții cumulative statuate în ultima parte a textului de lege de la art. 123 alin. (2) C.pen. al RM, adică, pe de o parte, persoana este investită de către autoritățile statale în funcție, iar, pe de altă parte, o asemenea persoană acționează în interes public.

În altă ordine de idei, ținem să menționăm că în calitate de subiect al infracțiunii de exces de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu nu este inclusă „persoana publică străină”, prin care, în sensul art.123¹ alin.(1) C.pen. al RM, se înțelege: „*Orice persoană, numită sau aleasă, care deține un mandat legislativ, executiv, administrativ sau judiciar al unui stat străin; persoana care exercită o funcție publică pentru un stat străin, inclusiv pentru un organ public sau o întreprindere publică străină; persoana care exercită funcția de jurat în cadrul sistemului judiciar al unui stat străin*”⁴⁶³.

În același spectru de idei, conform alin. (2) al aceluiași articol, prin funcționar internațional se înțelege: „Funcționarul unei organizații publice internaționale ori supranaționale sau orice persoană autorizată de o astfel de organizație să acționeze în numele ei; membrul unei adunări parlamentare a unei organizații internaționale ori supranaționale; orice persoană care exercită funcții judiciare în cadrul unei curți internaționale, inclusiv persoana cu atribuții de grefă”⁴⁶⁴.

Analizând sistematic normele dreptului penal, luând în considerație tendințele actuale de reacție socială împotriva faptelor de corupție și a celor adiacente acestora, considerăm ca fiind oportună extinderea cercului de subiecți ai infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu la *persoanele publice străine* și la *funcționarii internaționali*. Întru susținerea acestei soluții legislative invocăm mai multe argumente.

1. Tendințele de globalizare și de consolidare a comunităților regionale, cum ar fi UE, ne demonstrează că un stat european nu poate fi privit ca o entitate izolată. Un stat european contemporan poate exista doar în interacțiune cu alte state sau organizații internaționale.

⁴⁶³ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133090&lang=ro#.

⁴⁶⁴ Ibidem.

Instituirea și dezvoltarea diferitor relații de ordin politic, economic, social și cultural este imposibilă fără participarea unor subiecți speciali, de rang internațional, investiți cu anumite competențe funcționale.

2. Din moment ce un funcționar național, atunci când realizează o acțiune prin care își depășește în mod vădit competența, poate fi supus răspunderii penale în baza art. 328 C. pen. (exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu), considerăm, apriori, că fapta poate fi imputată și unui funcționar cu statut internațional. O asemenea reacție socială o considerăm ca fiind una echitabilă în raport cu actele de depășire a competențelor funcționale în detrimentul intereselor de serviciu, indiferent dacă funcționarul are un statut național sau internațional. Această teză poate fi desprinsă din ideea că regimul funcționarului european a împrumutat din dimensiunile regimurilor naționale ale funcțiilor publice, peste care s-au suprapus elemente deduse din faptul ca el își desfășoară activitatea într-un spațiu pe care doctrina comunitară îl denumește „teritoriu comunitar”⁴⁶⁵.

3. Subiect al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, până la intrarea în vigoare a Legii privind modificarea și completarea unor acte legislative nr. 245 din 02.12.2011⁴⁶⁶, putea fi doar persoana cu funcție de răspundere. Modificarea calității subiectului excesului de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu din „persoană cu funcție de răspundere” în „persoană publică” a fost determinată de necesitatea implementării de către R. Moldova a standardelor internaționale, prescrise de Convențiile internaționale în materie, privind extinderea cercului de subiecți ai infracțiunilor de corupție, pe de o parte, la alte persoane publice decât persoanele cu funcție de răspundere, iar, pe de altă parte, la funcționarii internaționali și la agenții publice străini.

În urma modificărilor legislative enunțate *supra*, deși s-a ajuns la o extindere a subiecților infracțiunilor de corupție și, respectiv, la câmpul de aplicare a art. 324-326 C. pen., s-a restrâns nejustificat sfera subiecților infracțiunilor prevăzute la art. 327 (abuz de putere sau abuz în serviciu) și art. 328 C. pen. al RM (exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu).

În legătură cu acest aspect al studiului nostru, ne solidarizăm cu opinia autorului Gh. Boguș, potrivit căruia, dacă ar fi existat norme de incriminare a infracțiunilor săvârșite de persoane cu funcție de răspundere, care ar avea o sferă largă de aplicare, în privința oricărui funcționar, indiferent dacă este național sau internațional, atunci ar fi lipsite de sens atât eforturile în scopul elaborării și adoptării unor acte internaționale privind faptele de corupție ale persoanelor publice străine și ale funcționarilor internaționali, cât și modificările în legislațiile

⁴⁶⁵ Funcționarul public în țări ale Uniunii Europene. [accesat la 14.07.2023]. Disponibil: <http://www.creeaza.com/legislatie/administratie/FUNC>.

⁴⁶⁶ Legea privind modificarea și completarea unor acte legislative nr. 245 din 02.12.2011. Monitorul Oficial nr.25-28/77 din 03.02.2012. [accesat la 12.02.2018]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=4613&lang=ro.

naționale, operate în vederea implementării prevederilor acestor convenții⁴⁶⁷. Mai mult decât atât, abuzul de putere sau abuzul în serviciu și excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu sunt infracțiuni conexe actelor de corupție, în privința cărora statul trebuie să adopte aceeași politică represivă.

4. Un alt argument poate fi dedus din strânsa corelație existentă între infracțiunile de corupție (art. 324, 325 și 326 C.pen. al RM) și infracțiunile legate de activitatea de serviciu, adică abuzul de putere sau de serviciu și excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu (art. 327 și, respectiv, 328 C. pen. al RM).

Această corelație reiese, fără doar și poate, din scopurile inerente infracțiunilor de corupție. După cum rezultă din normele incriminatorii prevăzute la art.324, 325 și 326 C. pen. al RM, infracțiunile de corupție pot fi comise pentru realizarea unuia dintre următoarele scopuri: 1) scopul îndeplinirii, în interesul corupătorului sau al persoanelor pe care le reprezintă, de către corupt al unei acțiuni în exercitarea funcției sau contrar funcției în cauză; 2) scopul neîndeplinirii, în interesul corupătorului sau al persoanelor pe care le reprezintă, de către corupt al unei acțiuni în exercitarea funcției sau contrar funcției în cauză; 3) scopul întârzierii îndeplinirii, în interesul corupătorului sau al persoanelor pe care le reprezintă, de către corupt al unei acțiuni în exercitarea funcției sau contrar funcției în cauză; 4) scopul grăbirii îndeplinirii, în interesul corupătorului sau al persoanelor pe care le reprezintă, de către corupt al unei acțiuni în exercitarea funcției sau contrar funcției în cauză. De multe ori, persoanele publice, pentru atingerea finalităților inerente actelor de corupție, fie că își exercită atribuțiile contrar intereselor de serviciu, fie că le depășesc, în sensul exercitării unor acțiuni care depășește sfera funcțională a atribuțiilor acordate prin lege.

În baza argumentelor evocate mai sus, pentru prevederea în calitate de subiect al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu a persoanei publice străine și a funcționarilor internaționali propunem următoarele remanieri legislative:

1. la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM, după expresia „de către o persoană publică” de introdus expresia „ sau de către o persoană publică străină”;
2. suplinirea art. 328 alin. (2) cu o nouă formă agravantă, după cum urmează: „lit. c) de către un funcționar internațional”.

În cele ce urmează ne vom referi la subiectul infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu din domeniul antreprenorialului, prevăzută de art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM și care constituie o variantă tipică autonomă față de cea statuată la alin. (1) al aceluiași articol.

⁴⁶⁷ Богуш Г. Подлежат ли иностранные должностные лица по УК Российской Федерации. În: «Уголовное право», 2010, Nr. 4, p. 14.

Spre deosebire de subiectul excesului de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu săvârșit în forma clasică, consacrată la art. 328 alin. (1) C.pen., în cazul variantei normative de la art. 328 alin. (1¹) C.pen., subiectul infracțiunii poate fi doar persoană publică din cadrul autorităților emitente a actelor permissive pentru desfășurarea activității de întreprinzător de către persoane fizice sau juridice.

Calitatea de „autoritate emitentă” se stabilește în conformitate cu Legea privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător. Pe de o parte, legea definește „autoritatea emitentă”, iar, pe de altă parte, prevede în anexă Nomenclatorul exhaustiv al acestor autorități. Potrivit art. 2 al Legii sus-menționate, prin autoritate emitentă se are în vedere „orice structură organizatorică sau organ public, instituite prin lege sau printr-un alt act normativ, precum și instituțiile subordonate lor, învestite cu funcții de reglementare și/sau de control, care acționează în regim de putere publică în scopul realizării unui interes public. Sînt asimilate autorităților publice, în sensul prezentei legi, persoanele juridice de drept privat care exercită atribuții de putere publică sau care utilizează domeniul public, împuternicite să presteze un serviciu de interes public”⁴⁶⁸. De asemenea, în Anexa Legii privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător este prevăzut Nomenclatorul actelor permissive și autoritățile emitente. Spre exemplu, din categoria acestor autorități fac parte: Ministerul Finanțelor, Serviciul Fiscal de Stat, Serviciul Vamal, Ministerul Economiei, MAI etc.⁴⁶⁹

La art. 328 alin. (3) lit. b) C.pen. este agravată răspunderea penală pentru săvârșirea infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu „de către o persoană cu funcție de demnitate publică”.

Pentru interpretarea sintagmei „persoană cu funcție de demnitate publică” se va recurge și de această dată la interpretarea autentică. În conformitate cu art. 123 alin. (3) C.pen. al RM: „Prin persoană cu funcție de demnitate publică se înțelege: persoana al cărei mod de numire sau de alegere este reglementat de Constituția Republicii Moldova sau care este învestită în funcție, prin numire sau prin alegere, de către Parlament, Președintele Republicii Moldova sau Guvern, altă persoană cu funcție de demnitate publică stabilită prin lege; persoana căreia persoana cu funcție de demnitate publică i-a delegat împuternicirile sale”⁴⁷⁰.

Din această noțiune rezultă patru categorii de persoane cu funcție de demnitate publică:

⁴⁶⁸ Legea nr. 160 din 22-07-2011 privind reglementarea prin autorizarea activității de întreprinzător. Publicat : 14-10-2011 în Monitorul Oficial Nr. 170-175 art. 494. [accesat la 04.06.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=97971&lang=ro.

⁴⁶⁹ Ibidem.

⁴⁷⁰ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133090&lang=ro#.

- **persoană al cărei mod de numire sau de alegere este reglementat de Constituția Republicii Moldova** (spre exemplu, Președintele țării, Președintele parlamentului, deputații, avocatul poporului, Prim-ministrul etc.);
- **persoană care este investită în funcție, prin numire sau prin alegere, de către Parlament, Președintele Republicii Moldova sau Guvern** (spre exemplu, judecătorii, președinții și vicepreședinții instanțelor de judecată, președintele, vicepreședinții și judecătorii Curții Supreme de Justiție etc.);
- **altă persoană cu funcție de demnitate publică stabilită prin lege** (spre exemplu, Primar General al municipiului Chișinău, primar, viceprimar, președinte al Consiliului municipal Chișinău, președinte, vicepreședinte al raionului, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar, reprezentant permanent sau delegat pe lângă un organism internațional etc.);
- **persoană căreia persoana cu funcție de demnitate publică i-a delegat împuternicirile sale.**

Un act legislativ de rezonanță ce poate fi utilizat pentru constatarea în practică a „persoanei cu funcție de demnitate publică” îl constituie *Legea nr. 199 din 16-07-2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică*. În acord cu art. 2 alin. (2) al respectivei Legi, „Funcția de demnitate publică este o funcție publică ce se ocupă prin mandat obținut direct, în urma alegerilor, sau indirect, prin numire în condițiile legii”⁴⁷¹.

Prin anexa la Legea sus-menționată se stabilește lista exhaustivă a persoanelor cu funcție de demnitate publică. Această listă exhaustivă include în primele trei categorii persoanele cu funcție de demnitate publică statuate la art. 123 alin. (3) C.pen. al RM. În al doilea rând, în baza *Legii cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică* pot fi stabilite condițiile în prezența cărora persoana cu funcție de demnitate publică își poate delega împuternicirile sale unei alte persoane. Astfel, în conformitate cu art. 5 lit. h) al respectivei Legi, persoana cu funcție de demnitate publică este în drept „... să delege dreptul de a efectua în numele său acte, de a semna documente pe perioada absenței sale, dacă legile speciale ce reglementează activitatea demnitarului sau domeniul de activitate al acestuia nu prevăd altfel”⁴⁷².

Studiul practicii judiciare denotă faptul că cel mai frecvent excesului de putere de către o persoană cu funcție de demnitate publică, prevăzut la art. 328 alin. (3) lit. b), este comis de către primari. Într-o speță s-a constatat că „[...] P.N., *contrar prevederilor art. 10 și 12 C.fun., conform*

⁴⁷¹ Legea nr. 199 din 16-07-2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică. Publicat : 05-10-2010 în Monitorul Oficial Nr. 194-196 art. 637. Versiune în vigoare din 22.02.11 în baza modificărilor prin [LP8 din 10.02.11, MO31/22.02.11 art.46.](#) [accesat la 02.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=60944&lang=ro.

⁴⁷² Ibidem.

căroră, atribuirea și înstrăinarea terenurilor se referă la competența exclusivă a consiliilor locale și se efectuează prin adoptarea deciziilor, urmărind scopul înregistrării și transmiterii în proprietatea cet. C.L. a lotului de teren cu nr. cadastral xxxxx, cu suprafața de 0.4191 ha, la atribuirea căruia aceasta nu avea careva drepturi, la 25.04.2012 a semnat și ulterior a eliberat demersul cu nr. XXXX, potrivit căruia confirmă că ar exista o eroare în obținerea dreptului de proprietate de către cet. Z.I. asupra lotului de teren cu nr. xxxx, cu suprafața de 0.4191 ha, și că terenul respectiv ar aparține cet. C.I., conform deciziei Consiliului orășenesc xxxx nr.xxxx din data de XXXX, când aceasta din urmă nici nu era inclusă în lista persoanelor căroră, prin decizie, le-au fost atribuite loturi de teren”⁴⁷³. Într-o altă speță: „D.A. a fost învinuit de faptul că, ocupând funcția de primar al comunei xxxx, raionul xxxx, [...] folosind situația de serviciu și depășind atribuțiile de serviciu, din interes material, a adoptat dispoziția nr.54 cu privire la acordarea premiului unic, prin care, cu prilejul sărbătorilor de iarnă, și-a acordat un premiu unic în mărime de 10 400 lei, la care au fost calculate contribuții de asigurări sociale în sumă de 2392 lei și prime de asigurări medicale în sumă de 468 lei, fiind adus un prejudiciu considerabil bugetului administrației publice locale, și anume primăriei comunei xxxx, în sumă totală de 13 260 lei”⁴⁷⁴.

Luând în considerație reglementările Legii cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică, considerăm că formula actuală a art. 123 alin. (3) C.pen. al RM este perimată, fapt pentru care propunem o reformulare mai concisă a normei, corespunzătoare realităților juridice: „Prin persoană cu funcție de demnitate publică se înțelege persoana declarată astfel în baza legii, precum și persoana căreia persoana cu funcție de demnitate publică i-a delegat împuternicirile sale”.

O problemă distinctă ce urmează a fi abordată în cadrul acestui compartiment al lucrării ține de participația penală în cazul infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu. În acord cu prevederile art. 41 C.pen. al RM, „Se consideră participație cooperarea cu intenție a două sau mai multor persoane la săvârșirea unei infracțiuni intenționate”⁴⁷⁵. De asemenea, potrivit art. 42 C.pen., legiuitorul moldav distinge patru categorii de participanți ai infracțiunii: autorul, organizatorul, instigatorul și complicele.

Referitor la regulile de încadrare juridică a infracțiunilor comise în participație în doctrină se arată: „[...] autorul infracțiunii realizează activitatea tipică descrisă în norma de incriminare,

⁴⁷³ Decizia CSJ a R. Moldova din 13.06.2023. Dosarul nr. 1ra-1301/2022 1-17119535-01-1ra-24082022 [accesat la 02.08.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=23491.

⁴⁷⁴ Decizia CSJ al R. Moldova din 4.11.2020. Dosarul nr. 1ra-1280/2020. [accesat la 02.08.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=23491.

⁴⁷⁵ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133090&lang=ro#.

pe când ceilalți participanți îndeplinesc activități atipice în raport cu norma, subliniindu-se, astfel, deosebirea calitativă dintre activitatea autorului și cea desfășurată de organizator, instigator și complice. Pentru a putea fi trasă la răspunderea penală o altă persoană decât autorul, legiuitorul nostru a prevăzut în Partea generală a Codului penal o normă de extindere a incriminării asupra faptelor realizate de ceilalți participanți, prin descrierea contribuțiilor atipice pe care le pot desfășura în raport cu faptele comise de autor și prevăzute în Partea specială”⁴⁷⁶.

Plecând de la o atare abordare, putem constata că norma de extindere a incriminării este reprezentată de art.42 C.pen. al RM. În baza unei asemenea norme, legiuitorul extinde posibilitatea aplicării textelor incriminatorii din PS al C.pen. și la alți participanți decât autorul infracțiunii, cum ar fi: organizatorul, instigatorul și complicele. Prin urmare, în cazul participației penale activitatea tipică este realizată de către autorul infracțiunii, care înfăptuiește elementul material al infracțiunii descris în norma incriminatoare. Activitatea atipică este realizată de către organizator, instigator și complicele infracțiunii, care prin actele descrise la art. 42 C.pen. al RM contribuie la realizarea elementului material al infracțiunii.

Plecând de la acest concept, contribuțiile aduse de către participanți la comiterea excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu, indiferent de numărul acestora, vor fi încadrate după următoarele reguli:

- acțiunile autorului infracțiunii vor fi încadrate doar în baza articolului din Partea specială a C.pen., fără a se face trimitere la art. 42 C.pen. (normă de extindere a incriminării);
- acțiunile organizatorului, instigatorului și ale complicelui vor fi încadrate în baza articolului din Partea specială a C.pen. în coroborare cu art. 42 C.pen., după caz, alin.(3), (4) sau (5).

Într-un caz: „O.S., deținând funcția de inspector pentru sistematizarea circulației rutiere al Serviciului supraveghere transport și circulație rutieră al Secției securitate publică [...]. La data de [...], având în procedură procesul contravențional intentat în baza art. 242 alin. (1) C.contr., privind comiterea accidentului rutier pe traseul XXXX, în localul CPR Ialoveni, acționând în interes personal [...], în complicitate cu C.A, pe un formular tipizat cu număr centralizat de evidență XXXX și cu număr de rând XXXX, a întocmit procesul-verbal cu privire la contravenția prevăzută de art. XXXX C.contr., referitor la săvârșirea contravenției de către C.E., domiciliată în XXXX, a introdus în procesul-verbal date vădit false, precum că procesul-

⁴⁷⁶ Berliba V., Cojocaru R. „Săvârșirea infracțiunii de două sau mai multe persoane” – semn circumstanțial cu multiple controverse în interpretare și încadrare juridică. În: Revista Națională de Drept, 2008, nr.2, p.66-72. [accesat la 22.03.2023]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/66-72_10.pdf.

*verbal cu privire la contravenție a fost întocmit în prezența contravenientului E.C., după care i-a dictat lui C.A. conținutul explicației pe care ultimul a întocmit-o din numele E.C., prin care ultima și-ar fi recunoscut vinovăția în comiterea contravenției imputate, falsificând totodată și semnăturile din numele contravenientului C.E.*⁴⁷⁷.

Cu referință la speța descrisă mai sus, considerăm că în privința încadrării juridice a acțiunilor făptuitorului O.S. nu era necesară invocarea, în afară de norma de incriminare (în cazul nostru art. 332 și 328 C.pen.) și a art. 42 alin. (2) C.pen. al RM. Autorul infracțiunii realizează activitate tipică descrisă de norma incriminatoare, fapt pentru care acțiunile acestuia urmează a fi încadrate doar prin raportare la respectiva normă, fără a mai fi necesară și referirea la norma definitorie de la art. 42 alin. (2) C.pen. al RM.

Infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu este o infracțiune cu subiect special, fapt pentru care încadrarea juridică a acțiunilor participanților prezintă anumite subtilități. Legislația penală națională în vigoare nu conține reglementări exprese prin care ar fi soluționată pe plan normativ problema răspunderii penale a participanților infracțiunii cu subiect special. Din atare considerente, o asemenea problemă urmează a fi soluționată prin prisma doctrinei penale și a practicii judiciare.

În legătură cu participația la infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu pot apărea următoarele situații:

1. Autorul excesului de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu este o persoană publică, iar organizatorul, instigatorul sau complicele este o persoană care întrunește semnele generale ale subiectului infracțiunii. O asemenea situație este una tipică, respectiv și soluționarea acesteia nu comportă dificultăți: autorul infracțiunii, adică persoana publică, va fi supusă răspunderii penale în calitate de autor, iar celelalte persoane - în funcție de contribuția avută în calitate de organizator, instigator sau complice. Această soluție de încadrare juridică își găsește și o aplicativitate practică, fiind adoptată de către instanțele de judecată la soluționarea cauzelor penale în materie⁴⁷⁸;

2. Calitatea de persoană publică o are atât autorul excesului de putere sau al depășirii situații de serviciu, cât și organizatorul, instigatorul sau complicele. În acest caz problema încadrării juridice a participanților va fi soluționată într-un mod similar celei menționate *supra*. Calitatea de autor o va avea persoana care efectiv a realizat acțiunea de depășire a situației de serviciu, acțiunile celorlalți participanți fiind încadrate juridic în funcție de contribuția avută,

⁴⁷⁷ Decizia CSJ a R. Moldova din 20.06.2022. Dosarul nr. Ira-577/2022 1-16104092-01-1ra-13042022. [accesat la 05.08.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21397

⁴⁷⁸ Decizia CSJ a R. Molodva din 27.11.2019. Dosarul nr. Ira-1079/2019. [accesat la 05.08.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=14882; Decizia CSJ a R. Moldova din 05.10.2018. Dosarul nr. Ira-636/2019. [accesat la 05.08.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=14618.

care de fapt îi și definește calitatea. În speță: „A.T. [...], exercitând funcția de secretar al Consiliului comunal XXXX, r-nul XXXX [...], fiind instigată de primarul localității, XXXX, din interese personale, exprimate în acordarea unor servicii ultimului, persoana care a propus-o la funcția de secretară a consiliului a înscris în procesul-verbal al ședinței consiliului local din XXXX și în decizia XXXX anexă la procesul-verbal date vădit false privind separarea bunului imobil cu nr. cadastral nr. XXXX (Gimnaziul din s. XXXX) în două bunuri imobile separate, iar ulterior, în baza extrasului deciziei Consiliului local XXXX cu nr. XXXX, cu date vădit false, semnat de către Alexandrina Tucan, bunul imobil cu nr. cadastral XXXXX a fost separat în două bunuri imobile [...]”⁴⁷⁹.

3. Latura obiectivă a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu este realizată de către o persoană care nu deține calitatea cerută de lege la instigarea sau organizarea venită din partea persoanelor publice cointeresate în săvârșirea infracțiunii. Plecând de la faptul că elementul material al infracțiunii de exces de putere sau depășire a situației de serviciu este inerent legată de activitatea de serviciu a subiectului, din punct de vedere practic este greu de imaginat o asemenea situație. Asemenea situații pot fi întâlnite, spre exemplu, în cazul în care aplicarea ilegală a armei de foc este îndeplinită de către un subiect general la instigarea persoanei publice; modificarea datelor informaționale vizând repartizarea aleatorie a dosarelor civile este îndeplinită la instigarea persoanei publice de către o persoană care are cunoștințe specializate în domeniu etc. În opinia autorilor P.I. Grișaev și G.A. Krișer, în cazul în care acțiunile ce formează componența unei infracțiuni de serviciu este realizată de către o persoană particulară, iar o persoană publică o instigă, acțiunile ultimei persoane vor fi încadrate ca autor al infracțiunii de serviciu, iar a primei - ca complice⁴⁸⁰. Într-o altă opinie, promovată de către V. Pavlov, în speță nu se poate vorbi de o infracțiune săvârșită de un subiect special, activitatea infracțională urmând a fi încadrată în baza normelor generale⁴⁸¹. Autorul oferă în calitate de exemplu infracțiunile militare săvârșite de subiecți speciali. Optăm pentru prima soluție, iar în calitate de argument invocăm faptul că în speță este vorba de executare indirectă a infracțiunii, autorul folosind energia unei alte persoane în îndeplinirea acțiunii, persoană care are calitatea de executant material al infracțiunii. De menționat că executantul material al infracțiunii nu va fi supus răspunderii penale dacă se află în stare de eroare, neconștientizând faptul infracțiunii. De fapt, în acest ultim caz nu poate fi vorba de instigare, întrucât nu este îndeplinită condiția de „cooperare intenționată” cerută de textul de lege al art. 41 C.pen. al RM. Invers,

⁴⁷⁹ Decizia CSJ a Republicii Moldova din 16.11.2020. Dosarul nr. 1ra-982/2020. [accesat la 05.08.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=17473.

⁴⁸⁰ Гришаев П.И., Кригер Г.А. *Соучастие по советскому уголовному праву*. Москва, 1959, p. 120. 255 p.

⁴⁸¹ Павлов В.Г. *Субъект преступления и уголовная ответственность*. Изд. «Лань», Санкт - Петербург, 2000.

executantul material al infracțiunii va fi supus răspunderii penale în calitate de complice, atunci când este instigat de către persoana publică să execute elementul material al infracțiunii.

4. Latura obiectivă a infracțiunii este realizată de către o persoană publică împreună cu o altă persoană care nu deține această calitate. De exemplu, aplicarea armei de foc de către o persoană publică în coexecutare cu o persoană care nu deține o asemenea calitate. În speță, persoana publică va fi supusă răspunderii penale în calitate de autor al infracțiunii, iar persoana care nu întrunește semnele subiectului special – în calitate de complice al infracțiunii.

4.2 Latura subiectivă a infracțiunii

Prevenirea și combaterea infracțiunilor de serviciu sau în legătură cu serviciul urmează a fi tratate de pe poziția unei activități preventive sistematice, consistente și calitative. Or, pe bună dreptate, constată autorul S. V. Avdeev că asupra nivelului, structurii și dinamicii specifice a infracționalității, calificate de către legiuitor la categoria infracțiunilor de serviciu ori în legătură cu serviciul, o are influența multiplilor factori, în particular cu caracter economic, social, psihologic și juridic⁴⁸².

Pe această cale, o importanță principală și decisivă în acest proces complicat și complex de prevenire a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, precum și a altor infracțiuni săvârșite în legătură cu serviciul, o are încadrarea juridico-penală⁴⁸³. În același tablou de idei, susținem pe deplin opinia autorului D. A. Garbatovici, care menționează că multiplele erori admise în practica judiciară vis-a-vis de încadrarea juridico-penală a infracțiunilor de serviciu sau în legătură cu serviciul în mod generic (de grup) sunt legate de cercetarea nedeplină, incompletă și neobiectivă a circumstanțelor de fapt, lăsându-se fără constatare în genere sau cu o constatare incompletă a orientării intenției, a scopului și motivului (mobilului) infracțiunii⁴⁸⁴.

După cum subliniază, pe drept cuvânt, autorul V. N. Kudreavțev, „nu trebuie subapreciată latura subiectivă a infracțiunii în favoarea laturii obiective a acesteia, fapt care ar plasa în prim-plan o incriminare obiectivă a faptei prejudiciabile, dar și invers, subaprecierea laturii obiective

⁴⁸² Авдеев С.В. Злоупотребление должностными полномочиями: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва – 2006, p.10. [accesat la 23.02.2023]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/zloupotreblenie-dolzhdnostnyimi-polnomochiyami-ugolovno-pravovoi-i-kriminologicheskii-aspekty/read>.

⁴⁸³ Греков К.А. Квалификация преступлений, совершаемых путем превышения должностных полномочий. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ростов-на-Дону – 2007, p.5. [accesat la 26.02.2023]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/kvalifikatsiya-prestuplenii-sovershaemykh-putem-prevysheniya-dolzhdnostnykh-polnomochii/read>.

⁴⁸⁴ Гарбатович Д.А. Квалификация уголовно-правовых деяний по субъективной стороне. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Челябинск-2004, p.3. [accesat la 26.02.2023]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/kvalifikatsiya-ugolovno-pravovykh-deyanii-po-subektivnoi-storone/read>.

ar determina o incriminare subiectivă a actului socialmente periculos⁴⁸⁵, iar ca efect, o încadrare juridico-penală eronată.

În știința dreptului penal au fost fundamentate mai multe abordări ale laturii subiective a infracțiunii: „latura subiectivă a conținutului constitutiv al infracțiunii cuprinde totalitatea condițiilor privitoare la atitudinea psihică a făptuitorului față de obiectivitatea propriului său act de conduită, condițiile cerute de lege pentru ca acest act să constituie infracțiune”⁴⁸⁶; „activitatea psihică a persoanei, legată nemijlocit de săvârșirea faptei prejudiciabile”⁴⁸⁷; „o atitudine psihică, alcătuită din elemente intelective, volitive și afective care determină și însoțesc actul fizic de executare”⁴⁸⁸; „atitudinea psihică a făptuitorului atât față de faptă, cât și față de urmările ei”⁴⁸⁹; „atitudinea psihică este exprimată în vinovăția făptuitorului, cerută de lege pentru ca fapta să constituie infracțiune”⁴⁹⁰ etc.

Sușinem pe deplin faptul că latura subiectivă implică atitudinea psihică a persoanei – *subiectului activ al infracțiunii* – nu doar față de fapta prejudiciabilă comisă, dar și prin referința directă și nemijlocită la urmările prejudiciabile survenite. Însă, în același context, constatăm că latura subiectivă a infracțiunii nu se rezumă exclusiv la semnul legat de vinovăție, ci pune în evidență și alte semne subiective concomitente [*scopul și motivul (mobilul) infracțiunii*].

Din această perspectivă ne alăturăm la acest curent de gândire, prin care conținutul laturii subiective nu este limitat doar la vinovăția penală, ci și la alte semne constitutive, cum ar fi mobilul și scopul infracțiunii. În acest sens, se susține: „elementul subiectiv (*mens rea*) reprezintă atitudinea psihică a făptuitorului față de fapta comisă (acțiune sau inacțiune) și față de urmările acesteia⁴⁹¹”; „elementul esențial al laturii subiective îl constituie vinovăția, dar, pentru completarea laturii subiective, sunt prevăzute și condiții referitoare la mobil și scop”⁴⁹²; „atitudinea psihică a infractorului, formată din stări intelective (atitudinea conștiinței, scop), stări afective și volitive (motive, mobiluri), atitudine psihică care precede și însoțește faptele infracționale și urmările lor.”⁴⁹³ etc.

În esență, după cum subliniază autorii A. B. Melnicenko, M. A. Kociubei, S. I. Radacinski etc., *latura subiectivă a infracțiunii constituie esența internă (subiectivă) a*

⁴⁸⁵ Кудрявцев В.Н. *Избранные труды по социальным наукам. Том. 1. Общая теория права. Уголовное право.* Москва: «Наука», 2002, p. 363.

⁴⁸⁶ Bulai C. *Manual de drept penal. Partea generală.* București: Editura All, 1997, p. 187.

⁴⁸⁷ Gladchi Gh. *Drept penal. Partea generală.* Vol. I. Ediția a II-a. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, 2022, p. 357.

⁴⁸⁸ Boroi A. *Drept penal. Partea generală.* Ediția a II-a. București: Editura All Beck, 2000, p. 119.

⁴⁸⁹ Bucur C. *Drept penal. Partea generală.* Vol. I. Craiova: Editura „Sirech”, 2014, p. 94.

⁴⁹⁰ Ibidem.

⁴⁹¹ Duvac C., Neagu N., Gament N., Băiculescu V. *Drept penal. Partea generală.* București: „Universul Juridic”, 2019, p. 343.

⁴⁹² Alecu Gh. *Drept penal. Partea generală.* Constanța: Editura „Europolis”, 2005, p. 194.

⁴⁹³ Dima T. *Drept penal. Partea generală.* Ediția a II-a revăzută și adăugită în baza Legii nr. 278/2006 de modificare a Codului penal. București: Editura „Hamangiu”, 2007, p. 188.

*infrațiunii*⁴⁹⁴, iar semnificația acestui element constitutiv al infracțiunii se identifică prin intermediul următoarelor semne subiective cu caracter constitutiv, concomitent, obligatoriu și facultativ, esențiale și circumstanțiale: *vinovăția penală, motivul (mobilul) infracțiunii și scopul infracțional*.

O altă constatare care se impune este caracter *concomitent* și nicidecum *preexistent* ori *subsecvent*. Semnele laturii subiective urmează a fi stabilite ca fiind prezente anume la momentul comiterii faptei prejudiciabile, dar nicidecum până și după realizarea elementului material. Deși atestăm că scopul și motivul pot contura etapa internă a activității infracționale, fără o materializare obiectivă (etapa externă) existența scopului și motivului infracțiunii nu le plasează în limitele răspunderii juridico-penale.

Plecând de la aceste premise cu caracter general, în continuare ne vom preocupa predilect de latura subiectivă a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu.

Pe bună dreptate, autorul K. A. Grekov conchide că latura subiectivă a infracțiunii consemnate constă în *activitatea psihică a persoanei cu funcție de răspundere, care este nemijlocit și expres legată de săvârșirea infracțiunii în cauză*⁴⁹⁵.

În doctrina penală românească, referindu-se la infracțiunile de abuz în serviciu contra intereselor persoanelor și abuz în serviciu contra intereselor publice, autorii M. A. Hotca, V. Dobrinou, G. Nistoreanu, I. Molnar, S. Bogdan constată că, *în ceea ce privește latura subiectivă a infracțiunii, aceasta se poate manifesta numai sub forma intenției, care poate fi directă și indirectă*⁴⁹⁶ (eventuală⁴⁹⁷). Pe de altă parte, autorii G. Nistoreanu și A. Boroș opinează că în cazul săvârșirii infracțiunii prin inacțiune, neîndeplinirea cu știință, forma de vinovăție este doar intenție directă, în modalitatea acțiunii, îndeplinirea îndatoririlor de serviciu în mod defectuos, forma vinovăției poate fi atât intenția directă, cât și cea indirectă⁴⁹⁸. Autorul G. Alecu, punând în evidență infracțiunea de abuz în serviciu contra intereselor persoanelor, se referă doar la vinovăția în forma intenției directe, precizându-se că scopul prevăzut în norma de incriminare are sensul de finalitate și nu de rezultat⁴⁹⁹. În același curs de idei, punându-se în vedere

⁴⁹⁴ Уголовное право. Общая часть. Под редакцией А. Б. Мельниченко. Ростов-на-Дону: «Феникс», 2001, p. 116.

⁴⁹⁵ Греков К. А. *Квалификация преступлений, совершаемых путем превышения должностных полномочий*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ростов-на-Дону – 2007, p.22. [accesat la 26.02.2023]. Disponibil: <https://www.dissertat.com/content/kvalifikatsiya-prestuplenii-sovershaemykh-putem-prevysheniya-dolzhnostnykh-polnomochii/read>.

⁴⁹⁶ Hotca M. A. *Codul penal. Comentarii și explicații*. București: Editura „C. H. Beck”, 2007, p. 1223, p. 1230. Nistoreanu G., Dobrinou V., Molnar I. et. al. *Drept penal. Partea specială (cu propunerile cuprinse în Proiectul de lege pentru modificarea și completarea Codului penal și a Codului de procedură penală)*. București: „Continent XXI”, p. 312, p. 318.

⁴⁹⁷ Bogdan S. *Drept penal. Partea specială. Ediția a III-a revăzută și adăugită*. București: „Universul Juridic”, 200, p. 306.

⁴⁹⁸ Nistoreanu G., Boroș A. *Drept penal. Partea specială. Ediția a II-1*. București: „All Beck”, 2002, p. 265.

⁴⁹⁹ Alecu G. *Instituții de Drept penal. Partea generală și Partea specială*. Constanța: Ovidius University Press, 2010, p. 414.

asertiunile autorilor români M. A. Hotca, G. Nistoreanu, A. Boroii, G. Alecu etc., infracțiunea de abuz în serviciu prin îngădirea unor drepturi se manifestă, din punct de vedere al laturii subiective, prin vinovăție calificată de mobilul cerut de lege⁵⁰⁰ (numai intenție directă⁵⁰¹).

În opinia autorului V. S. Burov, orice abuz de atribuțiile de serviciu se caracterizează, din punct de vedere al laturii subiective a infracțiunii, prin asemenea forme de vinovăție, precum intenția directă ori intenția indirectă⁵⁰². Același autor menționează că intenția directă se raportează la fapta prejudiciabilă comisă, dar, în limitele atitudinii psihice a făptuitorului față de eventualele urmări prejudiciabile, aceasta poate fi caracterizată nu doar prin intenție directă, dar și prin intenție indirectă, chiar și prin imprudență⁵⁰³.

Abordarea autorului V. S. Burov nu poate fi acceptată. Or, potrivit art. 17 C.pen. al RM, „se consideră că infracțiunea a fost săvârșită cu intenție dacă persoana care a săvârșit-o își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, a prevăzut urmările ei prejudiciabile, a dorit sau admis, în mod conștient, survenirea acestor urmări”⁵⁰⁴. În fapt, nu pot fi dezmembrate anumite semne ale vinovăției penale, prin raportarea acestora în mod individual la fapta prejudiciabilă, iar altele – la urmarea prejudiciabilă. În context, însăși vinovăția penală, într-o anumită formă concretă de manifestare (nu are importanță care anume dintre acestea este atestată), constituie o atitudine psihică concomitentă atât față de fapta prejudiciabilă săvârșită, cât și față de urmările prejudiciabile survenite. Cu alte cuvinte, nu poate exista intenție directă față de fapta prejudiciabilă săvârșită și intenție indirectă ori chiar din imprudență în raport cu urmările prejudiciabile survenite.

Într-o altă abordare, latura subiectivă a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu se caracterizează prin vinovăție penală în forma ei intenționată⁵⁰⁵. Autorii nu pun accent pe forma intenției, fapt din care rezultă că în mod implicit se recunoaște că infracțiunea poate fi comisă atât prin intenție directă, cât și prin intenție indirectă.

În același sens, autorii M. A. Kaufman, M. P. Juravlev, S. I. Nikulin susțin că, din punctul de vedere al laturii subiective, infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu se caracterizează prin forma intenționată a vinovăției penale. Adică, persoana publică își

⁵⁰⁰ Hotca M. A. *Codul penal. Comentarii și explicații*. București: Editura „C. H. Beck”, 2007, p. 1223. Nistoreanu G., Boroii A. *Drept penal. Partea specială. Ediția a II-1*. București: „All Beck”, 2002, p. 268.

⁵⁰¹ Alecu G. *Instituții de Drept penal. Partea generală și Partea specială*. Constanța: Ovidius University Press, 2010, p. 416.

⁵⁰² Буров В. А. *Преступления против интересов службы в коммерческих и иных организациях. Комментарий законодательства и справочные материалы*. Ростов н/Д: «Феникс», 1997, p. 47.

⁵⁰³ Ibidem, p. 132.

⁵⁰⁴ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133090&lang=ro#.

⁵⁰⁵ Дьяков С. В., Игнатьев А. А., Лунеев В. В., Никулин С. И. *Уголовное право. Учебник для вузов*. Москва: «Норма - Инфра-М», 1999, p. 330. Уголовное право. Часть общая. Часть особенная. Под редакцией А. С. Михлина. Москва: «Юриспруденция», 2000, p. 313.

dă seama că, săvârșind o anumită acțiune, în mod evident depășește limitele atribuțiilor sale de serviciu, prevede posibilitatea sau inevitabilitatea survenirii, ca urmare a faptei prejudiciabile săvârșite, a urmării prejudiciabile prevăzute de lege, dorind (*intenție directă*) ori admițând în mod conștient survenirea acestora (*intenție indirectă*)⁵⁰⁶.

Într-o altă viziune, se menționează că latura subiectivă a infracțiunii de depășire a atribuțiilor de serviciu se caracterizează prin vinovăție în forma intenției *directe* sau a intenției *indirecte*⁵⁰⁷, adică făptuitorul își dă seama că faptele prejudiciabile săvârșite în mod evident depășesc atribuțiile sale de serviciu, prevede că acestea vor cauza daune intereselor protejate și dorește ori admite în mod conștient survenirea acestora⁵⁰⁸.

În opinia autorului V. Cușnir, latura subiectivă a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu presupune vinovăția sub formă de intenție, cea care rezultă expres din textul legii. Făptuitorul își dă seama că acțiunile sale depășesc limitele competenței funcționale, de asemenea, că acesta dă dovadă de exces de putere depășindu-și atribuțiile sale de serviciu, iar săvârșind fapta admite survenirea daunelor drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice și dorește acest lucru⁵⁰⁹.

Autorii S. Brînza și V. Stati conchid că latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM (excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu) se caracterizează prin intenție *directă* sau intenție *indirectă*⁵¹⁰. După cum menționează autorii citați, în dispoziția art. 328 alin. (1) C.pen. al RM se menționează despre săvârșirea de către o persoană publică a unor acțiuni care depășesc în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege. Aceasta înseamnă, în opinia autorilor vizați, că făptuitorul manifestă certitudine, este lipsit de orice îndoială, nu are dubii că depășește limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege. În lipsa caracterului vădit al depășirii limitelor drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, susțin

⁵⁰⁶ Уголовное право. Общая и Особенная части. Учебник для вузов. 2-е издание, переработанное и дополненное. Под редакцией М. П. Журавлева, С. И. Никулина. Москва: «Норма», 2007, p. 685.

⁵⁰⁷ Уголовное право. Особенная часть. Учебник. 2-е издание, дополненное и переработанное. Под редакцией Гаухмана Л.Д., Максимова С.В.. Москва: «Эксмо», 2005, p. 574. Alecu G. Instituții de Drept penal. Partea generală și Partea specială. Constanța: Ovidius University Press, 2010, p. 414. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. 5-е издание. Под редакцией В. М. Лебедева. Москва: «Норма», 2008, p. 819. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Под редакцией Лебедева В.М.. Москва: «Норма», 2003, p. 722. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. 2-е издание, переработанное и дополненное. Под редакцией Лебедева В.М.. Москва: «Норма», 2004, p. 734. Наумов А.В. Российское уголовное право. Курс лекций в 3 т. Т. 3. Особенная часть. 4-е издание, переработанное и дополненное. Москва: «Волтерс Клувер», 2007, p. 376. Яни П. С. în Уголовное право Российской Федерации. Учебник. Второе издание, исправленное и дополненное. Под редакцией Л. В. Иногамовой-Хегай. Москва: «Инфра-М», 2006, p. 319.

⁵⁰⁸ Наумов А. В. *Российское уголовное право. Курс лекций в 3 т. Т. 3. Особенная часть. 4-е издание, переработанное и дополненное.* Москва: «Волтерс Клувер», 2007, p. 376-377.

⁵⁰⁹ Cușnir V. în Barbăneagră A., Alecu G., Berliba V. et. al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu.* Chișinău: Centrul de Drept al Avocaților, 2009, p. 722.

⁵¹⁰ Brînza S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea specială.* Vol. II. Chișinău: S. n., 2015, p. 907.

autorii S. Brînza și V. Stati, răspunderea nu poate fi aplicată potrivit art. 328 alin. (1) C.pen. al RM⁵¹¹.

Referitor la infracțiunea specificată la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM, autorul V. Stati consemnează că aceasta se caracterizează atât prin intenție directă, cât și prin intenție indirectă⁵¹². Adică, făptuitorul își dă seama de caracterul prejudiciabil al inacțiunii sale de refuz neîntemeiat de eliberare a actului permisiv, prevede că aceasta va conduce la restrângerea dreptului de desfășurare a activității de întreprinzător, ceea ce va cauza daune drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, în mărime de cel puțin 10 salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei, și dorește sau admite, în mod conștient, survenirea acestor urmări⁵¹³.

Autorul I. Țurcan restrânge limitele vinovăției penale – ca semn obligatoriu și concomitent al laturii subiective a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu - strict la vinovăția în forma intenției directe. Adică, conchide autorul I. Țurcanu, latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM se manifestă prin intenție directă⁵¹⁴.

S. I. Korableva conchide că determinarea semnelor vinovăției penale în cazul infracțiunilor de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu și încadrarea juridică a acestora reprezintă cele mai proeminente problematice care fac legătura între teoria dreptului penal și practica judiciară și de urmărire penală⁵¹⁵. În continuare autoarea menționează că, dacă persoana vinovată a acționat cu intenție directă, atunci aceasta urmează să fie supusă răspunderii penale în funcție nemijlocită de conținutul și orientarea intenției, iar dacă a acționat cu intenție indirectă, atunci răspunderea penală este condiționată de urmările prejudiciabile de fapt survenite⁵¹⁶. În continuarea gândului, S. I. Korableva promovează următoarea noțiune a intenției indirecte: *infracțiunea se consideră ca fiind comisă prin intenție indirectă, dacă persoana a conștientizat caracterul prejudiciabil al faptelor (acțiune sau inacțiune) sale, a prevăzut posibilitatea survenirii urmărilor prejudiciabile, nu le-a dorit, dar le-a admis în mod conștient ori a considerat în mod ușuratic că vor fi evitate*⁵¹⁷. De principiu, această ultimă abordare nu

⁵¹¹ Ibidem.

⁵¹² Stati V. *Varianta atipică a excesului de putere, prevăzută de legea penală a Republicii Moldova*. În: Juridice Moldova. [accesat la 19.03.2023]. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/12189/varianta-atipica-a-excesului-de-putere-prevazuta-de-legea-penala-a-republicii-moldova.html>.

⁵¹³ Ibidem.

⁵¹⁴ Țurcan I., Brînza S., Ulianoschi X., Stati V. et. al. *Drept penal. Ediția a II-a*. Vol. 2. Chișinău: „Cartier”, 2005, p. 636.

⁵¹⁵ Кorableва С.Ю. *Вина как уголовно-правовая категория и ее влияние на квалификацию преступлений*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2013, p. 3-4. [accesat la 26.02.2023]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/vina-kak-ugolovno-pravovaya-kategoriya-i-ee-vliyanie-na-kvalifikatsiyu-prestuplenii>.

⁵¹⁶ Ibidem.

⁵¹⁷ Ibidem.

poate fi acceptată, întrucât prezintă un aliaj nejustificat între vinovăția intenționată și vinovăția imprudentă (cea din urmă în varianta încrederii exagerate în sine), care excede prevederile legii penale.

Autorul K.A. Grekov punctează faptul că latura subiectivă a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu se caracterizează prin intenție directă sau intenție indirectă, ca activitate psihică a subiectului, care este nemijlocit și expres legată de săvârșirea infracțiunii în cauză⁵¹⁸.

Plecând de la prezentările doctrinare făcute *supra*, conchidem că stabilirea corectă a laturii subiective a infracțiunii de *exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu* are o mare importanță practico-aplicativă. Acest lucru, pe de o parte, întemeiază identificarea temeiului subiectiv al răspunderii penale în baza art. 328 C.pen. al RM, iar, pe de altă parte, se conturează corelația dintre forma generală a excesului de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu și variantele speciale incriminate prin intermediul altor norme juridico-penale.

Latura subiectivă a unei infracțiuni concrete o formează nu vinovăția (*intenția* sau *imprudența*) în general sau luată ca noțiune generală, ci intenția ori imprudența ca formă concretă de vinovăție, completată de un anumit conținut, specifică unei anumite infracțiuni⁵¹⁹. Este o premisă de care urmează să se țină cont în mod obligatoriu la elucidarea laturii subiective a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu. Totodată, vinovăția penală se manifestă la momentul săvârșirii infracțiunii, ca semn concomitent al laturii subiective. După cum menționează autorul V. I. Soloviov, anume vinovăția penală, de rând cu alte circumstanțe de fapt ale cauzei penale, pun bazele unei aprecieri (evaluări) judiciare a faptei prejudiciabile, dar nicidecum invers⁵²⁰. Stabilirea în practică a vinovăției penale, fără a lua în considerare circumstanțele de fapt concomitente, care pun în evidență anume forma și conținutul concret al acesteia, determină, în majoritatea cazurilor, în opinia noastră, o deviere de la regulile unei încadrări juridico-penale metodice corecte a infracțiunii de exces de putere sau de depășire a atribuțiilor de serviciu.

Pentru stabilirea argumentativă a formei de vinovăție aferentă infracțiunii de exces de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu, urmează a fi puse în aplicare anumite procedee specifice de interpretare a legii penale. În doctrina se menționează: „Din categoria infracțiunilor susceptibile de a fi comise atât prin forma intenției directe, cât și prin forma intenției indirecte

⁵¹⁸ Смелова С.В. *Уголовная ответственность за превышение должностных полномочий*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Рязань 2009, p. 22. [accesat la 23.02.2023]. CZU 04200911673. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/ugolovnaya-otvetstvennost-za-prevyshenie-dolzhnostnykh-polnomochii/read>.

⁵¹⁹ Кудрявцев В.Н. *Избранные труды по социальным наукам. Том. I. Общая теория права. Уголовное право*. Москва: «Наука», 2002, p. 366.

⁵²⁰ Соловьев В.И. *Борьба с должностными злоупотреблениями, обманом государства и приписками по советскому уголовному праву*. Москва: «Юридическая литература», 1963, p. 90.

fac parte infracțiunile cu o componentă materială, la care scopul nu este prevăzut ca semn obligatoriu al laturii subiective ⁵²¹. Mai putem adăuga că din această categorie sunt excluse și infracțiunile cu o componentă materială la care legiuitorul prevede imprudența ca formă de vinovăție prin care poate fi comisă respectiva infracțiune.

În afară de aceasta, caracterul drepturilor și limitele atribuțiilor de serviciu, care sunt cunoscute ori este obligatoriu pentru a fi cunoscute de către persoana publică sau persoana cu funcție de demnitate publică, completate de sintagma prevăzută la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM – depășirea „în mod vădit” a limitelor drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege - imprimă infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu un caracter exclusiv de infracțiune intenționată, intenție directă sau intenție indirectă.

Plecând de la o asemenea abordare și de la constatarea că, făcută în contextul caracterizării laturii obiective (a se vedea pct. 3.1. din Capitolului II), după care infracțiunile prevăzute la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM și la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM au o componentă materială, precum și de la semnificația expresiei „în mod vădit”, concluzionăm că ambele variante normative ale excesului de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu pot fi comise prin intenție directă sau intenție indirectă.

Luând în considerațiune prevederile art. 17 C.pen. al RM, factorul intelectual, care este unul comun pentru varianta comiterii infracțiunii cu intenție directă, cât și cu intenție indirectă, are următorul conținut:

- *persoana publică percepe caracterul prejudiciabil al acțiunii de depășire vădită a limitelor drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege.* Pe de o parte, acest lucru presupune perceperea de către subiect a relațiilor sociale de interes public, care urmează a fi lezate. Pe de altă parte, perceperea pericolului pe care-l implică acțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu pentru aceste relațiile sociale, care asigură funcționarea conformă a autorităților publice, inclusiv a celor autonome sau de reglementare, a întreprinderilor de stat sau municipale, a altor persoane juridice de drept public. În cazul variantei normative specificate la art. 328 alin. (1¹) are loc perceperea pericolului pentru relațiile sociale de interes public din domeniul activității de întreprinzător;
- *persoana publică prevede urmările prejudiciabile ce urmează să survină în urma săvârșirii acțiunii prejudiciabile.* Sub acest aspect se va stabili că există reprezentarea urmărilor prejudiciabile, adică previziunea modificărilor care se vor produce în conținutul obiectului juridic și conștientizarea pericolozității sociale. În cazul

⁵²¹ Cojocaru R. *Unele particularități de încadrare juridică a infracțiunilor săvârșite cu intenție*, În: „Legea și Viața”, Publicație științifico-practică, Aprilie-iunie 2023, p. 29-30. P. 24-32. [accesat la 20.07.2023]. ISSN 2587-4365. Disponibil: https://academy.police.md/wp-content/uploads/2023/07/p_24-32.pdf.

variantei normative prevăzute la art. 328 alin. (1) C.pen., previziunea se referă la „daune în proporții considerabile [...] drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice”, iar în cazul variantei normative prevăzute la art. 328 alin. (1¹) C.pen. – „daune drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, în valoare de cel puțin 10 salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei”.

Factorul volitiv al intenției, la rândul său, se diferențiază după cum infracțiunea este săvârșită - prin intenție directă sau intenție indirectă. În cazul excesului de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu săvârșit prin intenție directă făptuitorul își manifestă voința „de a dori” urmările prejudiciabile menționate *supra*, iar în cazul intenției indirecte - „de a admite în mod conștient” survenirea acestora.

Dorința survenirii urmării prejudiciabile reprezintă o finalitate a activității infracționale spre care tinde făptuitorul, în cazul nostru persoana publică, și care rezultă din totalitatea împrejurărilor faptice de comitere a actului infracțional. Studiul practicii judiciare ne demonstrează că în cele mai multe cazuri infracțiunea de exces de putere se comite sub forma intenției directe. Într-o speță: *„J.I. [...], fiind numit în funcția de șef Serviciu investigare fraude economice al Inspectoratului de XXXX [...], asumându-și atribuțiile instanței de judecată și ale executorului judecătoresc [...], neavând careva împuterniciri legale, acționând intenționat, cu scopul privării reprezentanților SRL „XXXX” și transmiterii terților a strugurilor de soiul „Cabernet-Sovinion” în cantitate de 8 530 kg, conștientizând faptul că la IP Taraclia nu au fost înregistrate sau emise careva acte ce acordă dreptul de ridicare a strugurilor de la reprezentanții SRL „XXXX” și transmitere către SRL „XXXX” a mărfii perisabile, personal a dat indicații șoferului autocamionului „Kamaz”, nr./î TRAG 694, A.S., care se deplasa spre locul de destinație Fabrica de Vinuri din s. XXXX, r-l XXXX, de a schimba direcția spre marginea or. XXXX în direcția s. XXXX, r-nul XXXX, unde, în lipsa documentelor oficiale ce ar permite descărcarea și predarea mărfii, la indicația lui au reîncărcat strugurii în cantitate de 8 530 kg într-un alt autocamion, deplasându-se cu acesta într-o direcție necunoscută, cauzând daune în proporții considerabile drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale SRL „XXXX”, în mărime de 51 180 lei”⁵²². Dintre împrejurările faptice care denotă existența dorinței de survenire*

⁵²² Decizia CSJ a R. Moldova din 12.12. 2022. Dosarul nr. 1ra-512/2022 1-18020034-01-1ra-04042022 [accesat la 12.08.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=22625 .

a urmării prejudiciabile fac parte: perseverența de realizare a acțiunilor criminale⁵²³; aplicarea repetată a armei de foc, prin tragerea mai multor rafale cu rănirea victimei⁵²⁴ etc.

Mai rar infracțiunile statuate la art. 328 C.pen. al RM se comit prin intenție indirectă. În cazul excesului de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu săvârșit prin intenție indirectă, admiterea conștientă a urmărilor prejudiciabile are loc prin, „...adoptarea unei atitudini de indiferență față de eventualitatea producerii ei”⁵²⁵. Intenția indirectă rezultă din următoarea speță: „[...] C.A. a fost învinuit că, în perioada 15-26 iulie 2010, deținând funcția de consultant principal al Comisiei economie, buget și finanțe a Parlamentului Republicii Moldova, modificând conținutul stenogramei ședinței în Plenul Parlamentului din 15 iulie 2010, a redactat și imprimat pe foi de hârtie textul final al Legii nr.176 din 15 iulie 2010, conform căruia în Anexa la lege, la pct.1) lit. e), s-a introdus următorul cuprins: e) întreținerea cazinourilor până la 6 mese inclusiv, cuantumul taxei constituie 180 000 de lei pentru fiecare masă de joc, iar începând cu a 7-ea, cuantumul taxei constituie 360 000 de lei. Tot el a fost învinuit de faptul că, depășind în mod vădit atribuțiile acordate prin lege, în scopul de a urgenta intrarea în vigoare a actului normativ menționat, ilegal a introdus modificări în pct. III al Legii nr.176 din 15 iulie 2010, care prevedea că legea intră în vigoare peste 3 luni de la data publicării, cu excepția art.1 pct.18, în partea ce se referă la pct.1, lit. e) din anexă, care intră în vigoare la data publicării. Ulterior, C.A., în pofida faptului că modificările menționate nu au fost acceptate de Comisia economie, buget și finanțe a Parlamentului Republicii Moldova, nu au fost examinate și votate în ședința Plenului Parlamentului, inducând în eroare personalul din Direcția documentare parlamentară, ilegal le-a introdus în redacția finală a textului Legii nr.176 din 15 iulie 2010, care a fost promulgată prin Decretul Președintelui Interimar al Republicii Moldova, G.M., nr.464-V din 30 iulie 2010. Urmare a acțiunilor ilegale ale cet. C.A. [...], bugetul de stat a fost prejudiciat cu suma de 5 973 165 de lei, ce constituie urmări grave”⁵²⁶.

În cazul infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu intenția, în ansamblul ei, poate fi determinată sau nedeterminată, acest ultim fapt neavând relevanță pentru calificarea juridico-penală corectă a infracțiunii în cauză. Pe cale de efect, nu susținem pe deplin opinia autorilor I. Țurcan și O. A. Plehova⁵²⁷, care operează cu intenția directă în mod exclusiv

⁵²³ Decizia CSJ a R. Moldova din 3.03.2021. Dosarul nr.1ra-256/2021. [accesat la 24.08.2023]. Disponibil http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18208.

⁵²⁴ Decizia CSJ a R. Moldova din 25.01.2021. Dosarul nr. 1ra-347/2021. [accesat la 24.08.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=17734.

⁵²⁵ Cojocaru R. *Unele particularități de încadrare juridică a infracțiunilor săvârșite cu intenție*, În: „Legea și Viața”, Publicație științifico-practică, Aprilie-iunie 2023, p. 28. P. 24-32. [accesat la 12.08.2023]. ISSN 2587-4365. Disponibil: https://academy.police.md/wp-content/uploads/2023/07/p_24-32.pdf.

⁵²⁶ Decizia CSJ a R. Moldova din 5.06.2020. Dosarul nr.1ra-458/2020. [accesat la 20.08.2023] http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=15851.

⁵²⁷ Țurcan I. în 29. Brînza S., Ulianovschi X., Stati V. et. al. *Drept penal. Ediția a II-a*. Vol. 2. Chișinău: „Cartier”, 2005, p. 636. Плехова О.А. Уголовная ответственность за злоупотребление и превышение должностных

în cazul infracțiunii exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, punându-se în vedere în particular existența intenției nedeterminate.

În HP CSJ cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu se statuează: „*Infracțiunile, prevăzute la art. 327 și 328 C.pen., pot fi comise atât cu intenție directă, cât și cu intenție indirectă. Excepție face conținutul agravat al incriminărilor de la lit. c) alin. (2) art. 327 C.pen. al RM și de la lit. d) alin. (3) art. 328 C.pen. al RM, astfel încât, față de urmările grave, făptuitorul manifestă imprudență*”⁵²⁸.

În baza acestei interpretări, se recunoaște ca excepție existența unei intenții depășite în cazul excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu care a provocat urmări grave – art. 328 alin. (3) lit. d) C.pen. Întrucât acest semn de factură obiectivă, cu efect agravant, a fost declarat neconstituțional prin Hotărârea CC nr.22 din 01.10.2018, constarea este una irelevantă, întrucât agravanta nu-și mai are eficacitate practică. Admitem însă că respectiva agravantă, până la momentul aplicării ei, putea cunoaște forma intenției depășite, așa cum este definită la art. 19 C.pen. al RM. O asemenea situație era posibilă atunci când persoana publică, la comiterea excesului de putere sau a depășii atribuțiilor de serviciu, își dă seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii săvârșite, prevede posibilitatea provocării urmării prejudiciabile prevăzute la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM, dorește sau admite în mod conștient survenirea acesteia, însă în realitate se produce o urmare prejudiciabilă mai gravă, pe care făptuitorul a prevăzut-o, dar a sperat în mod ușuratic că nu se va produce, sau nu a prevăzut-o, dar putea și trebuia să o prevadă.

În afară de vinovăție ca semn principal și în același timp obligatoriu al componenței de infracțiune, latura subiectivă a infracțiunii mai poate include și alte semne facultative. Caracterul facultativ al acestor semne derivă din faptul că ele nu sunt obligatorii pentru toate infracțiunile, ci doar pentru acele infracțiuni care sunt prevăzute în textele incriminatoare care le descriu conținutul constitutiv. Din categoria acestor semne fac parte motivul, scopul și stările emotive⁵²⁹.

În doctrină se menționează: „La descrierea semnelor facultative ale laturii subiective (motiv, scop și stare emoțională) legiuitorul, de cele mai multe ori, utilizează procedeul prevederii lor explicite în conținutul normei penale; acest procedeu presupune consacrarea *ad litteram sau expressis verbis* a semnelor consemnate în litera legii”⁵³⁰.

полномочий. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ростов-на-Дону – 2006, p. 20. [accesat la 23.02.2023] Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/ugolovnaya-otvetstvennost-za-zloupotreblenie-i-prevyshenie-dolzhnostnykh-polnomochii/read>.

⁵²⁸ HP CSJ a RM nr. 7 din 15.05.2017 cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu. [accesat la 12.07.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=216.

⁵²⁹ Botnaru S., Grama M., ș.a. *op. cit.*, p. 157;

⁵³⁰ Cojocaru R. *Determinarea semnelor facultative ale laturii subiective la încadrarea juridică a infracțiunii*. În: „Legea și Viața”, Publicație științifico-practică, Septembrie-octombrie, 2022, p. 15, p.14-23. [accesat la

Aplicând acest criteriu, se poate constata că în litera legii, la art. 328 alin. (1) și art. 328 alin. (1¹) C.pen., legiuitorul nu prevede expres motivul sau scopul de comitere a infracțiunii ca semne care ar direcționa vinovăția și ar condiționa gradul prejudiciabil al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, săvârșite în forma componentei de bază.

Autoarea E. V. Maslova consideră că mobilul (motivul) infracțiunii este întotdeauna conștientizat de către subiectul activ al infracțiunii, deși, în anumite cazuri se poate puncta pe caracterul neconștientizat ori mai puțin conștientizat al bazelor comportamentale. Aceste din urmă situații sunt specifice infracțiunilor manifestate prin vinovăție imprudentă, în cazul acestor din urmă infracțiuni latura subiectivă se reduce, din punct de vedere psihologic, exclusiv la semnul vinovăției penale)⁵³¹.

Luând în calcul faptul că infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu este o infracțiune intenționată, motivul (mobilul), deși nu este un semn obligatoriu al componentelor tip, este prezent de fiecare dată în configurarea laturii subiective a infracțiunii.

Pe această dimensiune de idei, autorul V. Cioclei (citându-i pe Merle Roger, Vítu André, J. Pradel), constată că mobilul nu poate fi separat de intenție, deoarece el este „motorul” acesteia sau, altfel spus, mobilul este „arie-planul psihologic al intenției”⁵³². Autorul O. A. Plehova susține că motivul (făcându-se referință și la scopul infracțiunii) urmează a fi identificat în fiecare caz concret de comitere a infracțiunii. Or, doar din analiza circumstanțelor care au impulsionat subiectul activ al infracțiunii la comiterea faptei prejudiciabile se poate stabili atitudinea de fapt a acestuia față de elementul material realizat și eventualele urmări prejudiciabile⁵³³.

După cum subliniază autorul V. Cușnir, legiuitorul nu condiționează excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu de un anumit motiv (mobil) sau scop, ele neavând relevanță pentru existența infracțiunii, dar trebuie avute în vedere la individualizarea pedepsei penale⁵³⁴.

Autorii M. P. Juravlev și S. I. Nikulin consideră că motivele săvârșirii infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu nu au importanță la încadrarea juridică a

04.08.2023]. ISSN 2587-4365. Disponibil: https://academy.police.md/wp-content/uploads/2023/06/p_14-23.pdf. p. 20.

⁵³¹ Маслова Е.В. *Факультативные признаки субъективной стороны состава преступления: теоретико-прикладное исследование*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Нижний Новгород – 2017, p. 20. [accesat la 26.02.2023]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/fakultativnye-priznaki-subektivnoi-storony-sostava-prestupleniya-teoretiko-prikladnoe-issled/read>.

⁵³² Merle Roger, Vítu André, J. Pradel, citați după Cioclei V. Mobilul în conduita *criminală*. București: Editura All Beck, 1999, p. 210.

⁵³³ Плехова О.А. *Уголовная ответственность за злоупотребление и превышение должностных полномочий*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ростов-на-Дону – 2006, p.21. [accesat la 23.02.2023]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/ugolovnaya-otvetstvennost-za-zloupotreblenie-i-prevyshenie-dolznostnykh-polnomochii/read>.

⁵³⁴ Cușnir V. în Barbăneagră A., Alecu G., Berliba V. et. al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu*. Chișinău: Centrul de Drept al Avocaților, 2009, p. 722.

infracțiunii în cauză, dar urmează a fi stabilite și luate în vedere în procesul de individualizare a pedepsei penale⁵³⁵.

Motivele infracțiunii specificate la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM pot consta, susțin S. Brînza și V. Stati, în „*interesul material, năzuința de a obține unele avantaje nepatrimoniale, răzbunare, gelozie, interpretarea eronată a obligațiilor de serviciu, excesul de zel etc.*”⁵³⁶. Referitor la infracțiunea specificată la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM, susținem opinia autorului V. Stati, precum că *motivul infracțiunii în cauză se exprimă în: interesul material, excesul de zel, răzbunare, ură, invidie, ură socială, națională, rasială sau religioasă etc.*⁵³⁷, dar nu au relevanță practică în procesul de încadrare juridică a infracțiunii.

În același sens se pronunță și jurisprudența unificată din Republica Moldova, care statuează faptul că „*instanțele vor reține că infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu (art. 328 C.pen. al RM) poate fi comisă în interes material ori în alte interese personale, motivele nominalizate neagravând răspunderea penală. Eventual, acestea pot fi luate în considerație doar la individualizarea pedepsei penale*”⁵³⁸.

O constatare deosebit de relevantă pentru prezentul studiu a fost promovată de către K. A. Grekov, care identifică două situații de integrare a motivului în conținutul laturii subiective a infracțiunii de exces de putere sau de depășire a atribuțiilor de serviciu:

- subiectul săvârșește infracțiunea din motiv material sau alt motiv personal de orice natură, în acest caz justificându-se aplicarea legii penale;
- când persoana, realizând atribuțiile sale de serviciu, consideră că acționează în interes de serviciu. În acest ultim caz, subiectul nu trebuie să fie trasă la răspundere penală, existând o eroare relevantă consimțită⁵³⁹.

Studiul practicii judiciare ne demonstrează fără echivoc că în cele mai frecvente cazuri excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu se săvârșește în interes material sau interes personal. Plecând de la o atare constatare, de *lege ferenda*, propunem integrarea în conținutul constitutiv de bază al infracțiunii de exces de putere sau de depășire a atribuțiilor de serviciu a „interesului material” sau a „interesului personal” ca semn alternativ care ar condiționa

⁵³⁵ Уголовное право. Общая и Особенная части. Учебник для вузов. 2-е издание, переработанное и дополненное. Под редакцией Журавлева М.П., Никулина С.И.. Москва: «Норма», 2007, p. 685.

⁵³⁶ Brînza S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: S. n., 2015, p. 907.

⁵³⁷ Stati V. *Varianta atipică a excesului de putere, prevăzută de legea penală a Republicii Moldova*. În: *Juridice Moldova*. [accesat la 19.03.2023]. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/12189/varianta-atipica-a-excesului-de-putere-prevazuta-de-legea-penala-a-republicii-moldova.html>.

⁵³⁸ HP CSJ Cu privire la aplicarea legislației, referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu nr.7 din 15.05.2017 [accesat la 12.03.2021]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=216.

⁵³⁹ Греков К.А. *Квалификация преступлений, совершаемых путем превышения должностных полномочий*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ростов-на-Дону – 2007, p.22. [accesat la 04.04.2023]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/kvalifikatsiya-prestuplenii-sovershaemykh-putem-prevysheniya-dolzhnostnykh-polnomochii/read>.

existența infracțiunii, alături de urmarea prejudiciabilă materializată prin provocarea unei daune patrimoniale, exprimată în proporții ce depășesc 10 salarii medii prognozate pe economie la momentul comiterii faptei. Formularea dintr-o atare perspectivă a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu a fost prezentată în secțiunea 3.2 a prezentei lucrări. Avantajul unei asemenea remanieri legislative are un dublu raționament. Pe de o parte, se va ajunge la dozarea calității semnelor descrise în norma incriminatoare de la art. 328 C.pen. al RM, fapt ce va înlesni buna înțelegere a câmpului incriminator al infracțiunii. Pe de altă parte, legiuitorul va trasa un prag de gravitate al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, ce derivă din realitățile și tendințele practice de comitere a acestora.

Scopul urmărit de către persoana publică sau de către persoana cu funcție de demnitate publică la săvârșirea infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu poate fi diferit, neavând conotația unui semn constructiv.

Deși de *lege-lata* motivul de comitere a infracțiunii nu condiționează variantele tipice ale infracțiunii de exces de putere sau depășire atribuțiilor de serviciu prevăzute la art. 328 alin. (1) și alin. (1¹) C.pen. al RM, anumite varietăți ale acestuia sunt prevăzute ca forme agravante ale infracțiunii. Este vorba de forma agravată, prevăzută la art. 328 alin. (2) lit. b¹) C.pen. al RM, *excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu săvârșit din motive de prejudecată*, și de forma agravată, prevăzută la art. 328 alin. (2) lit. b¹) C.pen. al RM – *săvârșit în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale*.

Referitor la prima circumstanță agravantă, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu săvârșit din motive de prejudecată, este de menționat că aceasta a fost introdusă la art. 328 alin. (2) lit. b¹) C.pen. al RM prin Legea nr. 111 din 21-04-2022 pentru modificarea unor acte normative⁵⁴⁰.

La baza acestui amendament legislativ a stat Protocolul nr. 12 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, intrat în vigoare la 1.04.2015. Potrivit art. 1. al respectivului Protocol, „*Exercitarea oricărui drept prevăzut de lege trebuie să fie asigurată fără nici o discriminare bazată, în special, pe sex, pe rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere sau oricare altă situație*”⁵⁴¹.

În Nota informativă a Proiectului de lege s-a făcut referire inclusiv la jurisprudența CtEDO, prin care au fost statuate și definite mai multe obligații cu caracter pozitiv în materia

⁵⁴⁰ Legea nr. 111 din 21-04-2022 pentru modificarea unor acte normative. Publicat : 03-06-2022 în Monitorul Oficial Nr. 164-169 art.291. [accesat la 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131558&lang=ro.

⁵⁴¹ Convenția Europeană a Drepturilor Omului. [accesat la 02.03.2023]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron.

prevenirii discriminării. Printre altele, s-a menționat: „*Jurisprudența CtEDO a stabilit în mod repetat că violența rasială este un afront deosebit de grav față de demnitatea umană și, având în vedere consecințele periculoase ale acesteia, solicită autorităților o vigoare specială și o reacție puternică.*”⁵⁴².

Într-o altă abordare inspirată de jurisprudența CtEDO: „*Atunci când au investigat incidentele violente, autoritățile statale aveau obligația suplimentară, în baza articolului 3 din Convenție, de a întreprinde toate măsurile rezonabile în vederea demascării oricărui motiv rasist și de a stabili dacă ura etnică sau prejudecățile au jucat sau nu vreun rol în producerea evenimentelor.*”⁵⁴³.

Autorii S. Brînza și V. Stati conchid că „*această sintagmă – „motive de prejudecată” -, cuprinde un spectru amplu de considerente pe care se pot baza ideile preconceptuate ale făptuitorului*”⁵⁴⁴.

Pentru clarificarea semnificației de „motiv de prejudecată”, la încadrarea juridică se va recurge la interpretarea legală, întrucât sintagma este definită la art. 134²¹ C.pen. al RM. Potrivit textului de lege, „Prin motive de prejudecată se înțeleg idei preconceptuate ale făptuitorului, bazate pe considerente de rasă, culoare, origine etnică, națională sau socială, cetățenie, sex, gen, limbă, religie sau convingeri religioase, opinii politice, dizabilitate, orientare sexuală, identitate de gen, stare de sănătate, vârstă, stare civilă, indiferent dacă fapta este comisă în privința persoanei care posedă astfel de caracteristici protejate, în privința bunurilor acesteia ori asociate cu aceasta sau în privința persoanei care acordă suport persoanelor ce posedă astfel de caracteristici protejate ori se asociază cu acestea, această asociere fiind una reală sau percepută ca fiind reală”⁵⁴⁵.

Din noțiunea legală rezultă următoarele trăsături definitorii aferente motivului de prejudecată, de care urmează a se ține cont la încadrarea juridică a faptei în baza art. 328 alin. (2) lit. b¹ C.pen. al RM:

- constituie o idee preconceptuată a făptuitorului, adică o idee adoptată sau formată înaintea comiterii faptului infracțional;

⁵⁴² Hotărârea Guvernului nr. 814 din 30.06.2016. privind aprobarea Proiectului de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative. [accesat la 04.08.2023]. Disponibil: <https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/3349/language/ro-RO/Default.aspx>.

⁵⁴³ Hotărârea CtEDO din 12.04.2016 R.V. v. Ungaria. [accesat la 20.08.2023]. <https://www.constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=177&id=1443&t=/Rezumat-CEDO/2016/strongRB-v-Ungariastrong-Investigarea-neadecvata-a-unui-abuz-rasist-indreptat-impotriva-unei-femei-de-etnie-roma-Incalcare>.

⁵⁴⁴ Brînza S., Stati V. *Rațiunea și efectele adoptării legii nr. 111/2022*. În: „Studia Universitatis Moldaviae”, 2022, nr.8(158), p. 4-15. [accesat la 19.03.2023]. Disponibil: <https://social.studiamsu.md/wp-content/uploads/2022/11/1.p.3-15-stiinte-juridice.pdf>.

⁵⁴⁵ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133090&lang=ro#.

- ideea este bazată pe considerente de rasă, culoare, origine etnică, națională sau socială, cetățenie, sex, gen, limbă, religie sau convingeri religioase, opinii politice, dizabilitate, orientare sexuală, identitate de gen, stare de sănătate, vârstă, stare civilă;
- acțiunea de exces de putere poate fi comisă direct în privința persoanei care posedă astfel de caracteristici protejate sau indirect în privința bunurilor acesteia ori asociate cu aceasta;
- acțiunea de exces de putere poate fi comisă în privința persoanei care acordă suport persoanelor ce posedă astfel de caracteristici protejate ori se asociază cu acestea, această asociere fiind una reală sau percepută ca fiind reală.

Ultima formă agravantă de factură subiectivă este prevăzută la art. 328 alin. (2) lit. c) C.pen. al RM, adică *excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu săvârșit în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale*.

În acest caz, legiuitorul, pe bună dreptate, a considerat că fapta de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu se caracterizează printr-un grad prejudiciabil sporit, întrucât persoana publică mandatată de către stat de a reprezenta interesul public, făcând uz de situația de serviciu, perseverează pe cale infracțională, lucrând în interesul grupărilor sau organizațiilor criminale.

Pentru clarificarea conținutului juridic al acestei agravante interpretul legii penale va identifica semnificația juridico-penală a trei semne: „grup criminal”, „organizație criminală” și „interes”.

Beneficiarul final al infracțiunii de depășire a atribuțiilor de serviciu săvârșite de către persoana publică este grupul criminal sau organizația criminală. Pentru descifrarea acestor două noțiuni se va recurge la interpretarea legală, întrucât ambele sunt definite de legea penală. În conformitatea cu art. 46 C.pen. al RM, „Grupul criminal organizat este o reuniune stabilă de persoane care s-au organizat în prealabil pentru a comite una sau mai multe infracțiuni”⁵⁴⁶, iar în conformitate cu art. 47 C.pen. al RM, „Se consideră organizație (asociație) criminală o reuniune de grupuri criminale, organizate într-o comunitate stabilă, a cărei activitate se întemeiază pe diviziune, între membrii organizației și structurile ei, a funcțiilor de administrare, asigurare și executare a intențiilor criminale ale organizației în scopul de a influența activitatea economică și de altă natură a persoanelor fizice și juridice sau de a o controla, în alte forme, în vederea obținerii de avantaje și realizării de interese economice, financiare sau politice”⁵⁴⁷.

⁵⁴⁶ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133090&lang=ro#.

⁵⁴⁷ Ibidem.

Potrivit DEX-ului, prin „interes” se are în vedere „preocuparea de a obține un succes, un avantaj, râvnă depusă într-o acțiune pentru satisfacerea anumitor nevoi”⁵⁴⁸.

Prin urmare, în cazul agravantei de la art. 328 alin. (3) lit. c) C.pen. al RM, impulsul interior care o determină pe persoana publică/cu funcție de demnitate publică de a săvârși excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu îl constituie dorința de a acționa în beneficiul unui grup criminal organiza sau a unei organizații criminale. Pentru existența agravantei nu are însemnătate natura interesului final urmărit de grupul criminal sau organizația criminală (material, politic, de protecție a activității criminale etc.).

În final, menționăm că va exista un concurs real de infracțiuni între art. 328 alin. (3) lit. c) și art. 284 C.pen. al RM atunci când persoana publică sau persoana cu funcție de demnitate publică săvârșește acțiuni de creare sau conducere a unor organizații criminale, prevăzute de norma incriminatoare de la art. 284 C.pen. al RM.

4.3 Delimitarea excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu de alte infracțiuni după semnele laturii subiective

În cadrul Capitolul 3, Secțiunea 3.3, a fost abordată problematica delimitării infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu prin prisma semnelor obiective ale conținutului constitutiv, urmând ca în partea de față a lucrării să fie analizată problema delimitativă din perspectiva semnelor subiective.

După cum s-a menționat și anterior, cele mai multe similitudini de conținut infracțiunea de la art. 328 C.pen. al RM le are cu infracțiunea de la art. 327 C.pen., la care este consacrată răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul în serviciu. Cu referință la conținutul laturii subiective, în doctrina de specialitate autohtonă majoritatea autorilor susțin că infracțiunea statuată la art. 327 C.pen. al RM este susceptibilă de a fi comisă în ambele sale forme: „prin intenție directă și intenție indirectă”⁵⁴⁹. O altă opinie este susținută de către autorul V. Cușnir, potrivit căruia „abuzul de putere sau abuzul în serviciu presupune săvârșirea faptei cu vinovăție sub forma intenției directe; persoana cu funcție de răspundere acționează din interes material sau din interese personale”⁵⁵⁰.

Este de menționat că opiniile expuse *supra* au fost lansate până la momentul adoptării și intrării în vigoare a Legii nr. 60 din 07.04.2016⁵⁵¹, moment în care din conținutul juridic al

⁵⁴⁸ Dicționarul limbii române moderne. Academia Republicii Populare Române, București, 1959, p. 385, 961 p.

⁵⁴⁹ Brînza S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea specială., Vol-II*, op. cit., p. 490; Borodac A., *Manual de drept penal. Partea specială*, op. cit., p. 490 etc.

⁵⁵⁰ Cușnir V. În: *Cod penal al Republicii Moldova, Comentariu* sub red. lui Barbăneagră A., op. cit., p. 720.

⁵⁵¹ Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 60 din 07.04.2016. Monitorul Oficial nr.123-127/246 din 06.05.2016

variantei tipice a infracțiunii de abuz de putere sau abuz în serviciu [art. 327 alin. (1) C.pen.] a fost exclus motivul „interesul material ori alt interes personal” ca semn constitutiv al laturii subiective. Prin urmare, pentru moment nu mai este valabilă argumentarea intenției directe la infracțiunea de abuz de putere sau abuz în serviciu prin prisma motivului de comitere a infracțiunii. Din atare rațiuni, pornind de la formularea actuală a textului normativ, concluzionăm că abuzul de putere sau abuzul în serviciu este o infracțiune intenționată, susceptibilă de a fi comisă atât în forma intenției directe, cât și a intenției indirecte.

Prin urmare, se impune constatarea că infracțiunile suspuse comparării (art. 327 și art. 328 C.pen.) pot fi săvârșite atât în forma intenției directe, cât și a celei indirecte. În pofida acestui fapt, considerăm că delimitarea dintre acestea poate fi făcută prin prisma conținutului și consistenței factorilor psihici prin care are loc perceperea caracterului prejudiciabil al faptelor săvârșite. În cazul excesului de putere sau a depășirii situației de serviciu *persoana publică percepe caracterul prejudiciabil al acțiunii de depășire vădită a limitelor drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege*, iar în cazul abuzului de putere sau a abuzului în serviciu – *percepe caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii de folosire a situației de serviciu*. În primul caz, caracterul prejudiciabil al infracțiunii este determinat de nerespectarea diviziunii exercitării competențelor funcționale, *prin neadmiterea exercitării unor acțiuni care ar excede sfera de competență a persoanelor publice*, iar în cel de al doilea – de *corectitudinea realizării atribuțiilor de serviciu, care trebuie să fie conformă interesului de serviciu și, prin aceasta, interesului public*.

În ambele cazuri, sub aspect intelectual, are loc reprezentarea urmărilor prejudiciabile, adică previziunea modificărilor care se vor produce în conținutul obiectului juridic. Concret, previziunea se referă la „daune în proporții considerabile [...] drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice”. Deosebire însă țin de conștientizarea antecedentei cauzale, care se configurează în procesul formării atitudinii psihice față de raportul de cauzalitate. În primul caz, persoană publică prevede că urmarea prejudiciabilă survine drept rezultat al acțiunii săvârșite în limitele atribuțiilor de serviciu, iar în cel de al doilea caz – este rezultatul depășirii limitelor competenței funcționale.

Un semn de factură subiectivă, care delimitează infracțiunea de abuz de putere sau abuz în serviciu de infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, îl constituie interesul material sau interesul personal. Acest semn circumstanțial este prevăzut ca formă agravantă a abuzului de putere sau a abuzului în serviciu la art. 327 alin. (2) lit. (b¹) C.pen. al RM, „săvârșită din interes material, în scopul realizării altor interese personale sau în interesul unei terțe persoane”. Astfel, în cazul abuzului de putere, legiuitorul recurge la o individualizare

legală, sub aspectul înăspririi pedepsei penale pentru săvârșirea faptei în prezența unei asemenea împrejurări. În cazul infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, această împrejurare va fi luată în considerare în calitate de criteriu general al individualizării penale, criteriu care rezultă din prevederile art. 75 alin. (1) C.pen. al RM, potrivit căruia „La stabilirea categoriei și termenului pedepsei, instanța de judecată ține cont de gravitatea infracțiunii săvârșite, de motivul acesteia, de persoana celui vinovat, de circumstanțele cauzei care atenuază ori agravează răspunderea, de influența pedepsei aplicate asupra corectării și reeducării vinovatului, precum și de condițiile de viață ale familiei acestuia”⁵⁵².

Interpretarea agravantei prevăzute la art. 327 alin. (2) lit. (b¹) C.pen. RM se va face prin constatarea semnificației sintagmelor „interes material”, „altor interese personale”, „interesul unei terțe persoane”. În esență, aceste trei categorii de interese au un caracter personal, astfel încât ele pot fi înserate într-o noțiune unică de „interes personal”. Acest lucru derivă și din prevederile Legii nr. 16 din 15.02.2008 cu privire la conflictul de interese, potrivit căreia *interesul personal* presupune „...orice avantaj material sau de altă natură, urmărit ori obținut, în mod direct sau indirect, pentru sine sau pentru persoane apropiate, de către persoana cu funcție de răspundere ca urmare a îndeplinirii atribuțiilor sale de serviciu”⁵⁵³.

De menționat că aceste noțiuni sunt interpretate în HP CSJ a RM nr. 7 din 15.05.2017. Astfel, „interesul material presupune năzuința persoanei publice, respectiv, persoanei cu funcție de demnitate publică, de a reține sau de a obține un câștig material ori de a se elibera de cheltuieli materiale”⁵⁵⁴. La rândul său, interesul personal presupune „interesul nepatrimonial, care rezultă din necesitățile sau intențiile personale ale persoanei publice, respectiv, persoanei cu funcție de demnitate publică, din activitățile acestor persoane, în calitatea lor de persoane private, din relațiile lor cu persoane apropiate sau persoane juridice, indiferent de tipul de proprietate sau forma organizatorico-juridică, din relațiile sau afiliațiile personale cu partide politice, cu organizații necomerciale și cu organizații internaționale, precum și care rezultă din preferințele sau angajamentele acestora”⁵⁵⁵. În final, interesul unei terțe persoane constă în „valorificarea interesului unui terț, indiferent dacă are o conotație patrimonială sau nepatrimonială”⁵⁵⁶.

⁵⁵² Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. Republicat: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.72-74/195 din 14.04.2009. Monitorul Oficial al R. Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002.

⁵⁵³ Legea nr. 16 din 15-02-2008 cu privire la conflictul de interese. Publicat: 30-05-2008 în Monitorul Oficial Nr. 94-96 art. 351

⁵⁵⁴ HP CSJ a RM nr. 7 din 15.05.2017 Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu [accesat la 12.07.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=216;

⁵⁵⁵ Ibidem.

⁵⁵⁶ Ibidem.

Într-o speță din practică judiciară a Republicii Moldova s-a constatat: „V.P., activând în funcție de director al întreprinderii silvice ÎS XXXX, fiind în înțelegere prealabilă cu J.V., în scopul obținerii unor profituri ilegale, a repartizat cantoanele cu masă lemnoasă de categorie superioară unor pădurari loiali și a dat indicații pentru denaturarea datelor privind volumul și categoria masei lemnoase prezente, recoltate și reflectate în autorizațiile de exploatare a pădurii, în fișele de evaluare, în listele de inventariere, precum și tăinuirii, schimbării de categorii ale masei lemnoase în procesul tăierilor autorizate”⁵⁵⁷.

Abuzul de putere sau abuzul în serviciu săvârșit prin forma agravantă, statuată la art. 327 alin. (2) lit. (b¹) C.pen., „...săvârșit din interes material, în scopul realizării altor interese personale sau în interesul unei terțe persoane” ridică problema delimitării de infracțiunea de delapidare a averii străine (art. 191) și de infracțiunea de escrocherie (art. 190 C.pen.). În doctrină se susține că „...în cazul infracțiunii prevăzute la art. 327 alin. (1) C.pen. al RM, situația de serviciu este folosită nu pentru realizarea înșelăciunii sau a abuzului de încredere, nici pentru realizarea sustragerii”⁵⁵⁸.

Nu poate fi pusă problema delimitării dintre abuzul de putere și excesul de putere prin prisma semnelor subiectului infracțiunii, întrucât la ambele fapte infracționale acest semn de factură subiectivă comportă o identitate deplină, în ambele cazuri subiect putând fie doar persoana publică, iar în cazul agravantelor subiect calificat este persoana cu funcție de demnitate publică. În ultimul caz, poate fi sesizată o discrepanță vădită dintre regimul sancționator instituit de către legiuitor. Astfel, săvârșirea infracțiunii de abuz de putere sau abuz în serviciu de către o persoană cu funcție de demnitate publică este consacrată ca formă agravantă la alin. (2) la art. 327 C.pen, iar la infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu - la alin. (3) al art. 328 C.pen. Fără doar și poate că acest regim sancționatoriu diferențiat este determinat, în mare parte, de gravitatea excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu în raport cu fapta de abuz de putere sau abuz în serviciu.

În continuare ne vom referi la delimitarea, prin prisma semnelor subiective, excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu de formele speciale, care, după cum s-a menționat anterior, sunt reprezentate de următoarele infracțiuni: tortură, tratament inuman sau degradant [art. 166¹ alin. (1), respectiv alin. (2) C.pen.]; tragerea la răspunderea penală a unei persoane nevinovate [art. 306 C.pen. al RM]; pronunțarea unei sentințe, decizii, încheieri sau hotărâri contrare legii [art. 307 C.pen. al RM]; reținerea sau arestarea ilegală [art. 308 C.pen. al RM]; constrângerea de a face declarații [art. 309 C.pen. al RM]; falsificarea probelor în procesul penal

⁵⁵⁷ Decizia CSJ a R: Moldova din 19.03.2019. Dosarul nr. 4-1re-70/2019. http://jurisprudenta.csj.md/search_plen_penal.php?id=1804

⁵⁵⁸ Brînza S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: S. n., 2015, p. 907.

de către persoana care efectuează urmărirea penală, procuror sau de către apărătorul admis în procesul penal [art. 310 alin. (2) C.pen. al RM].

Din perspectiva laturii subiective, spre deosebire de excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, majoritatea formelor speciale se exprimă prin forma intenției directe. Acest lucru este determinat de configurarea laturii obiective a infracțiunilor incriminate la art. 306, 307, 308, 309 și 310 C.pen. al RM, descrise prin prisma acțiunii, eventual, inacțiunii prejudiciabile, pentru consumarea infracțiunii nefiind obligatorie survenirea urmărilor prejudiciabile. După cum se arată în doctrina de specialitate, la infracțiunile cu o componentă „la infracțiunile formale și la infracțiunile formal-reduce, însăși săvârșirea acțiunii sau inacțiunii exprimă dorința făptuitorului de a produce starea de pericol pentru valorile și relațiile sociale protejate de legea penală”⁵⁵⁹. De exemplu, judecătorul care, în contextul săvârșirii infracțiunii prevăzute la art. 306 C.pen. al RM, emite o decizie, sentință, hotărâre sau încheiere ilegală, își dă seama de pericolozitatea acțiunii sale ce decurge din starea de pericol pentru sistemul judecătoresc din RM și prin realizarea actului își manifestă dorința survenirii acestei stări primejdioase pentru relațiile sociale. Starea de pericol conștientizată ca către de către făptuitor nu constituie o eventualitate pe care subiectul ar putea să o admită, ci este o schimbare certă ce intervine ca efect al acțiunii criminale. O asemenea constatare este valabilă și pentru infracțiunile de tragere la răspunderea penală a unei persoane nevinovate; reținerea sau arestarea ilegală, constrângerea de a face declarații, falsificarea probelor în procesul penal de către persoana care efectuează urmărirea penală, procuror sau de către apărătorul admis în procesul penal.

Unica excepție de la această regulă o formează infracțiunea de tratament inuman sau degradant, prevăzută la art. 166¹ alin. (1) C.pen. Această infracțiune poate îmbrăca forma intenției directe și a celei indirecte. O asemenea abordare este recunoscută și în doctrina de specialitate⁵⁶⁰. Reieșind din natura juridică ce-i este aferentă, care, pe de o parte, rezidă în structurarea semnelor laturii obiective, structurare care corespunde unui conținut material de infracțiune, iar, pe de altă parte, din neexistența unui scop specializat, infracțiunea de tratament inuman sau degradant poate fi comisă atât cu intenție directă, cât și cu intenție indirectă.

În cele ce urmează vom prezenta aspectele delimitative ale excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu de formele speciale prin prisma subiectului infracțiunii.

Dintr-o atare perspectivă formele speciale ale excesului de putere sau a depășii atribuțiilor de serviciu pot fi divizate în două categorii:

⁵⁵⁹ Cojocaru R. Unele particularități de încadrare juridică a infracțiunilor săvârșite cu intenție. În: „Legea și Viața”, Publicație științifico-practică, aprilie-iunie, 2023, p. 29, p. 24-32.

⁵⁶⁰ Brînza S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: S. n., 2015, p. 525,

- forme speciale ale excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu, la care subiect al infracțiunii pot fi doar anumite categorii de persoane publice sau persoane cu funcție de demnitate publică;
- forme speciale ale excesului de putere sau a depășii atribuțiilor de serviciu la care subiect pot fi și alte persoane decât persoanele publice.

Din prima categorie fac parte formele particulare ale excesului de putere sau ale depășirii situației de serviciu, la care calitatea de subiect este determinată de o calitate specială a persoanei publice. La aceste infracțiuni subiect poate fi nu orice persoană publică, ci doar anumite categorii de persoane publice: persoană care efectuează urmărirea penală [art. 306 C.pen. și art. 308 C.pen. alin. (1) C.pen.]; judecător [art. 307 și 308 alin. (2) C.pen.] etc. Doar aceste persoane, deținând o calitate specială de persoană publică, în exercitarea funcțiilor speciale acordate în baza legii, prin depășirea atribuțiilor funcționale pot periclita sau vătăma efectiv relațiile sociale dintr-un anumit domeniu, în cazul nostru fiind vorba de sectorul justiției sau cel aferent justiției.

Din cea de a doua categorie fac parte formele speciale ale excesului de putere sau ale depășirii atribuțiilor de serviciu, la care în calitate de subiect pot figura și alte persoane decât cele care dețin calitatea de persoane publice. La acest grup pot fi atribuite două categorii de fapte infracționale: tratamentul inuman sau degradant [art. 166¹ alin. (1) C.pen.] și tortura [art. 166¹ alin. (2) C.pen.]. În textele normative menționate *supra* se prevede *ad litteram* că subiect al acestor două infracțiuni poate fi „...o persoană publică sau de către o persoană care, de facto, exercită atribuțiile unei autorități publice, sau de către orice altă persoană care acționează cu titlu oficial sau cu consimțământul expres ori tacit al unei asemenea persoane”⁵⁶¹. Potrivit DEX-ului, cuvântul „oficial” presupune „care emană de la o autoritate, de la guvern, de la un stat, care este declarat, stabilit prin lege; [...] care se conformează legilor, regulilor, formalităților, tradițiilor, aprobat, convenit între autorități”. Prin urmare, exercită o activitate profesională cu titlul oficial nu doar cel care are statut de persoană publică, ci și cel care a fost mandatat, în condițiile legii, de o autoritate de a exercita o profesie sau o anumită activitate. Mai mult decât potrivit interpretărilor CtEDO: „Criteriile esențiale utilizate pentru a stabili dacă statul este responsabil pentru acțiunile unei persoane, fie că este sau nu un funcționar public, sunt următoarele: mandatul, supravegherea și răspunderea, obiectivele, competențele și funcțiile persoanei în cauză (V.K. împotriva Rusiei, 2017, pct. 174)”⁵⁶².

⁵⁶¹ Cod penal.

⁵⁶² Dicționar Explicativ al Limbi Române. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/oficial/definitii>. (accesat la 02.06.2023).

4.4 Concluzii la Capitolul 4

1. Infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu este o infracțiune cu subiect calificat, la care, în afară de vârsta răspunderii penale de 16 ani și responsabilitatea penală, subiectul infracțiunii trebuie să întrunească calitatea specială de persoană publică, prevăzută *ad litteram* în textul de lege al art. 238 alin. (1) C.pen. al RM.

2. În cazul variantei normative prevăzute de art. 238 alin. (1¹) C. pen. al RM, subiectul infracțiunii este special, putând fi persoana fizică, responsabilă, cu vârsta de 16 ani, care la momentul săvârșii infracțiunii are calitatea de persoană publică în cadrul unei autorități emitente a actelor permissive pentru persoane fizice sau juridice, care desfășoară activitatea de întreprinzător.

3. Plecând de la premisa că semnele generale și semnele speciale se află într-o interacțiune indisolubilă, fiind condiționate reciproc, vârsta răspunderii penale pentru excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu rămâne a fi de 16 ani, iar vârsta efectivă de la care persona poate exercita funcția publică este inclusă în calitatea specială a subiectului infracțiunii.

4. La descrierea în cadrul art. 123 alin. (1¹) C.pen. al RM a categoriei de persoană publică - „...angajatul autorităților publice autonome sau de reglementare, al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public...” - legiuitorul ar trebui să utilizeze două criterii definiții cumulative: locul de exercitare a funcției publice și natura juridică a funcțiilor exercitate.

5. De *lege-ferenda*, propunem reformularea părții textului de lege de la art. 123 alin. (1¹) din „...angajatul autorităților publice autonome sau de reglementare, al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public...”, în „...angajatul autorităților publice autonome sau de reglementare, al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public, care exercită funcții administrative, organizatorico-economice sau alte funcții producătoare de efecte juridice...”.

6. A fost fundamentată necesitatea extinderii cercului de subiecți ai infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu prin includerea, alături de persoana publică și persoana cu funcție de demnitate publică, a persoanei publice străine și a funcționarilor internaționali. În acest sens, au fost propuse următoarele remanieri legislative:

- a. la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM, după expresia „de către o persoană publică” de introdus expresia „sau de către o persoană publică străină”;
- b. la art. 328 alin. (3) lit. b) C.pen. al RM, după cu expresia „de către o persoană cu funcție de demnitate publică” de introdus expresia „de către un funcționar internațional”.

6. Luând în considerație reglementările *Legii cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică*, considerăm că formula actuală a art. 123 alin. (3) C.pen. al RM este perimată, fapt pentru care propunem o reformulare mai concisă a normei corespunzătoare realităților juridice: „Prin persoană cu funcție de demnitate publică se înțelege persoana declarată astfel în baza legii, precum și persoana căreia persoana cu funcție de demnitate publică i-a delegat împuternicirile sale”.

7. Ambele variante normative ale excesului de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu [art. 328 alin. (1) C.pen. și la art. 328 alin. (1¹) C.pen.] pot fi comise prin intenție directă sau intenție indirectă. Studiul practicii judiciare a făcut posibilă constatarea potrivit căreia infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu se comite cel mai frecvent prin forma intenției directe.

8. Factorul intelectual este unul identic și comun atât pentru varianta comiterii infracțiunii prevăzute la art. 328 C.pen. cu intenția directă, cât și pentru varianta comiterii cu intenție indirectă. În cazul excesului de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, săvârșit prin intenție directă, făptuitorul își manifestă voința „de a dori” survenirea urmărilor prejudiciabile, iar în cazul intenției indirecte - „de a admite în mod conștient” survenirea acestora.

9. De *lege-lata*, motivul de comitere al infracțiunii nu condiționează variantele tipice ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu prevăzute la art. 328 alin. (1) și alin. (1¹) C.pen. al RM. Anumite categorii de motive sunt prevăzute ca forme agravante ale infracțiunii, fiind vorba de forma agravată prevăzută la art. 328 alin. (2) lit. b¹) C.pen. al RM - *excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu săvârșit din motive de prejudecată* și de forma agravată prevăzută la art. 328 alin. (2) lit. b¹) C.pen. al RM – *săvârșit în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale*.

11. Din totalul de cauze penale studiate pe marginea infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu s-a constatat că în 100% dintre subiecți acționează întru satisfacerea interesului material sau personal.

12. De *lege ferenda*, propunem integrarea în conținutul constitutiv de bază al infracțiunii de exces de putere sau de depășire a atribuțiilor de serviciu a „interesului material” și a „interesului personal”, altăruri de urmarea prejudiciabilă, ca semne alternative care ar condiționa existența infracțiunii. Pe de o parte, se va ajunge la dozarea calității semnelor descrise în norma incriminatoare de la art. 328 C.pen. al RM, fapt ce va înlesni buna înțelegere a câmpului incriminator al infracțiunii. Pe de altă parte, legiuitorul va trasa un prag de gravitate al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, ce derivă din realitățile timpului și tendințele practice de comitere a acesteia.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În rezultatul elaborării prezentei teze de doctorat au fost obținute un cumul de **rezultate științifice**, printre care evidențiem: 1) relevarea procesului istorico-evolutiv și al influenței pe care acesta l-a avut asupra sediului incriminator al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu statuat la art. 328 C.pen. la RM⁵⁶³; 2) identificarea și clasificarea modelelor incriminatorii ale excesului de putere sau ale depășirii atribuțiilor de serviciu în legislațiile penale ale diferitor state⁵⁶⁴; 3) descrierea semnelor obiective și subiective ale excesului de putere sau ale depășirii atribuțiilor de serviciu prevăzute la art. 328 C.pen. al RM; 4) clarificarea criteriilor delimitative ale excesului de putere sau ale depășirii atribuțiilor de serviciu de infracțiunile omogene; 5) relevarea naturii juridice a variantei atipice prevăzute la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM și argumentarea locului incriminator de perspectivă al acesteia; 6) fundamentarea necesității abolirii semnelor estimative ale excesului de putere sau ale depășirii atribuțiilor în favoarea semnelor descriptive⁵⁶⁵; 7) argumentarea de *lege-lata* a soluțiilor practice de încadrare juridică a infracțiunii prevăzute la art. 328 C.pen. al RM; 8) rezolvarea, de *lege-ferenda*, a problemei calității normei incriminatorii de la art. 328 C.pen. al RM.

În calitate de finalități ale prezentului studiu, corelate cu obiectivele și scopurile menționate în introducerea lucrării, subliniem următoarele concluzii cu caracter general, ce constituie contribuții personale ale autorului în domeniul supus investigării:

1. La baza incriminării excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu în legislația națională în vigoare a stat modelul incriminator sovietic, bazat, în mare parte, pe utilizarea semnelor constitutive estimative, fapt care a influențat esențial nivelul precar de calitate a normei statuate la art. 328 C.pen. al RM (*cap.2, paragraf 2.1*).

2. Studiul comparativ al legislațiilor penale a relevat trei modele legislative fundamentale de incriminare a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu: modelul incriminării distincte, modelul incriminării mixte și modelul neincriminării excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu (*cap.2, paragraf 2.2*).

⁵⁶³ Puica V. *Aspecte evolutive privind incriminarea infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu în legislația penală a Republicii Moldova*. În: „Legea și viața”. Octombrie, 2019, nr.10/1 (58), p. 40. p. 36-40, ISSN 1810-309X, categoria – c. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/Legea%20si%20Viata_10-1_2019.pdf;

⁵⁶⁴ Puica V. *Elemente de drept penal comparat privind infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu*. În: Jurnalul juridic național: teorie și practică. Octombrie 2019, nr.5 (39), p. 72. p. 68-72, ISSN 2345-1130, categoria –c. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/reviste%2B2_5_39_2019_RO.pdf;

⁵⁶⁵ Cojocaru R., Puica V. *Interpretarea semnelor estimative ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu (art. 328 C.pen. al R. Moldova) în procesul de instruire a studenților*. Materiale Conferinței științifico-practice internaționale din 04 decembrie 2020 „Pregătirea profesională a cadrelor pentru subdiviziunile MAI și alte organe de drept”. Chișinău, 2021. P. 318/319. p. 309-320, ISBN 978-9975-121-76-7. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Materialele_conferintei_stiintifice_4_12_2020.pdf;

3. Obiectul juridic special principal al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu în varianta tipică, prevăzută la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM, îl formează relațiile sociale de interes public, a căror existență și normală funcționare sunt condiționate de *respectarea diviziunii exercitării competențelor funcționale, prin neadmiterea exercitării unor acțiuni care ar excede sfera de competență a persoanelor publice*, fără de care funcționarea conformă a autorităților publice, inclusiv a celor autonome sau de reglementare, a întreprinderilor de stat sau municipale, a altor persoane juridice de drept public nu poate fi concepută (*cap.3, paragraf 3.1*).

4. Obiectul juridic special secundar al excesului de putere prevăzut de art. 328 alin. (1) C.pen. al RM îl formează relațiile sociale, a căror existență și normală desfășurare sunt condiționate de protejarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor fizice, precum și a intereselor legitime ale persoanelor juridice (*cap.3, paragraf 3.1*).

5. Obiectul material nu constituie un semn obligatoriu al infracțiunii de exces de putere sau de depășire a atribuțiilor de serviciu, ci unul facultativ, fiind prezent doar în cazul săvârșirii infracțiunii prin modalități faptice, care implică o interacțiune directă sau indirectă a făptuitorului cu entități materiale. De regulă, obiectul material se poate prezenta sub forma corpului fizic al persoanei sau a bunurilor materiale și este prezent doar în cazul modalității normative tipice, prevăzute la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM (*cap.3, paragraf 3.1*).

6. Victima infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu poate fi persoană fizică sau juridică căreia i se aduce o daună fizică, patrimonială sau morală prin săvârșirea acțiunii de excedare a atribuțiilor funcționale de către persoana publică sau persoana cu funcție de demnitate publică (*cap.3, paragraf 3.1*).

7. Studiul practicii judiciare denotă tendința instanțelor de judecată de extindere neîntemeiată și arbitrară a sferei de incriminare a art. 328 C.pen. al RM, prin aplicarea normei incriminatorii la situații de comitere a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu prin forma inacțiunii (*cap.3, paragraf 3.2*).

8. Modalitatea normativă statuată la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM doar parțial constituie o normă specială în raport cu excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, prevăzută la art. 328 alin. (1) C.pen. al RM, și anume atunci când fapta este comisă prin *realizarea de controale neîntemeiate*. În cazul *refuzului neîntemeiat de eliberare a actului permisiv* fapta prevăzută la art. 328 alin. (1¹) C.pen. al RM constituie o formă specială a abuzului de putere sau a abuzului în serviciu, prevăzută la art. 327 C.pen. al RM (*cap.3, paragraf 3.2*).

9. Obiectul juridic generic și special, reprezentat de fascicule de relații sociale din anumite domenii, și actele de conduită particulare de excedare a puterii prin care sunt prejudiciate sau puse în pericol aceste relații sociale reprezintă două elemente generalizatorii,

constitutive, în temeiul cărora legiuitorul instituie regimul sancționator pentru formele speciale ale excesului de putere sau ale depășirii atribuțiilor de serviciu (*cap.3, paragraf 3.3*).

10. Infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu este o infracțiune cu subiect calificat, la care, în afară de vârsta răspunderii penale de 16 ani și responsabilitatea penală, subiectul infracțiunii trebuie să întrunească calitatea specială de „persoană publică” sau de „persoană cu funcție de demnitate publică”, prevăzută *ad litteram* în textul de lege al art. 238 alin. (1), respectiv de art. 328 alin. (3) lit. b) C.pen. al RM (*cap.4, paragraf 4.1*).

11. În cazul variantei normative prevăzute de art. 328 alin. (1¹) C. pen. al RM, subiectul infracțiunii este special, putând fi persoana fizică responsabilă, cu vârsta de 16 ani, care la momentul săvârșii infracțiunii are calitatea de persoană publică în cadrul unei autorități emitente a actelor permissive pentru persoane fizice sau juridice, care desfășoară activitatea de întreprinzător (*cap.4, paragraf 4.1*).

12. A fost fundamentată necesitatea extinderii cercului de subiecți ai infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu prin includerea, alături de persoana publică și persoana cu funcție de demnitate publică, a persoanei publice străine și a funcționarilor internaționali⁵⁶⁶ (*cap.4, paragraf 4.1*).

13. Ambele variante normative ale excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu [art. 328 alin. (1) C.pen. și la art. 328 alin. (1¹) C.pen.] pot fi comise prin intenție directă sau intenție indirectă (*cap.4, paragraf 4.2*).

14. De *lege-lata* motivul de comitere al infracțiunii nu condiționează variantele tipice ale infracțiunii de exces de putere sau depășire atribuțiilor de serviciu, prevăzute la art. 328 alin. (1) și alin. (1¹) C.pen. al RM, însă studiul practicii judiciare relevă că 100% de cazuri de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu sunt comise pe substrat motivațional material sau personal (*cap.4, paragraf 4.2*).

Printre **problemele științifice soluționate** menționăm: fundamentarea științifico-exegetică a semnelor constitutive ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu cu impact societal de eficientizare a practicii judiciare în materie, inclusiv dezvoltarea progresivă a principiului legalității penale la aplicarea art. 328 C.pen. al Republicii Moldova. De *lege-ferenda*, a fost fundamentat un nou model legislativ al art. 328 C.pen., corespunzător

⁵⁶⁶ Cojocaru R., Puica V. *Interpretarea semnelor estimative ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu (art. 328 C.pen. al R. Moldova) în procesul de instruire a studenților*. Materiale Conferinței științifico-practice internaționale din 04 decembrie 2020 „Pregătirea profesională a cadrelor pentru subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne și alte organe de drept”. Chișinău, 2021. p. 318-319. p. 309-320, ISBN 978-9975-121-76-7. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Materialele_conferintei_stiintifice_4_12_2020.pdf;

exigențelor constituționale de calitate a normelor penale, bazat pe abolirea semnelor estimative în favoarea celor descriptive.

Recomandări de practică judiciară

1. Propunem completarea pct. 5 din HP CSJ a RM din 15.05.2017, după cum urmează: „La încadrarea infracțiunilor prevăzute la art. 327 și 328 C.pen., după regulile concursului real de infracțiuni, este obligatorie specificarea acțiunilor care formează acte de executare ale abuzului de putere sau abuzului în serviciu și, respectiv, a actelor de executare a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu”.

Propuneri de lege ferenda

1. Formularea art. 328 C.pen. al R. Moldova într-o nouă redacție, după cum urmează:

Articolul 328. Depășirea atribuțiilor de serviciu

(1) Săvârșirea de către o persoană publică sau de către o persoană publică străină a unor acțiuni care intră în competența unei alte persoane publice ori a unei persoane publice străine sau care pot fi efectuate doar de către un organ colegial, precum și a unor acțiuni care pot fi săvârșite doar în prezența unor circumstanțe prevăzute de lege sau care nu pot fi săvârșite în nicio împrejurare, dacă aceste acțiuni au fost urmate de încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei sau dacă au fost săvârșite din interes material sau interes personal, cu cauzarea de daune în proporții ce depășesc 10 salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 650 la 1150 unități convenționale sau cu închisoare de până la 3 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani.

(2) Aceleași acțiuni:

a) soldate cu cauzarea de daune în proporții mari;

b) săvârșite prin aplicarea sau amenințarea aplicării armei;

b¹) săvârșite din motive de prejudecată,

se pedepsesc cu închisoare de la 2 la 6 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 5 la 10 ani.

(3) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2):

b) săvârșite de o persoană cu funcție de demnitate publică sau de un funcționar străin;

c) săvârșite în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale;

d) soldate cu cauzarea de daune în proporții deosebit de mari,

se pedepsesc cu închisoare de la 6 la 10 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.

2. Incriminarea într-o normă distinctă a modalității normative prevăzute de art. 328 alin. (1¹) C.pen. cu denumirea marginală de *abuz de serviciu sau depășirea atribuțiilor de serviciu în domeniul antreprenorialului*, după cum urmează:

Articolul 328¹. Abuzul în serviciu sau depășirea atribuțiilor de serviciu în domeniul antreprenorialului

Refuzul neîntemeiat de eliberare a actului permisiv, săvârșit de către o persoană publică, sau desfășurarea neîntemeiată a unor controale, dacă aceasta a cauzat daune în valoare de cel puțin 10 salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei,

se pedepsește cu amendă de la 1200 la 4000 de unități convenționale sau cu închisoare de până la 6 luni, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 până la 5 ani.

3. Modificarea art. 123 alin. (2) și alin. (3) C.pen., după cum urmează:

(2) Prin persoană publică se înțelege: funcționarul public, inclusiv funcționarul public cu statut special (colaboratorul serviciului diplomatic, al serviciului vamal, al organelor apărării, securității naționale și ordinii publice, altă persoană care deține grade speciale sau militare); angajatul autorităților publice autonome sau de reglementare, al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public; angajatul autorităților publice autonome sau de reglementare, al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public care exercită funcții administrative, organizatorico-economice sau alte funcții producătoare de efecte juridice.

(3) Prin persoană cu funcție de demnitate publică se înțelege persoana declarată astfel în baza legii, precum și persoana căreia persoana cu funcție de demnitate publică i-a delegat împuternicirile sale.

Avantajele modificărilor legislative enumerate supra constau în: 1) dozarea cerințelor de calitate a legii penale în conformitate cu standardele care derivă din prevederile art. 7 al CEDO; 2) evitarea aplicării abuzive a legii penale în materia excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu; 3) implementarea standardelor Comisiei de la Veneția în ceea ce vizează incriminarea „excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu”.

Planul de cercetări pe viitor include următoarele direcții: 1) analiza juridico-penală a infracțiunii de abuz de putere sau abuz în serviciu; 2) investigarea problemelor legate de cercetarea criminalistică a infracțiunii de exces de putere sau depășire a situației de serviciu; 3) cercetarea sub aspect criminologic a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu.

BIBLIOGRAFIE

1. Adresa Parlamentului Republicii Moldova PCC-01/113g/8g – 22. [accesat la 18.03.2023]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/public/ccdoc/adrese/ro-Adresa-002596fb.pdf> [citat la 18.03.2023].
2. ALECU GH. *Drept penal. Partea generală*. Constanța: Editura „Europolis”, 2005, 562 p. ISSN: 1814-3199.
3. ALECU GH. *Instituții de Drept penal. Partea generală și Partea specială*. Constanța: Ovidius University Press, 2010. 635 p. ISBN: 978-973-614-579-7.
4. ANTONIU G., TOADER T. *Explicațiile noului Cod penal, Vol. I (articolele 1-52)*. București: Ed. „Universul Juridic”, 2015. 586 p. ISBN: 978-606-673-337-3.
5. BERLIBA V., COJOCARU R. „Săvârșirea infracțiunii de două sau mai multe persoane” – semn circumstanțial cu multiple controverse în interpretare și încadrare juridică. În: *Revista Națională de Drept*, 2008, nr. 2, p.66-72. 92 p. [accesat la 22.03.2023]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/66-72_10.pdf.
6. BODORONCEA G., CIOCLEI V., KUGLAY I. ș.a. *Cod penal, comentariu pe articole*. București: Ed. „C.H. Beck”, 2014, 915 p. ISBN: 978-606-18-0408-5.
7. BOGDAN S. *Drept penal. Partea specială. Ediția a III-a revăzută și adăugită*. București: „Universul Juridic”, 2009. 470 p. ISBN: 978-973-127-133-0.
8. BOGDAN S., ȘERBAN D. A., ZLATI G. *Noul Cod penal, Partea specială, analize, explicații, Vol. 2. Perspectiva Clujeană*. București: Ed. „Univers Juridic”, 2014. 850 p. ISBN: 978-606-673-319-9.
9. BORODAC A. *Calificarea infracțiunilor*. Chișinău: „Tipografia Centrală”, 2006, 263 p. ISBN: 978-9975-78-136-7.
10. BORODAC A. *Drept penal, Calificarea infracțiunilor*. Chișinău: Ed. „Știința”, 1996, 360 p. ISBN: 5-376-01969-1.
11. BORODAC A. *Manual de drept penal. Partea generală*. Chișinău: „Tipografia Centrală”, 2005. 516 p. ISBN: 9975-935-77-X.
12. BORODAC A. *Manual de drept penal. Partea specială (pentru învățământul universitar)*. Chișinău: Ed. „Tipografia Centrală”, 2004. 622 p. ISBN: 9975-9788-7-8.
13. BOROI A. *Drept penal. Partea generală. Ediția a II-a*. București: Editura „All Beck”, 2000. 352 p. ISBN: 973-655-037-0.
14. BOTNARU STELA, ȘAVGA ALINA, GROSU VLADIMIR, GRAMA MARIANA. *Drept penal. Partea generală. Ediția a II-a*. Chișinău: „Cartier Juridic”, 2005, 624 p. ISBN: 9975-79-329-0.

15. BRÎNZĂ S., STATI V. *Previzibilitatea dispoziției de la lit. a) alin. (2) art. 145 din Codul penal: aspecte legislative, jurisprudențiale, doctrinare*. În: *Juridice Moldova*. 18.12.2020. [accesat la 12.07.2023]. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/10732/previzibilitatea-dispoziției-de-la-lit-a-alin-2-art-145-din-codul-penal-aspecte-legislative-jurisprudentiale-doctrinare.html>.
16. BRÎNZĂ S., ULIANOVSKI X., STATI V., ȚURCANU I., GROSU VL. *Drept penal. Partea specială. Vol. II. Ediția a II-a*. Chișinău: „Cartier juridic”, 2005. 805 p. ISBN: 9975-79-325-8.
17. BRÎNZĂ S., STATI V. *Conceptul „repetarea infracțiunii”: argumente în favoarea excluderii din Codul penal al Republicii Moldova*. În: *Revista Națională de Drept*, nr.3, 2007, p.10. ISSN 1811-0770. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/14-19_21.pdf.
18. BRÎNZĂ S., STATI V. *Drept penal. Partea specială. Vol. II*. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2011. 1324 p. ISBN: 978-9975-53-034-7.
19. BRÎNZĂ S., STATI V. *Rațiunea și efectele adoptării legii nr. 111/2022*. În: *Studia Universitatis Moldaviae – Științe Sociale*, 2022, nr.8 (158), p. 4-15. 285 p. ISSN: 1814-3199. [accesat la 19.03.2023]. Disponibil: <https://social.studiamsu.md/wp-content/uploads/2022/11/1.p.3-15-stiinte-juridice.pdf>.
20. BRÎNZĂ S., STATI V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol. II*. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2015. 1300 p. ISBN: 978-9975-53-470-3.
21. BRÎNZA S., ULIANOVSKI X., STATI V. *Drept penal. Ediția a II-a. Vol. 2*. Chișinău: „Cartier juridic”, 2005, 804 p. ISBN: 9975-79-329-0.
22. BUCUR C. *Drept penal. Partea generală. Vol. I*. Craiova: Editura „Sirech”, 2014. 172 p. ISBN: 9786061142590.
23. BULAI C. *Drept penal, partea generală. Vol. I*. București: Ed. Casa de Editură și Presă „Șansa S.R.L.”, 1992. 529 p. fără ISBN.
24. BULAI C. *Manual de drept penal (partea generală)*. București: Editura „ALL”, 1997. 647 p. ISBN: 973-9229-74-3.
25. *Case of Cantoni v. France*. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58Q68>.
26. *Case of Kokkinakis v. Greece*. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=00T57827>.
27. *Code pénal suisse du 21 décembre 1937 (état le 1er juillet 2020)*. [accesat la 12.04.2023]. Disponibil: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/text/577496>.

28. *Codul administrativ al Republicii Moldova* nr. 116 din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial nr.309-320/466 din 17.08.2018. [accesat la 17.10.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132907&lang=ro#.
29. *Codul civil al Republicii Moldova* nr. 1107 din 06.06.2002. În redacția legii modernizate din 01.03.2019. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22.06.2002, nr. 82-86 [accesat la 12.07.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112573&lang=ro.
30. *Codul contravențional al Republicii Moldova* nr. 218-XVI din 24.10.2008. Republicat: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.78-84/100 din 17.03.2017. Monitorul Oficial nr.3-6/15 din 16.01.2009. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133114&lang=ro.
31. *Codul educației al Republicii Moldova* nr. 152 din 17-07-2014. Publicat: 24.10.2014 în Monitorul Oficial Nr. 319-324 art. 634. [accesat la 12.07.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130333&lang=ro#.
32. *Codul penal al Bulgariei* din 15.03.1968, cu ultimele amendamente din 19.12.2017 [accesat la 23.05.2023] Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-UE-RO.html>.
33. *Codul penal al Regatului Danemaricii* [accesat la 24.05.2023]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Danemarca-RO.html>.
34. *Codul penal al Regatului Spaniei din 1995* [accesat la 12.04.2023]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Spania-RO.html>.
35. *Codul penal al Republicii Estone* [accesat la 23.05.2023]. Disponibil: <https://www.juristaitab.ee/sites/default/files/seaduste-tolke>
36. *Codul penal al Republicii Federale Germane*. În: Codex penal, Codurile penale ale statelor membre ale Uniunii Europene, proiect editorial elaborat sub coordonarea prof. T. Toader [accesat la 12.04.2023]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Germania-RO.html>.
37. *Codul penal al Republicii Letone*. [accesat la 12.05.2023]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Letonia-RO.html>.
38. *Codul penal al Republicii Lituania*. [accesat la 12.05.2023]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Lituania-RO.html>.
39. *Codul penal al Republicii Moldova* din 24.03.1961, completat prin Legea nr. 316-XIII din 09.12.1994, abrogat la data de 12.06.2003. În: „Veștile”, 24.04.1961, nr. 010.

40. *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 14.04.2009, nr. 72-74.
41. *Codul penal al Republicii Polone*. Legea pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 277-XVI din 18.12.2008. În: Monitorul Oficial nr.41-44/120 din 24.02.2009. [accesat la 12.05.2023]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Polonia-RO.html>.
42. *Codul penal al României din 21.07.1968 (**republicat**)*. Publicat în Monitorul Oficial nr. 65 din 16 aprilie 1997. [accesat la 12.06.2023]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/38070>.
43. *Codul penal al României nr. 286 din 17.07.2009, în vigoare din 01.02.2014*. În: Monitorul Oficial al României, Partea I, 24.07.2009, nr. 510 [accesat la 02.05.2023]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/223635>.
44. *Codul penal al României*. Text publicat în M.Of. al României, în vigoare de la 30 aprilie 1865 până la 17 martie 1936 [accesat la 18.07.2018]. Disponibil: <https://lege5.ro/Gratuit/g42tamju/codul-penal-din-1864>.
45. *Codul penal al Ucrainei*. [accesat la 12.05.2023]. Disponibil: <https://meget.kiev.ua/kodeks/ugolovniy-kodeks/razdel-1-17>.
46. *Codurile penale ale statelor membre ale Uniunii Europene / coord.: Tudorel Toader*. - București : Editura „C.H. Beck”, 2018, 5 vol., ISBN 978-606-18-0819-9. [accesat la 23.05.2023]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-UE-RO.html>.
47. COJOCARU R. *Controlul de constituționalitate a normelor penale incriminatorii și efectele asupra încadrării juridice a infracțiunilor*. În: „Legea și Viața”, nr.05-06, 2022, p. 10-19. 143 p. ISSN: 2587-4365 [accesat la 12.07.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/10-19_14.pdf
48. COJOCARU R. *Despre infracțiunea săvârșită cu intenție depășită – studiu cazuistic*. În: „Legea și Viața”, Publicație științifico-practică, nr.1, 2023, p. 66-73. 226 p. ISSN: 2587-4365 [accesat la 02.08.2023]. Disponibil: https://academy.police.md/wp-content/uploads/2023/06/p_66-73.pdf.
49. COJOCARU R. *Determinarea semnelor facultative ale laturii subiective la încadrarea juridică a infracțiunii*. În: „Legea și Viața”, Publicație științifico-practică, nr.09-10, 2022, p.14-23. 143 p. ISSN 2587-4365. [accesat la 04.08.2023]. Disponibil: https://academy.police.md/wp-content/uploads/2023/06/p_14-23.pdf.
50. COJOCARU R., LARII IU. *Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materia Dreptului penal. Suport de curs*. Chișinău: Ed. „Cartea Militară”, 2020, 138 p. ISBN 978-9975-3362-8-4.

51. COJOCARU R. *Unele particularități de încadrare juridică a infracțiunilor săvârșite cu intenție*. În: „Legea și Viața”, Publicație științifico-practică, nr.2, 2023, p.24-32. 197 p. ISSN 2587-4365. [accesat la 20.07.2023]. Disponibil: https://academy.police.md/wp-content/uploads/2023/07/p_24-32.pdf.
52. COJOCARU R., LARII IU. *Reguli și procedee de determinare a obiectului material la încadrarea juridică a infracțiunilor*. În: Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, Științe juridice, nr.15, 2022, , p.26-39. 368 p. ISSN 1857-0976. [accesat la 04.08.2023]. Disponibil: https://academy.police.md/wp-content/uploads/2022/07/Anale_stiint_ale_Academiei_nr_15_2022.pdf.
53. COJOCARU R., **PUICA V.** *Interpretarea semnelor estimative ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu (art. 328 C.pen. al R. Moldova) în procesul de instruire a studenților*. În: Materialele Conferinței Științifico-practice internaționale cu genericul „Pregătirea profesională a cadrelor pentru subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne și alte organe de drept”. Chișinău, 2021, p. 313. p. 310-321. ISBN 978-9975-121-76-7. [accesat la 20.02.2021]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/310-320.pdf.
54. COJOCARU R., **PUICA V.** *Modalități normative și faptice ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu în legislația penală a Republicii Moldova*. În: Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, nr.17, p.34-47, Chișinău 2023, ISSN 1857-0976, categoria – b. Disponibil: http://dspace.academy.police.md/xmlui/bitstream/handle/123456789/891/Anale_Stiintifice_2023_nr_17%2034-47.pdf?sequence=1&isAllowed=y;
55. COJOCARU R., RUSU O. *Abordări corelative privind conceptul și structura conținutului de infracțiune (România și Republica Moldova)*. În: „Dreptul”, nr.11/2022, Noiembrie. ISSN 1018-0435. [accesat la 23.06.2023]. <https://lege5.ro/gratuit/gezdsobwg43ti/abondari-corelative-privind-conceptul-si-structura-continutului-de-infraciune-romania-si-republica-moldova>.
56. COJOCARU R., ȚICAL M. *Elucidarea conținutului obiectului juridic în procesul de încadrare a infracțiunilor*. În: „Legea și viața”, nr.07-08 (367-368), 2022, p.30-31. 135 p. ISSN 2587-4365. [accesat la 15.06.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/30-42_0.pdf.
57. COJOCARU, R. *Studiu de drept penal și investigarea judiciară a infracțiunii de pruncucidere: teza de doctor în drept*. Chișinău, 2007, p. 9. 202 p.

58. *Constituția Republicii Moldova* din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 29.03.2016, nr. 78. [accesat la 12.04.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136130&lang=ro#.
59. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*. [accesat la 02.03.2023]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_rou.
60. COPEȚCHI S., LUPAȘCO L. *Observații critice asupra încadrării acțiunilor executorului judecătoresc conform art.328 C.pen. al RM (excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu)*. În: Revista Institutului Național al Justiției, 2018, nr.1 (44), p.25. 60 p. ISSN 1857-2405. [accesat la 17.07.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Observatii%20critice%20asupra%20%D0%BEncadrarii%20actiunilor%20executorului%20judecatoresc%20conform%20art.328%20C%20P%20al%20RM.pdf.
61. CUȘNIR V. *Cod penal al Republicii Moldova, Comentariu sub red. lui Barbăneagră A.* Chișinău: Centrul de Drept al Avocaților, 2009, 860 p. ISBN 978-9975-105-20-0.
62. Decizia ChEDO din 11.12.2011 în Cauza Sârghi împotriva României. [accesat la 12.03.2021]. <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Cauza-Sirghi-impotriva-Romaniei.pdf>.
63. Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 100 din 03.10.2019 de inadmisibilitate a sesizării nr. 117g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 313 din C.contr. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2019, nr. 320-325. [accesat la 04.06.2023]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=decizii&docid=691>.
64. Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 42 din 01.04.2021 de inadmisibilitate a sesizării nr. 218g/2020 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 313 din C.contr. (neclaritatea noțiunii „interes public” [2]). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2021, nr. 108-110. (accesat citat la 04.06.2023). Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=decizii&docid=958&l=ro>.
65. Decizia Curții Constituționale a României nr. 551 din 13.07.2017 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 318 alin. (1) și alin. (2) din Codul de procedură penală, astfel cum au fost modificate prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 18/2016 pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru completarea art. 31 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară. În: Monitorul Oficial al României, 2017, nr. 977. [accesat la 30.05.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=98430&lang=ro.

66. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 03.03.2021. Dosarul nr.1ra-256/2021. [accesat la 24.08.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18208.
67. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 04.11.2020. Dosarul nr. 1ra-1280/2020. [accesat la 02.08.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=23491.
68. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 05.06.2020. Dosarul nr.1ra-458/2020. [accesat la 20.08.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=15851.
69. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 08.02.2015. Dosarul nr. 1ra-369/2015. [accesat la data de 12.03.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=4101
70. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 12.05.2015. Dosarul nr. 1ra-394/2015. [accesat la data de 12.03.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=4333
71. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 12.12.2022. Dosarul nr. 1ra-512/2022 1-18020034-01-1ra-04042022 [accesat la 12.08.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=22625 .
72. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 13.06.2023. Dosarul nr. 1ra-1301/2022 1-17119535-01-1ra-24082022 [accesat la 02.08.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=23491.
73. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 16.11.2020. Dosarul nr. 1ra-982/2020. [accesat la 05.08.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=17473.
74. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 19.03.2019. Dosarul nr. 4-1re-70/2019. [accesat la 05.08.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_plen_penal.php?id=1804.
75. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 20.06.2022. Dosarul nr. 1ra-577/2022 1-16104092-01-1ra-13042022. [accesat la 05.08.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21397
76. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 25.01.2021. Dosarul nr. 1ra-347/2021. [accesat la 24.08.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=17734.

77. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 27.01.2015. Dosarul nr.1ra-1/15. [accesat la 12.03.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=3659.
78. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 27.01.2015. Dosarul nr.1ra-1/15. [accesat la data de 12.03.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=3659
79. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 27.11.2019. Dosarul nr. 1ra-1079/2019. [accesat la 05.08.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=14882; Decizia CSJ a R. Moldova din 05.10.2018. Dosarul nr. 1ra-636/2019. [accesat la 05.08.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=14618.
80. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 29.09.2015. Dosarul nr. 1ra-822/2015. [accesat la data de 12.03.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=4879.
81. Decizia irevocabilă a Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 21.01.2020. Dosar nr. lr-264/2019. [accesat 14.07.2023]. Disponibil: <https://cae.instante.justice.md/ro/pigdintegration/pdf/d79516f5-aal0-4dfl-al05-b841cb54be4d>.
82. Decizia irevocabilă a Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 26.09.2019. Dosar nr. lr-169/2018. [accesat 14.07.2023]. Disponibil: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/57d6531d-bddd-e811-80d6-0050568b7027
83. Decizia nr. 98 din 30.09.2019 de inadmisibilitate a sesizării nr. 138g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi de la articolul 239 alin. (1) din Codul penal (accesibilitatea regulilor de creditare, a politicilor de acordare a împrumuturilor sau a normelor de prudență financiară). [accesat la 12.03.2021]. Disponibil: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_98_2019_138g_2019_ro.pdf.
84. Dexonline. [accesat la 20.09.2019]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/v%C4%83dit>.
85. Dexonline. [accesat la 24.07.2023]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/desf%C4%83%C8%99ura/definitii>.
86. Dicționar Explicativ al Limbi Române [accesat la 02.06.2023]. <https://dexonline.ro/definitie/oficial/definitii>.
87. Dicționarul limbii române moderne. Academia Republicii Populare Române, București, 1959, 961 p. fără ISBN.

88. DIMA T. *Drept penal. Partea generală. Ediția a II-a revăzută și adăugită în baza Legii nr. 278/2006 de modificare a Codului penal*. București: Editura „Hamangiu”, 2007, 768 p. ISBN/ISSN: 978-973-1720-16-6.
89. DOBRINOIU V., NISTOREANU GH. ș.a. *Drept penal, Partea generală*, București, Ed. Didactică și pedagogică, 1994, p. 112.
90. DONGOROZ V. ș.a., *Explicații teoretice ale Codului penal român*. București, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, 1969, p. 108.
91. DONGOROZ V., KAHANE S., OANCEA I. ș.a., *Explicații teoretice ale Codului penal român, Vol. IV., Partea specială*. București, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, 1971, 1035 p. fără ISBN.
92. DUVAC C., NEAGU N., GAMENTȚ N., BĂICULESCU V. *Drept penal. Partea generală*. București: „Universul Juridic”, 2019, 825 p. ISBN: 978-606-39-0210-9.
93. *Funcționarul public în țări ale Uniunii Europene*. [accesat 14.07.2023]. Disponibil: <http://www.creeaza.com/legislatie/administratie/FUNC>.
94. GHICA M. *Abuzul în serviciu în reglementarea altor state (abuse of office in comparative law)*. În: Revista „Penalmente.ro”, nr. 1, 2020, p.160-179. [accesat la 12.04.2023]. Disponibil: <https://www.revista.penalmente.ro/wp-content/uploads/2020/10/Ghica.pdf>.
95. GLADCHI GH. *Drept penal. Partea generală. Vol. I. Ediția a II-a*. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, 2022, 636 p. fără ISBN/ISSN.
96. GORUN A., GORUN H. T. *Public – privat; sfera publică și cetățenia*. În: Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Litere și Științe Sociale, Nr. 2/2010, p.7-30. 383 p. ISSN 1844 – 6051. [accesat la 14.06.2023]. Disponibil: <https://alss.utgjiu.ro/?mdocs-file=2250>.
97. Hotărârea ChEDO din 07.05.1982, X. v. Regatul Unit. [accesat la 12.03.2023]. Disponibil: <https://wri-irg.org/en/story/1983/x-ross-v-united-kingdom-application-no-1029582>.
98. Hotărârea ChEDO din 12.04.2016 R.V. v. Ungaria. [accesat la 20.08.2023]. <https://www.constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=177&id=1443&t=/Rezumate-CEDO/2016/strongRB-v-Ungariastrong-Investigarea-neadecvata-a-unui-abuz-rasist-indreptat-impotriva-unei-femei-de-etnie-roma-Incalcare>.
99. Hotărârea ChEDO din 23.03.1983, Silver și alții v Regatul Unit. [accesat la 12.03.2023]. Disponibil: <https://ddhh.es/wp-content/uploads/2020/09/silver-reino-unido.pdf>.
100. Hotărârea ChEDO din 24.05.2007, definitivă la 24.08.2007, în Cauza Dragotoniu și Militaru-Pidhorni împotriva României. [accesat la 12.12.2022].Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-122714>.

101. Hotărârea ChEDO din 25.05.1993, Kokkinakis v. Grecia. [accesat la 12.03.2023]. Disponibil: <https://www.lawteacher.net/cases/kokkinakis-v-greece.php>.
102. Hotărârea ChEDO din 25.10.2015, Vasiliauskas v. Lituania. [accesat la 12.03.2023]. Disponibil: https://www.concernedhistorians.org/content_files/file/le/415.pdf.
103. Hotărârea ChEDO din 04.10.2007 în Cauza Năstase-Silivestru împotriva României. [accesat la 12.03.2021]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-123290>.
104. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 22 din 01.10.2018 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 328 alin. (3) lit. d) din Codul penal (excesul de putere și depășirea atribuțiilor de serviciu soldate cu urmări grave) (Sesizarea nr. 94g/2018). [accesat la 18.03.2023]. <https://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-h22201894g2018ro27698.pdf>
105. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.22 din 27.06.2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale articolului 328 alin. (1) din Codul penal (excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu) (sesizările nr. 113g/2016 și nr. 8g/2017). [accesat la 18.03.2023]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-h2227062017ro7bc1c.pdf>.
106. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.24 din 17.10.2019 privind controlul constituționalității unor prevederi din art.189 alin. (3) lit. f), 307 alin. (2) lit. c), 327 alin. (2) lit. c), 329 alin.(1) și alin. (2) lit. b) și din art. 335 alin.(11) din Codul penal. [accesat la data de 12.03.2023]. Disponibil: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/h_24_151g_urm%C4%83ri%20grave_ro.pdf.
107. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.33 din 07.12.2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 327 alin. (1) și 361 alin. (2) lit. d) din Codul penal (abuzul de putere sau abuzul în serviciu) (sesizările nr. 80g/2017 și nr. 129g/2017). [accesat la 18.03.2023]. Disponibil: <https://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-h3307122017robb2f9.pdf>.
108. Hotărârea de Guvern nr. 1001 din 26.12.2011 privind punerea în aplicare a unor acte legislative. Publicat: 30-12-2011 în Monitorul Oficial Nr. 238-242 art. 1100. [accesat la 12.07.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=118658&lang=ro.
109. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 814 din 30.06.2016 privind aprobarea Proiectului de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative. [accesat la 04.08.2023]. Disponibil:

<https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/Legislativ/Id/3349/language/ro-RO/Default.aspx>.

110. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 334 din 14.12.2018 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică. Publicat: 18-01-2019 în Monitorul Oficial Nr. 13-21 art. 81. [accesat la 12.07.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111983&lang=ro.
111. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.7 din 15.05.2017 cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul în serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu. [accesat la 04.08.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=216.
112. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 11 din 22.12.2014 cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2015, nr.5, p.4. [accesat la 14.07.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=248.
113. Hotca M. A. Codul penal. Comentarii și explicații. București: Editura „C. H. Beck”, 2007, p. 1223, p. 1230.
114. LEALIN Iu. *Teoria semnelor estimative în dreptul penal substanțial: blocul conceptual*. În: Revista Institutului Național de Justiție, nr. 1, 2011, p. 51-58. 61 p. ISSN: 1857-2405. [accesat la 22.03.2023]. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/52-59_Teoria%20semnelor%20estimative%20in%20dreptul%20penal%20substantial.pdf.
115. Legea Republicii Moldova nr.16 din 15.02.2008 cu privire la conflictul de interese. Publicat: 30-05-2008 în Monitorul Oficial Nr. 94-96 art. 351.
116. Legea Republicii Moldova nr.131 din 08.06.2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător. Publicat: 31.08.2012 în Monitorul Oficial Nr. 181-184 art. 595. [accesat la 23.07.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=126363&lang=ro.
117. Legea Republicii Moldova nr. 130 din 08.06.2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 222-227. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132061&lang=ro#.

118. Legea Republicii Moldova nr.137 din 03.07.2015 cu privire la mediere. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2015, nr. 224-233. [accesat la 04.06.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136299&lang=ro#.
119. Legea Republicii Moldova nr. 160 din 22.07.2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător. În: Monitorul Oficial nr.170-175/494 din 14.10.2011. [accesat la 28.07.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138281&lang=ro#.
120. Legea Republicii Moldova nr. 179 din 26.07.2018 pentru modificarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial nr.309-320/498 din 17.08.2018. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105536&lang=ro.
121. Legea Republicii Moldova nr. 199 din 16-07-2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică. Publicat: 05-10-2010 în Monitorul Oficial Nr. 194-196 art. 637. Versiune în vigoare din 22.02.11 în baza modificărilor prin [LP8 din 10.02.11, MO31/22.02.11 art.46](#). [accesat la 02.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=60944&lang=ro.
122. Legea Republicii Moldova nr. 245 din 02.12.2011 privind modificarea și completarea unor acte legislative. Monitorul Oficial nr.25-28/77 din 03.02.2012. [accesat la 12.02.2018]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=4613&lang=ro.
123. Legea Republicii Moldova nr. 246 din 22.11.2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală. Publicat : 22-12-2017 în Monitorul Oficial Nr. 441-450 art. 750. [accesat la 12.07.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115474&lang=ro.
124. Legea Republicii Moldova nr. 252 din 08.11.2012 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial nr.263-269/855 din 21.12.2012. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=22399&lang=ro.
125. Legea Republicii Moldova nr. 277-XVI din 18.12.2008 pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial nr.41-44/120 din 24.02.2009. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=12129&lang=ro#.
126. Legea Republicii Moldova nr. 411-XIII din 28.03.95 cu privire la ocrotirea sănătății. Monitorul Oficial al R. Moldova nr.34/373 din 22.06.1995. [accesat la 17.02.2023]. Disponibil: <https://www.usmf.md/sites/default/files/2020-01/60.%20Legea%20ocrotirii%20s%C4%83n%C4%83t%C4%83%C5%A3ii.pdf>.

127. Legea Republicii Moldova nr. 480-XIII din 06.06.1995 pentru modificarea și completarea Codului penal și Codului de procedură penală. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.41-42/469 din 28.07.1995. [accesat la 18.07.2018]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=62897&lang=ro.
128. Legea Republicii Moldova nr. 60 din 07.04.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. Monitorul Oficial nr.123-127/246 din 06.05.2016
129. Legea Republicii Moldova nr. 721 din 02.02.1996 privind calitatea în construcții. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.25. [accesat la 14.07.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120454&lang=ro .
130. Legea Republicii Moldova nr. 82 din 25.05.2017 a integrității. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr. 229-243. [accesat la 30.05.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120706&lang=ro#.
131. Legea Republicii Moldova nr. 111 din 21.04.2022 pentru modificarea unor acte normative. Publicat: 03-06-2022 în Monitorul Oficial Nr. 164-169 art.291. [accesat la 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131558&lang=ro.
132. Legea Republicii Moldova nr. 158 din 04.07.2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public. Publicat : 23.12.2008 în Monitorul Oficial Nr. 230-232 art. 840. [accesat la 12.03.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135900&lang=ro#.
133. Legea Republicii Moldova nr. 288 din 16.12.2016 privind funcționarul public cu statut special din cadrul MAI. În: Monitorul Oficial Nr. 40-49 art. 85. [accesat la 12.07.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137077&lang=ro.
134. Legea Republicii Moldova nr. 300 din 21.12.2017 cu privire la sistemul administrației penitenciare. În: Monitorul Oficial Nr. 48-57 art. 124. [accesat la 12.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136291&lang=ro#.
135. Legea Republicii Moldova nr. 316-XIII din 09.12.1994 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.9/92 din 09.02.1995. [accesat la 18.07.2018]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=63738&lang=ro.
136. Legea Republicii Moldova nr. 80 din 07.05.2010 cu privire la statutul personalului din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică. Publicat: 09.07.2010 în Monitorul Oficial Nr. 117-118 art. 357. [accesat la 12.07.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110498&lang=ro.

137. MELINTE D. L. *Persoana cu funcție de răspundere în legislația penală română*. În: Revista Națională de Drept, nr.12, 2010, , p.26-29. 60 p. ISSN 1811-0770. [accesat la 02.05.2023]. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2016/08/RND_nr_12.pdf.
138. MERLE ROGER, VITU ANDRÉ, J. PRADEL citați după CIOCLEI V. *Mobilul în conduita criminală*. București: Editura „All Beck”, 1999, 336 p. ISBN: 973-9435-63-7.
139. MUÑOZ CONDE F. *Derecho Penal. Parte Especial, 24^a ed.* Valencia: Ed. „Tirant lo Blanch”, 2022, 1048 p. ISBN 9788411472036.
140. NISTOREANU G., BOROI A. *Drept penal. Partea specială. Ediția a II-a*. București: „All Beck”, 2002, 592. Fără ISBN.
141. NISTOREANU G., DOBRINOIU V., MOLNAR I. ș.a. *Drept penal. Partea specială*. București: „Continent XXI”, 1996. 701 p. fără ISBN.
142. OANCEA I. *Tratat de drept penal, Partea generală*, București: Ed. „ALL”, 1994, 352 p. ISBN 9735710099, 9789735710095.
143. PASCARU N. *Analiza conceptului de „interes public” prin prisma legislației din Republica Moldova*. În: Tribuna tânărului cercetător, 2020, nr.4, p.135-139. [accesat la 22.03.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/135-139_14.pdf .
144. Pen code to Australia of 1995. [accesat la 03.04.2023]. Disponibil: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/text/514739>.
145. POPENCO A. *Aspecte teoretice și practice ale infracțiunii de neglijență în serviciu*. Teză de doctor în drept, Chișinău, 2020, 249 p. [accesat la 22.03.2023]. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2020/56452/adrian_popenco_abstract.pdf.
146. POPENCO A. *Urmarea prejudiciabilă a infracțiunii de neglijență în serviciu prevăzută la alin.(1) art.329 C.pen. al RM*. În: Revista Institutului Național al Justiției, nr.3, 2018, p.10-17. 60 p. ISSN 1857-2405. [accesat la 22.03.2023]. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/RINJ_3_46_2018.pdf .
147. POPOV R. *Aplicarea art.256 și 324 din Codul penal pentru infracțiunile comise de către cei din personalul instituțiilor medicale-sanitare sau cei din personalul instituțiilor de învățământ*. În: Revista Națională de Drept, nr.10, 2015, p.23. 88 p. ISSN 1811-0770. [accesat la 22.03.2023]. Disponibil: <https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-10-2015.pdf>;
148. POPOV R. *Persoana publică în calitate de subiect special al infracțiunilor prevăzute în cap.XV din partea specială a Codului penal: considerațiuni generale*. În: Revista Națională de Drept, nr.12, 2012, p.81-84. 84 p. ISSN 1811-0770. [accesat la 22.03.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/81_84_Persoana%20publica%20in%20calit

[ate%20de%20subiect%20special%20al%20infrac%C8%9Biunilor%20prevazute%20in%20cap.%20XV%20din%20partea%20speciala%20a%20Codului%20penal_considera%C8%9Biuni%20generale.pdf](#);

149. POPOV R. *Subiecții speciali ai infracțiunilor prevăzute în cap. XV din partea specială a codului penal (alții decât persoana publică și persoana cu funcție de demnitate publică)*. În: Revista Națională de Drept, nr.10, 2013, p.81-85. 92 p. ISSN 1811-0770. [accesat 17.07.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Subiectii%20speciali%20ai%20infracțiunilor%20prevazute%20in%20cap.%20XV%20din%20partea%20speciala%20a%20codului%20penal.pdf;
150. POPOV R. *Subiectul infracțiunilor prevăzute în Capitolele XV și XVI din Partea Specială a Codului penal*. În: Revista Științifică a Universității de Stat din Moldova, nr.8(58), 2012, p.112-128. 200 p. ISSN 1814-3199. [accesat la 22.03.2023]. Disponibil: <https://social.studiamsu.md/wp-content/uploads/2012/01/16.-p.112-127.pdf>;
151. POPOV R. *Unele controverse legate de statutul persoanei publice privită ca subiect special al infracțiunilor prevăzute în Capitolul XV din Partea Specială a Codului penal*. În: Revista Națională de Drept, nr.6, 2013, p.66. 68 p. ISSN 1811-0770. [accesat la 22.03.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Unele%20controverse%20legate%20de%20statutul%20persoanei%20publice%20privita%20ca%20subiect%20special%20al%20Infracțiunilor%20prevazute%20in%20cap.%20XV%20din%20partea%20speciala%20a%20codului%20penal.pdf;
152. Proiectul Legii privind modificarea și completarea unor acte legislative (Codul penal - art. 55, 60, 64 ș.a.; Codul de procedură penală-art. 132⁸ ș.a.). [accesat la 30.05.2023]. Disponibil: [http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/3289/language/ro-;](http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/3289/language/ro-)
153. **PUICA V.** *Aspecte evolutive privind incriminarea infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu în legislația penală a Republicii Moldova*. În: „Legea și viața”. Octombrie, 2019, nr.10/1 (58), p. 36-40, ISSN 1810-309X, categoria – c. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/Legea%20si%20Viata_10-1_2019.pdf;
154. **PUICA V.** *Conținutul laturii subiective a infracțiunii de exces de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu în legislația penală a Republicii Moldova*. În: Revista științifică a Universității de Stat din Moldova (științe umanistice), 2023, nr.4 (174), p. 88-97, ISSN

- 1811-2668, categoria – b. Disponibil:
https://ojs.studiamsu.md/index.php/stiinte_umaniste/article/view/5774/8206;
155. **PUICA V.** *Elemente de drept penal comparat privind infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu.* În: Jurnalul juridic național: teorie și practică. Octombrie 2019, nr.5 (39), p. 68-72, ISSN 2345-1130, categoria – c. Disponibil:
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/reviste%2B2_5_39_2019_RO.pdf;
156. **PUICA V.** *Persoana autorizată sau investită de stat să presteze în numele acestuia servicii publice sau să îndeplinească activități de interes public – subiect al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu în legislația penală a Republicii Moldova.* În: Revista metodică-științifică trimestrială „Administrarea Publică”. Octombrie-Decembrie 2019, nr.4 (116), p. 157-166, ISSN 1813-8489, categoria – b. Disponibil:
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/AP_4_2022_116_compressed.pdf;
157. **PUICA V.** *Persoana publică internațională sau funcționarul internațional ca subiect al excesului de putere sau al depășirii atribuțiilor de serviciu.* Materiale Conferinței științifico-practice internaționale din 26 iunie 2018 „Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere”. Chișinău, 2018. p. 399-406, ISBN 978-9975-121-48-4. Disponibil:
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/399-406.pdf;
158. **PUICA V.** *Problematika determinării semnelor obiectului și victimei infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu.* În: Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, nr.13, p.210-215, Chișinău 2021, ISSN 1857-0976, categoria – b. Disponibil:
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/210-215_5.pdf;
159. **PUICA V.** *Reflecții asupra obiectului infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu în legislația penală a Republicii Moldova.* Materiale Conferinței științifice interuniversitare cu participare internațională, 18 mai 2023, „Prevenirea și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective”. În: „Legea și viața”. iulie 2023, nr.5, p.103-109, Chișinău 2023, ISSN 2587-4365. Disponibil:
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/103-109_31.pdf;
160. Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (RSSM) (1940 - 1991) [accesat la 18.07.2018]. Disponibil:
http://www.istoria.md/articol/5/Republica_Sovietică_Socialistă_Moldovenească_RSSM_.
161. Sentința Judecătorei Buiucani, mun. Chișinău, din 24.06.2016. Dosar nr. 1-1029/16. În: Arhiva Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani.

162. Sentința Judecătorei Chișinău din 20 iulie 2016, Dosarul nr. 1-1097/2016. În: Arhiva Judecătorei Chișinău, sediul Centru.
163. Sentința Judecătorei raionului Dondușeni din 06.12.2016. În: Arhiva Judecătorei Edineț, sediul Dondușeni.
164. STĂNOIU R. M., GRIGA I., DIANU T. *Drept penal. Partea generală*, București: Ed. „Hyperion”, 1992, 243 p. ISBN: 9789739557504, 9739557503.
165. STATI V. *Hotărârile Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.22/2017 și nr.33/2017: efectele preconizate asupra legii penale*. În: „Актуальные научные исследования в современном мире”, Переяслав-Хмельницкий, Февраль 2018, Выпуск 2(34) ч.7, p. 50. p.43- 50. УДК 001.891 (100) «20».
166. STATI V. *Varianta atipică a excesului de putere, prevăzută de legea penală a Republicii Moldova*. În: Juridice Moldova. [accesat la 19.03.2023]. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/12189/varianta-atipica-a-excesului-de-putere-prevazuta-de-legea-penala-a-republicii-moldova.html>.
167. TIMOFEI C. *Răspunderea penală pentru traficul de influență*. Chișinău: CEP USM, 2012, p. 152. 322 p.
168. ULIANOVSKI GH. *Legea penală. Sancționarea repetării infracțiunii. Probleme și soluții*. În: „Avocatul poporului”, nr.10-11, 2004, p.4-6. fără ISSN.
169. VASIU T., PAVEL D., ANTONIU G. ș.a. *Codul penal comentat și adnotat. Partea specială. Vol. II*. București: Ed. Științifică și enciclopedică, 1977, 693 p. fără ISBN.
170. ZOLYNEAK M. *Drept penal, Vol. II*. Iași: Ed. „Chemarea”, 1993, 654 p. fără ISBN.
171. АВДЕЕВ С.В. *Злоупотребление должностными полномочиями: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Москва: 2006, [accesat la 23.02.2023]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/zloupotreblenie-dolznoostnymi-polnomochiyami-ugolovno-pravovoi-i-kriminologicheskii-aspekty/read>.
172. АНОЩЕНКОВА С.В. *Уголовно-правовое учение о потерпевшем // под ред. Н.А. Лопашенко*. Москва: 2006, 248 с. ISBN 5-466-00190-2.
173. АРТЕМЬЕВА М.В. *Коррупция и коррупционные преступления // «Юридическая наука»*, 2011, № 1, с. 44. ISSN 2220-5500
174. АСНИС А.Я. *Уголовная ответственность за служебные преступления в России. – Москва: Центр ЮрИнфоР, 2004. 396 стр. ISBN 5-89158-131-0.*
175. БОГУШ Г. *Подлежат ли иностранные должностные лица по УК Российской Федерации*. În: Научно-практический журнал «Уголовное право», 2010, Nr. 4, p. 14. ISSN: 2071-5870.

176. БУЖОР В., ГУЦУЛЯК В. *Комментарий к Уголовному кодексу Республики Молдова*, Chişinău, F. E. – P. „Tipogr. Centrală”, 2005.
177. БУРОВ В.А. *Преступления против интересов службы в коммерческих и иных организациях. Комментарий законодательства и справочные материалы*. Ростов на Дону: Изд-во «Феникс», 1997, 576 p. fără ISBN.
178. ВАСЬКОВ П.Т. *Государственная дисциплина в СССР*. Москва, 1960. 146. fără ISBN.
179. ВЛАДИМИРОВ В.А, КИРИЧЕНКО В.Ф. *Должностные преступления: Лекция*. Москва: Изд-во ВШ МООП РСФСР, 1965. 42 с. fără ISBN.
180. Волженкин Б. В. *О преступлениях против интересов службы по проекту Особенной части УК / Б. В. Волженкин // Вопросы уголовной ответственности и ее дифференциации (в проекте Особенной части Уголовного кодекса Российской Федерации)*. Ярославль : Ярославский государственный университет, Юридический факультет, 1994. ISBN 5-230-18292-X.
181. ВОЛЖЕНКИН Б. Ф. *Уголовное право России, Особенная часть, под. ред. Кругликов Л. Л.* Москва; Изд-во «ВЕК», 1999, 799 p. ISBN 5-85639-249-3.
182. ГАЛАХОВА А.В. *Непосредственный объект превышения власти или служебных полномочий // Сборник статей адъюнктов и соискателей*. Москва: Изд-во ВШ МВД СССР, 1970. 84-88 с. fără ISBN/ISSN.
183. ГАЛАХОВА А.В. *Превышение власти или служебных полномочий. Вопросы уголовно-правовой квалификации*. Москва: Изд-во «Юрид. Лит.», 1978. 96 с. fără ISBN/ISSN.
184. ГАРБАТОВИЧ Д.А. *Квалификация уголовно-правовых деяний по субъективной стороне. Автореферат диссертации на соискание учёной степени кандидата юридических наук*. Челябинск, 2004, [accesat la 26.02.2023]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/kvalifikatsiya-ugolovno-pravovykh-deyanii-po-subektivnoi-storone/read>.
185. ГАУХМАН Л.Д. *Квалификация преступлений: закон, теория, практика*. Москва: Изд-во Центр ЮрИнфоР, 2005. 455 с. ISBN 5-89158-145-0.
186. ГОНЧАРОВ В.А. *Злоупотребление должностными полномочиями: законодательный и правоприменительный аспекты: по материалам судебной практики Ростовской области. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Краснодар, 2007, 199 с. [accesat la 23.02.2021]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/zloupotreblenie-dolzhnostnymi-polnomochiyami-zakonodatelni-i-pravoprimeritelnyi-aspekty-po/read>.

187. ГРЕКОВ К.А. *Квалификация преступлений, совершаемых путем превышения должностных полномочий. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук.* Ростов-на-Дону, 2007. 206 с. [accesat la 23.02.2023]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/kvalifikatsiya-prestuplenii-sovershaemykh-putem-prevysheniya-dolzhnostnykh-polnomochii/read>.
188. ГРИШАЕВ П.И., КРИГЕР Г.А. *Соучастие по советскому уголовному праву.* Москва: Изд-во «Госюриздат», 1959, 255 с. fără ISBN/ISSN.
189. ГРОШЕВ А.В. *Функции правосознания в механизме уголовно-правового регулирования: Автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук.* Екатеринбург, 1997. 366 с. [accesat la 12.03.2021]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/funksii-pravosoznaniya-v-mekhanizme-ugolovno-pravovogo-regulirovaniya>.
190. ДИНЕКА В.И. *Уголовная ответственность за превышение власти или служебных полномочий сотрудников органов внутренних дел. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук.* Москва, 1992. 208 с. [accesat la 12.03.2021]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/ugolovnaya-otvetstvennost-za-prevyshenie-vlasti-ili-sluzhebnykh-polnomochii-sotrudnikov-orga>
191. ДОИДЖАШВИЛИ Д.Д. *Уголовная ответственность за превышение власти или служебных полномочий. Дис. ...канд. юрид. наук.* Москва, 1989.
192. ДОИДЖАШВИЛИ Д.Д. *Уголовная ответственность за превышение власти или служебных полномочий : автореферат дис. ... кандидата юридических наук.* Москва, 1989, 20 с. [accesat la 12.03.2021]. Disponibil: <https://viewer.rsl.ru/ru/rsl01000126667?page=1&rotate=0&theme=white>.
193. ДЬЯКОВ С.В., ИГНАТЬЕВ А.А., ЛУНЕЕВ В.В., НИКУЛИН С.И. *Уголовное право. Учебник для вузов.* Москва: «Норма – Инфра», 1999, 405 с. ISBN 5-89123-376-2.
194. ЕФИМОВ М.А. *Вопросы квалификации должностных преступлений по уголовному кодексу БССР : пособие для следователей и работников дознания. Министерство охраны общественного порядка БССР. Следственное управление.* Минск, 1967. 40 с. [accesat la 12.03.2021]. Disponibil: [X628.111.7-324.9\(4БЛ\)](#)
195. ЖАЛИНСКИЙ А.Э. *О материальной стороне преступления.* В: «Уголовное Право», 2003, № 2, 27-29 С. Fără ISSN.
196. ЗДРАВОМЫСЛОВ Б.В. *Должностные преступления. Понятие и квалификация.* Москва: «Юрид. Лит.», 1975, 168 с. fără ISBN.
197. ИВАНЧИН, А.В. *Служебные преступления: учеб. пособие // Иванчин А. В., Каплин М. Н.* Ярославль: Яросл. гос. ун-т, 2013, 109 с. ISBN 978 -5-8397-0913-3.

198. ИГНАТОВ А.Н. *Комментарий к Уголовному Кодексу Российской Федерации*, под ред. М. В. Лебедева, Ю. М. Скуратова. Москва: Изд. «Норма», 2008, 976 с. ISBN: 978-5-468-00094-6.
199. ИЛЬИН А.А. *Превышение должностных полномочий (ст. 286 УК РФ): понятие, виды, вопросы законодательной техники и дифференциации ответственности*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ярославль, 2013, 233 с. CZU 04201358748 [accesat la. 12.03.2021]. Disponibil: <http://www.dslib.net/kriminal-pravo/prevyshenie-dolzностnyh-polnomochij-ponjatie-vidy-voprosy-zakonodatelnoj-tehniki-i.html>.
200. КОБЗЕВА Е.В. *Оценочные признаки в уголовном законе. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Саратов, 2002. 317 с. [accesat la 12.03.2021]. Disponibil: https://rusneb.ru/catalog/000200_000018_RU_NLR_bibl_503376/.
201. *Комментарий к Уголовному Кодексу Российской Федерации*, под ред. Лебедева М.В., Скуратова Ю.М.. Москва: Изд. «Норма-ИНФРА», 1998, 832 с. ISBN: 5-86225-645-8.
202. *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. 2-е издание, переработанное и дополненное. Под редакцией Лебедева В.М.* Москва: «Норма», 2004, с. 734. fãrã ISSN/ISBN.
203. *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. 5-е издание. Под редакцией Лебедева В.М.* Москва: «Норма», 2008, с. 819. fãrã ISSN/ISBN.
204. *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Под редакцией Лебедева В.М.* Москва: «Норма», 2003, с. 722. fãrã ISSN/ISBN.
205. КОНДРАШОВА Т.В. *Комментарий к Уголовному Кодексу Российской Федерации с постановочными материалами и судебной практикой под. общ. ред. С. И. Никулина*. Москва: Изд. «Менеджер», 2000, 916 с. ISBN 5-8346-0095-6.
206. КОНДРАШОВА Т.В. *Уголовное право. Особенная часть: Учебник для ВУЗОВ*. под ред. ред. Козаченко И.Я., Незнамова З.А., Новоселов Г.П. Москва: Изд. «Норма-Инфра», 2001, 960 с. ISBN 5-89123-511-0.
207. КОРАБЛЕВА С.Ю. *Вина как уголовно-правовая категория и ее влияние на квалификацию преступлений. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Москва, 2013, 212 с. [accesat la 26.02.2023]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/vina-kak-ugolovno-pravovaya-kategoriya-i-ee-vliyanie-na-kvalifikatsiyu-prestuplenii>.
208. КОРЖАНСКИЙ Н.И. *Объект и предмет уголовно-правовой охраны*. Москва, 1980.

209. КУДРЯВЦЕВ В.Н. *Избранные труды по социальным наукам. Том. 1. Общая теория права. Уголовное право.* Москва: «Наука», 2002, 567 с. ISBN: 5-02-006169-7.
210. КУДРЯВЦЕВ В.Н. *Общая теория квалификации преступлений.* Москва: «Юридическая литература», 1972, 352 с. fărǎ ISSN/ISBN.
211. КУДРЯВЦЕВ В.Н. *Объективная сторона преступления.* Москва: Изд. «Юридическая литература», 1960. 245 с. ISBN 978-5-16-105392-8.
212. МАЛИНОВСКИЙ А.А. *Оценочные понятия в законодательстве.* În: Законодательная техника современной России: состояние, проблемы совершенствования. Сборник статей. В 2 т. / Под ред. Баранова В.М.. Н. Новгород, 2001. Т. 1. – 268 с. fărǎ ISSN/ISBN.
213. МАСЛОВА Е.В. *Факультативные признаки субъективной стороны состава преступления: теоретико-прикладное исследование. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук.* Нижний Новгород – 2017, р. 20. [accesat la 26.02.2023]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/fakultativnye-priznaki-subektivnoi-storony-sostava-prestupleniya-teoretiko-prikladnoe-issled/read>.
214. МЕЛЬНИКОВА В.Е. *Должностные преступления. Вопросы уголовной квалификации.* Москва: ВЮЗИ, 1985. 97 с. fărǎ ISSN/ISBN.
215. МЕРЗЛЯКОВА В.А. *Уголовная ответственность сотрудников правоохранительных органов за превышение должностных полномочий. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук.* Москва, 2003. 204 с. [accesat la 12.12.2022]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/ugolovnaya-otvetstvennost-sotrudnikov-pravookhranitelnykh-organov-za-prevyshenie-dolzhnostny>.
216. НАУМОВ А.В. *Российское уголовное право. Курс лекций в 3 т. Т. 3. Особенная часть. 4-е издание, переработанное и дополненное.* Москва: «Волтерс Клувер», 2007, 656 с. ISBN: 978-5-466-00313-0.
217. НАУМОВ А.В. *Уголовное право. Общая часть. Курс лекций.* Москва: 1980. 560 с. fărǎ ISSN/ISBN.
218. ОРЫМБАЕВ Р. *Специальный субъект преступления.* Алма-Ата: «Наука», 1977, 152 с. fărǎ ISSN/ISBN.
219. ПАВЛОВ В.Г. *Субъект преступления и уголовная ответственность.* În: Известия высших учебных заведений. Правоведение, Санкт – Петербург: «Лань», 2000, 192 с. ISSN: 0131-8039.
220. ПАШКОВСКАЯ А.В. *Объект преступления // Курс уголовного права. Общая часть. Т. 1 : Учение о преступлении // под. ред. Кузнецовой Н.Ф., Тяжковой И.М.– Москва: «Зерцало-М», 2002, 624 с. ISBN: 5-94373-034-6.*

221. ПЛЕХОВА О.А. *Уголовная ответственность за злоупотребление и превышение должностных полномочий. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук.* Ростов-на-Дону, 2006, 26 с. [accesat la 23.02.2023]
Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/ugolovnaya-otvetstvennost-za-zloupotreblenie-i-prevyshenie-dolzностnykh-polnomochii/read>.
222. Российское уголовное право. Особенная часть. Учебник. Под редакцией академика КУДРЯВЦЕВА В.Н. и доктора юридических наук, профессора НАУМОВА А.В.. Москва: «Юристъ», 1997 г. 496 с. ISBN: 5-7357-66-94-0.
223. СЛАВ С.П. *Ответственность за должностные злоупотребления (по материалам Приднестровья): Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук.* Москва, 2004, 27 с. [accesat la 12.03.2021]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/otvetstvennost-za-dolzностnye-zloupotrebleniya-po-materialam-pridnestrovyya/read>.
224. СМЕЛОВА С.В. *Уголовная ответственность за превышение должностных полномочий. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук.* Рязань, 2009, 29 с. [accesat la 23.02.2023]. CZU 04200911673. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/ugolovnaya-otvetstvennost-za-prevyshenie-dolzностnykh-polnomochii/read>.
225. СНЕЖКО А.С. *Превышение должностных полномочий: законодательные и правоприменительные аспекты (по материалам судебной практики Краснодарского края). Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук.* Краснодар, 2004, 24 с. [accesat la 23.02.2023]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/prevyshenie-dolzностnykh-polnomochii-zakonodatelnyi-i-pravoprimeritelnyi-aspekty-po-materia/read>.
226. СОЛОВЬЕВ В.И. *Борьба с должностными злоупотреблениями, обманом государства и приписками по советскому уголовному праву.* Москва: «Юридическая литература», 1963, 164 с. fără ISSN/ISBN.
227. СОЛОВЬЕВ О.Г. *Уголовно-правовые средства охраны бюджетных отношений: проблемы юридической техники // Ярослав. гос. ун-т им. П.Г. Демидова.* Ярославль, 2008, 306 с. fără ISSN/ISBN.
228. СПАСОВИЧ В.Д. *Учебник уголовного права. Часть Общая.* СПб., 1863. 430 с. ISBN: 978-5-4458-0129-0.
229. ТАГАНЦЕВ Н.С. *Русское уголовное право.* Москва: «Наука», 1994. 380 с. fără ISSN/ISBN.
230. ТАГАНЦЕВ Н.С. *Уголовное уложение от 22 марта 1903 г. с мотивами, извлеченными из объяснительной записки редакционной комиссии, Представления*

Министерства в Государственный Совет и журналов особого совещания, особого присутствия департаментов и общего собрания Государственного Совета. Санкт-Петербург: Государственная типография, 1904 г. 1125 с [accesat la 18.07.2018]. Disponibil:

https://viewer.rusneb.ru/ru/000199_000009_003725050?page=1&rotate=0&theme=white.

231. ТКАЧЁВА Г.В. *Уголовная ответственность за превышение должностных полномочий. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук.* Ростов-на-Дону, 2004, 29 с. [accesat la 23.02.2023]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/ugolovnaya-otvetstvennost-za-prevyshenie-dolzhostnykh-polnomochii/read>;
232. ТРАЙНИН А.Н. *Должностные и хозяйственные преступления.* Москва: Юрид. изд-во НКЮ СССР, 1938. 136 с. fără ISSN/ISBN.
233. *Уголовное законодательство СССР и союзных республик. Сборник (основные законодательные акты). Под. Редакции профессора Карева Д.С..* Москва: Государственное Издательство Юридической Литературы, 531 с. fără ISSN/ISBN.
234. *Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть" (под ред. Иногамовой-Хегай Л.В., Рарога А.И., Чучаева А.И.)* включен в информационный банк согласно публикации. Москва: Изд-во «ИНФРА-М»; «КОНТРАКТ», 2006 (издание исправленное и дополненное).
235. *Уголовное право. Общая и Особенная части. Учебник для вузов. 2-е издание, переработанное и дополненное. Под редакцией Журавлева М.П., Никулина С.И..* Москва: «Норма», 2008, 816 с. ISBN: 978-5-46800021-2.
236. *Уголовное право. Общая часть. Под редакцией А. Б. Мельниченко.* Ростов-на-Дону: «Феникс», 2001, 384 с. ISBN: 5-222-01632-3
237. *Уголовное право. Общая часть: учеб. // под ред. Б.В. Здравомыслова, Красикова Ю.А., Рарога А.И..* Москва: «Юрид. лит.», 1994, 535 с. fără ISSN/ISBN.
238. *Уголовное право. Особенная часть. Учебник. 2-е издание, дополненное и переработанное. Под редакцией Гаухмана Л.Д., Максимова С. В..* Москва: «Эксмо», 2005, 705 с.
239. *Уголовное право. Часть общая. Часть особенная. Под редакцией МИХЛИНА А.С.* Москва: «Юриспруденция», 2000, 399 с. ISBN 5-8401-0053-6.
240. Уголовный кодекс Азербайджанской Республики (утвержден [Законом](#) Азербайджанской Республики от 30 декабря 1999 года № 787-IQ) (*с изменениями и дополнениями по состоянию на 17.02.2023 г.*). [citat la 14.05.2023]. Disponibil: https://continent-online.com/Document/?doc_id=30420353.

241. Уголовный кодекс Китайской Народной Республики. [accesat la 12.05.2023]. Disponibil: http://ru.china-embassy.gov.cn/rus/zfhz/zgflyd/201601/t20160111_3149373.htm.
242. Уголовный кодекс Кыргызской Республики от 28 октября 2021 года № 127. [accesat la 12.05.2023]. Disponibil: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/112309>.
243. Уголовный кодекс Молдавской ССР. С изменениями и дополнениями на 1 октября 198 г. С приложением постатейно систематизированных материалов. Кишинев: «Картя молдовеняскэ», 1987, 456 с.
244. Уголовный кодекс Республики Беларусь от 9 июля 1999 года № 275-3 (с изменениями и дополнениями по состоянию на 09.03.2023 г.). [accesat la 12.04.2023]. Disponibil: https://continent-online.com/Document/?doc_id=30414984#pos=6;-142.
245. Уголовный кодекс Республики Казахстан (с изменениями и дополнениями по состоянию на 20.05.2023 г.). [accesat la 12.04.2023]. Disponibil: https://continent-online.com/Document/?doc_id=31575252#pos=5;-142.
246. Уголовный кодекс Республики Таджикистан. [accesat la 14.05.2023]. Disponibil: <http://ncz.tj/content/>.
247. Уголовный кодекс Республики Узбекистан. [accesat la 14.05.2023]. Disponibil: <https://lex.uz/mobileact/111457>.
248. Уголовный кодекс Российской Федерации [действующая редакция от 18.03.2023]. [accesat la 12.05.2023]. Disponibil: <https://rulings.ru/uk/>.
249. Уголовный кодекс РСФСР редакции 1922 года, дата принятия: 01.06.1922. [accesat la 18.07.2018]. Disponibil: www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID.
250. Уголовный кодекс штата Техас - Texas Penal Cod. [accesat la 12.04.2023]. Disponibil: <http://www.statutes.legis.state.tx.us/Docs/PE/pdf/PE.39.pdf>.
251. Уголовный кодекс Японии. [accesat la 12.05.2023]. Disponibil: https://www.academia.edu/37779174/%D0%A3%D0%9A_%D0%AF%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%B8.doc.
252. ФРОЛОВ Е.А. *Спорные вопросы общего учения об объекте преступления. Сб. ученых трудов. Вып.10.* Свердловск, 1969. 225 с. fără ISSN/ISBN.
253. ЧИСТЯКОВ О.И. [и др.] *История отечественного государства и права в 2 ч. Часть 1, под редакцией О. И. Чистякова.* Москва: Издательство «Юрайт», 2019, 434 с. ISBN: 978-5-9916-4858-5.

254. ШИШОВ О.Ф. *Становление и развитие науки уголовного права в СССР: Проблемы общей части (1917 – 1936): автор. дисс. д-ра юрид. наук.* Москва: ВНИИ МВД СССР, 1981. 85 с.
255. ШУМИЛОВА О.С. *Оценочные понятия в уголовном кодексе Российской Федерации и их использование в правоприменительной деятельности. Диссертация на соискание степени кандидата юридических наук.* Москва, 2002. 296 с. [accesat la 20.20.2020]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/otsenochnye-ponyatiya-v-ugolovnom-kodekse-rossiiskoi-federatsii-i-ikh-ispolzovanie-v-pravopr>.
256. ЯМПОЛЬСКАЯ Ц.А. *Административно-правовые вопросы укрепления государственной дисциплины.* Москва: Изд-во АН СССР, 1955. 184 с. fără ISSN/ISBN.

ANEXE

Anexa nr.1

Sinteza practicii judiciare în materia infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu

Nr. ord.	Inculpatul	Subiect	Funcția	Învinuirea							Fond						Apel		Recurs		
				Art. CP	Alin.	Lit.	Forma	Mobilul	Obiectul juridic	Proporții	Instanța	Sentința	Art. CP	Alin.	Lit.	Instanța	Decizia	Instanța	Hotărârea	Stare	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	15	16	17	18	20	22	23	24	25	
1	B.L.	Persoana cu funcție de răspundere	Angajat MAI	328	2	a, c	Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele persoanei fizice	Considerabile	Judecătoria Dubăsari	Condamnare	328	1		CA Chișinău	Achitare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă	
2	B.N.	Persoană publică	Înginer cadastral	328	3	d	Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele persoanei fizice	Grave	Judecătoria sec.Centru	Condamnare	328	3	d	CA Chișinău	Încetare	CSJ	Casarea deciziei CA cu remitere la rejudecare		
3	B.A.	Persoană publică	Specialist pentru reglementarea regimului proprietății funciare	328	1		Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele persoanei fizice	Considerabile	Judecătoria Căușeni	Condamnare	328	1		CA Chișinău	Condamnare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă	
4	B.N.	Persoană publică	Șef de grup Secția alimentație DETS Buiucani	328	1		Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele publice	Considerabile	Judecătoria sec.Buiucani	Condamnare	328	1		CA Chișinău	Condamnare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă	
5	B.N.	Persoană publică	Șef de grup Secția alimentație DETS Buiucani	328	1		Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele publice	Considerabile	Judecătoria sec.Buiucani	Condamnare	328	1		CA Chișinău	Condamnare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă	
6	B.N.	Persoană publică	Șef de grup Secția alimentație DETS Buiucani	328	1		Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele publice	Considerabile	Judecătoria sec.Buiucani	Condamnare	328	1		CA Chișinău	Condamnare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă	

Nr. ord.	Inculpatul	Subiect	Funcția	Învinuirea							Fond					Apel		Recurs		
				Art. CP	Alin.	Lit.	Forma	Mobilul	Obiectul juridic	Proporții	Instanța	Sentința	Art. CP	Alin.	Lit.	Instanța	Decizia	Instanța	Hotărârea	Stare
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	15	16	17	18	20	22	23	24	25
7	C.D.	Persoană publică (funcționar public cu statut special)	Inspector superior pentru cazuri excepționale	328	1		Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele persoanei fizice	Considerabile	Judecătoria sec.Buiucani	Condamnare	328	1		CA Chișinău	Condamnare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă
8	C.V.	Persoană publică	Specialist în administrarea ajutorului social	328	1		Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele persoanei juridice	Considerabile	Judecătoria Criuleni	Încetare	328	1		CA Chișinău	Încetare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă
9	C.S.	Persoană publică (funcționar public cu statut special)	Șef adjunct al Secției Urmărire Penală	328	1		Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele publice și ale persoanei fizice	Considerabile	Judecătoria Glodeni	Achitare	328	1		CA Bălți	Condamnare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă
10	D.P.	Persoană cu demnitate publică	Primar	328	2	b, c	Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele publice	Mari	Judecătoria Hîncești	Încetare	328	2	b, c	CA Chișinău	Achitare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă
11	D.A.	Persoană cu demnitate publică	Primar	328	3	a, b, d	Excesul de putere	Interes material	Interesele publice și ale persoanei juridice	Considerabile	Judecătoria Căușeni	Încetare	328	3	b	CA Chișinău	Încetare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă
12	F.A.	Persoană publică	Șef Direcție Primarie	328	3	d	Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele publice și ale persoanei fizice	Considerabile	Judecătoria sec.Buiucani	Condamnare	328	3	d	CA Chișinău	Încetare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă
13	G.N.	Persoană publică	Executor judecătoresc	328	1		Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele persoanei fizice	Considerabile	Judecătoria Bălți	Condamnare	328	1		CA Bălți	Condamnare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă
14	H.M.	Persoană publică	Angajat MAI	328	2	a, c	Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele publice și ale persoanei fizice	Considerabile	Judecătoria sec.Buiucani	Condamnare	166/1	2	b, c, d, e, f	CA Chișinău	Condamnare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă
15	E.A.	Persoană publică	Angajat MAI	328	2	a, c	Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele publice și ale persoanei	Considerabile	Judecătoria sec.Buiucani	Condamnare	166/1	2	b, c, d, e, f	CA Chișinău	Condamnare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă

Nr. ord.	Inculpatul	Subiect	Funcția	Învinuirea							Fond					Apel		Recurs		
				Art. CP	Alin.	Lit.	Forma	Mobilul	Obiectul juridic	Proporții	Instanța	Sentința	Art. CP	Alin.	Lit.	Instanța	Decizia	Instanța	Hotărârea	Stare
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	15	16	17	18	20	22	23	24	25
									fizice											
16	M.I.	Persoană publică	Angajat MAI	328	2	a, c	Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele publice și ale persoanei fizice	Considerabile	Judecătoria sec.Buiucani	Condamnare	166/1	2	b, c, d, e, f	CA Chișinău	Condamnare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă
17	I.D.	Persoana cu funcție de răspundere	Director Întreprindere Municipală	328	3	d	Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele persoanei juridice	Considerabile	Judecătoria Anenii Noi	Condamnare	328	3	d	CA Chișinău	Condamnare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă
18	I.A.	Persoană cu înaltă funcție de răspundere	Judecător	328	3	b	Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele persoanei juridice, a autorităților publice	Considerabile	Judecătoria Edineț	Încetare	328	3	b	CA Chișinău	Încetare	CSJ	Casarea deciziei și sentinței, cu încetarea p.p. cu intervenirea decesului inculpatului	Irevocabilă
19	P.O.	Persoană cu demnitate publică	Primar	328	3	b	Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele autorității publice	Considerabile	Judecătoria Strășeni	Achitare	328	3	b	CA Chișinău	Achitare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă
20	C.N.	Persoană publică	Specialist pentru reglementarea regimului proprietății funciare	328	1		Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele autorității publice	Considerabile	Judecătoria Strășeni	Achitare	328	1		CA Chișinău	Achitare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă
21	V.R.	Persoană publică	Secretar al Consiliului local	328	1		Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele autorității publice	Considerabile	Judecătoria Strășeni	Achitare	328	1		CA Chișinău	Achitare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă
22	P.N.	Persoana cu funcție de răspundere	Angajat MAI	328	1		Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele publice și ale persoanei fizice	Considerabile	Judecătoria Edineț	Achitare	328	1		CA Bălți	Condamnare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă
23	N.V.	Persoana cu funcție de răspundere	Angajat MAI	328	1		Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele publice și ale persoanei fizice	Considerabile	Judecătoria Edineț	Condamnare	328	1		CA Bălți	Condamnare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă

Nr. ord.	Inculpatul	Subiect	Funcția	Învinuirea							Fond					Apel		Recurs		
				Art. CP	Alin.	Lit.	Forma	Mobilul	Obiectul juridic	Proporții	Instanța	Sentința	Art. CP	Alin.	Lit.	Instanța	Decizia	Instanța	Hotărârea	Stare
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	15	16	17	18	20	22	23	24	25
24	R.T.	Persoana cu funcție de răspundere	Registrator ÎS Cadastru	328	1		Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele persoanei fizice	Considerabile	Judecătoria sec.Buiuani	Condamnare	328	1		CA Chișinău	Achitare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă
25	E.A.	Persoana cu funcție de răspundere	Angajat MAI	328	3	a	Excesul de putere	Interes personal	Interesele persoanei fizice	Considerabile	Judecătoria Ialoveni	Condamnare	166/1	2	b, c, e	CA Chișinău	Condamnare	CSJ	Condamnare	Irevocabilă
26	P.I.	Persoana cu funcție de răspundere	Angajat MAI	328	3	a	Excesul de putere	Interes personal	Interesele persoanei fizice	Considerabile	Judecătoria Ialoveni	Condamnare	166/1	2	b, c, e	CA Chișinău	Condamnare	CSJ	Condamnare	Irevocabilă
27	M.S.	Persoana cu funcție de răspundere	Angajat MAI	328	3	a	Excesul de putere	Interes personal	Interesele persoanei fizice	Considerabile	Judecătoria Ialoveni	Condamnare	166/1	2	b, c, e	CA Chișinău	Condamnare	CSJ	Condamnare	Irevocabilă
28	S.N.	Persoana cu funcție de răspundere	Viceprimar	328	1		Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele persoanei fizice	Considerabile	Judecătoria Hîncești	Încetare	328	1		CA Chișinău	Încetare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă
29	S.I.	Persoană publică	Ofițer de urmărire penală	328	1		Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele publice și ale persoanei fizice	Considerabile	Judecătoria sec.Buiuani	Achitare	328	1		CA Chișinău	Achitare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă
30	M.S.	Persoană publică	Angajat MAI	328	1		Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele publice și ale persoanei fizice	Considerabile	Judecătoria sec.Buiuani	Achitare	328	1		CA Chișinău	Achitare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă
31	B.V.	Persoană publică	Angajat MAI	328	1		Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele publice și ale persoanei fizice	Considerabile	Judecătoria sec.Buiuani	Achitare	328	1		CA Chișinău	Achitare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă
32	S.E.	Persoană publică	Angajat MAI	328	1		Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele publice și ale persoanei fizice	Considerabile	Judecătoria sec.Buiuani	Achitare	328	1		CA Chișinău	Achitare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă
33	S.V.	Persoană publică	Director Întreprindere Municipală	328	1		Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele publice și ale persoanei juridice	Considerabile	Judecătoria Bălți	Încetare	328	1		CA Bălți	Condamnare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă

Nr. ord.	Inculpatul	Subiect	Funcția	Învinuirea							Fond						Apel		Recurs		
				Art. CP	Alin.	Lit.	Forma	Mobilul	Obiectul juridic	Proporții	Instanța	Sentința	Art. CP	Alin.	Lit.	Instanța	Decizia	Instanța	Hotărârea	Stare	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	15	16	17	18	20	22	23	24	25	
34	S.I.	Persoană publică	Angajat MAI	328	1		Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele publice și ale persoanei fizice	Considerabile	Judecătoria sec.Buiucaeni	Încetare	328	1		CA Chișinău	Încetare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă	
35	S.M.	Persoană publică	Primar	328	1		Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele publice și ale persoanei juridice	Considerabile	Judecătoria Edineț	Achitare	328	1		CA Bălți	Condamnare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă	
36	Ț.S.	Persoană publică	Șef Inspectorat Fiscal de Stat	328	3	d	Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele publice	Considerabile	Judecătoria Taraclia	Condamnare	328	3	d	CA Cahul	Încetare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă	
37	M.I.	Persoană publică	Primar	328	1		Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele publice și ale persoanei fizice	Considerabile	Judecătoria Anenii Noi	Achitare	328	1		CA Chișinău	Încetare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă	
38	U.C.	Persoană cu demnitate publică	Primar	328	3	b, d	Excesul de putere	Interes personal	Interesele publice	Considerabile	Judecătoria Ungheni	Încetare	328	3	b, d	CA Chișinău	Încetare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă	
39	D.T.	Persoană publică	Angajat MAI	328	2	b	Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele persoanei fizice	Considerabile	Judecătoria Orhei	Condamnare	328	2	b	CA Chișinău	Condamnare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă	
40	D.T.	Persoană publică	Angajat MAI	328	2	a	Depășirea atribuțiilor	Interes personal	Interesele persoanei fizice	Considerabile	Judecătoria Orhei	Condamnare	328	2	a	CA Chișinău	Condamnare	CSJ	Menținerea deciziei CA	Irevocabilă	

Anexa nr.2

Confirmare privind participarea la consultări publice

**MINISTERUL JUSTIȚIEI
AL REPUBLICII MOLDOVA**

*MD - 2012, mun. Chișinău,
str. 31 August 1989, nr. 82
tel.: +373 22 20 14 24
web: www.justice.gov.md,
e-mail: secretariat@justice.gov.md*

13.04.2023 nr. 01/309.f

la nr. _____ din _____

Prin prezenta se confirmă că dl Vladimir PUICA, în data de 30 noiembrie 2022, a participat la consultările publice organizate de Ministerul Justiției asupra *proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului penal și Codului contravențional)*, înregistrat la Cancelaria de Stat cu nr. unic 533/MJ/2022, prin care a fost abordată, printre altele, infracțiunea de la art. 328 din *Codul penal* (Excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu).

Anexă: invitația și agenda evenimentului

Secretar de stat

Nadejda BURCIU

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Puica Vladimir _____

__27 martie 2023

CV-UL AUTORULUI

Numele și prenumele: Puica Vladimir

Cetățenia: Republica Moldova

Studiile:

1989-1998 - Școala medie din s. Romanești, r-ul Strășeni, R. Moldova;

1998-2002 - Liceul de Poliție „Constantin Brâncoveanu” din mun.Ploiești, România;

2002-2006 - Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza” din mun.București, România,
Facultatea de drept, licențiat - științe juridice;

2019-2021 - Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Facultatea de drept, master în drept;

2014-2018 - Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al R. Moldova, Facultatea de drept, studii de doctorat.

Experiența de muncă:

2006 - inspector de poliție, Comisariatul de Poliție sect.Botanica, mun.Chișinău;

2008 - avocat stagiar;

2014 - ofițer de urmărire penală, Inspectoratul de Poliție Centru al IGP;

2014-2017 - ofițer de urmărire penală, Centrul Național Anticorupție;

2017-2022 - ofițer superior de urmărire penală detașat în Procuratura Anticorupție;

2022-prezent - șef al Direcției teritoriale „Centru” a Centrului Național Anticorupție.

Domeniile de interes științific: drept penal, drept procesual penal

Participări la proiecte științifice naționale și internaționale – 1

Participări la foruri științifice - 3

Lucrări științifice publicate la tema tezei de doctorat: - 9

Premii, mențiuni, distincții, titluri onorifice etc.

- Scrisoare de mulțumire cu prilejul aniversării a XXIV-a de la crearea Procuraturii Republicii Moldova” – Procuror General al RM, Corneliu Gurin, din 29.01.2016;
- „Diploma de onoare” – ordin director CNA nr. 263ps din 25.08.2016;
- Medalia jubiliară „15 ani ai CNA” – ordin director CNA nr. 163ps din 02.06.2017;
- „Diploma de onoare” – Procuror General interimar al RM, Dumitru Robu, din 2019;
- „Diploma de onoare” – Procuror General interimar al RM, Dumitru Robu, din 29.01.2022;
- Insigna de piept „Colaborator de onoare al CNA” – ordin director CNA nr.353ps din 25.08.2022;
- Medalia comemorativă „20 ani ai CNA” – ordin director CNA nr. 250 din 01.06.2022;

- Insigna de piept „Eminent al Centrului Național Anticorupție” – ordin director CNA nr.213ps din 31.05.2023.

Limbi cunoscute:

Româna – maternă;

Rusa – foarte bine;

Engleza – nivel intermediar.

Date de contact

adresa de la locul de muncă: mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 198

telefon: +37360099350

e-mail: vladimir.puica@cna.md